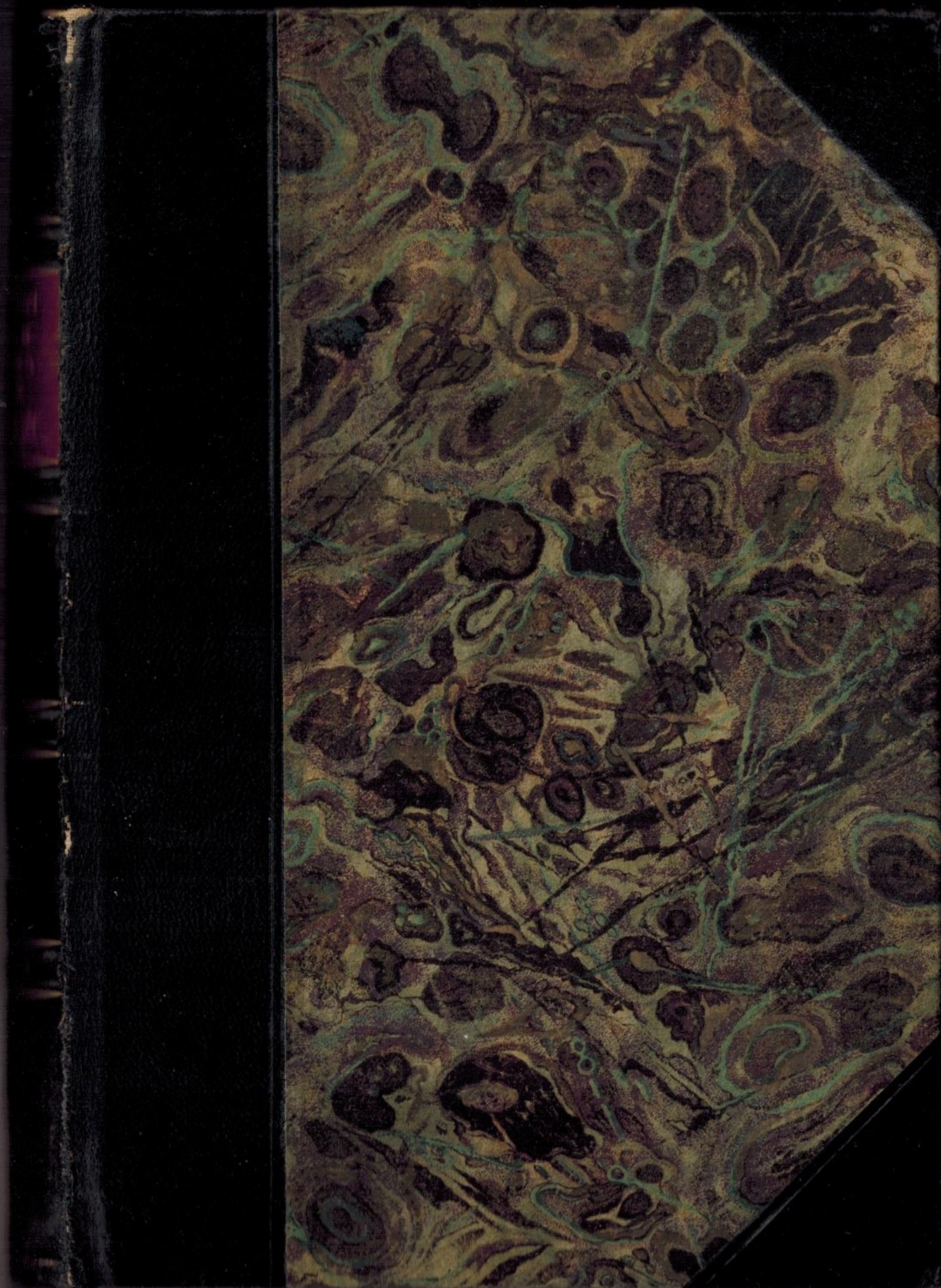

EX
LIBRIS
LARS
TELLNER

·EX·LIBRIS·
·HARRY·ELSA·GUNILLA TELLNER·

KRISTIN LAVRANSDATTER

SIGRID UNDSET

KRISTIN LAVRANSDATTER

KRANSEN

22DE TUSEN

KRISTIANIA
FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1922

HENRICHSON OG LIES BOKTRYKKERI · KRISTIANIA 1922

I

JØRUNDGAARD

Ved skiftet efter Ivar unge Gjesling paa Sundbu i aaret 1306 kom hans jordegods i Sil til datteren Ragnfrid og hendes husbond Lavrans Bjørgulfsøn. De hadde før bodd paa hans gaard Skog i Follo nær ved Oslo, men nu flyttet de til Jørundgaard øverst paa Silsvoldene.

Lavrans var av den slegt som her i landet blev kaldt Lagmandssønnerne. Den kom ind fra Sverige med hin Laurentius Østgøtalagmand som tok Bjelbojarlens søster jomfru Bengta ut av Vreta kloster og rømte til Norge med hende. Herr Laurentius var hos kong Haakon den gamle og blev meget yndet av ham; kongen gav ham gaarden Skog. Men da han hadde været her i landet i otte aar, døde han av sott, og enken, Folkungedatteren, som folk i Norge kaldte kongsdatter, for hjem og forlikte sig med sine frænder. Hun blev siden rikt gift i et andet land. Hun og herr Laurentius hadde ikke børn sammen, og saa arvet Laurentius' bror Ketil Skog. Han var farfar til Lavrans Bjørgulfsøn.

Lavrans var blit gift i ung alder; han var bare otteogtyve aar ved den tid han kom til Sil, og tre aar yngre end sin hustru. Som fremvokstring hadde han været ved hirden og hadde nydt av en god opfostring; men efter sit giftermaal blev han boende i ro paa sin gaard,

ti Ragnfrid var noget sær og tungsindig og trivdes ikke mellem folket syd i landet. Efter at hun hadde hat den vanskjæbne at miste tre smaasønner i vuggen, blev hun rent folkesky. Det var da meget for at hustruen skulde komme nærmere til sine frænder og kjendinger at Lavrans flyttet til Gudbrandsdalen. De hadde, da de kom dit, ett barn i live, en liten mø som het Kristin.

Men da de fæstet bo paa Jørundgaard, levet de mest like stille der og holdt sig svært meget for sig selv; det syntes ikke som om Ragnfrid brød sig stort om frænderne sine, ti hun saa dem ikke oftere end hun maatte for sømmelighets skyld. Dette kom noget av at Lavrans og Ragnfrid var særskilt fromme og gudfrygtige mennesker som flittig søkte til kirken, gjerne herberget Guds tjenere og folk som for i kirkens ærinder eller pilegrimmer, naar de for opover dalen til Nidaros, og de viste sin sogneprest — han var deres nærmeste nabo og bodde paa Romundgaard — den største agtelse. Men ellers syntes folk der i dalen at Gudsvældet kostet dem dyrt nok i tiender, gods og penger, saa de mente, de trængte ikke drive saa haardt med faster og bønner eller trække til huse prester og munke, uten der var bruk for dem.

Ellers var Jørundgaardsfolket meget agtet og ogsaa vel likt, mest Lavrans, ti han var kjendt som en sterk og modig mand, men fredsæl, stilfarende og retsindig, jevn i sin færd, men høvisk av væsen, en særskilt dygtig gaardbruker og en stor veidemand, særlig jaget han hidsig paa ulv og bjørn og alslags skadedyr. Han samlet paa faa aar meget jord under sine hænder, men han var en god og hjælpsom husbond mot sine leilændinger.

Ragnfrid saa folk saa litet til at de snart sluttet med at snakke større om hende. Den første tid efter hun var kommet hjem til dalen hadde mange undret sig, ti de mindtes hende fra den tid hun gik hjemme paa Sundbu. Vakker hadde hun aldrig været, men da hadde hun set god og glad ut; nu hadde hun skjæmmet sig saa meget at en godt kunde tro, hun var ti og ikke tre aar ældre end manden. Folk syntes da hun tok dette med børnene urimelig tungt, for ellers hadde hun det dog i alle maater bedre end de fleste koner — hun sat i stor velstand og anseelse og hun levet godt med manden, saavidt folk kunde se: ikke holdt Lavrans sig til andre kvinder, han raadførte sig meget med hende i alle saker og han sa hende ikke et umildt ord, enten han var ædru eller drukken. Hun var da hellerikke ældre end at hun kunde faa mange børn endda, om Gud vilde unde hende det.

De hadde noget vanskelig for at faa unge folk i tjenesten paa Jørundgaard, fordi husmoren hadde dette tunge sind og fordi de holdt alle faster saa strengt. Ellers levet folket godt der i gaarden, og der faldt sjelden onde ord eller revselser; baade Lavrans og Ragnfrid gik ogsaa selv foran i alt arbeide. Manden var ogsaa gladlynt paa sin maate og kunde være med i en dans eller synge for, naar ungdommen lekte om vaakenætterne paa kirkebakken. Men det var dog helst ældre mennesker som søkte sig til Jørundgaard; disse likte sig godt og blev der længe.

Da barnet Kristin var syv aar gammel, hændte det en gang at hun skulde faa følge med sin far op paa sæteren deres.

Det var en vakker morgen litt frem paa sommeren. Kristin stod i loftet, der de sov nu sommertiden; hun saa solen skinnet ute og hun hørte sin far og mændene snakke nede i tunet — da glædet hun sig slik at hun kunde ikke staa stille, mens moren klædte paa hende, men hoppet og sprang mellem hvert plagg som blev trukket paa hende. Hun hadde aldrig før været oppe paa fjeldene, men bare over rosten til Vaage, naar hun fik være med og gjeste sine morsfrænder paa Sundbu, og saa i de nærmeste skogene med moren og husfolkene, naar de gik ut og plukket bær som Ragnfrid satte paa tyndtøllet sit. Hun lavet ogsaa en sur mask av tyttebær og tranebær som hun spiste til brødet istedetfor smør i langfasterne.

Moren viklet op Kristins lange gule haar og bandt det ind i den gamle blaa luen hendes, kysset saa datteren paa kindet, og Kristin sprang ned til sin far. Lavrans sat i sadlen allerede; han løftet hende op bak sig, hvor han hadde lagt sammen sin kappe som en pute paa hestens lænd. Der fik Kristin sitte overskrævs og holde i hans belte. Saa ropte de levvel til moren, men hun kom løpende ned fra svalen med Kristins hættekaape, gav den til Lavrans og bad ham vogte barnet vel.

Solen skinnet, men det hadde regnet sterkt om natten, saa bækkene sprutet og sang alle steder nedover lierne, og skoddedotterne drev under fjeldsiderne. Men over kammen seg hvite godveirsskyer op i den blaa luft, og Lavrans og mændene hans snakket om at det blev nok en het dag, naar det led utpaa. Lavrans hadde fire svender med sig, og de var alle vel væbnede, for der laa paa denne tid mange slags underlige folk inde i fjeldet — endda de var saa mange og de skulde saa

kort indpaa, at det var urimelig de skulde fornemme noget til slikt. Kristin var glad i alle svendene; de tre var noget ældre mænd, men den fjerde, Arne Gyrdsøn fra Finsbrekken, var en halvvoksen gut og han var Kristins bedste ven; han red nærmest efter Lavrans og hende, for det var han som skulde si hende fra om alt de saa efter veien, der de for.

De red mellem husene paa Romundgaard og vekslet hilsninger med Eirik prest. Han stod ute og skjendtes med datteren sin — hun styrte huset for ham — om en spinding nyfarvet garn, hun hadde glemt hængende ute dagen før; nu var den blit skjæmt av regnet.

Paa bakken ovenfor prestegaarden laa kirken, den var ikke stor, men fin, vakker og velholdt og frisktjæret. Ved korset utenfor kirkegaardsgrinden strøk Lavrans og hans mænd hatten av og bøiet hoderne; saa snudde faren sig i sadlen, og han og Kristin vinket ned til moren som de kunde se ute paa volden foran gaarden hjemme; hun viftet til dem med en snip av sit hodelin.

Her paa kirkebakken og i kirkegaarden pleiet Kristin at leke næsten hver dag; men idag hun skulde ut og fare saa langt, syntes barnet at det kjendte syn av hjemmet og bygden var helt nyt og merkelig. Husklyngerne paa Jørundgaard var likesom blit mindre og graaere, der de laa nede paa flaten, indtun og uttun. Elven vandt sig blank utover, og dalen viet sig med de brede grønne volder og myrer i bunden og gaarder med aker og eng opefter lierne under de graa og stupbratte fjeldsider.

Langt nedenfor der hvor fjeldene gik sammen og stængte, visste Kristin at Loptsgaard laa. Der bodde Sigurd og Jon, to gamle mænd med hvitt skjeg; de

skulde altid leke og skjemte med hende, naar de kom til Jørundgaard. Jon var hun glad i, for han skar ut de vakreste dyr i træ til hende, og hun hadde engang faat et fingerguld av ham. Men sidst han var hos dem, ved hvitsøndagstide, da hadde han hat med sig til hende en ridder som var skaaret saa vakkert og malt saa vel at Kristin syntes, hun hadde aldrig faat gildere gave. Hun maatte ha ham med sig i sengen hver eneste nat, men om morgenen naar hun vaagnet stod ridderen paa trinet foran sengen, der hun laa med forældrene. Faren sa, han sprang op ved første hanegal, men Kristin skjønte nok at moren tok ham væk, naar hun var sovnet, for hun hadde hørt hende si, han var saa haard og vond, hvis de fik ham under sig om natten. — Sigurd av Loptsgaard var Kristin ræd for og likte ikke at han tok hende paa knæet, for han pleiet si, at naar hun blev mandvoksen, skulde han sove i armene hendes. Han hadde levet over to koner og sa selv han skulde nok leve over den tredje og; saa kunde Kristin bli den fjerde. Men naar hun graat for det, lo Lavrans og sa, han trodde ikke Margit vilde gi op aanden saa snart, men skulde det nu gaa saa ilde og kom Sigurd paa beiling, saa skulde han faa nei, hun trængte ikke være ræd for andet.

Et bueskud nord for kirken omtrent laa ved veien en stor stenblok, og omkring den var der en tæt lund av bjerketrær og asp. Der pleiet de leke kirke, og Tomas, den yngste dattersønnen til Eirik prest, stod op og messet efter sin morfar, kostet med vievand og døpte, naar der laa regnvand i groperne paa stenen. Men høsten før hadde det hændt engang at de kom ilde ut. Først hadde Tomas viet sammen hende og

Arne — Arne var ikke ældre end det hændte han blev med børnene og lekte, naar han kunde slippe til det. Siden fanget Arne en grisunge som gik der, og den bar de til daapen. Tomas salvet den med gjørme, dyppet den i et vandhul og hermet efter sin morfar, messet paa latin og skjendte for de ofret ikke nok — da lo børnene, for de hadde hørt de voksne snakke om Eiriks umaadelige pengegriskhet. Og jo mere de lo, jo værre blev Tomas til at finde paa; saa sa han at dette barnet var avlet i langfasten, og de skulde bøte til presten og kirken for sin synd. Da lo de store gutterne saa de skrek, men Kristin blev saa skamfuld at hun var paa graaten, der hun stod med grisungen i fanget. Og mens de holdt paa med dette, saa bar det ikke bedre til end at Eirik selv kom ridende hjemover fra sognebud. Da han skjønte hvad ungerne hadde for sig, sprang han av hesten, rakte de hellige kar til Bentein, den ældste dattersønnen, som var med ham, saa braat at Bentein nær hadde tapt sølvduen med Guds legeme i bakken; presten for ind mellem børnene og dængte saa mange som han kunde faa fat i. Kristin mistet grisungen, og den for skrikende nedover veien med daapsklædet slæpende efter sig, saa prestens hester stod paa bakbenene av rædsel; presten ristet ogsaa hende saa hun faldt, og han støtte til hende med foten, saa hun hadde vondt i hoften mange dager efter. Da mente Lavrans, da han hørte om dette, at Eirik dog hadde været for streng mot Kristin, siden hun var saa liten. Han sa han vilde tale med presten om dette, men Ragnfrid bad ham ikke gjøre det, for barnet hadde ikke faat andet end det hun hadde forskyldt, naar hun var med paa en slik bespottelig lek. Saa nævnte ikke Lavrans videre om saken,

men han gav Arne de værste hug, gutten nogentid hadde faat.

Derfor, da de red forbi stenen, nappet Arne i Kristins ærme. Si noget turde han ikke for Lavrans, men han skar ansigt, smilte og klappet sig paa enden. Men Kristin bøiet skamfuld hodet.

Veien tok ind i tæt skog. De red under Hammeraas; dalen blev trang og mørk, og elvegnyet hørtes sterkere og barskere — naar de saa et glimt av Laagen, gik den isgrøn med hvitt skum mellem bratte stenvægger. Fjeldet var svart av skog paa begge sider av dalen; der var mørkt og stygt og trangt i rosten, og det gufset koldt. De red over kloppen over Rostaaen, og snart saa de broen over elven nede i dalen. I en høl litt nedenfor broen bodde en nøk; Arne vilde fortælle Kristin om det, men Lavrans bød strengt gutten at tie med slik snak her i skogen. Og da de kom til broen, sprang han av hesten og leiet den over ved bigslet, mens han holdt barnet om livet med den anden arm.

Paa den anden side av elven bar en ridesti steilt op i høiden, saa mændene stod av hestene og gik, men faren løftet Kristin frem i sadlen, saa hun kunde holde i sadelbuen, og saa fik hun ride Guldsveinen alene.

Nye graanuter og blaakoller med snestriper paa løftet sig over fjeldsiderne, eftersom de kom høiere op, og nu skimtet Kristin mellem trærne glimt av bygden nord for rosten, og Arne pekte og sa, hvad de gaardene het, som de kunde skjelne.

Høit oppe i lien kom de til en liten heim. De stanset ved skigaren; Lavrans hauket, og ropet blev ved at klinge igjen og igjen mellem fjeldene. To mænd kom springende nedover mellem de smaa akerlapper. Det

var begge sønnerne i stuen. De var dygtige tjærebrændere, og Lavrans skulde tinge dem til at brænde for sig. Deres mor kom efter med en stor bolle kjeldermelk, ti det var blit en varm dag, slik som mændene hadde ventet.

«Jeg saa du hadde datteren din med dig,» sa hun, da hun hadde hilst, «jeg tykte, jeg maatte da se hende. Du faar løse av hende huen; de sier hun skal ha slikt et fagert haar.»

Lavrans gjorde som konen bad, og Kristins haar faldt ned over hende like til sadlen. Det var tykt og gult som moden hvete. Isrid, konen, tok i det og sa:

«Ja nu ser jeg, rygtet har ikke sagt for store ord om denne lille møen din — en liljeros er hun og ser ut som et riddersmands barn. Milde øine har hun og — hun ligner paa dig og ikke paa Gjeslingerne. Gud unde dig glæde av hende, Lavrans Bjørgulfsøn! Og Guldsveinen rider du saa strag som en hovmand,» skjemtet hun og holdt bollen, mens Kristin drak.

Barnet rødmet av glæde, for hun visste vel at faren var holdt for den vakreste mand vidt omkring, og han saa ut som en ridder, der han stod mellem mændene sine, endda han var klædt mest paa bondevis, slik han brukte det hjemme til daglig. Han bar en temmelig vid og kort kofte av grønfarvet vadmel, aapen i halsen saa skjorten vistes; ellers hadde han hoser og sko av ufarvet lær og paa hodet en gammeldags, bredbremmet uldhat. Av smykker bar han bare en glat sølvspænde i beltet og en liten sølje i skjortelinningen; desuten vistes i halsen litt av en gylden halskjede. Den bar Lavrans altid, og i den hang et guldkors, sat med store

bergkrystaller; det var til at aapne, og deri laa litt av den hellige fru Elin av Skøvdes likklæde og haar, ti Lovmandssønnerne regnet sin æt fra en av denne salige kvindes døttre. Men naar Lavrans var paa skogen eller gik over sit arbeide, pleiet han at stikke korset ind paa bare barmen for ikke at miste det.

Men han saa i sine grove hjemmeklær mere velbyrdig ut end mangen ridder og hirdmand i gjestebudsdragten. Han var meget vakkert vokset, høi, herdebred og hoftesmal; hodet var litet og sat vakkert paa halsen, og han hadde smukke, litt langagtige ansigtsdrag — tilpas fyldige kinder, vakkert rundet hake og veldannet mund. Av let var han lys med frisk ansigtsfarve, graa øine og tykt, glat og silkegult haar.

Han blev staaende og snakket med Isrid om hendes saker, spurte ogsaa til Tordis, Isrids frændekone som stelte paa Jørundgaards sæter denne sommeren. Hun hadde nys faat et barn; Isrid ventet bare paa leilighet til at faa sikkert følge gjennem skogen, saa skulde hun bære gutten ned og faa ham kristnet. Lavrans sa da, hun fik bli med dem opover: han skulde ned igjen næste kveld, og det kunde være godt og trygt for hende at der var saa mange mænd med hende og det hedenske barnet.

Isrid takket: «Sandt at si saa er det nu dette, jeg har ventet paa. Vi vet det, vi fattige folk her oppe under heien, at du gjør os et venskapsstykke, om du kan det, naar du kommer hit.» Hun sprang opover for at hente et knytte og en kaape.

Det var slik, at Lavrans likte sig vel mellem disse smaamænd som sat paa rydninger og bygselpladser høit i utkanten av bygden; hos dem var han altid glad

og skjemtsom. Med dem talte han om skogsdyrenes færden og renen indpaa vidderne, om alt det skrømt som rører sig paa slike steder. Og han stod dem bi med raad og daad og haandsrækning, saa til deres syke bofæ, fulgte dem i smien og paa tømmermandsarbeide, ja la stundom sine svære kræfter til, naar de skulde bryte op de værste stener eller røtter. Derfor hilste disse mennesker altid med glæde Lavrans Bjørgulfsøn og Guldsveinen, den store røde hingsten han red paa. Det var et vakkert dyr med blankt skind, hvit man og hale og lyse øine — sterkt og djervt saa der gik ry av det i bygderne, men mot Lavrans var hingsten blid som et lam, og han brukte at si, han hadde den saa kjær som en yngre bror.

Det første ærindet Lavrans hadde var at han skulde se til varden paa Heimhaugen. For i de haarde ufredstider for hundrede aar siden eller mere hadde bønderne nogen steder opefter dalene bygget varder paa fjeldene, lignende veterne i skibrederne langs kysten, men disse varder i dalene hørte ikke under landevernet. Bondegilderne holdt dem istand, og brødrene skiftet om at røgte dem.

Da de kom til den første sæteren, slap Lavrans alle hestene uten kløvhesten ind paa løkken der, og nu tok de en steil gangsti opover. Det var ikke længe før det blev grissent mellem trærne. Store furuer stod døde og hvite som ben indpaa myrerne — og nu saa Kristin nakne graanuter dukke op mot himmelen allevegne. De steg i ur lange stykker, og sommetider randt der bæk i stien, saa faren maatte bære hende. Vinden tok godt og friskt heroppe og det var svart av bær i lyngen, men Lavrans sa, de kunde ikke stanse nu og plukke. Arne

sprang snart først og snart sidst, rev av bærris til hende og nævnte hvis sætrer det var de saa nedenfor sig i skogen — for der var skog over hele Høvringsvangen den tiden.

Og nu var de under den sidste runde og nakne kollen og saa det svære tømmerreis mot luften og vagthytten i læ under en berghammer.

Da de kom op over kanten, for vinden imot dem og slog i deres klær — saa Kristin syntes det var som noget levende som bodde heroppe møtte dem og hilste. Det blaaste og det blafret, mens hun med Arne gik fremover moseflakene. Børnene satte sig ytterlig paa en pynt, og Kristin stirret storøiet — aldrig hadde hun tænkt sig at verden var saa vid og stor.

Der var skoglodne fjeldvidder under hende overalt; dalen var bare som et søkk mellem de svære fjeld, og sidedalene var endda mindre søkk; der var mange slike, men endda blev det litet av daler og meget av fjeld. Alle vegne raket graanuter, gulflammede av lav, op over skogteppet, og langt ute mot himmelbrynet stod blaafjeld med hvite blikker av sne og blandet sig for øiet med de graablaa og hvitblanke sommerskyer. Men i nordøst, nær ved — like bortom sæterskogen — laa en klynge vældige stenblaa koller med skav av nysne nedefter siderne. Kristin kunde skjønne, dette var Raanekampene som hun hadde hørt om, for de lignet da gjørlig en flok svære raaner som gik indover og vendte baken mot bygden. Endda sa Arne at det var en halv dags ridt bare indtil dem.

Kristin hadde trodd at bare hun kom op over toppen av heimfjeldene saa skulde hun set ned i en anden bygd lik deres egen med byggede gaarder og bøer, og det

søkk saa rart i hende da hun saa, det var saa langt imellem de steder hvor folk bodde. Hun saa de smaa gule og grønne flekkerne nede i dalbunden og de bitte smaa lysningerne med graa husprikker paa i fjeldskogen; hun begyndte at tælle dem, men da hun hadde regnet tre tylvter, klarte hun ikke at holde rede paa det længer. Og endda var menneskenes bo bare som ingenting i ødet.

Hun visste at i vildskogen raadde ulv og bjørn, og under al stenen bodde trold og tusser og alvefolket, og hun blev ræd, for ingen visste tal paa dem, men der maatte være mangfoldig flere av dem end av kristne mennesker. Da ropte hun høit paa sin far, men han hørte hende ikke i blæsten heroppe — han og svendene holdt paa at velte store stener opfor svaen for at støtte med dem om tømmerstokkene i reiset.

Men Isrid kom bort til børnene og viste Kristin hvor Vaage vestfjeld var. Og Arne pekte ut Graafjeldet, hvor folk fra bygderne tok renen i gruber og kongens falkefængere laa i stenboder. Det arbeidet tænkte Arne selv paa at gi sig til — men da vilde han ogsaa lære at avrette fuglene til jagt — og han løftet armene som om han kastet høken ut.

Isrid rystet paa hodet.

«Det er et stygt liv det, Arne Gyrdsøn — det blev en stor sorg for mor din, skulde du bli falkefænger, gut. Der kan ingen mand berge sig indpaa der, uten han gir sig i stalbroderlag baade med de værste mennesker og med dem som er værre endda.»

Lavrans var kommet borttil og hadde hørt det sidste:

«Ja,» sier han, «der er nok mere end ett bol

indpaa der, som hverken svarer skylder eller tiende —»

«Ja du har vel set ett og andet du, Lavrans,» fristet Isrid. «Du som farer saa langt indover —»

«Aa — aa,» Lavrans drog paa det. «Kanhænde — men ikke synes jeg en skal snakke om slikt. En faar unde de folkene, som har spildt sig freden inde i bygden, den fred de kan finde indpaa fjeldet, mener jeg. Endda saa har jeg set gule akrer og vakker slaatteng der hvor faa folk vet om at der findes daler — og flokker har jeg set av bofæ og smale, men om dem vet jeg ikke enten de hørte til mennesker eller andre —»

«Aaja,» sier Isrid. «Bjørn og graabein faar skyld for det fæet som blir borte her paa sætrene, men der er værre røvere i fjeldet end de.»

«Kalder du dem værre,» spør Lavrans tankefuld og stryker datteren over huen. «Indi fjeldet syd under Raanekampene saa jeg tre smaagutter engang, og den største var som Kristin her — gult haar hadde de og skindkofter. De flækket tænder mot mig som vargunger før de randt og gjemte sig. Det er vel ikke saa underlig om den fattige manden som eiet dem lystet at berge sig en ku eller to —»

«Aa unger har da baade ulv og bjørn,» sier Isrid sint. «Og dem sparer du ikke du, Lavrans, hverken dem eller ungerne deres. Endda de har ikke lært lov eller kristendom, slik som disse ildgjerningsmændene du under saa vel —»

«Synes du jeg under dem saa vel, fordi om jeg under dem litt bedre end det værste,» sier Lavrans og smiler litt. «Men kom nu, saa faar vi se, hvadslags niste Ragnfrid har undt os idag.» Han tok Kristin ved haanden og leiet hende med sig. Og han bøiet sig ned over hende og sa sagte: «Jeg tænkte paa de tre smaa brødrene dine jeg, Kristin liten.»

De kiket ind i vardehytten, men der var kvalmt og lugtet muldent. Kristin fik se sig om et øieblik, men der var bare nogen jordpaller langs væggene, en grue midt i gulvet og saa tønder med tjære og knipper av tyripinder og næver. Lavrans syntes de skulde spise ute, og litt nede i en bjerkeli fandt de en vakker, grøn slette.

De læsset av kløvhesten og strakte sig i græsset. Og der var meget og god mat i Ragnfrids skræppe — mykt brød og fin lefse, smør og ost, flesk og vindtørret renskjøt, fet, kokt kubringe, to store kagger med tysk øl og en liten dunk mjød. Da gik det fort med at skjære ut kjøt og dele rundt, mens Halvdan, den ældste av mændene, slog ild — det var tryggere at ha varme end være uten her i skogen.

Isrid og Arne rev lyng og fjeldbjerk og kastet paa baalet; det fræste naar ilden rev det friske grønne av kvistene saa smaa hvite brændte fnugg fløi høit paa luens røde manke; røken hvirvlet fet og mørk mot den klare himmel. Kristin sat og saa paa; hun syntes det var som ilden var glad for den var ute og fri og fik leke. Den var anderledes end naar den sat hjemme paa aaren og skulde trælle med at koke mat og lyse for dem i stuen.

Hun sat og lænet sig indtil faren med en arm over hans knæ; han gav hende saa meget hun vilde ha av alt det bedste som var, og bød hende drikke alt hun orket av øllet og smake flittig paa mjøden.

«Hun blir saa rusende, hun kan ikke gaa ned til

sæteren,» sa Halvdan og lo, men Lavrans strøk om hendes runde kinder:

«Ja da er vi vel folk nok her som kan bære hende — hun har godt av det — drik du og, Arne — dere som er i voksteren endda, dere gjør Guds gaver godt og ingen mên — gir søtt, rødt blod og god søvn, men vækker ikke galskap og uvet —»

Mændene drak nu flittig og dypt de og; Isrid lot sig hellerikke forsmaa, og snart gik stemmerne deres og ildens buldren og hvinen som en fjern larm for Kristins ører — hun tok til at bli tung i hodet. Hun sanset endda at de frittet Lavrans og vilde ha ham til at tale om hvad han hadde fornummet av underlige ting paa jagtfærderne sine. Men han vilde ikke si stort, og det tyktes hende være saa trygt og godt — og saa var hun saa mæt.

Faren sat med en leiv mykt bygbrød; han kløp smaastykker mellem fingrene til de lignet hester, splittet smaa biter av sulet og satte skrævs over brødhestene; disse lot han ride bort over laaret sit og ind i munden paa Kristin. Men snart var hun saa træt at hun orket hverken gape eller tygge — og saa veltet hun overende paa bakken og sov.

Da hun kom til sig igjen, laa hun varmt og mørkt i farens arm — han hadde svøpt sin kappe om dem begge. Kristin satte sig op, strøk sveden av sit ansigt og løste av sig luen, saa luften kunde faa tørke hendes fugtige haar.

Det maatte være langt paa dagen ledet, for solskinnet var ganske gult og skyggerne hadde strukket sig og faldt mot sydøst nu. Der rørte sig ikke en vind

mere, og myg og fly summet og surret om flokken av sovende mennesker. Kristin sat murende stille, klorte sine mygbitte hænder og saa omkring sig — kollen over dem skinnet hvit av mose og gul av lav i solbranden, og reiset av veirslaat tømmer stod mot himmelen som et benskrangel av noget underlig dyr.

Hun tok til at bli ilde tilmode — det var saa rart at se dem sove allesammen i det blotte og bare dagslys. Hændte det hun vaagnet hjemme om natten, saa laa hun lunt og mørkt med moren paa den ene siden og aaklædet som var spændt over vægstokkene paa den anden. Da visste hun at stuen var stængt med ljore og slaa mot natten og veiret ute, og sovelydene kom fra mennesker som laa godt og trygt mellem skind og puter. Men alle disse kroppene som laa vridd og vendt paa bakken omkring den lille hvite og svarte askehaug, kunde godt være døde — de laa nogen paa maven og nogen paa ryggen med optrukne knær, og de lydene, som kom fra dem, skræmte hende. Faren snorket tungt, men naar Halvdan drog pusten, pep det og hvinte i næsen hans. Og Arne laa paa siden med ansigtet gjemt ned mot armen og det blanke, lysebrune haar utbredt i lyngen; han laa saa stille at Kristin blev ræd, han skulde være død. Hun maatte lute sig fremover og røre ved ham — da snudde han litt paa sig i søvne.

Kristin kom pludselig til at tænke paa om de kanske hadde sovet over en nat og dette var næste dagen — da blev hun saa forskrækket at hun rusket i faren, men han bare gryntet og sov videre. Kristin selv var tung i hodet endda, men turde ikke lægge sig til at sove. Saa krøp hun hen til baalet og karret med en pinde — det glødet litt nedi endda. Hun la paa lyng og smaa kvi-

ster som hun rusket op omkring sig, men hun vaaget ikke gaa utenfor ringen av de sovende og finde store grener.

Da dundret det og drønnet i marken nær ved — hjertet sank i Kristin og hun blev kold av angst. Da saa hun en rød krop mellem trærne, og Guldsveinen brøt frem mellem smaabjerkene, stod der og saa paa hende med sine klare, lyse øine. Hun blev saa glad at hun for op og løp mot hingsten. Der var den brune hesten, Arne hadde redet paa, og kløvhesten og. Da kjendte hun sig saa god og tryg; hun gik bort og klappet dem alle tre paa lænderne, men Guldsveinen bøiet hodet, saa hun kunde naa at kjæle den paa kinderne, ruske i dens gulhvite lugg, og den snuste ned i hænderne hendes med sin bløte mule.

Hestene lunket beitende nedover i bjerkelien, og Kristin blev gaaende med dem, for hun trodde ikke det hadde nogen fare, naar hun holdt sig nær Guldsvein — han hadde tugtet bjørnen før han. Og blaabæren grodde saa tæt indover her, og barnet var tørst og hadde vond smak i munden; øl lystet hende ikke rigtig nu, men de søte, saftige bær var saa gode som vin. Borte i en ur saa hun bringebær ogsaa — da tok hun Guldsvein i manet og bad ham pent følge sig dit, og hingsten fulgte føielig med den lille piken. Eftersom hun gik længere og længere nedover lien, fulgte han, naar hun ropte paa ham, og de andre to hestene fulgte efter Guldsvein.

Hun hørte en bæk som klunket og silret etsteds nærved; da gik hun efter lyden til hun fandt den, og hun la sig utover paa en stor stenhelle og tvættet sit svede, mygstukne ansigt og hænderne. Under helleren stod

vandet i en stille, svart kulp, for midt imot steg en stenvæg ret op bak nogen smaa bjerker og vierbusker — det var det fineste speil, og Kristin lutet sig utover og saa paa sig selv i vandet, for hun vilde se om det var som Isrid sa, at hun lignet sin far.

Hun smilte og nikket og bøiet sig frem, til hendes haar møtte det lyse haaret om det runde og storøiede barneaasyn, hun saa i bækken.

Rundt omkring vokste der saa ustyrtelig mange av de fine lyserøde blomsterdusker som kaldes vendelrot — de var meget rødere og vakrere her ved fjeldbækken end hjemme langs elven. Da plukket Kristin og bandt efterhvert med græsstraa, til hun hadde gjort sig den skjønneste, tætteste, lyserøde krans. Barnet trykket den ned om sit haar og løp til kulpen for at se, hvordan hun saa ut, nu hun var smykket som en voksen mø der skal gaa i dansen.

Hun heldet sig over vandet og saa sit eget mørke billede stige op fra bunden og bli klarere, eftersom det kom hende imøte — da saa hun i bækkens speil at der stod et menneske mellem bjerkene paa hin siden og lutet sig mot hende. Braat rettet hun sig op paa knæ og saa ditover. Først syntes hun bare, det var fjeldvæggen og trærne som klynget sig til dens fot. Men med ett blev hun vár et ansigt mellem løvet — der stod en frue derover, med hvitt ansigt, brusende, lingult haar — de store lysegraa øinene og de spilte, blekrøde næsebor mindet om Guldsveinens. Hun var klædt i noget blankt løvgrønt, og grener og kvister skjulte hende op til de brede bryster, som var fuldsatte med spænder og blanke kjeder.

Kristin stirret paa synet — da løftet fruen en haand

og viste hende en krans av guldblomster; hun vinket med den.

Bak sig hørte hun Guldsvein vrinske høit og skræmt — hun snudde hodet — hingsten steilet, skrek saa det ljomet, kastet omkring og satte opover saa jorden drønnet. De andre hestene fulgte — de tok ret op i uren, saa sten raset dundrende utfor og grener og røtter brøtes og raslet.

Da skrek Kristin himmelhøit. «Far,» skrek hun, «far!» Hun kom sig paa føtterne, løp opover efter hestene og turde ikke se sig tilbake over skulderen, kløv opover i uren, traadte i kjolekanten sin og skred ned et stykke, klatret igjen og tok for sig med blødende hænder, krøp paa saare, forslaatte knæ, ropte paa Guldsveinen indimellem hun kaldte paa faren — mens sveden spratt ut over hele hendes krop, randt som vand ned i øinene hendes, og hjertet dunket som det vilde slaa sig sund mot brystkurven; angstens graat klemte hende i strupen.

«Aa far, aa far!»

Da hørte hun hans stemme et sted over sig. Hun saa han kom i lange byks nedigjennem uren — den lyse, solhvite ur; smaabjerk og asp stod stille opefter og blikket med smaa sølvblikt fra bladene — fjeldlien var saa stille og saa lys, men faren kom springende nedover og ropte hendes navn, og Kristin seg sammen og skjønte at nu var hun berget.

«Sankta Maria!» Lavrans knælte ned ved datteren og tok hende ind til sig — han var blek og underlig om munden, saa Kristin blev endda ræddere; det var som saa hun først i hans aasyn, hvor stor en fare hun hadde været stedt i.

«Barn, barn, —» han løftet op hendes blodige hænder, saa paa dem, saa kransen om hendes blottede haar og rørte ved den. «Hvad er det — hvordan er du kommet hit, Kristin liten —»

«Jeg gik med Guldsvein,» hulket hun indtil ham. «Jeg blev saa ræd for dere sov alle, men saa kom Guldsvein —. Og saa var der en som vinket til mig nede ved aaen der —»

«Hvem vinket — var det en mand?»

«Nei det var en frue — hun vinket med en krans av guld — jeg tror det var dvergmøen, far —»

«Jesus Kristus,» sa Lavrans sagte og slog kors over barnet og sig selv.

Han hjalp hende opover til de kom til en græsbakke; da løftet han hende op og bar hende. Hun hang indtil hans hals og storgraat — kunde ikke stanse, alt han hysset paa hende.

Om litt møtte de mændene og Isrid. Hun slog hænderne sammen, da hun hørte hvad som var hændt:

«Ja dette har nok været alvemøen — hun har villet lokke dette vakre barnet ind i berget, kan dere vite —».

«Ti stille,» bød Lavrans barsk. «Vi skulde ikke snakket om slikt som vi gjorde her i skogen — en vet ikke hvem som er under stenene og hører hvert ord.»

Han drog den gyldne kjede frem under skjorten sin og hængte den og relikvikorset om Kristins hals, stak det ind paa hendes bare krop.

«Men dere alle,» sa han, «maa vogte vel paa munden deres, for dette maa Ragnfrid aldrig faa spurt at barnet har været stedt i slik fare.»

Nu fik de fat paa hestene som hadde løpet tilskogs, og gik siden raskt ned til sæterløkken hvor de andre

hestene gik. Alle sat da op og de red bortover til Jørundgaardssæter; det var ikke lange veien.

Solen var ved at gaa ned, da de kom dit; fæet var i kveen, og Tordis og gjæterne holdt paa at melke. Inde i selet stod grøten kokt til dem, for sæterfolket hadde set dem oppe ved varden før paa dagen, saa de var ventet.

Da først stilnet Kristins graat. Hun sat paa farens fang og spiste grøt og rømme av samme ske som han.

Lavrans skulde næste dag ind til et vand længer inde paa fjeldet; der laa nogen av hans gjæterer med okserne. Kristin skulde faat følge med, men nu sa han, hun fik bli igjen i selet: — «og dere faar passe, baade Tordis og Isrid, at holde døren stængt og ljoren lukket til vi kommer tilbake igjen, baade for Kristins skyld og den vesle udøpte der i vuggen.»

Tordis var blit saa skræmt at hun turde ikke bli heroppe med den lille, og hun var endda utenfor kirkevæggen efter barselet sit — helst vilde hun faa fare ned og bli i bygden med det samme. Lavrans sa, han syntes dette var rimelig; hun kunde bli med dem nedover næste kveld; han mente han kunde faa en ældre enke, som tjente paa Jørundgaard, hitop i hendes sted.

Tordis hadde bredt søtt, friskt fjeldgræs under skindene i bænken; det lugtet saa sterkt og godt, og Kristin sovnet næsten, mens faren læste fadervor og Ave Maria over hende.

«Ja det skal bli en stund til jeg tar dig med ut i fjeldet igjen,» sa Lavrans og klappet hende ved kindet.

Kristin vaagnet op med et sæt:

«Far — faar jeg ikke bli med dig sydover heller i høst, som du har lovet —»

«Det faar vi nu se paa,» sa Lavrans, og straks efter sov Kristin sødelig mellem saueskindene.

II.

Hver sommer pleiet Lavrans Bjørgulfsøn at ride en tur sydover og se til sin gaard i Follo. Disse farens reiser var som aarsmerker i Kristins liv — de langsomme ukerne han var borte og den store glæden naar han kom hjem med vakre gaver, utenlandske tøier til brudekisten hendes, fiken, rosiner og honningbrød fra Oslo — og meget rart at fortælle hende.

Men dette aaret skjønte Kristin at der stod noget paa utover det vanlige med farens reise. Den blev utsat og utsat, de gamle fra Loptsgaard kom ridende ret som det var og sat over bordet med hendes far og mor, snakket om arvegang og odel og løsningsret og vanskeligheterne ved at drive gaarden herifra og om bispesætet og kongsgaarden i Oslo som tok saa meget arbeidshjælp fra landbruket i nabolaget. De hadde næsten ikke stunder til at leke med hende, men hun blev sendt ut i ildhuset til pikerne. Hendes morbror, Trond Ivarsøn fra Sundbu, kom over til dem oftere end han pleiet — men han hadde aldrig brukt at skjemte eller kjæle med Kristin.

Efterhvert fik hun noget rede paa hvad det gjaldt. Faren hadde helt siden han kom til Sil søkt at samle jord under sig her i bygden, og nu hadde ridder Andres Gudmundsøn foreslaat Lavrans at makeskifte Formo, som var herr Andres' mors odelsgaard, mot Skog, der laa bedre til for ham, siden han var ved kongens hird

og sjelden kom hit til dalen. Lavrans vilde ugjerne skille sig med Skog, som var hans odelsgaard — den var kommet i hans æt ved kongegave; dog vilde byttet være fordelagtig for ham paa mange maater. Men ogsaa Lavrans' bror, Aasmund Bjørgulfsøn, vilde gjerne løse Skog til sig — han bodde nu paa Hadeland, hadde giftet sig til en gaard der, — saa det var usikkert om Aasmund vilde vige sin odelsret.

Men en dag sa Lavrans til Ragnfrid at dette aaret vilde han ha Kristin med sig til Skog — hun skulde dog se den gaarden hvor hun var født og som var hans fædrenehjem, om den skulde gaa ut av deres eie. Ragnfrid syntes dette var et rimelig ønske, endda hun var litt ræd for at sende saa ungt et barn paa en slik langfærd, naar hun ikke selv kunde være med.

Den første tiden efter Kristin hadde set alvemøen var hun saa forskræmt at hun holdt sig helst inde hos moren — hun var ræd bare for at se nogen av de folkene som hadde været med paa fjeldet den dagen og visste om det som var hændt hende. Hun var glad til at faren hadde forbudt at synet blev nævnt.

Men da nogen tid var gaat, syntes hun, hun kunde hat lyst til at tale om det. Indi sig fortalte hun om det til en — hun visste ikke hvem — og det rare var at jo længere tid der gik, desto bedre syntes hun hun husket det, og klarere og klarere blev mindet om den fagre frue —.

Men aller underligst var det, at hvergang hun tænkte paa alvemøen, saa kom hun til at længte slik efter reisen til Skog, og hun blev mer og mer ræd for at faren ikke skulde ta hende med.

Tilsidst vaagnet hun en morgen i bursloftet og saa at Gamle Gunhild og moren sat paa dørtrinet og synet Lavrans' bunker av ekornskind. Gunhild var en enke som gik rundt paa gaardene og sydde pelsfor til kapper og slikt. Og Kristin skjønte av snakken deres at nu var det hende som skulde ha ny kaape, foret med ekornskind og bræmmet med maar. Da forstod hun at hun skulde faa bli med faren, og hun for op i sengen og skrek av glæde.

Moren kom bort til hende og strøk over hendes kind:

«Er du saa glad da, datter min, at du skal fare saa langt bort fra mig?»

Ragnfrid sa det samme den morgenen de skulde reise av gaarden. De var oppe i otten, det var mørkt ute og tæt skodde mellem husene, da Kristin tittet ut av døren efter veiret — det bølget som graa røk om lygterne og ut for de aapne stuedører. Folk løp mellem stalder og boder, og kvinderne kom fra ildhuset med dampende grøtgryter og traug med kokt kjøt og flesk — de skulde ha meget og sterk mat før de red ut i morgenkulden.

Inde blev skindsækkene med reisegods spændt op og i og glemte saker lagt nedi. Ragnfrid mindet manden paa alle de ting han skulde ordne for hende, og snakket om frænder og kjendinger efter veien — han maatte hilse den og ikke glemme at spørge til hin.

Kristin løp ut og ind, sa farvel mange ganger til alle i huset og kunde ikke holde sig i ro noget sted.

«Er du saa glad da, Kristin, at du skal fare fra mig saa langt og saa længe?» spurte moren. Kristin blev

baade lei og motfalden og ønsket hun ikke hadde sagt dette. Men hun svarte som hun kunde bedst:

«Nei kjære mor min, men jeg er glad for jeg skal faa følge med min far.»

«Ja du er vel det,» sier Ragnfrid og sukker. Saa kysset hun barnet og stelte litt paa møens dragt.

— Og endelig sat de da i sadlerne, hele reisefølget — Kristin red paa Morvin, som før hadde været farens ridehest, han var gammel, klok og stø. Ragnfrid rakte sølvstøpet med den sidste hjertestyrkning op til sin husbond, la en haand paa datterens knæ og bad hende mindes alt som moren hadde lagt hende paa sinde.

Saa red de ut av gaarden i graalysningen. Taaken laa hvit som melk over bygden. Men om en stund tok den til at bli lettere og saa sivet der solskin igjennem. Og dryppende av dugg lyste frem i den hvite dis volder, grønne av haaen, og bleke stubmarker og gule trær og rogn med glinsende røde bær. Fjeldsiderne skimtet blaa og stigende op i dis og damp — saa revnet taaken og drev i dotter mellem lierne, og de red nedover dalen i det herligste solskin, Kristin fremst i flokken ved sin fars side.

Til Hamar kom de en mørk og regnfuld kveld, og Kristin sat foran paa farens sadel, for hun var saa træt at alting svømmet for hendes syn — sjøen som lyste blekt ute til høire, og de mørke trær som dryppet væte over dem, naar de red indunder, og de svartlodne husklynger paa de farveløse, vaate jorder efter veien.

Hun hadde sluttet at tælle dagene — det syntes hende som hun hadde ligget paa reise en evig lang tid. De hadde besøkt slegt og venner nedover i dalen; hun var

blit kjendt med barn paa storgaardene og hadde lekt i fremmede stuer og laaver og tun, og hun hadde hat paa den røde klædningen med silkeærmerne mange ganger. De hadde rastet paa veikanten om dagene, naar det var vakkert veir; Arne hadde plukket nøtter til hende, og hun hadde faat sove efter maaltiderne oppaa skindsækkene med deres klær i. Paa en gaard hadde de faat silketrukne puter i sengen, men en nat hadde de ligget paa et herbergshus, og der var i en av de andre sengene en kvinde som laa og graat sagte og jammerfuldt, hver gang Kristin var vaaken. Men hver nat hadde hun sovet trygt bakom sin fars brede, varme ryg.

Kristin vaagnet med et sæt — hun visste ikke hvor hun var, men den underlige klingende og drønnende lyd hun hadde hørt i drømmen, blev ved. Hun laa alene i en seng, og i rummet hvor den stod brændte det paa aaren.

Hun kaldte paa sin far, og han reiste sig op fra aaren hvor han hadde sittet, og kom hen til hende i følge med en tyk kone.

«Hvor er vi henne?» spurte hun, og Lavrans lo og sa:

«Vi er i Hamar nu, og her er Margret, Fartein sutares kone — du faar hilse vakkert paa hende, for du sov da vi kom hit. Men nu vil Margret hjælpe dig i klærne.»

«Er det morgen da?» sa Kristin. «Jeg trodde du skulde iseng nu jeg. Aa hjælp mig du da,» bad hun, men Lavrans sa noget strengt at hun skulde hellere si Margret tak som vilde hjælpe hende. «Og se hvad hun har og vil gi dig i gave!»

Det var etpar røde sko med silkeremmer i. Konen smilte til Kristins glade ansigt og trak paa hende serk

og hoser oppe i sengen, saa hun skulde slippe at træde barfotet ned paa lergulvet.

«Hvad er det som sier slik,» spurte Kristin, «som en kirkeklokke, men mange klokker?»

«Ja, det er klokkerne vore det,» lo Margret. «Har du ikke hørt om den store munsteren her i byen da — det er dit du skal nu. Der ringer den store klokken. Og saa ringer det i klostret og i Korskirken.»

Margret bredte tykt smør paa brødet hendes og gav hende honning i melken for at den skulde mætte mere, den maten hun fik i sig — hun hadde knap til til at spise.

Ute var det mørkt endda og det var blit frostveir. Taaken var saa kold at den bet. Fotefarene efter folk og fæ og hovslag var haarde som støpt i jern, saa Kristin støtte føtterne i de nye tynde sko, og en gang traadte hun gjennem isen paa renden midt i strætet og blev vaat og kold paa benene. Da tok Lavrans hende op paa ryggen og bar hende.

Hun spændte øinene i mørket, men det var ikke stort hun kunde se til byen — hun skimtet svarte husgavler og trær mot den graa luft. Saa kom de ut paa en liten eng som lysnet av rimfrost, og paa den anden side engen skimtet hun en blekgraa bygning, stor som et fjeld. Der var store stenhuser rundt om, og nogensteder lyste det ut av glugger i muren. Klokkerne, som hadde tiet en stund, tok paa at ringe igjen, og nu var det saa sterk en lyd at det randt som is nedover ryggen hendes ved det.

Det var som at gaa ind i berget, syntes Kristin, da de steg ind i kirkens forhal; det slog mørkt og koldt mot dem. De gik gjennem en dør, og der møtte gammel, kold lugt av røkelse og vokslys. Kristin var i et mørkt og vældig høit rum. Hun kunde ikke se tilbunds i mørket hverken over sig eller til siderne, men der brændte lys paa et alter langt fremme. Der stod en prest, og gjenlyden av hans stemme listet besynderlig omkring i rummet som pust og hviskinger. Faren krydset med vievand paa sig selv og barnet, og saa gik de fremover; endda han traadte varsomt, klang hans sporer saa sterkt paa stengulvet. Der var jettestore søiler som de gik forbi, og mellem søilerne var det som at se ind i kulsvarte huler.

Fremme nær alteret bøiet faren knæ, og Kristin knælte ved hans side. Hun begyndte at kunne skjelne i mørket — det glitret av guld og sølv paa altere inde mellem søilerne, men paa det fremme foran dem straalte lysene som stod og brændte paa forgyldte kjertestikker, og der straalte det av de hellige kar og av den store prægtige tavle bakom. Kristin maatte igjen tænke paa berget — saan hadde hun trodd, der maatte være, saa megen pragt, men kanske endda mere lys. Og dvergmøens aasyn kom for hende — men saa løftet hun øinene og saa paa væggen over tavlen Kristus selv, stor og streng, høit opløftet paa korset. Hun blev ræd — han saa ikke mild og sorgfuld ut saan som hjemme i deres egen lune, tømmerbrune kirke, der han hang med gjennemstungne føtter og hænder tungt efter armene sine og bøiet det blodbestænkte hode under tornekronen. Men han stod paa et trinbret med stivt utstrakte armer og opret hode, haaret var gyldentglinsende og kronet med guldkrone, ansigtet hævet og barsk.

Da forsøkte hun at følge prestens ord, mens han læste og sang, men hans mæle var saa utydelig og ha-

stig. Hjemme var hun vant til at kunne skjelne hvert ord, ti Sira Eirik hadde det klareste maal og han hadde lært hende hvad de hellige ord betød paa norsk, for at hun bedre skulde kunne holde sine tanker hos Gud, naar hun var i kirken.

Men hun kunde det ikke her, for hvert øieblik blev hun vár noget i mørket. Der var vinduer høit oppe paa væggen, og de begyndte at skimte lysere av dagen. Og nær ved der de knælte var der opreist et underlig galgeverk av tømmer, men bakom laa lyse stenblokker, og der stod trug og redskaper — nu hørte hun at der kom folk og gik og tuslet derinde. Men saa faldt hendes øine igjen paa den strenge herre Kristus paa væggen, og hun forsøkte at holde sine tanker fast ved gudstjenesten. Iskulden fra stengulvet stivnet hendes ben helt op til hofterne, og knærne hendes gjorde vondt. Men tilslut begyndte alting at svæve rundt for hende, saa træt var hun.

Da reiste faren sig; tjenesten var tilende. Presten kom bort og hilste paa hendes far. Mens de snakket sammen, satte Kristin sig paa et trin, for hun saa at det hadde kordrengen gjort. Han gjespet — da kom hun ogsaa til at gjespe. Da han saa at hun saa paa ham, satte han tungen ut i kindet og vrængte øinene mot hende. Derefter grov han en pung ut under sin klædning og tømte ut paa stenene alt som var i den — fiskekroker, blyklumper, lærremmer og etpar terninger, og hele tiden gjorde han miner til hende. Kristin undret sig storlig.

Da saa presten og faren paa børnene. Presten lo og sa til gutten han skulde gaa hjem til skolen, men Lavrans rynket panden og tok Kristin ved haanden.

Det begyndte at bli lysere i kirken nu. Søvnig hang

Kristin ved Lavrans' haand, mens han og presten gik under tømmerreiset og snakket om biskop Ingjalds byggearbeide.

De vandret over hele kirken, og tilslut gik de ut i forhallen. Derfra førte en stentrappe op i det vestre taarn. Kristin tumlet træt opfor trinene. Presten aapnet en dør til en vakker stuke, men saa sa faren, Kristin skulde sætte sig utenfor paa trappen og vente, mens han gik til skrifte; siden skulde hun faa komme ind og kysse Sankt Tomas' skrin.

I det samme kom en gammel munk i askebrun kutte ut fra stuken. Han stanset et øieblik, smilte til barnet og drog saa ut nogen sækker og vadmelsduker som var stappet ind i et hul i muren. Han bredte dem ut paa trappeavsatsen:

«Sæt dig hit du, saa fryser du ikke slik,» sa han og gik ned av trappen paa sine nøkne føtter.

Kristin sov, da herr Martein, som presten het, kom ut og tok i hende. Op fra kirken tonet den deiligste sang, og inde i stuken brændte lys paa alteret. Presten gjorde tegn at hun skulde knæle ved farens side, og saa tok han ned et litet gyldent skrin som stod over alterbordet. Han hvisket til hende at heri var et stykke av Sankt Tomas av Kanterborgs blodige klædning, og han pekte paa den helliges skikkelse, saa Kristin kunde trykke sine læber mot dens føtter.

De deilige toner strømmet ut av kirken, da de kom ned; herr Martein sa det var organmesteren som øvet og skolegutterne som sang; men de hadde ikke stunder til at høre paa det, for hendes far var sulten; han hadde fastet til skriftemaalet. Nu skulde de gaa over i kannikegaardens gjestestue og faa mat.

Ute gyllet morgensolen paa de steile strænder hinsides Mjøsen, saa alle falmede løvlunder stod som guldstøv i de mørkeblaa skoger. Sjøen gik med smaa dansende hvite skumdotter paa alle bølger. Det blaaste koldt og friskt saa de brogede blade drysset ned paa den rimede bakke.

Der kom en rytterflok ut mellem bispegaarden og korsbrødrenes hus. Lavrans steg tilside og bøiet sig med haanden paa brystet mens han næsten feiet marken med hatten sin, saa Kristin kunde skjønne at herren i pelskappen maatte være bispen selv, og hun neiet næsten til jorden.

Bispen stanset sin hest og hilste tilbake, vinket Lavrans hen til sig og talte med ham en stund. Om litt kom Lavrans tilbake til presten og barnet og sa:

«Nu er jeg buden til at spise i bispegaarden — mener I, herr Martein, at en av svendene i kommunet kunde følge denne lille møen min hjem til Fartein sutares gaard og si til svendene mine at Halvdan faar møte mig her med Guldsveinen ved nons tid?»

Presten svarte, det kunde vel stelles slik. Da traadte den barfotmunken, som hadde snakket til Kristin i taarntrappen, frem og hilste:

«Der er en mand borte i gjestehuset hos os som har ærinde til sutaren allikevel, han kan bære frem budet dit, Lavrans Bjørgulfsøn, og da kan datteren din bli med ham eller være i klostret til du selv skal fare hjem. Jeg skal se til hun faar mat derborte.»

Lavrans takket, men sa, «det er skam at I skal være uleiliget med dette barnet, broder Edvin —»

«Broder Edvin trækker til sig alle de barn han kan faa tak i,» sa herr Martein og lo. «Saa har han nogen at prædike for —»

«Ja jeg tør da ikke by eder lærde herrer her i Hamar prædikenerne mine,» sa munken smilende og uten vrede. «Jeg duer nu bare til at tale for børn og bønder, men derfor skal en vel ikke binde mulen paa oksen som tersker.»

Kristin saa bedende op paa faren; hun syntes ikke der var noget hun vilde like bedre end at faa gaa med broder Edvin. Lavrans takket da ogsaa, og mens faren og presten gik efter bispens følge, la Kristin sin haand i munkens, og de gik nedover mot klostret, som var en klynge træhuser og en lys stenkirke helt nede ved vandet.

Broder Edvin gav hendes haand et litet tryk, og da de saa paa hinanden, maatte de begge le. Munken var høi og mager, men dygtig slutrygget; barnet syntes han lignet en gammel trane i hodet, for det var litet, med smal, skinnende blank skalle over en busket, hvit haarkrans, og sat paa en lang og tynd, skrukket hals. Næsen var ogsaa stor og spids som et neb. Men der var noget som gjorde hende let og glad, bare hun saa ham op i det langsmale, furede ansigt. De gamle vandblaa øine var rødkantede og laagene brunlige og tynde som hinder, der straalte tusen rynker ut fra dem, de visne kinder med det rødlige aarekrus var gjennemrutede av rynker som løp ned mot den lille smallæbede mund, men det var som broder Edvin var blit saa rynket bare av at smile til menneskene. — Kristin syntes aldrig hun hadde set nogen som saa saa munter og saa snil ut; det var som han bar paa lysende og lønlig glæde, og den vilde hun faa vite om, naar han begyndte at tale.

De gik langsmed gjærdet til en apalhage hvor der endda hang nogen faa gule og røde frugter paa trærne. To prædikebrødre i sorte og hvite klær raket sammen visne bønneris inde i haven.

Klostret var ikke meget anderledes end en anden bondegaard, og gjestehuset, hvor munken førte Kristin ind, lignet ogsaa mest en fattig bondestue, men der var mange sengesteder. I en av sengene laa en gammel mand, og ved aaren sat en kone og svøpte et spædbarn; to større børn, gut og pike, stod hos hende.

De klaget, baade manden og konen, for de ikke hadde faat dugurd endda: «men de gidder ikke bære ind til os to ganger, saa skal vi svelte mens du render i byen, broder Edvin!»

«Vær ikke sint nu, Steinulv,» sa munken «kom hit og hils du, Kristin — se denne fine vakre møen som skal være her idag og spise med os.»

Han fortalte at Steinulv var blit syk paa reisen hjem fra et stevne, og han hadde faat lov at ligge her i klostrets gjestestue fordi han hadde en frændekone boende i spitalen, og hun var saa slem at han kunde ikke være der for hende.

«Men jeg merker nok, de er snart lei av at ha mig her,» sa bonden. «Naar du farer herfra, broder Edvin, saa er her vel ingen som har stunder til at passe mig, og saa sender de mig nok bort paa spitalen igjen.»

«Aa du er frisk længe før jeg er færdig med arbeidet mit i kirken,» sa broder Edvin. «Saa kommer sønnen din og henter dig —.» Han tok en kjedel med varmt vand paa aaren og lot Kristin holde den mens han stelte med Steinulv. Saa blev gamlingen litt bedre til-

mote, og straks efter kom en munk ind med mat og drikke til dem.

Broder Edvin læste over maten og satte sig henne paa sengekanten hos Steinulv, saa han kunde hjælpe ham med at spise. Da satte Kristin sig bort til konen og matet gutten hendes, for han var saa liten at han kunde ikke godt række op i grøtfatet, og han sølte, naar han skulde dyppe i ølbollen. Konen var fra Hadeland, og hun var kommet hit med sin mand og børnene for at hilse paa sin bror som var munk her i klostret. Men han var ute paa bygderne og vandret, og hun klaget meget for de skulde ligge her og spilde tiden.

Broder Edvin godsnakket med konen: Hun maatte nu ikke si, hun kastet bort tiden naar hun var her i Biskopshamar. Her var alle de gjæve kirkerne, og munkene og kannikerne holdt messer og sang sine tider hele døgnet rundt — og staden var saa vakker, vakrere end selve Oslo, om den end var noget mindre, men her hadde de hager mest til hver gaard: «du skulde set, da jeg kom hit ivaar, det var hvitt av blomster over hele staden. Og siden da engeltornen sprang ut —»

«Ja hjælper det mig nu da,» sa konen surt. «Og her er mere av helligdommer end av hellighet, tykkes mig —»

Munken lo litt og rystet paa hodet. Saa rotet han i sengehalmen sin og fandt frem en stor bunke epler og pærer som han delte ut mellem børnene. Kristin hadde aldrig smakt saa god frugt. Saften randt hende ut av mundvikene for hver bit hun tok.

Men nu maatte broder Edvin bort i kirken, og han sa, Kristin skulde faa bli med. De skraadde over klostergaarden, og gjennem en liten sidedør gik de ind i koret.

Ogsaa paa denne kirken blev der bygget endda, saa der var ogsaa her opreist bjelkeverk i krydset mellem langhuset og tverarmene. Biskop Ingjald lot koret forbedre og smykke, fortalte broder Edvin — biskopen var storrik, og al rigdommen sin brukte han til at pryde kirkerne her i byen; han var en ypperlig bisp og en god mand. Prædikebrødrene i Olavsklostret var ogsaa gode mænd, renlivede, lærde og ydmyke; det var et fattig kloster, men de hadde tat vakkert imot ham — broder Edvin hadde hjemme i minoritterklostret i Oslo, men hadde faat lov at terminere her i Hamar dioces.

«Men kom nu hit,» sa han og leiet Kristin bort til foten av bjelkeverket, kløv op efter en stige og la nogen fjæler tilrette deroppe. Saa kom han ned igjen og hjalp barnet op med sig.

Paa den graa stenmur over sig saa Kristin underlige flagrende lysflekker, røde som blod og gule som øl, blaa og brune og grønne. Hun vilde se sig tilbake, men munken hvisket: «Ikke snu dig.» Men da de stod sammen høit oppe paa fjælene, vendte han hende lempelig omkring, og Kristin saa et syn saa fagert at hun næsten mistet pusten.

Midt imot hende paa langhusets sydvæg stod et billede og lyste som det skulde være gjort av lutter skinnende ædelstener. De brogede lysflekker paa væggen kom av straaler som stod ut fra det; hun selv og munken stod midt i glansen; hun var rød paa hænderne som hun skulde ha dyppet dem i vin, munkens ansigt syntes helt forgyldt, og ut av hans mørke kutte dæmret billedets farver dunkelt tilbake. Hun saa spørgende paa ham, men han bare nikket og smilte.

Det var som at staa langt borte og se ind i himmerike. Bak et gitter av sorte streker skjelnet hun litt efter litt Herren Krist selv i den dyreste røde kaape, jomfru Maria i klædning saa blaa som himmelen, hellige mænd og møer i straalende gule og grønne og violblaa dragter. De stod under buer og søiler av lysende huser, grener og kvister slynget sig med forunderlig og klart løv —.

Munken drog hende litt længere ut paa broen:

«Staa her,» hvisket han, «saa lyser det like paa dig av Kristi egen kappe.»

Nede fra kirkerummet drev der op imot dem en svak duft av røkelse og lugten av kold sten. Der var skumt nede, men solstraaler stak ind paa skraa gjennem en række vinduesaapninger paa langhusets sydvæg. Kristin begyndte at skjønne at himmelbilledet maatte være en slags vindusrute, for det fyldte en slik glugge. De andre var tomme eller stængt med hornruter i trærammer. En fugl kom, satte sig i en vindueskarm, kvittret litt og fløi bort, og utenfor korvæggen hørtes hug av metal mot sten. Ellers var alting stille; bare vinden kom i smaa pust, sukket litt mellem kirkevæggene og stilnet av.

«Jaja,» sa broder Edvin og sukket. «Slike saker kan ingen gjøre her i landet — de maler nok med glas i Nidaros, men det blir ikke som dette —. Men ute i sydlandene, Kristin, i de store munsterne, der har de slike billedruter saa store som portene paa kirken her —.»

Kristin tænkte paa billederne i kirken hjemme. Der var Sankt Olavs alter og Sankt Tomas av Kanterborgs alter med billedtavler paa brystningen og skap bak — men de billederne syntes hende matte og uten glans, naar hun husket paa dem nu.

De gik ned av stigen og op i koret. Der stod alterbordet nøkent og bart, og paa stenplaten var opstillet smaa æsker og kopper av metal og træ og lertøi; underlige smaa kniver og jern, penner og pensler laa utover. Da sa broder Edvin at dette var redskapen hans; han drev det haandverk at han malte billeder og skar ut alterskap, og de fine tavlerne, som stod borte i korstolene, hadde han gjort. De skulde være til alterbrystningerne her i Prædikebrødrenes kirke.

Kristin fik se, hvordan han blandet op farvede pulvere og rørte dem ut i smaa kopper av stentøi, og hun fik hjælpe ham med at bære sakerne bort paa en pall ved væggen. Mens munken gik fra den ene tavle til den anden og prentet fine røde linjer i de hellige mænds og kvinders lyse haar, saa en kunde se, hvor det kruset og lokket sig, fulgte Kristin tæt i hælene paa ham og saa og spurte, og han forklarte hende hvad det var han hadde skildret.

Paa den ene tavlen sat Kristus i en guldstol, og Sankt Nikolaus og Sankt Klemens stod hos ham under et tak. Og paa siderne var avtegnet Sankt Nikolaus's levned. Et sted sat han som lindebarn paa sin mors knæ; han snudde sig fra brystet hun bød ham, for han var saa hellig alt ifra vuggen at han vilde ikke die mere end en gang paa fredagene. Ved siden av var et billede av ham, da han la pengepungene for døren til det huset hvor der bodde tre møer som var saa fattige at de ikke kunde faa egtemænd. Hun saa hvordan han helbredet den romerske ridders barn, og hun saa ridderen seile i en baat med den falske guldkalk i hænderne. Han hadde lovet den hellige biskop en guldkalk som hadde været i hans ætt i tusen aar til løn for han gav barnet

helsen igjen. Men saa vilde han svike Sankt Nikolaus og gi ham en falsk guldkalk istedet; derfor faldt gutten i sjøen med det rette guldbægeret i haanden. Men Sankt Nikolaus førte barnet uskadt under vandet, og han kom op paa stranden, da faren stod i Sankt Nikolaus's kirke og ofret det falske karret. Det stod tegnet paa tavlen med guld og de fagreste farver.

Paa en anden tavle sat jomfru Maria med Kristusbarnet paa knæet; han tok moren under haken med en haand og holdt et eple i den anden. Hos dem stod Sankta Sunniva og Sankta Kristina. De bøiet sig yndefuldt i hofterne, var fagert røde og hvite i ansigterne og hadde guldhaar og guldkroner.

Broder Edvin holdt sig med venstre haand om det høire haandledd og tegnet løv og roser i kronerne.

«Det tykkes mig at dragen er svært liten,» sa Kristin og saa paa sin navnehelgens billede. «Ikke ser det ut som den kunde slukt op møen.»

«Det kunde den ikke heller,» sa broder Edvin. «Den var ikke større. Drager og alt slikt som tjener djævelen, det synes bare stort saa længe som frygten er i os selv. Men om et menneske søker Gud saa heftig med hel hu at det naar ind til hans kraft, da lider djævelens kraft straks saa stort nedfald at hans redskaper blir smaa og magtesløse — drager og onde vætter synker ned og blir ikke større end tuss og katter og kraaker. Du ser det at hele fjeldet, som Sankta Sunniva var inde i, er ikke større end hun kan ha det i kaapeskjøtet sit.»

«Men var de ikke inde i hulerne da,» spurte Kristin, «Sankta Sunniva og Seljemændene. Er det ikke sandt det?»

Munken myste imot hende og smilte igjen:

«Det er baade sandt og usandt. Det syntes slik for de folkene som fandt de hellige legemer. Og det er sandt at det syntes slik for Sunniva og Seljemændene, fordi de var ydmyke og tænkte kun paa at verden er sterkere end alle syndefulde mennesker, og de tænkte ikke selv paa at de var sterkere end verden, fordi de ikke elsket den. Men om de hadde visst det selv, da hadde de kunnet ta alle fjeldene og slynge dem ut i sjøen som smaasten. Der kan ingen og intet skade os, barn, uten det vi frygter og elsker.»

«Men om et menneske ikke frygter og elsker Gud?» spurte Kristin forfærdet .

Munken tok om hendes gule haar, bøiet lempelig Kristins ansigt bakover og saa ned i hendes aasyn; hans øine var vidaapne og blaa.

«Der er intet menneske, Kristin, som ikke elsker og frygter Gud, men det er fordi vore hjerter er delt mellem kjærlighet til Gud og frygt for djævelen og kjærlighet til verden og kjødet at vi blir elendige i liv og død. Ti om en mand slet ingen længsel kjendte mot Gud og Guds væsen, da skulde han trives i Helvede, og det vilde alene være vi som ikke fattet at han der hadde det som hans hjerte liker det. Men da vilde ikke ilden brænde ham hvis han ikke længtet efter svale, og han vilde ikke føle smerte ved ormenes bidd, hvis han ikke kjendte længsel efter fred.»

Kristin saa op i hans ansigt; hun skjønte ingenting av dette. Broder Edvin blev ved:

«Det var Guds miskund mot os, at han saa hvordan vore hjerter er søndret, og han steg ned og bodde blandt os for at smake i kjødet djævelens fristelse, naar han

lokker os med magt og herlighet og verdens trudsel, naar den byder os slag og haan og hvasse naglesaar i vore hænder og føtter. Slik viste han os veien og lot os se sin kjærlighet —»

Han saa ned i barnets alvorsstive aasyn — da lo han litt og sa med en helt anden stemme:

«Vet du hvem det var som først fornam at Vorherre hadde latt sig føde? Det var hanen det; han saa stjernen og saa sa han — de kunde tale latin alle dyrene i den tiden. Saa skrek han: Christus natus est!»

Det sidste gol han saa likt en hane at Kristin kom til at skoggerle. Og det gjorde saa godt at faa le, for alt det sælsomme som broder Edvin netop hadde sagt, hadde lagt som en tyngsel av høitid over hende.

Munken lo selv:

«Ja. Saa da oksen hørte dette, saa tok han til at bølje: «Ubi, ubi, ubi?»

Men gjeten mekret og sa: «Betlem, Betlem, Betlem.»

Og sauen blev saa længselsfuld efter at se Vorfrue og sønnen hendes at han bræket straks: «Eamus, eamus!»

Og den nyfødte kalven som laa i halmen, reiste sig op og stod paa føtterne sine. «Volo, volo, volo!» sa den. Dette har du nok ikke hørt før? Nei det kunde jeg tænke; jeg vet han er en dygtig prest, denne Sira Eirik dere har oppe hos dere, og vellært, men han kan nok ikke dette, for det lærer en ikke uten en farer til Paris —»

«Har I været i Paris I da?» spurte barnet.

«Gud signe dig, liten Kristin, jeg har været i Paris og reist omkring i verden ellers ogsaa, og ikke maa du tro andet end at jeg er ræd for djævelen og elsker og attraar som en daare. Men jeg holder fast ved korset av

al min evne — en faar klænge sig til det som en katunge til en fjæl, naar den er faldt i sjøen —.

End du da, Kristin — hvordan vilde du like det at ofre dette vakre haaret dit og tjene Vorfrue som disse brudene jeg har tegnet her?»

«Vi har ikke andre barn hjemme end jeg,» svarte Kristin. «Saa jeg skal vel giftes, kan jeg tænke. Mor har nok rede baade kister og skrin med hjemmefølget mit allerede.»

«Neinei,» sa broder Edvin og strøk hende over panden. «Det er slik folk raader med børnene sine nu. Til Gud gir de de døttrene som er halte og svaksynte og stygge og lydte, eller de lar ham faa tilbake de børnene de synes han har git dem formange. Og endda saa undres de paa at det er ikke hellige mænd og møer, alle som bor i klostrene —»

Broder Edvin tok hende med ind i skrudhuset og viste hende klosterets bøker som stod paa en ramme der; der var de vakreste billeder i dem. Men da en av munkene kom ind, sa han, han skulde bare finde et æselhode at tegne av. Bakefter rystet han paa hodet over sig selv:

«Ja der ser du frygten, Kristin — men de er saa rædde om bøkerne sine her i huset. Hadde jeg den rette troen og kjærligheten, da stod jeg ikke slik og løi for broder Aasulv. — Men da kunde jeg tat disse gamle skindvotterne her og hængt dem op paa den solstraalen der —»

Hun var med munken over i gjestehuset og fik et maal mat, men ellers sat hun i kirken hele dagen og saa paa hans arbeide og snakket med ham. Og først da Lavrans kom dit for at hente hende, mindedes enten hun eller munken det budet som skulde været sendt avsted til skomakeren.

De dagene hun var i Hamar husket Kristin bakefter bedre end alt andet som hændte hende paa den lange reisen. Oslo var nok en større by end Hamar, men nu hadde hun alt set en kjøpstad, saa den tyktes hende ikke saa merkelig. Hun syntes hellerikke der var saa vakkert paa Skog som paa Jørundgaard, endda husene var finere — men hun var glad hun ikke skulde bo der. Gaarden laa paa en bakke, og nedenfor var Botnfjorden, graa og sørgelig med svart skog, paa den anden bredd og bak husene stod skogen med himmelen like ned paa trætoppene. Der var ingen høie og bratte fjeldsider, saan som hjemme, til at løfte op himmelen høit over en og til at lune og avgrænse synet saa verden blev hverken for stor eller for liten.

Hjemfærden var kold; det var like op under advent, men da de kom et stykke op i dalen, laa der sne; saa fik de laane slæder og kjørte det meste av veien.

Med gaardhandelen gik det slik at Lavrans overdrog Skog til sin bror Aasmund med løsningsret for sig og sine efterkommere.

III.

Vaaren efter Kristins lange reise fødte Ragnfrid en datter. Begge forældrene hadde nok ønsket, det skulde blit en søn, men de trøstet sig snart og fattet den inderligste kjærlighet til liten Ulvhild. Hun var et meget vakkert barn, trivelig, snil, glad og stille. Ragnfrid holdt

saa meget av dette nye barnet at hun blev ved at gi det die ogsaa det andet aaret det levet; derfor avstod hun efter Sira Eiriks raad noget fra de strenge fasterne og gudfrygtighetsøvelserne sine, saa længe hun hadde barn ved brystet. Ved dette og ved al glæden over Ulvhild blomstret hun op, saa Lavrans syntes ikke han hadde set sin hustru være saa glad og vakker og omgjængelig i alle de aar, han hadde været gift med hende.

Ogsaa Kristin følte at det var en stor lykke de hadde faat med den lille spæde søsteren. Tænkt over at morens tunge sind gjorde det stilt paa gaarden hadde hun aldrig; hun hadde syntes det var som det skulde være, naar moren optugtet og formanet hende, men faren lekte og skjemtet med hende. Nu var moren meget mildere mot hende og gav hende mere frihet, kjælte ogsaa mere for hende, og da la Kristin litet merke til at hendes mor ogsaa hadde meget mindre tid til at stelle med hende. Hun elsket da Ulvhild, hun som de andre, og var glad naar hun fik bære eller vugge søsteren, og siden blev det endda mere moro med den lille, da hun begyndte at krype og gaa og tale og Kristin kunde leke med hende.

Saan gik tre gode aar for Jørundgaardsfolket. De hadde ogsaa heldet med sig paa flere maater, og Lavrans bygget og forbedret meget paa gaarden, for stuer og fæhus var gamle og smaa, da han kom dit — Gjeslingerne hadde hat den bortbygslet i flere slegtsledd.

Saa var det ved hvitsøndagstider det tredje aaret; da var Trond Ivarsøn fra Sundbu med sin hustru Gudrid og sine tre smaasønner og gjestet hos dem. En morgen sat de voksne i loftssvalen og talte sammen, men børnene lekte nede i tunet. Der hadde Lavrans begyndt

at sætte op ny stuebygning, og børnene holdt og krøp paa det fremkjørte hustømmer. En av Gjeslinggutterne hadde slaat til Ulvhild saa hun graat; da gik Trond ned og revset sønnen, men han tok Ulvhild op i armene sine. Hun var det vakreste og snilleste barn en kunde se for sine øine, og morbroren holdt meget av hende, endda han ikke var barnekjær ellers.

I det samme kom en mand over tunet fra bugaarden, dragende en stor, svart okse, men oksen var vond og ustyrlig og slet sig fra manden. Trond sprang op paa tømmerhaugen, han jaget de større børn foran sig, men hadde Ulvhild i armen og sin mindste søn ved haanden. Da gled en stok under føtterne hans, Ulvhild faldt fra ham ned paa bakken, stokken skred efter, rullet og blev liggende over barnets ryg.

Lavrans var nede av svalen i samme nu; han sprang til og vilde løfte op stokken; da kom oksen imot ham. Han tok efter dens horn, men blev stanget overende, da fik han tak i dens næsebor, kom sig halvveis op og fik holdt oksen til Trond kom sig av forfjamskelsen og svendene som løp til fra husene fik kastet remmer paa den.

Ragnfrid laa paa knæ og prøvet at lette op stokken; nu fik Lavrans lettet den saa meget at hun kunde trække barnet frem og over i fanget sit. Den lille jamret forfærdelig, da de rørte ved hende, men moren hulket høit: «Hun lever, Gud være tak, hun lever —»

Det var et stort under at hun ikke var blit helt knust, men stokken var faldt slik at den hadde hvilt med en ende paa en sten i græsset. Da Lavrans rettet sig op igjen, randt blodet ut av hans mundviker, og hans klær var helt oprevne i brystet av oksens horn.

Tordis kom nu springende med et skindlaken; varsomt lempet hun og Ragnfrid barnet over paa dette, men det syntes som hun led utaalelig pine, bare de rørte det mindste ved hende. Moren og Tordis bar hende ind i vinterstuen.

Kristin stod hvit og stiv oppe paa tømmerhaugen; smaagutterne klynget sig graatende til hende. Alle gaardens folk var nu stimlet sammen i tunet, kvinderne graat og jamret. Men Lavrans bød de skulde sadle Guldsveinen og en hest til; dog da Arne kom med hestene, faldt han overende, idet han vilde stige i sadlen. Da bød han Arne ride over efter presten, mens Halvdan for sydover efter en lægekone som bodde ved aamøtet,

Kristin saa at faren var graahvit i ansigtet og han hadde blødd, saa hans lyseblaa klædning var helt overrendt med rødbrune flekker. Med ett rettet han sig op, rev en økse fra en av mændene, gik frem der nogen av folkene stod og holdt oksen endda. Han drev til dyret med øksehammeren mellem hornene, saa det sank i knæ, men Lavrans blev ved at slaa løs, til blod og hjerne sprutet utover. Da tok en hosterid ham, saa han seg bakover paa bakken. Trond og en mand til maatte bære ham ind.

Da trodde Kristin, hendes far var død; hun satte i et høit skrik og løp efter, mens hun ropte paa ham av hele sit hjerte.

Inde i vinterstuen var Ulvhild blit lagt i forældrenes seng; alle puterne var slængt ut paa gulvet, saa barnet laa flatt. Det saa ut som skulde hun allerede være strakt paa straa. Men hun klaget sig høit og ustanselig, og moren laa bøiet fremover hende, tagg og klappet, vild av sorg fordi hun ikke kunde hjælpe.

Lavrans laa paa den anden sengen, han reiste sig op og ravet over gulvet for at trøste hustruen. Da fór hun op og skrek:

«Rør mig ikke, rør mig ikke. Jesus, Jesus, jeg var det værd at du skulde slaa mig ihjel — aldrig blir der ende paa de ulykker, jeg bringer over dig —»

«Har du — kjære hustru min, dette har da ikke du bragt over os,» sa Lavrans og la en haand paa hendes skulder. Hun skalv ved det, og de lysegraa øinene hendes skinnet i det magre, brunlige aasyn.

«Hun mener vel at jeg har voldt det,» sa Trond Ivarsøn barsk. Søsteren saa hadefuldt paa ham og svarte: «Trond vet hvad jeg mener.»

Kristin løp frem til forældrene, men de skjøv hende fra sig begge to. Og Tordis, som kom med en kjedel varmt vand, tok hende lempelig i skulderen og sa: «Gaa over i stuen vor du, Kristin; du er i veien her.»

Hun vilde stelle med Lavrans, som hadde sat sig paa sengetrinet, men han sa, det var ikke farlig med ham: «Men kan dere ikke lindre Ulvhilds pine litt — hjælpe os Gud, hun klager saa det kunde røre stenen i berget.»

«Hende tør vi ikke røre før presten eller Ingegjerd lægekone kommer,» sa Tordis.

Arne kom ind i det samme og meldte at Sira Eirik var ikke hjemme. Ragnfrid stod litt og knuget hænderne sammen. Saa sa hun:

«Send bud til fru Aashild paa Haugen. Det faar nu være med alting, bare Ulvhild kan bli frelst —»

Ingen gav agt paa Kristin. Hun krøp op i bænken bak sengens hodegjærde, drog benene op under sig og la hodet ned paa sit knæ.

Nu var det som hendes hjerte blev krystet sammen av haarde hænder. Fru Aashild skulde hentes! Moren

hadde ikke villet la dem sende bud efter fru Aashild, ikke da hun selv var døden nær i barnsnød med Ulvhild, og ikke da Kristin var saa syk av feber. Hun var en troldkvinde, sa folk — bispen i Oslo og domkapitlet hadde sittet over hende; hun skulde været henrettet eller brændt, hadde det ikke været fordi hun var av saa høi byrd at hun hadde været som en søster for dronning Ingebjørg — men folk sa, hun hadde git førstemanden sin gift, og den hun hadde nu, herr Bjørn, hadde hun hekset til sig; han var ung nok til at være hendes søn. Hun hadde børn og, men de saa aldrig til mor sin, og de to høibaarne folkene, Bjørn og Aashild, sat paa en envirkes gaard i Dovre og hadde mistet alle rigdommene sine. Ingen av storfolkene i dalen vilde ha med dem at skaffe, men lønlig søkte folk hendes raad, ja fattigfolk gik aapenlyst til hende med sine sorger og skader; de sa hun var snil, men de var ræd hende ogsaa.

Kristin tænkte at moren, som ellers altid bad saa meget, hun skulde dog hellere ropt paa Gud og Jomfru Maria nu. Hun prøvet at be selv — til Sankt Olav især, for hun visste at han var saa god og hjalp saa mange som led av sygdom og saar og benbrudd. Men hun kunde ikke holde tankerne samlet.

Forældrene var alene i stuen. Lavrans hadde lagt sig paa sengen igjen, og Ragnfrid sat bøiet over det syke barn, tørket fra tid til anden over hendes pande og hænder med et vaatt klæde og vætet hendes læber med vin.

Der gik en lang tid. Tordis saa indimellem ind i stuen og vilde saa gjerne hjælpe, men Ragnfrid sendte hende hver gang ut. Kristin graat lydløst og bad indi sig, men alt imellem tænkte hun paa troldkonen og ventet spændt paa at se hende træde ind.

Med ett spurte Ragnfrid ut i stilheten:

«Sover du, Lavrans.»

«Nei,» svarte manden. «Jeg hører paa Ulvhild. Gud vil hjælpe det uskyldige lammet sit, hustru — det tør vi ikke tvile paa. Men det er langsomt at ligge her og bie —.»

«Gud,» sa Ragnfrid fortvilet, «hader mig for synderne mine. Børnene mine har det godt, der de er, det tør jeg ikke tvile paa, og nu er vel Ulvhilds time kommet og — men mig har han forkastet, for mit hjerte er et øglerede av synd og sorg —.»

Da tok det i døren — Sira Eirik steg ind, rettet sin vældige krop, der han stod og bød med sin klare, dype røst: «Gud hjælpe dere herinde!»

Presten stillet skrinet sit med lægedomssakerne i for sengetrinet, gik frem til aaren og øste varmt vand over sine hænder. Saa tok han et kors frem av barmen sin, hugget med det til alle fire hjørner i stuen og mumlet noget paa latin. Derefter aapnet han ljoren saa lyset kunde strømme ind i stuen, gik bort og saa paa Ulvhild.

Kristin blev ræd han skulde finde hende og jage hende ut — der pleiet ikke meget at undgaa Sira Eiriks øine. Men han saa sig ikke om. Presten tok en flaske ut av skrinet, hældte noget av den ut paa en tull finkardet uld og la det over Ulvhilds mund og næse.

«Nu vil hun snart lide mindre,» sa presten. Han gik bort til Lavrans og stelte med ham, mens han lot sig fortælle, hvordan ulykken var hændt. Paa Lavrans var to ribben brukne og han hadde faat saar i lungerne; dog mente presten det var ikke farlig med ham.

«End Ulvhild,» spurte faren sorgfuldt.

«Jeg skal si dig det, naar jeg har faat set paa hende,» svarte presten. «Men du faar lægge dig i loftet, saa blir her mere ro og rum for dem som skal stelle med hende.» Han la Lavrans' arm om sin skulder, tok under manden og bar ham ut. Kristin vilde nu helst gaat med faren, men hun turde ikke vise sig.

Da Sira Eirik kom tilbake, talte han ikke til Ragnfrid, men han klippet klærne av Ulvhild, som nu ynket sig mindre og syntes at halvsove. Varsomt følte han med sine hænder over barnets krop og lemmer.

«Er det saa ilde med barnet mit, Eirik, at du vet ikke raad, siden du intet sier,» spurte Ragnfrid dæmpet.

Presten svarte sagte:

«Det ser ut som om ryggen hendes er ilde skadet, Ragnfrid. Jeg vet ikke bedre raad end vi lar Gud og Sankt Olav raade; jeg kan ikke gjøre stort her.»

Moren sa heftig:

«Da faar vi be — det vet du vel at Lavrans og jeg vil gi alt du ber om og ikke la noget være uspart, om du kan vinde det av Gud at Ulvhild faar bli i live.»

«Det vilde tykkes mig et jertegn,» sa presten «om hun lever og faar førligheten sin.»

«Ja er det ikke jertegn du melder om sent og tidlig — tror du ikke der kan ske et jertegn med mit barn,» sa hun som før.

«Det er saa,» sier presten, «at jertegn sker, men det er ikke alle Gud bønhører — vi vet ikke hans lønlige raad. Og tykkes dig ikke at det vilde være værst om denne lille vakre møen skulde leve op lytt eller lam?»

Ragnfrid virret med hodet og skrek sagte:

«Jeg har mistet saa mange, prest, jeg kan ikke miste hende og.»

«Jeg skal gjøre alt jeg kan,» svarte presten, «og be av al min evne. Men du faar friste, Ragnfrid, at bære den skjæbne som Gud lægger paa dig.»

Moren kved sagte:

«Ingen har jeg elsket slik av børnene mine som denne lille her — skal nu hun og tages fra mig, da tror jeg, hjertet mit brister.»

«Gud hjælpe dig, Ragnfrid Ivarsdatter,» sa Sira Eirik og rystet paa hodet. «Du vil ikke andet end true frem viljen din hos Gud med alt du har bedt og fastet. Kan det undre dig, det litet har hjulpet.»

Ragnfrid saa trodsig paa presten og mælte:

«Jeg har nu skikket bud efter fru Aashild.»

«Ja du kjender hende og ikke jeg,» sa presten.

«Jeg kan ikke leve uten Ulvhild,» sa Ragnfrid som før. «Vil ikke Gud hjælpe hende, saa søker jeg raad hos fru Aashild eller gir mig djævelen i vold om han vil hjælpe!»

Presten saa ut som han vilde svare hvasst, men saa tok han sig i det. Han bøiet sig ned og følte paa den lille syke pikes lemmer igjen:

«Hun er kold om hænder og føtter,» sa han. «Vi faar lægge nogen kagger med varmt vand ved hende — og saa faar dere ikke røre mere paa hende, før fru Aashild kommer.»

Kristin lot sig lydløst gli overende i bænken og laa som hun sov. Hendes hjerte hamret av angst — hun hadde ikke forstaat meget av samtalen mellem Sira Eirik og moren, men den hadde skræmt hende forfærdelig og hun visste vel, den hadde ikke været for hendes øren.

Moren reiste sig for at gaa efter kaggerne; da brøt

hun hulkende sammen: «Bed for os allikevel, Sira Eirik!»

Litt efter kom moren tilbake med Tordis. Presten og kvinderne syslet nu med Ulvhild, og da blev Kristin fundet og sendt ut.

Lyset blendet barnet, da hun stod i tunet. Hun hadde syntes det meste av dagen maatte være ledet, mens hun sat i den mørke vinterstue, og saa laa husene lysegraa og græsset skinnet blankt som silke i det hvite middagssolskin. Elven blinket bakom orekrattets musørede, gyldne gitter — den fyldte luften med sit muntre og enstonige brus, for den løp strid i et flatt og storstenet leie her ved Jørundgaard. Fjeldvæggene steg op i klarblaa dis, og bækkene sprang nedover i braanende sne. Den søte og sterke vaar herute fik hende til at graate av sorg over al hjælpeløsheten hun følte alle steder omkring sig.

Der var ingen mennesker paa tunet, men hun hørte det snakket i karlestuen. Frisk muld var spredd over den flek, hvor hendes far hadde slaat ihjel oksen. Hun visste ikke hvor hun skulde gjøre av sig — da krøp hun bak væggen til nystuen, som var lagt op i etpar stokkers høide. Derinde laa hendes og Ulvhilds lekesaker; hun ryddet dem sammen i et hul mellem den underste stokken og grundmuren. I den sidste tiden hadde Ulvhild villet ha alle hendes leker; det hadde hun været lei for sommetider. Hun tænkte, hvis søsteren blev frisk, vilde hun gi hende alt hun eiet. Og den tanken trøstet hende litt.

Hun tænkte paa munken i Hamar — han var viss paa at der kunde hænde jertegn for alle mennesker han.

Men Sira Eirik trodde ikke saa visst paa det og ikke forældrene heller — og det var dem hun var mest vant til at høre paa. Det faldt som et forfærdelig tryk over hende da hun for første gang ante at folk kunde tænke saa forskjellig om saa mange ting — og det ikke bare onde, gudsfiendske mennesker og gode, men saanne som broder Edvin og Sira Eirik — moren og faren; hun følte med ett at de tænkte ogsaa forskjellig om mange ting —.

Tordis fandt hende sovende der i kroken sent paa dagen og tok hende ind til sig; da hadde barnet intet spist siden morgenen. Tordis vaaket med Ragnfrid over Ulvhild om natten, og Kristin laa i hendes seng med Jon, Tordis' mand, og Eivind og Orm, smaagutterne deres. Lugten av kropperne deres, mandens snorken og de to smaabørns jevne pust fik Kristin til at graate stille. Det var ikke længere siden end forrige kvelden at hun hadde lagt sig, som hver nat i sit liv, med sin egen far og mor og liten Ulvhild — det var som at tænke paa en rede der var revet sund og splittet og hun selv laa slængt ut fra ly og de vinger, der hadde varmet hende altid. Tilslut graat hun sig isøvn, alene og ulykkelig mellem de fremmede menneskene —.

Næste morgen da hun kom op, fik hun vite at morbroren og hele hans følge var redet av gaarden — i vrede; Trond hadde kaldt sin søster et galt og vanvittig kvindfolk og sin maag en vott og en taape som aldrig hadde visst at bigsle hustruen sin. Kristin blev het av harme, men hun skammet sig og — hun forstod godt at det var en grov usømmelighet som var skedd, naar moren hadde drevet sine nærmeste frænder av gaarden.

Og for første gang dæmret det for hende at der var noget ved moren som ikke var som det skulde være — at hun var anderledes end andre koner.

Mens hun stod og grublet paa dette, kom en tjenestemø og sa, hun skulde gaa op i loftet til sin far.

Men da hun traadte ind i loftsstuen, glemte Kristin at se efter ham, for midt imot den opslagne dør, med lyset like i sit aasyn, sat en liten kvinde som hun skjønte maatte være troldkonen. Endda Kristin hadde ikke tænkt hun skulde se slik ut.

Hun syntes barneliten og spæd, for hun sat i den store karmstolen som var blit baaret ditop. Der var ogsaa stillet op et bord foran hende, duket med morens fineste sprangede linduk. Flesk og fugl var sat frem i sølvdisken; der var vin i en maserkumme, og farens eget sølvstøp hadde hun til at drikke av. Hun var færdig med at spise og holdt paa med at tørke sine smaa og smale hænder i en av morens bedste haandduker. Ragnfrid stod selv foran hende og holdt et messingbækken med vand for hende.

Fru Aashild lot haandduken synke i sit fang, smilte til barnet og sa med en klar og yndig stemme:

«Kom hit til mig du! Vakre er de børnene du har, Ragnfrid,» sa hun til moren.

Hendes aasyn var meget rynket, men saa skjært hvitt og rosenrødt som et barns, og det saa ut som huden maatte være like myk og fin at røre ved. Munden var rød og frisk som en ung kvindes, og hendes store, gullige øine skinnet. Et fint, hvitt hodelin laa tæt om hendes ansigt og var fæstet under haken med et guldspænde; utenpaa det hadde hun et slør av bløt, mørkeblaa uld; det faldt over skuldrene og sidt ned paa hen-

des mørke, velsittende klædning. Rank var hun som et lys, og Kristin mere skjønte end tænkte at hun hadde aldrig set saa vakker og høvisk en kvinde som denne gamle troldkonen, bygdens storfolk ikke vilde ha noget at skaffe med.

Fru Aashild holdt hendes haand i sine gamle myke; hun talte hende til, venlig og skjemtsomt, men Kristin kunde ikke svare et ord. Da sa fru Aashild med en liten latter:

«Er hun ræd mig, tro?»

«Nei, nei,» næsten ropte Kristin. Da lo fru Aashild endda mere og sa til moren:

«Hun har kloke øine, denne datteren din, og gode, sterke hænder, er ikke vænnet til dovenskap heller, skjønner jeg. Nu vil du trænge en som kan hjælpe dig med at skjøtte Ulvhild, naar jeg ikke er her. Derfor kan du la Kristin gaa mig til haande, mens jeg er paa gaarden — hun er gammel nok til det, elleve aar?»

Dermed gik fru Aashild, og Kristin vilde følge hende. Da kaldte Lavrans paa hende fra sengen. Han laa flatt paa ryggen med hodedynerne stoppet ind under de optrukne knær; fru Aashild hadde budt at han skulde ligge slik, saa vilde skaden i brystet hurtigere læges.

«Da blir I vel snart frisk da, far?» spurte Kristin. Lavrans saa op paa hende — aldrig før hadde barnet sagt I til ham. Saa sa han alvorlig:

«Det er ikke farlig med mig; det er værre med søsteren din.»

«Ja,» sa Kristin og sukket.

Saa stod hun litt foran sengen. Faren sa ikke mere, og Kristin fandt intet, hun skulde ha sagt. Og da Lav-

rans en stund efter sa, hun fik gaa ned til moren og fru Aashild, skyndte Kristin sig ut og sprang over tunet ned i vinterstuen.

IV.

Fru Aashild blev paa Jørundgaard det meste av sommeren. Dette førte med sig, at folk kom dit og spurte hende til raads. — Kristin hørte Sira Eirik si slængord om det, og det dæmret for hende at forældrene likte det ikke meget. Men hun skjøv fra sig alle tanker paa disse ting, tænkte hellerikke over hvad hun syntes om fru Aashild, men hun var med hende stadig og blev aldrig træt av at høre og se paa fruen.

Ulvhild laa flatt utstrakt paa ryggen endda i den store sengen. Hendes lille ansigt var hvitt helt ut paa læberne, og hun hadde faat svarte ringer under øinene. Det vakre gule haaret hendes lugtet skarpt av sved fordi det ikke var blit tvættet saa længe, og det var blit mørkt uten glans eller krus i, saa det lignet gammelt, veirbrændt høi. Hun saa træt og pint og taalmodig ut og smilte svakt og sykt naar Kristin satte sig op paa sengen hos hende og snakket og viste hende alle de vakre gaverne som hun hadde faat av forældrene og av alle deres venner og frænder vidt omkring. Der var dukker og fugler og fæ, og et litet bretspil, smykker og fløilshuer og brogede baand: Kristin hadde det i et skrin for hende altsammen — og Ulvhild saa paa alting med sine alvorlige øine og slap sukkende herligheterne ut av de trætte hænder.

Men naar fru Aashild kom bort til hende, saa lysnet Ulvhilds ansigt op i glæde. Begjærlig drak hun de

læskende og søvndyssende brygg, fru Aashild beredte til hende, klaget ikke, naar fruen stelte hende, og laa lykkelig og lyttet naar hun lekte paa Lavrans' harpe og sang — hun kunde saa mange viser som folk ikke kjendte her i dalen.

Ofte sang hun for Kristin, naar Ulvhild var sovnet. Og da fortalte hun sommetider om sin ungdom, da hun bodde sør i landet og færdedes med kong Magnus og kong Eirik og dronningerne deres.

En gang de sat slik og fru Aashild fortalte, slap det Kristin av munden som hun hadde tænkt saa ofte:

«Underlig tykkes det mig at I kan være saa glad altid, I som har været vant til —» hun brøt av og blev rød.

Fru Aashild saa smilende ned paa barnet:

«Mener du fordi jeg nu er skilt fra alt dette?» Hun lo stille, saa sa hun: «Jeg har hat min ønsketid jeg, Kristin, og jeg er ikke saa dum at jeg klager, om jeg nu maa holde tilgode med saup og sur melk, fordi jeg har drukket op vinen min og øllet. Gode dager kan længe vare, hvis en steller omtænksomt og forsigtig med sig og sit; det vet alle forstandige folk, og det er derfor, tænker jeg, at de forstandige folkene maa nøie sig med gode dager — for de bedste dagene er dyre de. Nu kalder de den en daare som spilder bort farsarven sin for at gjøre sig gammen i de unge aarene. Derom faar enhver mene som han har sind til. Men da først kalder jeg en mand for en ret daare og taape, hvis han træger paa handelen bakefter, og to ganger daare og narrenes nar er han, hvis han venter at se mere til ølvennerne sine, naar arven er ødt —.

— Er der noget med Ulvhild?» spurte hun blidelig

bort til Ragnfrid; hun hadde rørt sig heftig, der hun sat ved barnets seng.

«Nei, hun sover godt,» sa moren og kom bort til Aashild og Kristin ved aaren. Med haanden om ljorestangen stod hun og saa ned i fru Aashilds ansigt.

«Dette skjønner ikke Kristin,» sa hun.

«Nei,» svarte fruen. «Men hun har vel lært bønnerne sine og, før hun skjønte dem. De stunder en trænger enten bønner eller raad, har en gjerne hverken hug til at lære eller skjønne.»

Ragnfrid drog de svarte bryn eftertænksomt sammen. Da lignet hendes lyse, dyptliggende øine sjøer indunder en svart skogli, hadde Kristin pleiet at tænke, da hun var liten — eller hun hadde hørt nogen si det. Fru Aashild saa paa hende med det lille halve smilet sit. Ragnfrid satte sig paa kanten av aaren, tok en kvist og stak ind i glørne.

«Men den som har ødt arven sin paa de usleste varer — og siden ser en skat han gjerne vilde gi livet sit for at eie — synes I ikke han maa græmme sig over sin egen daarskap?»

«Hvor der handles, der spildes, Ragnfrid,» sa fru Aashild. «Og den som vil gi livet sit, han faar vaage det og se hvad han kan vinde —.»

Ragnfrid rykket den brændende kvist ut av varmen, blaaste ut luen og krummet sin haand om den glødende ende saa det lyste blodrødt ut mellem fingrene hendes.

«Aa det er ord og ord og ord alene, fru Aashild.»

«Der er nu hellerikke meget som det er værdt at kjøpe saa dyrt, Ragnfrid,» sa den anden, «som for sit liv —.»

«Jo,» sier moren heftig. «Husbond min,» hvisket hun næsten uhørlig.

«Ragnfrid,» sa fru Aashild dæmpet: «Saan har mangen mø tænkt, naar hun fristet at binde en mand og gav mødommen sin for det. Men har du ikke læst om mænd og møer som gav Gud alt de eiet, gik ind i kloster eller nakne ut i ødemarkerne og angret det efterpaa. Ja de kaldes daarer i de gudelige bøkerne. Og det vilde vel være syndig at tænke at Gud sveg dem paa handelen deres.»

Ragnfrid sat ganske stille en stund. Da sa fru Aashild:

«Nu faar du komme, Kristin, nu er det tid vi gaar ut og samler dugg til Ulvhilds morgentvætt.»

Ute laa tunet hvitt og svart i maaneskin. Ragnfrid fulgte med dem gjennem bugaarden ned til grinden ved kaalhagen. Kristin saa hende staa og læne sig ved, tynd og sort, mens barnet veltet duggen fra de store iskolde kaalblade og marikaapens folder ned i farens sølvstøp.

Fru Aashild gik taus ved Kristins side. Hun var bare med for at vogte hende, for det var ikke godt at slippe et barn ut alene slik en nat. Men duggen fik mere kraft, naar den blev samlet av en ren mø.

Da de kom tilbake til grinden, var moren borte. Kristin rystet av kulde da hun gav det isnende sølvstøp i fru Aashilds hænder. Hun sprang i sine vaate sko over mot loftet, hvor hun nu laa sammen med faren. Hun hadde foten paa det første trinet; da traadte Ragnfrid ut av skyggen inde under loftssvalen. I hænderne bar hun en bolle med rykende drikke.

«Her har jeg varmet noget øl til dig, datter,» sier moren.

Kristin takket glad og satte munden til. Da spurte Ragnfrid:

«Kristin — de bønnerne og det andet fru Aashild lærer dig — der er vel ikke synd eller ugudelighet i det?»

«Det kan jeg aldrig tro,» svarte barnet. «Der er Jesu navn og Jomfru Marias og de helliges navne i dem alle —»

«Hvad er det hun har lært dig,» spurte moren igjen.

«Aa — om urter — og læse mot rindende blod og vorter og saare øine — og møl i klær og mus i buret. Og hvilke urter en skal plukke i sol og hvilke som har kraft i regn —. Men bønnerne maa jeg ikke si til nogen, for da mister de sin kraft,» sa hun fort.

Moren tok den tømte bollen og stillet den paa trappen. Og pludselig slog hun armene om datteren, knuget hende haardt indtil sig og kysset hende. — Kristin kjendte morens kinder var vaate og hete:

«Gud og Vorfrue skjerme dig og verne dig mot alt ondt — vi har ikke andet end dig nu, din far og jeg, som ikke den onde lykken vor har rørt ved. Kjære, kjære — glem aldrig du er din fars kjæreste glæde —»

Ragnfrid gik tilbake til vinterstuen, klædde av sig og krøp op i sengen til Ulvhild. Hun krøket armen om barnet og la sit ansigt nær til den lilles, saa hun kjendte varmen av Ulvhilds krop og den skarpe svedlugt av det fugtige barnehaar. Ulvhild sov tungt og trygt som altid efter fru Aashilds aftendrik. Det duftet døvende av den Jomfru Marias sengehalm som der var redt med under lakenet. Allikevel laa Ragnfrid længe søvnløs og stirret op mot den lille lysflek i taket, der maanen skinnet paa ljorens hornrute.

Borte i den anden sengen laa fru Aashild, men Ragn-

frid visste aldrig om hun sov eller vaaket. Aldrig nævnte den anden det kjendskap som hadde været mellem dem i gamle dager — det skræmte Ragnfrid slik. Og aldrig syntes hun hun hadde været saa bitterlig sorgfuld og hjerteangst som nu — endda nu visste hun at Lavrans fik igjen fuld helse — og Ulvhild kom til at leve.

Det syntes som fru Aashild hadde moro av at tale med Kristin, og for hver dag som gik, blev møen bedre venner med hende.

En dag de var gaat ut for at plukke urter, sat de sammen oppe i aassiden paa en liten grønning opunder uren. De kunde se ned i tunet paa Formo og kjende Arne Gyrdsøns røde trøie; han var redet nedover med dem og skulde passe hestene deres, mens de var oppe i lien efter urterne.

Mens de sat slik, fortalte Kristin fru Aashild om sit møte med dvergemøen. Hun hadde ikke tænkt paa det i mange aar, men nu kom det for hende. Og mens hun talte, bares det underlig for hende at der var nogen likhet mellem fru Aashild og dvergefruen — endda hun visste godt hele tiden, de to lignet ikke hinanden.

Men da hun hadde talt ut, sat fru Aashild stille en stund og saa nedover dalen; tilslut sa hun:

«Det var klokt at du flydde, siden du var bare barnet dengang. Men har du aldrig hørt om folk som har tat det guldet, dvergene bød dem, og bundet troldet i sten bakefter?»

«Jeg har hørt slike eventyr,» sa Kristin, «men det turde jeg aldrig gjøre. Og det tykkes mig ikke vakkert.»

«Det er godt naar en ikke tør gjøre det en ikke synes er vakkert,» sa fru Aashild og lo litt. «Men det er ikke

saa godt naar en synes en ting er ikke vakker fordi en ikke tør gjøre det. — Du er vokset meget i sommer,» mælte fruen med ett. «Vet du selv tro, at du tegner vakkert?»

«Ja,» sa Kristin. «De sier jeg ligner far min.»

Fru Aashild lo stille.

«Ja det vilde nu ogsaa være bedst for dig, om du tok efter Lavrans baade i sindet og i skindet. Endda vilde det være synd om de giftet dig bort heroppe i dalen. Bondesed og torpareskap skal en ikke ringeagte, men de synes selv de er saa gjæve, disse storfolkene heroppe, at deres make findes ikke i Norges land. De undres nok svært paa det at jeg kan leve og maa vel, endda de stænger dørene for mig. Men de er late og hoffærdige og vil ikke lære en ny sed — og saa skylder de paa det gamle uvenskapet med kongeværldet i Sverres dager. Løgn er det, din ætfar forlikte sig med kong Sverre og tok mot gaver av ham, men skulde din morbror følge kongen vor og staa for ham, da maatte han fli sig baade utenpaa og indvortes, og det gidder ikke denne Trond. Men du Kristin, du skulde giftes med en mand der eiet ridderskik og kurteisi —»

Kristin sat og saa ned i Formotunet paa Arnes røde ryg. Hun hadde ikke fæstet sig ved det selv, men naar fru Aashild talte om den verden hun før hadde færdedes i, saa tænkte hun sig altid ridderne og greverne i Arnes lignelse. Før, da hun var liten, hadde hun altid set dem i farens skikkelse.

«Søstersønnen min, Erlend Nikulaussøn paa Husaby, det kunde været en høvelig brudgom for dig det — han hadde vokset sig vakker, drengen. Min søster Magnhild var og saa til mig ifjor, hun for igjennem dalen

og hadde ham med sig. Ja ham kan du vel ikke faa, men jeg skulde gjerne bredt teppet over dere to i brudesengen — han er saa svart i haaret som du er lys, og har vakre øine. — Men kjender jeg maagen min ret, saa har han vel allerede set sig om efter et bedre gifte til Erlend end du er.»

«Er ikke jeg et godt gifte da,» spurte Kristin forundret. Hun kom sig aldrig til at bli krænket over noget fru Aashild sa, men hun følte ydmyk og trykket at fruen hadde noget forut for hendes egne folk.

«Jo du er godt gifte,» sa den anden. «Men dog kunde du vanskelig vente at komme ind i min æt. Din ætfar her i landet var en fredløs og utenlandsk mand, og Gjeslingerne har sittet og mugnet paa gaardene sine saa længe at snart mindes ingen dem utenfor dalen her. Men jeg og søster min fik dronning Margret Skulesdatters søstersønner vi.»

Kristin kom sig ikke engang til at indvende at det var ikke hendes ætfar, men bror hans som var kommet fredløs til landet. Hun sat og saa over mot de mørke fjeldsider tversover dalen, og hun husket paa den dagen for mange aar siden da hun hadde været oppe paa vidden og set hvor mange fjeld der var mellem bygden hendes og verden. Da sa fru Ashild de maatte hjem nu, og hun bød hende rope paa Arne. Saa satte Kristin hænderne for munden, hojet og vinket med halsklædet sit, til hun saa den røde flekken paa tunet dernede røre sig og vifte tilbake.

En tid efter reiste fru Aashild hjem, men utover høsten og den første delen av vinteren kom hun ofte til Jørundgaard og var der nogen dager hos Ulvhild. Barnet

blev nu tat op om dagene, og de forsøkte at faa hende til at støtte paa benene, men de knækket sammen under hende, naar hun skulde staa paa dem. Hun var sutrende, hvit og træt, og den snøreklædningen som fru Aashild hadde gjort til hende av hestehud og fine vidjer, plaget hende meget, saa hun vilde helst ligge stille hen i morens fang. Ragnfrid hadde den syke datteren i armene altid, saa Tordis stod nu for hele husstellet, og paa morens bud gik Kristin med hende for at lære og hjælpe.

Kristin længtet efter fru Aashild fra gang til gang, og sommetider snakket fruen meget med hende, men andre ganger ventet barnet forgjæves paa ett ord utover den andens hilsen naar hun kom og naar hun for. — Aashild sat bare med de voksne og talte. Slik var det altid naar hun hadde husbonden sin med sig, ti det hændte nu at ogsaa Bjørn Gunnarson fulgte med til Jørundgaard. Lavrans hadde redet til Haugen en dag om høsten for at bringe fruen lægeløn — det var den bedste sølvkanden med disk til som de hadde i huset. Da hadde han sovet der om natten og roste siden gaarden meget; den var vakker og veldreven og ikke saa liten som folk sa, fortalte han. Og inde i husene var alting velstandsmæssig og husskikken høvisk efter storfolks sed, syd i landet. Hvad han syntes om Bjørn,sa Lavrans ikke, men han tok altid vakkert imot ham, naar han fulgte med sin hustru til Jørundgaard. Derimot likte Lavrans fru Aashild overmaate godt, og han sa, han trodde det meste som var blit fortalt om hende var løgn. Han sa ogsaa at for tyve aar siden hadde hun vist neppe trængt heksekunster for at binde en mand til sig — nu var hun nær de seksti og saa endda ung ut og hadde det vakreste og yndefuldeste væsen.

Kristin skjønte at moren likte alt dette meget litet. Om fru Aashild sa Ragnfrid rigtignok aldrig noget, men engang lignet hun Bjørn ved det gule, nedlagte græsset en kan finde grodd indunder store stener, og Kristin syntes dette passet godt. Bjørn saa besynderlig falmet ut, han var temmelig fet, blek og slap og litt skaldet, endda han ikke var meget ældre end Lavrans. Dog saaes det paa ham at han engang hadde været en meget vakker mand. Kristin kom aldrig til at skifte ett ord med ham — han talte litet, men blev helst sittende, der han engang var kommet tilsæte, fra han tren ind i stuen og til han skulde iseng. Han drak umaadelig meget, men det merkedes litet paa ham, spiste næsten ikke mat og saa av og til stivt og fortænkt paa en eller anden i rummet med sine underlige blaknede øine.

Til frænderne paa Sundbu hadde de intet set siden ulykken hændte, men Lavrans hadde været over i Vaage nogen ganger. Derimot kom Sira Eirik til Jørundgaard som før; han traf da ofte sammen med fru Aashild, og de var gode venner. Dette regnet folk for et vakkert drag av presten, som selv var en meget dygtig læge. Det var vel ogsaa en av grundene til at folket paa storgaardene ikke hadde søkt fru Aashilds raad, ialfald ikke aapenbart, at de regnet presten for dygtig nok, og det var ikke let for dem at vite, hvordan de skulde holde sig mot to mennesker som paa sætt og vis var utstøtte av deres eget lag. Sira Eirik sa da selv, de beitet ikke unna for hinanden, og hvad trolddommen hendes angik, saa var ikke han hendes sogneprest; det kunde vel hænde fruen visste noget mere end godt var for hendes sjælehelse — dog fik en ikke glemme at

uvidende mennesker snakket gjerne om trolddom, straks en kone var klokere end tinglyden. Fru Aashild paa sin side roste meget presten og søkte flittig til kirken, hvis hun traf til at være paa Jørundgaard en helligdag.

Julen blev trist det aaret, Ulvhild kunde endda ikke sætte føtterne under sig. Og saa hverken saa eller hørte de noget til Sundbufolket. Kristin skjønte der blev snakket om det i bygden og at faren tok sig nær av det. Men moren var likenøid, og Kristin syntes, dette var stygt av hende.

Men en kveld mot slutten av helgen kom Sira Sigurd, Trond Gjeslings husprest, akende i storslæde, og hans fornemste ærinde var at be dem alle til gjestebud paa Sundbu.

Sira Sigurd var daarlig likt i bygderne omkring, for han var den som egentlig styrte for Trond med eiendommene hans — eller han fik ialfald skylden, naar Trond for frem med haardhet og uret, og det var ikke frit for at Trond plaget bønderne sine noget. Presten hans var overmaate flink til at skrive og regne, lovkyndig og en dygtig læge — om ikke saa dygtig som han trodde selv. Men efter hans væsen skulde ingen tro, han var nogen meget klok mand; han sa ofte taapelige ting. Ragnfrid og Lavrans hadde aldrig likt ham, men Sundbufolket satte, som rimelig er, pris paa presten sin, og baade de og han var overmaate forbitret fordi han ikke var blit hentet til Ulvhild.

Og nu skulde det træffe saa uheldig at da Sira Sigurd kom til Jørundgaard, var fru Aashild og herr Bjørn der allerede, desuten Sira Eirik, Gyrd og Inga fra Finsbrekken, Arnes forældre, gamle Jon fra Loptsgaard og en prædikebroder fra Hamar, broder Aasgaut.

Mens Ragnfrid lot bordene dække paany med gjestebudskost og Lavrans saa paa brevskaperne, presten hadde bragt, vilde denne se Ulvhild. Hun var allerede lagt tilro for natten og sov, men Sira Sigurd vækket hende, følte paa hendes ryg og lemmer og spurte hende ut, noksaa venlig først, men siden utaalmodig for hun blev ræd — Sigurd var en liten mand, næsten dverg, men med et stort, rødflammet ansigt. Da han vilde løfte hende ut paa gulvet for at prøve føtterne hendes, gav hun sig til at skrike. Fru Aashild reiste sig da, gik bort til sengen og dækket felden over Ulvhild mens hun sa, barnet var saa søvnig, hun kunde ikke staa paa gulvet om hun hadde været god i føtterne.

Presten begyndte at snakke heftig, han ogsaa var regnet for en duelig læge. Men fru Aashild tok hans haand, leiet ham frem i høisætet og gav sig til at snakke om hvad hun hadde gjort med Ulvhild, mens hun i ett og alt spurte om hans mening. Han blev da noget blidere og aat og drak av Ragnfrids gode saker.

Men eftersom øllet og vinen begyndte at stige ham til hodet, blev Sira Sigurd igjen i ondt lune, trættekjær og hidsig — han visste godt nok at der var ingen i stuen som likte ham. Først vendte han sig til Gyrd, han var Hamarbispens sætesvein i Vaage og Sil, og der hadde været flere tvistemaal mellem bispesætet og Trond Ivarsøn. Gyrd sa ikke stort, men Inga var en hidsig kone, og saa blandet broder Aasgaut sig i talen og mælte:

«Du skulde ikke glemme det, Sira Sigurd, at vor værdige fader Ingjald er overherren din ogsaa — vi vet nok om dig i Hamar. Du velter dig i alt som godt er

paa Sundbu og tænker nok litet paa at du er viet til en anden gjerning end den at være Tronds øientjener, hjælpe ham til at gjøre alt som er uret, saa han sætter sjælen sin i fare og minker kirkens ret. Har du aldrig hørt hvordan det gaar de ulydige og utro presterne som lægger op raad mot sine aandelige fædre og foresatte? Vet du ikke om dengangen da englene førte Sankt Tomas av Kanterborg til Helvedes dør og lot ham glytte ind? Da undret han sig meget paa at han saa ikke der nogen av presterne sine som hadde holdt sig imot ham slik som du imot bispen din. Han skulde netop til at prise Guds miskund, for den hellige manden undte alle syndere frelse — da bad engelen at fanden skulde lette litt paa svansen sin, og ut for i et vældig brak og en fæl svovlstank alle de prester og lærde mænd som har sveket kirkens tarv. Saa fik han se hvor de var kommet hen.»

«Nu lyver du, munk,» sier presten. «Jeg har hørt den sagaen jeg og, men det var ikke prester uten det var tiggermunke, der for ut av baken til djævelen som hveps av et hvepsebol.»

Gamle Jon lo høit over alle tjenestefolkene og skrek: «Der var vel begge slag, kan jeg tænke —»

«Da maa fanden ha en ovbred svans,» sa Bjørn Gunnarson, og fru Aashild smilte og sa:

«Ja har du ikke hørt sagt at alt vondt drar paa en lang rompe —»

«Ti stil du, fru Aashild,» ropte Sira Sigurd, «snak ikke du om den lange rompen som det vonde drar efter sig. Du sitter her som du var husfruen, og ikke Ragnfrid. Men det er underlig at ikke du har kunnet bote barnet hendes — har du ikke mere det sterke vandet

du handlet med engang? Det som kunde gjøre oplemmet sau hel i soddkjelen og kvinde til mø i brudesengen. Jeg vet nok om det bryllupet her i bygden da du redte bad til den lokkede bruden —»

Sira Eirik sprang op, tok den anden prest i skulder og lænd og slængte ham tvers over bordet, saa kander og krus veltet og mat og drikke fløt paa duker og gulv, men Sira Sigurd blev liggende fremme paa gulvet med slitt klædning. Eirik løp over bordet og vilde slaa ham igjen, mens han brølte over larmen:

«Hold skitkjeften din, din helvedesprest du er —»

Lavrans prøvet at skille dem, men Ragnfrid stod hvit som en dødning ved bordet sit og knuget hænderne. Da løp fru Aashild til, hjalp Sira Sigurd paa føtterne og tørket blodet av hans ansigt. Hun slog et bæger med mjød i ham, mens hun mælte:

«I faar da ikke være saa streng, Sira Eirik, at I ikke taaler at høre skjemt saa sent ut i drikkelaget. Sæt dere ned nu, saa skal dere høre om det bryllupet. Det var nu ikke her i dalen, og det var nok ikke saa vel for mig at det var mig som kjendte til det vandet — kunde jeg brygget det, da skulde vi ikke sittet paa den vesle gaarden heroppe. Da kunde jeg nu været en rik kone og hat eiendom ute i storbygderne etsteds — nær by og klostre og biskoper og domkapitel,» sa hun og smilte til de tre geistlige mænd.

«Men der skal nogen ha kjendt kunsten i gamle dager, for dette var i kong Inges tider, saavidt jeg tror, og brudgommen var Peter Lodinsøn av Bratteland, men hvem av de tre konerne hans som var bruden, kan være usagt, siden der lever avkom efter dem alle tre. Naa, denne bruden hadde nok hat aarsak til at ønske sig dette

vandet og skaffet sig det ogsaa, og hun hadde redt et bad til sig nede i skjemmen. Men før hun naadde at faa lauget sig, saa kom hun som skulde bli værmor hendes ditind. Hun var blit mødig og skidden av ridtet til bryllupsgaarden, saa klær hun av sig og gaar op i karret. Hun var en gammel kvinde, og ni børn hadde hun hat med Lodin. Men den natten fik nok baade Lodin og Peter anden gammen end de hadde ventet.»

Folkene i stuen lo meget, og baade Gyrd og Jon ropte at fru Aashild skulde fortælle flere slike skrøner. Men fruen sa nei: «her sitter to prester og broder Aasgaut og unge drenger og tjenestemøer; nu vil vi slutte før snakken blir usømmelig og grov, men mindes det er helg.»

Mændene skrek op, men kvinderne gav fru Aashild medhold. Ingen la merke til at Ragnfrid var gaat ut av stuen. Men litt efter skulde Kristin, som hadde sittet nederst paa kvindebænken mellem tjenestemøerne, gaa og lægge sig. Hun sov i Tordis' stue, fordi der var saa mange gjester i gaarden.

Det var bitende koldt, og nordlysene blusset og blafret over fjeldpanderne i nord. Sneen skrek under Kristins føtter der hun løp over tunet, hutrende, med armene korset over brystet.

Da blev hun var at i skyggen under gammelloftet gik et menneske heftig frem og tilbake paa sneen, slog med armene, vred sine hænder og kved høit. Kristin kjendte moren, løp forskrækket bort til hende og spurte om hun var syk?

«Nei nei,» sier Ragnfrid heftig. «Jeg maatte bare ut — gaa og læg dig, barn.»

Kristin snudde, da kaldte moren sagte paa hende.

«Gaa ned i stuen og læg dig hos far og Ulvhild — ta hende i armen du saa han ikke av vanvare klemmer hende; han sover saa tungt naar han er drukken. Jeg gaar op og lægger mig her i gamleloftet inat.»

«Jesus, mor,» sier Kristin, «I fryser ihjel, skal I ligge der — alene ogsaa. Og hvad tror I far sier, naar I ikke kommer iseng inat?»

«Han merker det ikke,» svarte moren, «han sov næsten da jeg gik, og imorgen vaagner han sent. Gaa og gjør som jeg har sagt.»

«Det blir saa koldt for eder,» sutret Kristin, men moren viste hende bort, noget mildere, og laaste sig ind i loftet.

Der var like koldt inde som ute og kulmørkt. Ragnfrid famlet sig vei hen til sengen, rev av sig hodeplagget, løste sine sko og krøp ind mellem skindene. De isnet hende; det var som at synke i en snefonn. Hun trak over hodet, drog benene op under sig og puttet sine hænder ind paa barmen — slik laa hun og graat, sommetider ganske sagte med strømmende taarer, sommetider saa hun skrek og skar tænder ved det. Tilslut hadde hun dog varmet op sengen om sig saa meget at hun blev døsig, og saa graat hun sig isøvn.

V.

Det aaret Kristin fyldte femten aar om vaaren, satte Lavrans Bjørgulfsøn og ridder Andres Gudmundsøn av Dyfrin hinanden stevne paa Holledis ting. De talte da om at Andres' anden søn, Simon, skulde fæste Kristin Lavransdatter og ha Formo, som var herr Andres' mødrene odel. Mændene bandt dette med haandslag,

men der blev dog ikke opsat brev om det, fordi Andres først maatte ordne med sine andre børn om arven deres. Der blev da hellerikke drukket fæstensøl, men ridder Andres og Simon fulgte med til Jørundgaard for at se paa bruden, og Lavrans holdt et stort gjestebud.

Lavrans hadde nu faat op det nye stuehuset sit i to stokverk med murede ovner, baade i stuen og i loftet, rikt og vakkert utstyret med træskurd og godt bohave. Han hadde ogsaa bygget om gamleloftet og utbedret husene ellers, saa han bodde nu som det sømmet sig en svend av vaaben. Han sat nu i stor velstand, ti han hadde hat held med sig i sine foretagender og var en klok og omtænksom husbonde; særlig var han kjendt for han alet op de gildeste hester og ypperlig fæ av alle slag. Og nu han hadde faat maket det slik at hans datter skulde giftes til Formo med en mand av Dyfrinsætten, syntes folk han hadde ført sit forsæt, at bli den fremste mand i bygden, vel tilende. Han selv og Ragnfrid var ogsaa meget fornøiede, og saa var herr Andres og Simon.

Kristin blev litt nedslaat, det første hun saa Simon Andressøn, for hun hadde hørt saa store ord om hans fagerhet og høviske væsen, saa der var ikke maate paa hvad hun hadde ventet sig til brudgom.

Vel saa Simon godt ut, men han var noget fetladen til at være bare tyve aar gammel, hadde kort hals og et aasyn saa rundt og blankt som maanen. Haaret hans var meget vakkert, brunt og kruset, og øinene var graa og klare, men de laa likesom litt indklemt, fordi laakene var fete, næsen var for liten og munden var ogsaa liten og trutet, men ikke styg. Og trods sin førhet var han let og rask og smidig i alle rørsler, var flink idrætsmand. Han var noget mundkaat og rask i talen sin, men Lavrans mente at han viste dog baade god forstand og lærdom, naar han snakket med ældre mænd.

Ragnfrid kom snart til at like ham, og Ulvhild fattet med en gang den største kjærlighet til ham — han var ogsaa særskilt snil og kjærlig mot den lille syke møen. Og da Kristin hadde vænnet sig litt til hans runde aasyn og hans maate at tale paa, blev hun rigtig vel tilfreds med sin fæstemand og var glad for det, slik faren hadde ordnet for hende.

Fru Aashild var i gjestebudet. Siden Jørundgaardsfolket hadde tat op med hende, hadde storfolket i de nærmeste bygderne igjen begyndt at huske paa hendes høie byrd og tænke mindre paa hendes underlige rygte, saa nu færdedes fruen meget sammen med folk. Hun sa, da hun hadde set Simon:

«Det er et godt gifte, Kristin, denne Simon vil faa fremgang i verden — mange slags omsorg vil du slippe, og snil vil han bli at leve sammen med. Men han synes mig vel tyk og gladlynt —. Var det nu slik her i Norge som det har været før i tiden og som det er i andre land, at folk er ikke strengere mot synderne end Gud selv er, da vilde jeg si, du skulde finde dig en ven som var mager og sorgfuld — en du kunde ha at sitte og samtale med. Da vilde jeg si, du kunde ikke fare bedre end med Simon.»

Kristin blev rød, endda hun forstod ikke fuldt ut fru Aashilds mening. Men eftersom tiden led og hendes kister fyldtes og hun stadig hørte snak om sit giftermaal og det hun skulde føre i boet, saa tok hun til at længes efter at saken skulde bli bundet i fæstemaal og

at Simon skulde komme nordover; hun tænkte da tilslut en god del paa ham og glædet sig til at møte ham igjen.

Kristin var nu fuldt utvokset og hun var blit meget vakker. Hun lignet mest paa sin far og hadde vokset sig høi, var smal i midjen, med tynde, fine ledemot, men rund og trind allikevel. Hendes ansigt var noget kort og rundt, panden lav og bred og hvit som melk, øinene store, graa og blide under vakkert ridsede bryn. Munden var litt stor; dog var den friskt rød og fyldig og haken æblerund og veldannet. Hun hadde et deilig tykt og langt haar, men det var noget mørkt paa let, like nær brunt som gult, og ganske slet. Lavrans likte intet bedre end at høre Sira Eirik skryte av Kristin — presten hadde set møen vokse op, lært hende bok og skrift og holdt meget av hende. Men han likte ikke rigtig at den anden sommetider lignet hans datter med en lyteløs og silkeblank ungmerr.

Dog sa alle mennesker at var ikke denne ulykke hændt med Ulvhild, da vilde hun blit endda mange ganger vakrere end søsteren. Hun hadde det fagreste og søteste ansigt, hvitt og rødt som roser og liljer, hvitgult og silkemykt haar som bruset og lokket sig om hendes spæde hals og smale skuldre. Paa øinene lignet hun Gjeslingætten: de laa dypt under rette og sorte bryn og var vandklare og graablaa, men blikket var mildt og ikke hvasst. Dertil var barnets stemme saa klar og liflig at det var en lyst at høre paa hende, enten hun talte eller sang, hun hadde et kvikt nemme for boklig lærdom og alleslags strengelek og bretspil, men liten hu til haandgjerning, for hun blev straks træt i ryggen.

For det saa litet ut til at dette vakre barnet nogensinde skulde vinde fuld legemsførlighet. Noget hadde hun bedret sig, efter at forældrene hadde været i Nidaros med hende hos Sankt Olav. Lavrans og Ragnfrid hadde gaat dit paa sine føtter, uten mand eller tjenestemø til at følge sig; de bar barnet paa en baare mellem sig hele veien. Efter den færden blev Ulvhild saa frisk at hun kunde gaa med en krykkestok. Men det var ikke trolig at hun skulde bli saa frisk at hun kunde giftes bort, og saa maatte hun vel, naar den tid kom, klostergives med alt det gods som skulde falde hende til.

De snakket aldrig om dette, og Ulvhild skjønte ikke selv at hun var meget anderledes end andre børn. Hun var svært glad i stas og vakre klær, og forældrene hadde ikke hjerte til at negte hende noget, men Ragnfrid sømmet og sydde til hende og pyntet hende som et kongebarn. Engang nogen kræmmere for gjennem bygden og laa over natten paa Laugarbru, fik Ulvhild se varerne deres derborte; de hadde noget ravgult silketøi, og det vilde hun endelig ha en serk av. Lavrans handlet ellers aldrig med slike folk som for og falbød kjøpstadsvarer ulovlig i bygderne, men nu kjøpte han straks hele rullen. Han gav da ogsaa Kristin tøi til en brudeserk, og den sydde hun paa denne sommeren. Ellers hadde hun aldrig eiet serker uten av uld og en linnedserk til stasplagg. Men Ulvhild fik gjestebudsserk av silke og en søndagsserk av lerret med silke oventil i livet.

Lavrans Bjørgulfsøn eiet nu ogsaa Laugarbru, og der styrte Tordis og Jon. Hos dem var Lavrans' og Ragnfrids yngste datter Ramborg, som Tordis hadde ammet.

Ragnfrid vilde neppe se paa barnet den første tid efter det var født, for hun sa hun bragte sine børn daarlig lykke. Dog elsket hun meget den lille møen og sendte stadig gaver til hende og Tordis; siden gik hun ogsaa ofte over til Laugarbru og saa paa Ramborg, men hun kom helst efter barnet var sovnet, og sat over hende da. Lavrans og de to ældste døttrene var ofte paa Laugarbru og lekte med den lille; hun var et sterkt og friskt barn, men ikke saa vakker som sine søstre.

Denne sommeren var den sidste Arne Gyrdsøn var paa Jørundgaard. Biskopen hadde lovet Gyrd at hjælpe svenden frem i verden, og til høsten skulde Arne drage til Hamar.

Kristin hade nok skjønt at Arne holdt av hende, men hun var paa mange maater noksaa barnslig i sindet, saa hun tænkte ikke meget over den ting, men var mot ham som hun altid hadde været det, helt siden de var børn, søkte hans selskap saa ofte hun kunde, og gik altid ved hans haand naar de danset hjemme eller paa kirkebakken. At moren ikke likte dette, syntes hun helst var litt morro. Men hun talte aldrig til Arne om Simon eller om sit giftermaal, for hun merket, det gjorde ham tungsindt naar der blev ordet om dette.

Arne var meget haandfærdig, og han vilde nu gjøre Kristin en sømmestol til minde om sig. Han hadde skaaret ut baade skrin og stolekarm fint og vakkert og holdt nu paa i smien med at lage jernbaand og laas til den. En vakker godveirskveld utpaa sommeren var Kristin gaat ned til ham. Hun hadde tat med sig en trøie av farens som hun skulde bøte, satte sig paa stenhellen og tok paa at sy, mens hun smaasnakket til

svenden inde i smien. Ulvhild var med hende, hinket rundt paa krykken sin og spiste bringebær som grodde i stenrøiserne omkring jordet.

Om en stund kom Arne frem i smiedøren for at svale sig. Han vilde sætte sig hos hende, men hun rykket litt unna og bad ham agte sig saa han ikke sotet ned sømmen, hun hadde over knæet.

«Er det blit slik mellem os nu,» mælte Arne, «at du tør ikke la mig sitte hos dig for du er ræd, bondedrengen skal skitne dig ut?»

Kristin saa forundret paa ham, saa svarte hun:

«Du vet da vel, hvad jeg mente. Men ta av dig forskindet, vask kullet av hænderne dine og sæt dig litt og hvil dig her hos mig —» og hun gjorde plads for ham.

Men Arne la sig i græsset foran hende; da sa hun igjen:

«Vær ikke sint nu, Arne min. Kan du tænke jeg skulde vise dig utak for den vakre gaven du gjør til mig, eller glemme nogensinde at du har været den bedste vennen min herhjemme altid?»

«Har jeg været det da,» spør han.

«Det vet du vel,» sa Kristin. «Og aldrig skal jeg glemme dig. Men du som skal ut i verden — kanske du kommer til velstand og ære før du tænker — du glemmer nok mig, længe før jeg glemmer dig —»

«Aldrig skal du glemme mig,» sa Arne og smilte. «Men jeg glemmer dig før du glemmer mig — du er bare barnet du, Kristin.»

«Du er ikke gammel du heller,» svarte hun.

«Jeg er like gammel som Simon Darre,» sier han igjen. «Og vi fører hjelm og skjold saa godt som

Dyfrinsfolket, men forældrene mine har ikke hat lykken med sig —»

Han hadde tørket av hænderne sine i græstufserne; nu tok han om Kristins ankel og la kindet sit ind til hendes fot som stak ut under kjolekanten. Hun vilde trække til sig foten, men Arne sa:

«Din mor er paa Laugarbru, og Lavrans er redet av gaarden — og ingen kan se os fra husene, her vi sitter. Denne ene gangen kan du vel la mig faa snakke om det som ligger mig paa sindet.»

Kristin svarte:

«Det har vi da visst alle dager, baade du og jeg, at det var unyttig for os om vi la vor hug til hinanden.»

«Faar jeg lægge hodet mit i fanget dit,» sa Arne, og da hun ikke svarte, gjorde han det og tvinnet en arm om hendes midje. Med en haand drog han i fletterne hendes.

«Hvordan vil du like det,» spurte han om litt, «naar Simon ligger slik i fanget dit og leker med dit haar?»

Kristin svarte ikke. Det var som der faldt en tyngsel over hende med ett — Arnes ord og Arnes hode i hendes knæ — hun syntes der aapnet sig likesom en dør ind til et rum, mange mørke veier ind til mere mørke; uglad og hjerteklemt tøvet hun og vilde ikke se ind.

«Slikt bruker da ikke gifte folk,» sa hun med ett, fort og likesom lettet. Hun prøvet at tænke sig Simons tykke, runde aasyn se op i hendes med saanne øine som Arne nu, hun hørte hans stemme — og hun kunde ikke bare sig for at le:

«Simon kommer nok aldrig til at lægge sig paa bakken for at leke med skoene mine han!»

«Nei for han kan leke med dig i sengen sin han,» sa

Arne. Hans stemme gjorde hende syk og magtesløs med ett. Hun prøvet at skyve hodet hans ned av sit fang, da boret han det haardt ind mot hendes skjød og sa sagte:

«Men jeg vilde leke med skoene dine og haaret dit og fingrene dine og følge dig ut og ind dagen lang jeg, Kristin, om du aldrig saa meget var hustruen min og sov paa armen min hver en nat.»

Han satte sig halvt overende, tok om hendes skulder og saa ind i hendes øine.

«Det er ikke vakkert av dig at du snakker slik til mig,» sa Kristin sagte og sky.

«Nei,» sa Arne. Han reiste sig op og stod foran hende. «Men si mig ett — vilde du ikke hellere det skulde været mig —?»

«Aa jeg vilde helst —» hun sat litt. «Jeg vilde helst ikke ha nogen mand — ikke endda —»

Arne rørte sig ikke, men sa:

«Vilde du hellere gives i kloster da, saan som det er laget for Ulvhild, og være mø alle dine dager?»

Kristin knuget de foldede hænder ned i sit fang. Det skjælvet underlig og søtt i hende — og i et pludselig gys syntes hun med ett hun skjønte, hvor synd det var paa den lille søsteren — hendes øine løp fulde av taarer av sorg for Ulvhilds skyld.

«Kristin,» sa Arne sagte.

I det samme skrek Ulvhild høit. Krykken hendes var kommet ind imellem nogen stener i røisen, og hun var faldt. Arne og Kristin løp bort til hende, og Arne løftet hende op i søsterens arme. Hun hadde slaat sig i munden og blødde meget.

Kristin satte sig med hende i smiedøren, og Arne

hentet vand i en trækop. Sammen begyndte de at tvætte Ulvhilds ansigt. Hun hadde ogsaa skrubbet huden av knærne sine. Kristin lutet sig kjælende over de smaa tynde benene.

Ulvhilds klage stilnet snart og hun graat smaat og saart som børn gjør, der er vant til at lide vondt. Kristin holdt hendes hode ind til barmen sin og rugget hende sagte.

Da begyndte klokken at ringe til Vesper oppe i Olavskirken.

Arne snakket til Kristin, men hun sat som hun hverken hørte eller sanset, bøiet over søsteren, saa han blev ræd og spurte om hun trodde, det var farlig. Kristin rystet paa hodet og saa ikke paa ham.

Litt efter reiste hun sig og gik opover mot gaarden, bærende Ulvhild i favnen. Arne fulgte efter, stille og forvirret — Kristin saa saa fortænkt ut at hendes ansigt var helt stivt. Mens hun gik, blev klokken ved at ringe utover voldene og dalen; den ringte endda, da hun gik ind i stuen.

Hun la Ulvhild i den sengen som søstrene hadde delt, helt siden Kristin var blit for stor til at sove med forældrene. Saa drog hun skoene av sig og la sig ned med den lille, laa og lyttet efter klokken, længe efter den var tystnet og barnet sov.

Det var kommet for hende, da den tok paa at klinge, mens hun sat med Ulvhilds lille blodige ansigt mellem hænderne, at kanske var det et tegn til hende. Hvis hun vilde gaa i søsterens sted — hvis hun vilde love sig til Guds og Jomfru Marias tjeneste — monne da Gud vilde gi barnet helse og førlighet igjen.

Hun husket broder Edvins ord om at nu i disse

dagene var det bare de lytte og lamme børnene og dem de ikke kunde finde gode giftermaal til som forældrene ofret til Gud. Hun visste hendes forældre var fromme folk — dog hadde hun aldrig hørt andet end at hun selv skulde giftes, men da de skjønte, at Ulvhild vilde komme til at bli syk alle sine dager, hadde de straks raadet for hende at hun skulde i kloster —.

Og hun vilde ikke selv — hun stod imot den tanken at Gud skulde gjøre et under med Ulvhild hvis hun selv blev nonne. Hun hængte sig ved Sira Eiriks ord om at der sker ikke saa mange jertegn mere. Endda hun følte det ikveld, det var som broder Edvin hadde sagt, hadde et menneske tro nok, saa kunde det virke mirakler. Men hun vilde ikke ha den troen, hun elsket ikke Gud og hans moder og de hellige slik, vilde ikke elske dem slik engang — hun elsket verden og længtet efter verden —.

Kristin presset sin mund ned i Ulvhilds myke silkehaar. Barnet sov fast, og den ældste søster satte sig urolig op, men la sig ned igjen. Det blødde i hende av sorg og skam, men hun visste at hun vilde ikke tro paa undere, fordi hun vilde ikke gi op sin arv av helse og fagerhet og kjærlighet.

Saa prøvet hun at trøste sig med den tanke at forældrene vilde ikke la hende faa lov til noget slikt. De vilde hellerikke tro, det kunde nytte. Hun var jo bortlovet allerede, og de vilde nok ikke miste Simon som de var saa glad i. Hun følte sig besvegen fordi de syntes det var saan herlighet med denne maagen; hun tænkte pludselig med uvilje paa Simons runde, røde ansigt og smaa leende øine, paa hans sprettende gang — han hoppet som en ball, syntes hun med ett — paa hans

skjemtsomme talemaater som fik hende til at føle sig dølsk og dum. Det var ikke saan herlighet at faa ham heller og saa bare bli flyttet ned paa Formo —. Endda saa vilde hun hellere ha ham end gives i kloster —. Men verden utenfor fjeldene, kongsgaarden og greverne og ridderne som fru Aashild talte om, en vakker mand med sorgfulde øine som vilde følge hende ut og ind og aldrig bli træt. Hun husket Arne den sommerdagen han laa paa siden og sov med sit brune, blanke haar utbredt i lyngen — hun hadde hat ham saa kjær som han skulde været hendes bror dengang. Det var ikke vakkert av ham at han skulde snakke slik til hende, naar han visste, de kunde aldrig faa hinanden —.

Der kom bud fra Laugarbru at moren blev der om natten. Kristin stod op for at klæ av sig og gaa til ro. Hun begyndte at snøre op kjolen sin — men saa drog hun skoene paa igjen, slog kaapen om sig og gik ut.

Nathimmelen spændte lys og grøn over fjeldkammen. Det var snart tid at maanen skulde staa op, og der hvor den var under fjeldet, drev nogen smaa skyer og skinnet som sølv paa underkanterne; himmelen blev lysere og lysere som metal det dugget paa.

Hun løp mellem skigarerne, over veien og bakken op mot kirken. Den sov, svart og stængt, men hun gik op til korset som stod like ved til minde om at Sankt Olav hadde hvilt her engang da han flygtet for sine uvenner.

Kristin knælte ned paa stenen og la sine foldede hænder op paa fotstykket: «Hellige kors, sterkeste mast, fagreste træ, sykes bro til helsedommens fagre strander —»

Ved bønnens ord var det som hendes længsel videt sig

ut efterhvert som ringer paa et vand. De enkelte tanker som voldte hende uro, glattedes ut, hendes sind blev stillere, mere ømt, der kom en mild, tanketom sørgmodighet istedetfor hendes sorger.

Hun blev liggende paa knæ og sanset alle nattens lyd. Vinden sukket saa rart, elven bruste bortenfor lundene bak kirken, og bækken randt like ved tvers over veien — og overalt, nær og fjernt i mørket skimtet hun med syn og hørsel smaa strenger av rindende og dryppende vand. Elven blinket hvit nede i bygden. Maanen gled op over et litet skar, det glittret litt i duggvaate blader og stener og lyste mat og mørkt av det nytjærede tømmeret i klokkestøpulen ved kirkegaardsgrinden. Saa blev maanen borte igjen hvor aasen skjøt ryggen høiere. Nu var der mange flere hvite og skinnende skyer paa himmelen.

Hun hørte en hest som kom i langsomt skridt høiere oppe paa veien, mandsrøster snakket jevnt og sagte. Folk var hun ikke ræd her like ved hjemmet hvor hun kjendte hvert menneske; hun blev tryg av det.

Farens hunder stormet ind paa hende, snudde og pilte tilbake ind i lunden, vendte om og satte opover hende igjen, og faren ropte en hilsen idet han kom ut mellem bjerkene. Han leiet Guldsveinen ved bigslet; der hang et knippe fugl og dasket frempaa sadlen, og Lavrans bar høken med hætte over hodet paa venstre haand. Han var i følge med en lang, slutrygget mand i munkekutte, og før Kristin hadde set hans aasyn, visste hun at det var broder Edvin. Hun gik dem i møte og var ikke mere forundret end om hun skulde drømt det; hun bare smilte da Lavrans spurte om hun kjendte igjen gjesten deres.

Lavrans hadde truffet ham oppe ved Rostbroen; saa hadde han faat ham overtalt til at bli med hjem og overnatte paa gaarden. Men broder Edvin vilde endelig faa lov til at ligge i fjøset: «for jeg er blit saa luset,» sa han, «dere kan ikke ha mig inde i de gode sengene.»

Og alt Lavrans bad og snakket, saa blev munken ved sit; ja først vilde han de skulde gi ham maten ut paa tunet. Tilslut fik de ham dog med sig ind i stuen, og Kristin la ved ind paa ovnen i hjørnet og satte lys paa bordet, mens en pike bar ind mat og drikke.

Munken satte sig paa stavkarsbænken ved døren, og han vilde kun ha kold grøt og vand til natverds. Ikke heller vilde han ta imot det da Lavrans bød til at rede ham et bad og faa hans klær vasket ut.

Broder Edvin skubbet sig og kløddе sig og lo over hele sit magre, gamle aasyn:

«Nei, nei,» sa han, «dette biter bedre i mit hovmodige skind end baade svøper og gardianens ord. Jeg har sittet under en heller heroppe i fjeldet i sommer — de hadde git mig lov til at gaa ut i ørkenen for at faste og bede, og der sat jeg og syntes, nu var jeg rent som en hellig eremit, og de fattige folkene borte i Setnadalen kom op med mat til mig og tykte, her saa de rigtig en from og renlivet munk; broder Edvin, sa de, var der mange slike munke som dig, da skulde vi bedre os fort nok, men naar vi ser prester og biskoper og munke bites og slaas som grisunger i troen —. Ja jeg sa dem det var ukristelig at snakke slik — men jeg likte godt nok at høre det, og jeg sang og jeg bad saa det ljomet i berget. Nu kan det være gavnlig for mig at kjende lusene bites og slaas paa skindet mit og høre de

gode husfruerne, som vil ha det rent og sømmelig i stuerne sine, rope at denne skitne munkepelsen kan vel ligge paa laaven sommerstiden. Jeg skal nordover til Nidaros nu til Olavsvaka, og det blir godt for mig at merke folk er ikke saa fikne efter at komme nær mig —»

Ulvhild vaagnet; da gik Lavrans bort og løftet hende op i kappen sin:

«Her er dette barnet jeg talte om, kjære fader. Læg eders hænder paa hende og bed Gud for hende som I bad for den gutten nord i Meldalen vi har spurt fik førligheten sin igjen —»

Munken tok ømt under Ulvhilds hake og saa hende ind i ansigtet. Saa løftet han hendes ene haand op og kysset den.

«Bed hellere du og hustruen din, Lavrans Bjørgulfsøn, at I ikke maa fristes til at prøve at bøie Guds vilje med dette barnet. Vor Herre Jesus selv har sat disse smaa føtterne paa den stien hvor hun kan gaa tryggest frem til fredens hjem — jeg ser det paa dine øine, du sæle Ulvhild, at du har dine forbedere i den anden heimen.»

«Gutten i Meldalen blev frisk, har jeg hørt,» sa Lavrans sagte.

«Han var en fattig enkes eneste barn, og ingen var der til at føde og klæ ham naar moren faldt fra, uten bygden. Og endda saa bad kvinden kun om at Gud vilde gi hende et frygtløst hjerte saa hun kunde tro at han vilde la det ske slik som det var bedst for gutten. Jeg gjorde ikke andet end jeg bad den bønnen med hende jeg og.»

«Det er ikke let for mor hendes og mig at slaa os

til ro med dette,» svarte Lavrans tungt. «Helst siden hun er saa vakker og saa snil.»

«Har du set det barnet de har paa Lidstad sør i dalen,» spurte munken. «Vilde du hellere datteren din skulde været slik?»

Lavrans gyste og trykket barnet op til sig.

«Tænker du ikke,» sa broder Edvin igjen, «at i Guds øine er vi alle som børn han har aarsak til at sørge over, vanføre som vi er av synden. Og dog synes vi ikke vi har det værst i verden.»

Han gik frem til Mariabilledet paa væggen, og alle knælte ned, mens han læste kveldsbønnen. De syntes broder Edvin hadde trøstet dem godt.

Men efter han var gaat ut av stuen for at søke sig soveplads, feiet dog Astrid, den øverste av tjenestepikerne, godt op paa gulvet alle steder hvor munken hadde staat, og hadde det opsopte rask ind paa ilden.

Næste morgen stod Kristin tidlig op, tok melkegrøt og hvetekaker i et vakkert flammet rotfat, for hun visste munken rørte aldrig kjøt, og saa bar hun selv maten ut til ham. Der var næsten ingen folk oppe i huset endda.

Broder Edvin stod reisefærdig med stav og pose paa fjøsbroen; han takket smilende Kristin for hendes umake, satte sig i græsset og spiste, mens Kristin sat ved hans føtter.

Hendes lille hvite hund kom springende, saa de smaa bjelder i dens halsbaand klirret. Hun tok den i fanget, og broder Edvin knipset i fingrene til den, kastet smaa biter av hvetekaken i kjeften paa den, mens han roste den meget.

«Det er det slaget som dronning Eufemia har ført til

landet,» sa han. «Dere har det fint nu her paa Jørundgaard i stort og i smaat.»

Kristin blev rød av glæde. Hun visste nok hunden var fin, og hun var stolt av at ha den; der var ingen anden i bygden som hadde knæhund. Men hun hadde dog ikke visst den var av samme slag som dronningens kjælehunder.

«Simon Andressøn har sendt den til mig,» sa hun og trykket den indtil sig, mens den slikket hende i ansigtet. «Den heter Kortelin.»

Hun hadde tænkt at tale med munken om sin uro og be om hans raad. Men nu hadde hun ikke lyst til at sysle mere med sine egne tanker fra kvelden før. Broder Edvin mente jo at Gud vilde vende alt til det bedste for Ulvhild. Og det var vakkert gjort av Simon at sende hende en slik gave endda førend fæstemaalet mellem dem var avgjort. Arne vilde hun ikke tænke paa — han hadde baaret sig urigtig ad imot hende, syntes hun.

Broder Edvin tok stav og pose og bad Kristin hilse inde — han vilde ikke bli til folk stod op, men gaa mens dagen var sval. Hun fulgte ham opover forbi kirken og litt ind i lunden.

Da de skiltes, bød han hende Guds fred og velsignet hende.

«Gi mig et ord, slik som I gav Ulvhild, kjære fader,» bad Kristin; hun stod med hans haand i sin.

Munken strøk med sin nøkne, gigtknudrede fot i det vaate græs:

«Da vil jeg lægge dig paa hjertet, datter, at du ser godt paa, hvordan Gud skjøtter folks tarv her i dalen. Her falder litet regn, men han har git dere vand

fra fjeldet, og duggen frisker eng og aker hver nat. Tak Gud for de gode gaverne han har git dig, og klag ikke om du synes du mangler andet, du mener kunde høve vel dertil. Du har vakkert gult haar, og græm dig ikke for det er ikke kruset. Har du ikke hørt om den kjærringen som sat og graat for hun hadde bare en liten fleskebit at gi de syv sultne ungerne sine til julekost. Sankt Olav kom ridende forbi i samme gode laget; da rakte han sin haand ut over sulet og bad Gud mætte de arme kraakeungerne. Men da kjærringen saa, der laa et slagtet svin paa disken, da graat hun for hun ikke hadde kopper og gryter nok.»

Kristin løp hjemover, og Kortelin danset om føtterne hendes, nappet hende i klædningsflikene og bjeffet og ringlet med alle sine smaa sølvbjelder.

VI.

Arne var hjemme i Finsbrekken den sidste tiden før han skulde fare til Hamar; moren og søstrene rustet ham ut med klær.

Dagen før han skulde ride sydpaa kom han til Jørundgaard og bød levvel. Da fik han hvisket til Kristin om hun vilde møte ham paa veien syd for Laugarbru næste kveld:

«Jeg vilde dog gjerne vi skulde være ene to, sidste gang vi møtes,» sa han. «Tykkes dig det er saa meget jeg ber om — vi er da fostret op sammen som to søsken,» sier han da Kristin tøvet litt før hun svarte.

Saa lovet hun at komme, hvis hun kunde slippe hjemmefra.

Næste morgen snedde det, men ut paa dagen tok det til at regne, og snart var veier og jorder ett graat søle. Skoddedotterne laa og drev mellem aassiderne, av og til dat de ned og tvinnet sig i hvite tuller ved fjeldfoten, men saa tyknet veiret paany.

Sira Eirik kom over for at hjælpe Lavrans med at sætte op nogen brevskaper. De gik ned i aarestuen, for der var hyggeligere i slikt veir end i storstuen hvor ovnen røk rummet fuldt. Moren var paa Laugarbru, hvor Ramborg nu var i bedring efter hun hadde hat en febersygdom før paa høsten.

Det var da ikke vanskelig for Kristin at slippe uset ut av gaarden, men hun turde ikke ta hest, saa hun gik. Veien var et ælte av sneslud og vissent løv; det aandet sørgelig raat og dødt og muldent, og av og til kom et vindstøt og drev væten like imot hendes aasyn. Hun trak hætten godt nedover sit hode og holdt kaapen om sig med begge hænder, gik raskt fremover. Litt ræd var hun — elvegnyet hørtes saa dumpt i den tunge luft, og skyerne drev svarte og forrevne over fjeldkammene. Av og til stanset hun og lydde tilbake, om hun skulde høre Arne.

Om en stund blev hun vár hovslag paa den opbløtte vei, og hun stanset da, ti hun var paa et noget øde sted, saa hun tænkte, her kunde de passelig si hinanden farvel uforstyrret. Straks efter saa hun rytteren bak sig, og Arne sprang av hesten og leiet den, mens han gik frem imot hende.

«Det var vakkert gjort at du kom,» sier han, «i dette stygge veiret.»

«Det er værre for dig som skal ride saa lang vei — og saa sent paa kvelden som du drager avgaarde?» spørger hun.

«Jon har bedt mig ligge paa Loptsgaard ikveld,» svarer Arne. «Jeg tænkte, det var lettere for dig at komme hit paa denne tid av dagen.»

De stod tause en stund. Kristin syntes aldrig før hun hadde set, hvor vakker Arne var. Han hadde en glat staalhue paa, og under den en brun kveif, en uldhætte som sat tæt om ansigtet og laa ut over skuldrene, under den saa hans smale ansigt saa lyst og fagert ut. Lærpanseret hans var gammelt, rustflekket og skrammet efter brynjen som hadde været baaret over — Arne hadde faat det efter far sin — men det føiet sig efter hans smekre, myke og sterke legeme, og saa bar han sverd ved siden og spyd i haanden — de andre vaabnene hans hang paa sadelen. Han var fuldvoksen mand og saa drengelig ut.

Hun la haanden paa hans skulder og mælte:

«Mindes du, Arne, at du spurte mig engang om jeg syntes, du var like gjæv kar som Simon Andressøn? Nu vil jeg si dig ett, før vi skilles, og det er at du tykkes mig være like meget hans overmand i fagerhet og miner som han blir regnet fremfor dig i byrd og rigdom av de folk som mest ser paa slike ting.»

«Hvorfor sier du mig dette?» spurte Arne aandeløst.

«Fordi broder Edvin la mig paa hjerte, vi skal takke Gud for hans gode gaver og ikke være som den konen som graat, da Sankt Olav øket sulet for hende, over at hun hadde ikke kopper — saa du ikke græmmer dig over at han ikke har git dig like meget av rigdom som av legemsgaver —»

«Var det def du mente,» sa Arne. Og da hun taug, sa han:

«Jeg undret paa om du mente du vilde hellere været gift med mig end med den anden —.»

«Det vilde jeg vel nok,» sier hun sagte. «— Med dig er jeg bedre kjendt —»

Arne slog armene om hende saa han løftet hendes føtter fra marken. Han kysset hendes ansigt mange ganger, men saa satte han hende ned igjen:

«Gud hjælpe os, Kristin, for et barn du er!»

Hun stod og hængte med hodet, men holdt hænderne sine paa hans skuldre. Han grep op om hendes haandledd og klemte dem:

«Jeg ser at det er saan, søte min, du skjønner ikke hvor saar jeg er i hjertet mit for jeg skal miste dig. Kristin, vi er da vokset op sammen som to epler paa en gren, jeg holdt av dig før jeg tok til at skjønne en dag skulde en anden komme og bryte dig fra mig. Saa sandt Gud taalte døden for os alle — jeg skjønner ikke at jeg kan bli glad mere i verden efter denne dagen —»

Kristin graat bitterlig og løftet sit ansigt, saa han kunde kysse hende.

«Ikke tal slik, Arne min,» bad hun og klappet ham.

«Kristin,» sa Arne lavmælt og tok hende i armene sine igjen. «Kan du ikke tænke det at du bad din far — Lavrans er saa god en mand, han vilde ikke tvinge dig mot din vilje — at du bad om at faa bie nogen aar — ingen vet hvordan lykken kan vendes for mig — vi er saa unge begge to —»

«Jeg faar nok gjøre som de vil hjemme,» graat hun.

Nu tok graaten Arne med.

«Du skjønner nok ikke du, Kristin, hvor kjær jeg har dig.» Han gjemte ansigtet ved hendes skulder.

«Gjorde du det og holdt du av mig, saa gik du nok til Lavrans og bad vakkert —»

«Jeg kan ikke det,» hulket møen, «jeg kunde nok aldrig faa nogen mand saa kjær at jeg skulde ville gjøre mine forældre imot for hans skyld.» Hun lette med hænderne efter hans ansigt under kveifen og den tunge staalhue. «Graat ikke slik, Arne, min kjæreste ven —»

«Denne faar du nu ha,» sier han om en stund og gav hende en liten sølje, «og tænk paa mig stundom, for jeg glemmer aldrig dig og sorgen min —»

Det var næsten helt mørkt da Kristin og Arne hadde sagt hinanden det sidste farvel. Hun stod og saa efter ham, da han tilslut red bort. Det lyste gult av en flænge mellem skyerne, og det lyset speilet sig i fotefarene deres, hvor de hadde gaat og staat i sludet paa veien — det saa saa koldt og sørgelig ut, syntes hun. Hun grov brystlinet frem og tørket sit forgrætte ansigt, vendte sig og gik hjemover.

Hun var vaat og kold og gik fort. Om en stund hørte hun der kom et menneske i veien bak hende. Hun blev litt ræd; det kunde dog tænkes der for fremmedfolk her paa tjodveien selv en kveld som denne, og hun hadde et øde stykke for sig; der var svart ur ret op paa den ene siden, men paa den anden side gik det steilt ned og der var furuskog helt ned til den blybleke elv i dalbunden. Hun blev derfor glad da den som kom efter ropte hendes navn; hun stanset og ventet.

Den kommende var en lang tynd mand i mørk hekle med lysere ærmer — da han kom nær, saa hun, han var presteklædd og bar en tom skreppe paa ryggen. Hun kjendte nu Bentein Prestesøn, de kaldte ham — Sira

Eiriks dattersøn. Hun merket straks at han var meget drukken.

«Ja den ene farer og den anden kommer,» sa han og lo, da de hadde hilst paa hinanden. «Jeg møtte Arne av Brekken ret nu — jeg ser du gaar og graater. Nu kunde du vel smile litt for jeg er hjemkommen — vi har da ogsaa været venner fra barnsben av vi vel?»

«Det er daarlig bytte at faa dig til bygden istedet,» sa Kristin tvert. Hun hadde aldrig likt Bentein. «Det vil flere synes, er jeg ræd. Morfar din gik og var saa glad for du var kommet saa vel i vei nede i Oslo.»

«Aaja,» sa Bentein og knegget og kniste. «Ja var jeg kommet vel ivei, mener du? Som et svin i en hveteaker hadde jeg det, Kristin — og enden blev den samme, jeg blev jaget med hut og hei og paaken. Jaja. Jaja. Det er ikke stor glæde han har av avkommet sit, min morfar. Det er svært saa fort du gaar?»

«Jeg fryser,» sa Kristin kort.

«End jeg da,» sier presten. «Jeg har ikke mere klær paa mig end du ser her — kappen min maatte jeg sælge for øl og mat paa Hamar litle. Du skulde nu vel endda ha varme i kroppen efter du død levvel med Arne du — jeg mener du faar la mig gaa indunder skindet dit med dig —» og han tok i kaapen hendes, slog den om sin aksel og klemte sin vaate arm rundt hendes liv.

Kristin blev saa overvældet over hans dristighet at det varte et øieblik før hun rigtig sanset — saa vilde hun slite sig løs, men han hadde tak i kaapen hendes og den var spændt sammen med en sterk sølvhegte. Bentein fik armene om hende igjen, vilde kysse hende og kom nær hendes hake med munden sin. Hun forsøkte at slaa, men han holdt om hendes overarme.

«Jeg tror du har mistet vettet,» hvæste hun, mens hun stred imot, «tør du haandfare mig som jeg var en — du skal faa angre dette bitterlig imorgen, usling du er —»

«Aa imorgen er du ikke saa dum,» sier Bentein, spænder ben for hende saa hun velter halvt ned i veisølen, og klemmer med en haand over hendes mund.

Endda hun tænkte ikke paa at skrike. Først nu skjønte hun hvad han vaaget at ville med hende, men raseriet tok hende saa vildt og voldsomt at hun sanset neppe være ræd; hun knurret som et dyr i slagsmaal og kjæmpet mot manden som holdt hende nede saa det iskolde snevand trængte gjennem klærne ind paa hendes brændhete hud.

«Imorgen har du nok vet paa at tie,» sier Bentein, «— og kan det ikke dølges, saa kan du skylde paa Arne, det vil før bli trodd —»

Han hadde faat en finger ind i hendes mund, da bet hun til av al sin magt, saa Bentein skrek og løsnet taket. Rapt som lynet fik Kristin en haand fri og tok over hans ansigt, klemte saa haardt hun orket tommelfingeren mot hans ene øiesten; han brølte og reiste sig op paa knæ. Hun smat frem som en kat, støtte til presten saa han faldt paa ryggen, og hun løp indefter veien mens sølen stod i sprut om hende for hvert sprang.

Hun løp og løp uten at se sig bakover. Hun hørte Bentein kom efter, og hun sprang saa hjertet dunket i hendes hals, mens hun ynket sig sagte og speidet ut for sig — skulde hun aldrig naa frem til Laugarbru. Endelig var hun ute paa veien der den gaar over jorderne, hun saa husklyngen nede i bakken og sanset i

det samme at hun turde ikke springe ditind, hvor moren var — slik som hun saa ut, tilsølet av lere og vissent løv fra hode til fot, med sundrevne klær.

Hun merket Bentein drog ind paa hende; da bøiet hun sig ned og tok op to store stener. Hun kastet da han kom nær nok; den ene traf ham saa det bar overende med ham. Da løp hun igjen og stanset ikke før hun stod paa broen.

Skjælvende stod hun og holdt i brogjærdet; det sortnet for øinene hendes, og hun trodde hun skulde falde ned i uvit — men saa tænkte hun paa Bentein, om han skulde komme og finde hende. Rystende av skam og forbitrelse gik hun videre, men hendes ben kunde neppe bære hende, og nu kjendte hun det sved i ansigtet av negleklor og hun hadde slaat sig baade paa ryg og arme. Graaten kom, het som ild.

Hun ønsket Bentein maatte være død av den stenen hun hadde kastet — hun ønsket hun hadde gaat tilbake og gjort ende paa ham, tok efter kniven sin, men merket at hun maatte ha mistet den.

Saa kom igjen tanken paa at hun turde ikke bli set hjemme; da faldt det hende i sinde at gaa til Romundgaard. Hun vilde klage til Sira Eirik.

Men presten var ikke kommet fra Jørundgaard endda. I ildhuset traf hun Gunhild, Benteins mor; konen var alene, og da fortalte Kristin hende, hvordan sønnen hadde faret frem mot hende. Dog nævnte hun ikke at hun var gaat ut for at møte Arne. Da hun skjønte at Gunhild trodde hun hadde været paa Laugarbru, lot hun det bli derved.

Gunhild sa ikke stort, men graat en hel del, mens hun vasket av Kristins klær og bøtet de værste flængerne

saa længe. Og den unge var saa oprørt at hun la ikke merke til de øinene, Gunhild gav hende i smug.

Men da Kristin gik, tok Gunhild sin kaape, fulgte hende ut, men gik over mot stalden. Kristin spurte hvor hun skulde hen.

«Jeg faar vel ha lov til at ride nedover og se efter sønnen min,» svarte konen. «Om du har slaat ham ihjel med stenen din eller hvordan han maar.»

Kristin syntes ikke hun kunde svare noget til det, saa hun sa bare at Gunhild fik se til at Bentein kom ut av bygden saa fort raad var og at han ikke kom hende for øie «— eller taler jeg om dette for Lavrans, og da kan du vel tænke dig, hvordan det gaar.»

Bentein drog da ogsaa sydover en knap uke senere; han hadde brever med til Hamarbispen fra Sira Eirik om bispen vilde skaffe ham sysselsættelse eller staa ham bi.

VII.

En dag ut i julen kom Simon Andressøn helt uventet ridende til Jørundgaard. Han undskyldte sig for han kom slik, ubuden og alene uten frænder, men herr Andres var i Sverige i kongens ærinde. Selv hadde han været hjemme paa Dyfrin en tid, men der var bare hans unge søstre og hans mor som laa tilsengs, saa det var blit langsomt for ham og han hadde faat slik hug til at se hitop.

Ragnfrid og Lavrans takket ham meget for han hadde gjort denne lange reisen paa haardeste vinteren. Jo mere de saa til Simon, desto bedre likte de ham. Han var vel inde i alt som var ordet mellem Andres og

Lavrans, og det blev nu avtalt at hans og Kristins fæstensøl skulde drikkes før fasten gik ind, hvis herr Andres kunde komme hjem til den tid, men ellers like over paaske.

Kristin var stille og forsagt, naar hun var sammen med fæstemanden sin; hun fandt litet at tale om med ham. En kveld da alle hadde sittet og drukket, bad Simon hende gaa ut med sig og kjøle sig litt. Da, mens de stod oppe paa svalen foran øverstestuen, tok han hende om livet og kysset hende. Siden gjorde han det ofte, naar de to var alene. Hun var ikke glad for det, men hun lot det ske, siden hun visste, fæstemaalet var ikke til at undgaa. Nu tænkte hun paa sit giftermaal bare som paa noget hun maatte, men ikke som noget hun gjerne vilde. Endda hun likte nok Simon, især naar han snakket med andre og ikke rørte hende eller talte til hende.

Hun hadde været saa ulykkelig hele høsten utover. Det nyttet ikke alt hun sa til sig selv, at Bentein hadde jo ikke faat gjort hende noget; hun følte sig som utskjemt allikevel.

Ingenting kunde bli som det hadde været før, siden en mand hadde vaaget at ville hende noget slikt. Hun laa vaaken om nætterne og brændte av skam og kunde ikke la være at tænke paa det. Hun husket Benteins legeme mot sit, da hun slos med ham, hans hete ølpust — hun maatte tænke paa det som kunde ha skedd — og hun mindedes med et gys gjennem alt sit kjød det han hadde sagt, om det nu ikke kunde dølges og at Arne vilde faa skylden. Der jog forbi hendes syn billederne av alt som vilde ha fulgt, hvis hun var kommet

i en slik ulykke og saa folk hadde faat nys om hendes møte med Arne — hvis hendes far og mor skulde trodd noget slikt om Arne, og Arne selv —. Hun saa ham som hun hadde set ham den sidste kvelden, og hun følte det som hun knækket ned for ham bare fordi hun *kunde* ha kommet til at drage ham ned med sig i sorg og skjændsel. Og saa drømte hun saa stygt. Hun hadde hørt ord som kjødets lyst og kjødets fristelse i kirken og i hellig historie, men de hadde ikke sagt hende noget. Nu var det blit virkelig for hende at baade hun selv og alle mennesker hadde et syndig, kjødelig legeme som snæret om sjælen og skar i den med haarde baand.

Saa tænkte hun sig ut, hvordan hun skulde dræpt Bentein eller blindet ham. Det var den eneste lise hun kunde finde at fraadse i hevndrømme mot den hæslige mørke mand som stod i veien for hendes tanker altid. Men det hjalp aldrig længe; hun laa og stridgraat ved Ulvhilds side om nætterne for alt dette som var ført over hende med vold. Bentein hadde allikevel naadd at bryte mødommen i hendes sind.

Første virkedag efter julehelgen hadde alle kvinderne paa Jørundgaard travelt i ildhuset; Ragnfrid og Kristin hadde ogsaa været der det meste av dagen. Sent paa kvelden, mens nogen av kvinderne ryddet efter bakningen, mens andre stelte med kveldsmaten, kom fjøsdeien farende ind, skrikende, mens hun slog sine hænder:

«Jesus, Jesus — har nogen hørt større nød — nu kjører de Arne Gyrdsøn hjem død paa en slæde — Gud hjælpe Gyrd og Inga i den elendighet —»

Ind kom en mand som bodde i en stue litt nede i veien og Halvdan. Det var disse som hadde møtt likfærden.

Kvinderne stimlet sammen om dem. Ytterst i ringen stod Kristin, hvit og bævende. Halvdan, Lavrans' egen svend, som hadde kjendt Arne fra han var gut, graat sterkt mens han fortalte:

Det var Bentein prestesøn som hadde dræpt Arne. Nytaarskvelden hadde bispens svender sittet og drukket i mandsstuen, og da var Bentein kommet; han var nu blit skriver hos presten ved Hellig Legems præbende. Svendene vilde først ikke ha ham ind, men han hadde mindet Arne om at de var sambygdinger; Arne lot ham da faa sitte hos sig, og de hadde drukket. Men saa var de kommet i slagsmaal, Arne hadde faret saa voldsomt frem at Bentein hadde tat en kniv fra bordet og stukket Arne i strupen og flere ganger i brystet. Arne var død næsten straks.

Bispen hadde tat sig denne ulykken meget nær til hjerte; han hadde selv sørget for at der blev stelt om liket og latt det kjøre den lange veien hjem av sine egne folk. Bentein lot han sætte i jern, støtte ham ut av kirken, og var han ikke allerede hængt, saa skulde han bli det.

Halvdan maatte fortælle dette flere ganger eftersom nye folk strømmet ind. Lavrans og Simon kom ogsaa over i ildhuset da de blev vår uroen og opstyret i gaarden. Lavrans var meget bevæget; han bød de skulde sadle hans hest, for han vilde ride over i Brekken med det samme. Da han skulde gaa, faldt hans øine paa Kristins hvite ansigt.

«Kanske du vil være med mig?» spurte han. Kristin nølte litt: hun gyste, men saa nikket hun, for hun orket ikke mæle ett ord.

«Er det ikke for koldt for hende?» mente Ragnfrid.

«Imorgen blir der jo vaakenat, og da gaar vi vel dit alle —»

Lavrans saa paa sin hustru; han blev ogsaa vár Simons ansigt, og saa gik han bort og tok om Kristins skulder:

«Hun er hans fostersøster, faar du mindes,» sa han. «Kanske hun gjerne vil hjælpe Inga med at stelle om liket.»

Og endda Kristins hjerte var som sammensnørt av fortvilelse og angst, saa blev hun varm av taknemlighet mot sin far for hans ord.

Ragnfrid vilde nu, de skulde spise kveldsgrøten før de fór, hvis Kristin skulde med. Hun vilde ogsaa sende med gaver til Inga — et nyt linlaken, vokslys og friskbakt brød; hun bad dem si at hun vilde komme op selv og hjælpe med at stelle til jordefærden.

Der blev spist litet, men snakket meget i stuen, mens maten stod paa bordet. Den ene mindet den anden om de prøvelser, Gud hadde lagt paa Gyrd og Inga. Gaarden deres hadde stenskred og flom lagt øde, flere av de ældste børnene deres var døde, saa alle Arnes søsken var børn endda. Nu hadde de hat lykken med sig i nogen aar, siden bispen satte Gyrd paa Finsbrekken som sin ombudsmand, og de børnene som de hadde faat beholde, var vakre og lovende. Men moren elsket Arne meget høiere end alle de andre —.

Men folk ynket ogsaa Sira Eirik. Presten var agtet og avholdt, og folk i bygden var stolte av ham, han var vellært og duelig og hadde i alle de aarene han hadde været ved kirken ikke misholdt en helligdag eller messe eller tjeneste som han var pligtig til at læse. I sin ungdom hadde han været krigsmand under grev Alv av

Tornberg, men han var kommet i skade for at dræpe en meget høibyrdig mand, og saa var han tyet til Oslobispen; da denne merket for et nemme han hadde for boklærdom, hadde han tat ham i prestelære. Og hadde det ikke været fordi han endda hadde uvenner for dette gamle drapets skyld, saa skulde Sira Eirik nok aldrig blit sittende her ved denne lille kirken. Vel var han meget grisk efter penger, baade for sin egen pung og for kirken, men den var nu ogsaa saa vakkert utstyret med kar og klær og bøker, og han selv hadde disse børnene — og han hadde aldrig hat andet end sorg og møie av slegten sin. Utover landsbygderne syntes folk at det var urimelig at presterne skulde leve som munke, siden de dog maatte ha kvindfolkhjælp paa gaardene og de vel kunde trænge en kone til at stelle for sig, saa lange og tunge reiser de maatte gjøre rundt i sognet og det i alslags veir; folk husket ogsaa at det var ikke saa lange tider siden presterne i Norge hadde været gifte mænd. Derfor hadde ingen regnet Sira Eirik større til last, at han hadde hat tre børn med den raadskonen som hadde været hos ham da han var ung. Men denne kvelden sa de dog at det saa ut som Gud vilde straffe Eirik for frillelivet hans, saa meget ondt som hans børn og børnebørn hadde voldt ham. Og nogen mente, der var vel god mening i det ogsaa, at en prest skulde ikke ha hustru og børn — for der maatte vel komme uvenskap og forargelse mellem presten og folket paa Finsbrekken; de hadde før været de bedste venner.

Simon Andressøn kjendte godt til Benteins færd i Oslo og fortalte om det. Han var blit skriver hos provsten ved Mariakirken, og han skulde være en flink kar.

Der var ogsaa mange kvinder som likte ham vel — han hadde disse øinene, og saa randt kjeften paa ham støt. Nogen syntes han var en vakker mand — det var helst slike fruer som syntes de var blit snytt paa mændene sine, og saa unge møer, saanne som godt likte at mænd er frie mot dem. Simon lo — ja de skjønte? Naa, Bentein var da saa lur, han traadte ikke denslags kvinder for nær; med dem hadde han det i munden; han fik ry for renlevnet. Men saa var det det at kong Haakon han var jo en from og sedelig herre selv, og han vilde gjerne holde sine mænd til tugt og sømmelig vandel — de unge da; andre kunde han nok ikke raa med. Og nu blev det slik, at hvadfor streker de unge svendene kunde liste sig ut og være med paa — sviregilder, dobbel og øldrik og slikt mere, det fik altid hirdpresten vite om, og de gale halsene maatte staa til skrifte og bøte og fik haarde irettesættelser, ja to-tre av de vildeste drengene blev jaget bort. Men saa kom det op tilslut at det var denne ræven, Bentein secretarius — lønlig hadde han hat sin gang i alle ølhusene og værre huser med; han hørte ternernes skriftemaal han og gav dem avløsning —

Kristin sat ved morens side; hun prøvet at spise saa ingen skulde merke, hvordan det var med hende, men hun skalv paa haanden saa hun spildte av vellingen for hver skefuld, og tungen kjendtes saa tyk og tør i munden at hun kunde ikke svelge brødbiterne. Men da Simon begyndte at tale om Bentein, maatte hun slutte at late som hun aat; hun tok med hænderne i bænken under sig — skræk og væmmelse grep hende slik at hun kjendte sig svimmel og kvalm. Han var det som hadde villet —. Bentein og Arne, Bentein og Arne —.

Syk av utaalmodighet ventet hun paa at de skulde bli færdige. Hun længtet efter at se Arne, Arnes vakre aasyn, falde ned og faa sørge og glemme alt andet.

Da moren hjalp hende med yttertøiet, kysset hun datteren paa kindet. Kristin var saa uvant med at faa kjærtegn av sin mor nu, det gjorde saa godt — hun la hodet ned paa Ragnfrids skulder et øieblik, men hun kunde ikke graate.

Da hun kom ut paa tunet, saa hun at der var flere som vilde bli med — Halvdan, Jon fra Laugarbru og Simon og hans svend. Det voldte hende en urimelig pine at de to fremmede skulde være med.

Det var en bitende kold kveld, saa sneen skrek under føtterne; stjernerne gnistret tæt som rim paa den svarte himmel. Da de hadde redet et stykke, hørte de vræl og hyl og rasende hovtramp syd fra voldene — litt længre oppe i veien kom hele reien rasende bak dem og sprængte forbi saa det ringlet i metal og emmen fra de rykende rimede hestekropper slog mot dem, der de selv maatte ride ut i sneen. Halvdan ropte imot den vilde stim — det var ungdom fra gaardene sør i bygden; de turet jul endda og var ute for at prøve hestene sine. Nogen som var for drukne til at sanse, sprængte dundrende og brølende videre mens de hamret paa skjoldene sine. Men etpar stykker skjønte de tidender, Halvdan ropte imot dem; de faldt ut av flokken, blev stille og sluttet sig til Lavrans' følge, mens de hvisket med mændene bakerst i rækken.

De kom frem saa de saa Finsbrekken paa bakken hinsides Silsaa. Det lyste mellem husene — midt paa tunet hadde folket sat tyrifakler ned i en snehaug, og ildskinnet laa rødt utover den hvite bakke, men de

mørke husene saa ut som de var overstrøket med levret blod. En liten søster av Arne stod ute og traakket i føtterne, hænderne hadde hun krydset opunder kaapen. Kristin kysset det forgrætte, forfrosne barn. Hendes hjerte var tungt som sten, og det var som hun hadde bly i lemmerne, da hun steg opfor trappen til loftet, der de hadde lagt ham.

Lyden av sang og glansen av de mange tændte lys møtte i døren. Midt i loftet stod kisten, han var bragt hjem i, dækket av et laken; der var lagt fjæler over bukker, og kisten var stillet derpaa. Ved hodegjærdet stod en ung prest med bok i hænderne og sang; rundt om knælte folk med ansigterne gjemt i de tykke kapperne sine.

Lavrans tændte sit lys ved et av de som stod og brændte, satte det fast paa baarefjælen og knælte ned. Kristin vilde gjøre det samme, men kunde ikke faa sit lys til at staa; da tok Simon det og hjalp hende. Saa længe presten læste, laa alle paa knæ og hvisket hans ord efter, saa røken stod om deres munder — det var isnende koldt i loftet.

Da presten lukket boken og folk reiste sig op — der var allerede mange samlet i likstuen — gik Lavrans frem til Inga. Hun stirret paa Kristin og syntes neppe at høre mandens ord; gaverne han hadde rakt hende, stod hun og holdt i, som hun ikke sanset, hun hadde noget i haanden.

«Er du kommet du og, Kristin,» sier hun med en rar, tvungen røst. «Kan hænde du gjerne vil se sønnen min, slik han er kommet tilbake til mig?»

Hun flyttet et par lys tilside, grep Kristin om armen

med en dirrende haand og rykket med den anden svededuken fra den dødes aasyn.

Det var graagult som lere og læberne blyfarvede, de var glidd fra hinanden litt saa de jevne og smale, benhvite tænder syntes som et spotsk smil. Under de lange øienvipper glimtet litt av de brustne øine, og der var nogen blaasvarte flekker øverst oppe paa kinderne, enten det nu var merker efter slag eller likpletter.

«Kanhænde du vil kysse ham?» spurte Inga som før, og Kristin lutet sig lydig frem og trykket sin mund mot den dødes kind. Den var klam som av dugg, og hun syntes hun kjendte saavidt likteven; han var sagtens begyndt at tine i heten fra alle kjerterne.

Kristin blev liggende med hænderne paa kistefjælen, for hun orket ikke reise sig. Inga drog likklærne mere tilside, saa det store knivstikket over nøklebenet blev synlig. Da vendte hun sig utover mot folket og sa med rystende stemme:

«Det er nok løgn, ser jeg, det som folk sier, at død mands saar blør, naar den rører ham som har voldt hans bane. Han er koldere nu, gutten min, og mindre vakker end da du møtte ham sidst her nede i veien. Du liker ikke at kysse ham nu, ser jeg — men jeg har hørt at du forsmaadde ikke munden hans da.»

«Inga,» sier Lavrans og gaar frem, «har du mistet vettet — snakker du over dig —»

«Ja dere er saa gjæve dere borte paa Jørundgaard — du var altfor rik en mand du Lavrans Bjørgulfsøn til at sønnen min turde tænke paa at beile til datter din med æren — hun syntes nok selv hun var for god til det Kristin og. Men hun var ikke for god til at rende efter ham paa landeveien om nat og leke med ham i

riskjerrene den kvelden han fór — spør hende selv saa faar vi se om hun tør negte det her Arne ligger død — og hun har voldt det med løsagtigheten sin —»

Lavrans spurte ikke; han vendte sig til Gyrd:

«Du maa styre konen din — hun er jo fra sans og samling —»

Men Kristin løftet sit hvite ansigt og saa fortvilet om sig:

«Jeg gik og møtte Arne den sidste kvelden for han hadde bedt mig. Men ikke skedde der noget mellem os som var uret.» Og som hun syntes at samle sig og helt skjønne, ropte hun høit: «Jeg vet ikke hvad du mener, Inga — lyver du paa Arne her han ligger — aldrig har han fristet eller lokket mig —»

Men Inga lo høit:

«Nei Arne nei? Men Bentein prest — han lot dig ikke leke med sig slik. — Spør du Gunhild, Lavrans, som vasket skidten av datter dins ryg, og spør hver mand som var i bispens mandsstue nytaarskvelden, da Bentein spottet Arne for han hadde latt hende gaa og stod efter som hendes nar. Saa lot hun Bentein gaa med sig under skindet sit hjemover og vilde leke den samme leken med ham —»

Lavrans grep hende i skulderen og la sin haand over hendes mund:

«Faa hende ut, Gyrd. Skammelig er det at du snakker slik ved denne gode drengens lik — men om saa alle børnene dine laa døde her, saa vil jeg ikke staa og høre dig lyve om mit — du Gyrd faar svare for det som denne vanvittige kvinde sier —»

Gyrd tok i konen sin og vilde leie hende væk, men han sa til Lavrans:

«Det er nu saa, det var om Kristin de snakket, Arne og Bentein, da sønnen min mistet livet. Ventelig har ikke du hørt det, men der har nu gaat snak her i bygden i høst —»

Simon slog sit sverd i den nærmeste klæskisten:

«Nei gode folk, nu faar dere finde andet at snakke om i denne likstuen end om fæstekonen min —. Prest, kan I ikke styre disse folkene saa her blir en sømmelig skik —»

Presten — Kristin saa nu det var den yngste sønnen paa Ulvsvolden som hadde været hjemme i julen — han aapnet boken og stillet sig op ved baaren. Men Lavrans ropte at de som hadde talt om hans datter, hvem det nu monne være, skulde faa svelge ordene sine, og Inga skrek:

«Ja ta livet mit du, Lavrans, som hun har tat al min trøst og glæde — og gjør hendes bryllup med denne riddersønnen, men endda saa vet folk at hun blev gift med Bentein paa landeveien — her —» hun kastet lakenet, Lavrans hadde git hende, tvers over baaren til Kristin, «jeg trænger ikke Ragnfrids lin til at stede Arne til jorden i — gjør dig skaut av det du, eller gjem det til at svøpe risungen din — og gaa ned og hjælp Gunhild at sørge over den hængte manden —»

Lavrans, Gyrd og presten tok fat i Inga. Simon prøvet at løfte op Kristin som laa over baaren. Da skjøv hun heftig hans arm tilbake, rettet sig op saa hun stod rank paa knærne, og ropte høit:

«Gud min frelser, hjælp mig, dette er usandt!»

Hun rettet ut sin ene haand og holdt den over det nærmeste lys paa likbaaren.

Det saa ut som flammen neiet sig og veg tilside — Kristin kjendte alles øine rettet mot sig — det tyktes hende at dette varte en lang stund. Da merket hun med ett en sviende smerte i haandflaten, og med et skingrende skrik faldt hun bakover paa gulvet.

Hun trodde selv hun var daanet — men hun merket at Simon og presten løftet hende op. Inga skrek noget, hun saa sin fars forfærdede aasyn og hørte presten rope at ingen maatte regne denne prøven, slik kan en ikke æske Guds vidnesbyrd — da bar Simon hende ut av loftet, ned trappen. Simons svend løp til stalden, og straks efter sat Kristin, halvt sansesløs endda, foran paa Simons sadel, svøpt i hans kappe, mens han red nedover mot bygden saa fort hesten kunde rende.

De var næsten ved Jørundgaard da Lavrans tok dem igjen. Resten av følget deres kom dundrende langt bak i veien efter dem.

«Si ingenting til din mor,» sa Simon, da han satte hende ned ved stuedøren. «Vi har hørt altfor meget gal snak ikveld; det er ikke til at undres paa du tapte sansen selv tilslut.»

Ragnfrid laa vaaken da de kom ind, og spurte hvordan der hadde været i vaakestuen. Simon tok ordet og svarte for dem alle. Jo der hadde været mange lys og meget folk. Jo der hadde været en prest — Tormod fra Ulvsvolden — om Sira Eirik hadde han hørt han skulde være redet nedover til Hamar alt i kveld, slik kom de over den vanskeligheten med jordefærden.

«Vi faar la læse en messe over gutten,» sier Ragnfrid. «Gud styrke Inga, hun prøves haardt den gode, duelige konen.»

Lavrans tok efter den tonen Simon sang fore, og om litt sa Simon at nu fik de gaa til ro alle: «for Kristin er baade mødig og sorgfuld.»

Om en stund, da Ragnfrid var sovnet, kastet Lavrans noget tøi paa sig, gik bort og satte sig paa kanten av døttrenes seng. Han fandt i mørket Kristins haand og sa meget mildt:

«Nu faar du si mig, barn, hvad som er sandt og hvad som er løgn i den snakken, Inga farer med?»

Hulkende berettet Kristin alt som var hændt den kvelden Arne red til Hamar. Lavrans sa ikke stort. Da krøp Kristin frem i sengen, slog sine arme om hans hals og ynket sig sagte:

«Jeg har jo voldt Arnes død — det er jo sandt som Inga sa —»

«Arne bad dig selv om at gaa og møte ham,» sa Lavrans og trak aaklædet op om datterens nøkne skuldre. «Ubetænksomt var det vel av mig at jeg lot dere færdes sammen slik, men jeg trodde gutten hadde været forstandigere —. Jeg skal ikke laste dere — jeg skjønner disse tingene er tunge for dig at bære. Endda jeg hadde aldrig tænkt det at nogen av døttrene mine skulde komme i vanry her i bygden vor — og ilde blir det med mor din, naar hun spørger disse tidender —. Men at du gik til Gunhild med dette og ikke til mig, det var saa uvittig at jeg kan ikke skjønne, du kunde stelle dig saa dumt —»

«Jeg orker ikke være her i bygden længer,» graat Kristin, «— ikke et menneske tør jeg se i øinene — og alt det jeg har voldt dem i Romundgaarden og paa Finsbrekken —»

«Ja de faar nu sørge for det, baade Gyrd og Sira Eirik,» sa Lavrans, «at disse løgnene om dig kommer i jorden med Arne. Ellers blir det Simon Andressøn som bedst kan verge dig i denne sak,» sa han og klappet hende i mørket. «Tykkes dig ikke han tok denne saken vakkert og forstandig —.»

«Far» — Kristin klynget sig ind til ham og bad angstfuldt og inderlig, «send mig i kloster, far. Jo, hør paa mig — jeg har tænkt paa dette længe, kanhænde Ulvhild blir frisk, hvis jeg gaar i hendes sted. Mindes du de skoene jeg sydde til hende med perler paa nu i høst; jeg stak fingrene mine saa vondt, jeg blødde efter den hvasse guldtraaden — jeg sat og sydde dem for jeg syntes det var saa ilde, jeg var ikke saa glad i søster min at jeg vilde bli nonne for at hjælpe hende — Arne spurte mig om det engang. Hadde jeg sagt ja da, saa var ikke dette hændt —.»

Lavrans rystet paa hodet:

«Læg dig ned nu,» bød han. «Du vet ikke selv hvad du sier, arme barnet mit. Nu faar du friste om du kan sove —»

Men Kristin laa og følte smerten i sin brændte haand, og fortvilelse og forbitrelse over hendes skjæbne stormet i hendes hjerte. Det kunde ikke gaat hende værre om hun hadde været den syndefuldeste kvinde; alle saa vilde de vel tro — nei hun kunde ikke, kunde ikke orke at bli her i bygden. Rædsel efter rædsel kom for hende — naar moren fik vite dette — og nu var der blod mellem dem og sognepresten deres, fiendskap mellem alle som hadde været venner omkring hende i hele hendes liv. Men den yderste, knugende angst faldt over

hende naar hun tænkte paa Simon og hvordan han hadde tat hende og ført hende bort og staat frem for hende hjemme og raadet som hun var hans eiendom — faren og moren hadde faldt unna for ham som hørte hun allerede mere til ham end dem —.

Saa mindtes hun Arnes aasyn i kirken, koldt og grumt. Hun husket hun hadde set en aapen grav som stod og ventet paa en død, sidst hun gik fra kirken. De ophakkede jordklumperne laa paa sneen, haarde og kolde og graa som jern — dit hadde hun bragt Arne —.

Med ett kom hun til at tænke paa en sommerkveld for mange aar siden. Hun hadde staat i loftsvalen paa Finsbrekken, det samme loftet hvor hun var blit slaat ned denne kvelden. Arne hadde lekt ball med nogen gutter nede i tunet, og ballen var drevet op i svalen til hende. Hun hadde holdt den bak ryggen sin og ikke villet gi den fra sig, da Arne kom op efter den; da vilde han ta den fra hende med magt — de hadde slos om den, i svalen, ind paa loftet mellem kisterne, skindsækkene med klær som hang der dunket dem i hoderne naar de støtte mot under jagten, de hadde ledd og de hadde tumlet med denne ballen —.

Og det var som det blev virkelig for hende tilsidst at han var død og borte og hun skulde ikke se hans vakre, djerve aasyn og kjende hans varme hænder. Og hun hadde været saa barnagtig og hjerteløs at hun hadde aldrig tænkt, hvordan det skulde bli for ham at miste hende —. Hun graat fortvilet og syntes, hun hadde fortjent sin ulykke. Men saa maatte hun tænke igjen paa alt som endda ventet hende, og saa graat hun for hun syntes det var for haard straf som skulde gaa over hende allikevel —.

Det blev Simon som fortalte Ragnfrid om hvad der var hændt i vaakestuen paa Brekken kvelden forut. Han gjorde ikke mere ut av saken end han var nødt til. Men Kristin var saa forvirret av sorg og nattevaak at hun følte en rent urimelig forbitrelse mot ham, fordi han kunde tale om det som det ikke var saa forfærdelig endda. Desuten voldte det hende heftig uvilje, den maaten hvorpaa forældrene lot Simon te sig som han var herren i huset.

«Du tror ingenting av dette du, Simon?» spurte Ragnfrid ængstelig.

«Nei,» svarte Simon. «Og ikke tænker jeg der er nogen som tror det heller — de kjender dere og hende og denne Bentein, men her falder jo ikke stort at snakke om i denne utbygden; det er rimelig nok at folk tar for sig av denne fete biten. Nu faar vi jo lære dem at Kristins rygte er for fin kost for bondemugen her. Men ilde var det at hun lot sig skræmme slik av grovheten hans at hun ikke gik til dere med det straks eller til Sira Eirik selv — jeg tænker denne porthuspresten skulde da gladelig vidnet, han hadde ikke ment værre ting end uskyldig skjemt, om du, Lavrans, hadde faat ham i tale.»

Begge forældrene sa, dette hadde Simon ret i. Men Kristin skrek op og trampet i foten:

«Han slog mig jo ned i bakken jo — jeg vet neppe selv hvad han gjorde mot mig — jeg var rent fra mig, jeg husker ingenting længer — for alt jeg vet saa kan det være som Inga sier — jeg har ikke været frisk eller glad en dag siden —»

Ragnfrid skrek og slog hænderne sammen; Lavrans for op — ogsaa Simons ansigt blev anderledes; han

saa skarpt paa hende, gik bort og tok hende under haken. Saa lo han:

«Gud velsigne dig Kristin — du hadde nok husket det, om han hadde gjort dig noget. Det er da ikke underlig hun har været sorgfuld og ufrisk siden den ulykkeskvelden hun blev skræmt saa stygt — hun som aldrig hadde møtt andet end godhet og godvilje før,» sa han til de andre. «Det kan da hvert menneske se paa øinene hendes som ikke er ondsindet og hellere vil tro ondt end godt, at hun er mø og ikke kvinde.»

Kristin saa op i sin fæstemands smaa, faste øine. Hun løftet hænderne halvt — vilde lagt dem om hans hals. Da sa han igjen:

«Du faar nu ikke tro, Kristin, at du ikke glemmer dette igjen. Det er nu ikke min agt at vi skal sætte os ned paa Formo straks saa du aldrig kommer ut av dalen. Ingen har den samme farven hverken paa haar eller hug i regn og i solskin, sa gamle kong Sverre naar de lastet birkebeinerne hans for de var blit storagtige i medgangen —»

Lavrans og Ragnfrid smilte — det moret dem at høre den unge manden gi sig en mine som han skulde været en vis gammel biskop. Simon blev ved:

«Det vilde litet sømme sig at jeg skulde lære dig som skal være verfaren min, men saa meget tør jeg kanske si, at vi blev holdt strengere, søskendene mine og jeg; vi fik ikke løpe saa frit om med husfolket som jeg har set at Kristin er vant til. Min mor hun brukte at si, at leker en med kotkarlers unger, saa faar en gjerne lus i haaret tilslut — og noget er der i det.»

Lavrans og Ragnfrid tidde til dette. Men Kristin

vendte sig bort, og den lysten hun hadde kjendt et øieblik til at ta Simon Darre om halsen, var ganske forgaat hende.

Ved middagsleite tok Lavrans og Simon skiene sine og gik ut for at se til nogen snarer oppe i aasen. Ute var det nu vakkert veir, solskin og ikke saa sterk kulde. Begge mændene syntes det var godt at slippe bort fra al sorgen og graaten hjemme, saa de gik langt; helt op paa snaufjeldet.

De laa i solen under en berghammer og drak og spiste; saa talte Lavrans litt om Arne — han hadde holdt meget av drengen. Simon stemte i, roste den døde og sa, han syntes ikke det var underlig om Kristin sørget over sin fosterbror. Da nævnte Lavrans, de fik kanske ikke drive saa paa hende, men unde hende litt tid til at falde til ro, før de drak fæstensøllet. Hun hadde snakket om at hun vilde gjerne i kloster en tid.

Simon satte sig overende og plystret langt.

«Du liker ikke dette,» spurte Lavrans.

«Jovel, jovel,» svarte den anden rapt. «Dette tykkes mig være det bedste raad, kjære verfar. Send hende til søstrene i Oslo ett aar — saa faar hun da lære, hvordan folk snakker om hinanden ute i verden. Jeg kjender litt til nogen av de møerne som er der,» sa han og lo. «De vilde nu ikke lægge sig overende og dø av sorg om to galne drenger river hinanden sund for deres skyld. Ikke for jeg vilde ha en slik en til kone — men jeg tror ikke Kristin vil ha vondt av at træffe nye folk.»

Lavrans la resten av maten ned i skræppen og sa, uten at se paa den unge:

«Du er glad i Kristin, mener jeg —»

Simon lo litt og saa ikke paa Lavrans:

«Du kan vite, jeg skjønner paa hende — og paa dig og,» sa han fort og brydd, reiste sig og tok skiene sine. «Jeg har ingen truffet jeg heller vilde komme i hjonelag med —»

Like før paasken, mens der endda var slædeføre i dalen og over Mjøs, reiste da Kristin for anden gang sørover. Simon kom op for at følge hende til klosteret — saa nu reiste hun med far og fæstemand og akte i slæde, svøpt i skind, og efter fulgte svender og slædelass med hendes klæskiste, og gaver av matvarer og pelsverk til abbedissen og søstrene i Nonneseter.

II
KRANSEN

I.

Aasmund Bjørgulfsøns kirkebaat stod ind forbi pynten av Hovedøen tidlig en søndag i slutten av april, mens klokkerne ringte i klosterkirken og det svarte utover vaagen med klokkeklang fra byen, sterkere og svakere eftersom vinden bar tonerne.

Himmelen var høi og hvitblaa med lyse, riflede smaaskyer blaast henover, og solen glittret urolig paa det kreppede vand. Det var helt vaarlig langs strenderne, jorderne laa næsten snebare og der var blaa skygger og gullig glans over løvkrattene. Men der skimtet sne i granskogen opover aaserne som laa lik en karm omkring Akersbygden, og i de fjerne blaa fjeldene vestover hinsides fjorden grinte der endda mange hvite striper.

Kristin stod foran i baaten med faren og Gyrid, Aasmunds kone. Hun saa indover mot byen med alle de lyse kirker og stenhuser som hævet sig over mylderet av graabrune trægaarder og nakne løvkroner. Vinden blafret med hendes kaapefliker og flurret hendes haar fremunder hætten.

De hadde løst buskapen paa Skog dagen før, og da hadde hun kommet til at længte slik hjem til Jørundgaard. Det var længe til de kunde slippe ut fæet der — hun længtet ømt og medlidende efter de vintermagre

kjør i de mørke fjøs; de maatte bie og taale længe endda de. Moren, Ulvhild som hadde sovet i armen hendes hver nat i alle disse aarene, liten Ramborg — hun længtet slik efter dem; efter alle folkene hjemme længtet hun og efter hestene og hundene, Kortelin som Ulvhild skulde ha mens hun var borte, og farens høker som sat paa pindene sine med hætte over hodet. Ved siden hang hansker av hestehud til at drage paa, naar en tok dem paa haanden, og elfenbens staver til at kløde dem med.

Det var som alt det vonde fra den sidste vinteren var kommet saa langt bort og hun husket bare hjemmet som det hadde været før. De hadde ogsaa sagt hende at der var ingen som trodde stygt om hende i bygden. — Sira Eirik trodde det ikke; han var harm og sorgfuld over det Bentein hadde gjort. Bentein var undkommet fra Hamar; det het sig at han skulde være rømt til Sverige. Saa det var ikke blit saa uhyggelig mellem dem og nabogaarden som hun hadde været ræd for.

Paa nedturen hadde de gjestet i Simons hjem, og hun var blit kjendt med hans mor og søsken — ridder Andres var i Sverige endda. Hun hadde ikke likt sig der, og hendes uvilje mot Dyfrinsfolket var desto sterkere fordi hun ikke visste nogen rimelig grund for den. Paa hele veien dit hadde hun sagt til sig selv, de hadde ingen grund til at være hovmodige og regne sig for bedre end hendes slegt — ingen visste noget om Reidar Darre, birkebeineren, før kong Sverre skaffet ham lendermandsenken paa Dyfrin til egte. Men de var slet ikke hovmodige, og Simon snakket selv en kveld om sin ætfar: «Jeg har nu spurt det for visst at han skal ha

været kammaker — saa det er mest som du skulde komme i kongelig æt, Kristin,» sa han. «Var dog munden din, gut,» sa hans mor, men de lo allesammen. Det gjorde saa forunderlig vondt i hende naar hun tænkte paa sin far, han lo meget, saasandt Simon gav ham mindste aarsak til det — der dæmret en anelse for hende om at faren vilde kanske gjerne hat lov til at le mere i sit liv —. Men hun likte ikke at han var saa glad i Simon.

Paasken over hadde de alle været paa Skog. Hun hadde skjønt at farbroren var en streng husbond mot bønderne sine og tjenestefolkene — hadde truffet en og anden som spurte efter hendes mor og talte kjærlig om Lavrans; de hadde bedre dager da han bodde her. Aasmunds mor, Lavrans' stedmor, bodde paa gaarden i et hus for sig selv, hun var ikke saa gammel, men sykelig og avfældig. Lavrans hadde sjelden snakket om hende hjemme. Engang da Kristin spurte om han hadde hat en strid stedmor, hadde faren svart «hun har ikke gjort mig stort hverken av godt eller vondt.»

Kristin tok efter farens haand, og han klemte hendes: «Du blir nok glad, datter min, hos de værdige søstrene — du faar andet at tænke paa end stunde hjem til os —»

De seilet saa nær byen at lugten av tjære og salt fisk bares ut til dem fra bryggerne. Gyrid nævnte op kirker og gaarder og almenningerne som skar sig opover fra vandet — Kristin kjendte ingenting igjen fra hun var her sidst uten Halvardskirkens tunge taarne. De seilet vestenom hele byen og la til ved nonnebryggen.

Kristin gik mellem sin far og sin farbror gjennem en

klynge sjøboder og kom ut paa en vei som gik opover jorderne. Gyrid fulgte efter, ført ved haanden av Simon. Tjenestefolkene blev igjen for at hjælpe nogen mænd fra klosteret med at læsse reisegodset paa en kjærre.

Nonneseter og hele Leiran laa indenfor byens takmerker, men der var bare nogen faa husklynger her og der langs veien. Lerkerne trillet over deres hoder i den blaableke luft, og det mylret av smaa gule lersoler indover de gustne lerbakker, men langs gjærderne var det grønt nedi græsroten.

Da de var kommet gjennem porten og traadte ind i korsgangen, kom alle nonnerne togende ned mot dem fra kirken, sang og musik strømmet ut efter dem fra den aapne dør.

Kristin saa helt beklemt efter de mange sortklædte kvinder med hvite linbind om ansigterne. Hun neiet dypt, og mændene bukket med hattene klemt op til brystet. Efter nonnerne kom en flok unge møer — nogen var børn — i kjoler av ufarvet vadmel, med sorte og hvite tvundne belter om livet og haaret flettet stramt bort fra ansigterne med samme slags sorte og hvite snorer. Kristin satte uvilkaarlig et kry ansigt op mot ungmøerne, for hun kjendte sig undselig og var ræd for at de skulde synes hun saa dølsk og dum ut.

Der var saa prægtig i klostret at hun var helt overvældet. Alle bygningerne om den indre gaard var av graa sten; paa nordsiden raket kirkens langvæg høit op over de andre husene; den hadde tak i to høider og taarn paa vestenden. Gaardsrummet var lagt med stenheller, og rundt det hele løp en overdækket gang hvis tak var baaret av vakre søiler. Inde paa pladsen stod

en stenstøtte av Mater Misericordiæ som bredte sin kaape over nogen knælende mennesker.

En lægsøster kom nu og bad dem følge med til abbedissens talestue. Fru Groa Guttormsdatter var en høi og stor gammel kvinde, hun vilde ha været vakker hvis hun ikke hadde hat saa mange skjeghaar omkring munden. Hendes røst var dyp og lignet en mandsstemme. Men hun hadde et vennesælt væsen, mindet Lavrans om at hun hadde kjendt hans forældre, og spurte til hans hustru og andre børn. Tilslut sa hun venlig til Kristin:

«Jeg har hørt godt ry om dig, og du ser klok og velopfostret ut, du vil vist ikke gi os aarsak til misnøie. Jeg har spurt at du er lovet til denne velbyrdige og gode manden Simon Andressøn som jeg ser her — det tykkes os et godt raad av din far og din husbond at de under dig at bo her i Jomfru Marias hus en tid, saa du kan lære dig at lyde og tjene, før du blir sat til at byde og raade. Nu vil jeg lægge dig det paa sinde at du lærer dig til at finde glæde i bøn og gudstjenester, saa du kommer i vane med at mindes i al din færd din skaber, Guds milde mor og alle hellige som har git os det bedste foredøme paa styrke, retsindighet, trofasthet og alle dyder som du bør vise, naar du skal styre med gods og folk og opfostre børn. Saa vil du ogsaa lære her i dette huset, at en skal ta tiden vel iagt, for her har hver time sit bruk og sin sysselsættelse. Mange unge møer og koner liker altfor godt at ligge i sengen sent utpaa morgenen, men sitte længe over bordet om kvelden og føre unyttig snak — dog, du ser ikke ut som du var slik. Men du kan nu lære meget paa dette aaret som kan gavne dit velfærd baade her og i den anden heimen.»

Kristin neiet og kysset hendes haand. Derefter bød fru Groa Kristin at følge med en umaadelig tyk gammel nonne, som hun kaldte søster Potentia, over i nonnernes refektorium. Mændene og fru Gyrid indbød hun til at spise med sig i en anden stue.

Refektoriet var et vakkert rum, det hadde stensat gulv og spidsbuede vinduer med glasruter i. Der var en døraapning ind til en anden stue hvor Kristin kunde se at der ogsaa maatte være glasvinduer, for solen skinnet ind.

Søstrene sat allerede tilbords og ventet paa maten — de ældre nonner paa en hyndelagt stenpall under vindusvæggen; de yngre søstrene og de barhodede møerne i lyse vadmelskjoler sat paa en træbænk utenfor bordet. I siderummet var der ogsaa dækket bord, det var for de fornemste av proventsfolkene og lægtjenerne; der var nogen faa gamle mænd iblandt. Disse mennesker bar ikke klosterklædning, men var dog mørkt og ærbart klædd.

Søster Potentia viste Kristin til sæte paa ytterbænken, men gik selv ind og stillet sig nær abbedissens høisæte ved bordenden — det stod tomt idag.

Alle reiste sig, i dette rummet og i siderummet, mens søstrene læste bordbønnen. Derefter gik en ung, vakker nonne frem og stod op paa en lænestol som var stillet i døraapningen mellem de to saler. Og mens lægsøstre herinde, men to av de yngste nonner i den anden stue, bar ind mat og drikke, læste nonnen med høit og vakkert mæle, og uten at stanse eller stamme paa ett ord, beretningen om Sankta Theodora og Sankt Didymus.

Fra først av tænkte Kristin mest paa at vise vakker

bordskik, for hun saa at alle søstrene og ungmøerne førte sig saa fint og spiste saa tækkelig som de skulde været til det gildeste gjestebud. Der var overflod av den bedste mat og drikke, men alle tok for sig med maate og tok bare ned i fatene med de ytterste fingerspidser; ingen spildte av soddet hverken paa duker eller sine klær, og alle skar kjøttet op saa smaat at de ikke sølte sig om munden, og aat saa forsigtig at ikke en lyd hørtes.

Kristin svedet av angst for hun ikke skulde greie at te sig like høvisk som de andre; hun følte sig ogsaa uvel i sin brogede dragt mellem alle de sorte og hvite kvinder — hun bildte sig ind at alle saa paa hende. Saa da hun skulde spise et stykke fett saubryst og holdt det med to fingre efter benet, mens hun snittet av det med høire haand og agtet paa at føre kniven let og pent, saa glap det hele for hende; brødleiven og kjøttet sprat ind paa duken, men kniven faldt klingrende paa gulvfliserne.

Det hørtes saa overlydt i det stille rum. Kristin blev rød som blod og vilde bøie sig efter kniven, men en lægsøster paa sandaler kom lydløst og samlet sammen sakerne hendes. Men Kristin orket ikke spise mere. Hun kjendte ogsaa hun hadde skaaret sig i en finger, og hun var ræd for at blø paa duken, saa sat hun med haanden tullet ind i en flik av kjolen sin og tænkte paa at nu flekket hun ut den vakre lyseblaa dragten hun hadde faat til Oslofærden — og hun turde ikke løfte øinene fra fanget sit.

Om litt begyndte hun dog at høre mere efter det som nonnen læste. Da høvdingen ikke kunde rokke møen Theodoras standhaftighet —hun vilde hverken ofre til

avguderne eller la sig gifte — bød han at hun skulde føres til et skjøgehus. Endda formante han hende paa veien til at mindes sin fribaarne slegt og sine hæderlige forældre, dem nu en evindelig skam vilde overgaa, og han lovet, hun skulde faa leve i fred og forbli mø, hvis hun vilde gaa i tjeneste hos en hedensk dis, som de kaldte Diana.

Theodora svarte uræd: «Kyskhet er som en lampe, men kjærlighet til Gud er flammen, skulde jeg tjene den djævlekvinden dere kalder Diana, da var min kyskhet ikke mere værd end en rusten lampe uten ild eller olje. Du kalder mig fribaaren, men vi er alle født træller, siden vore første forældre solgte sig til djævelen; Kristus har løskjøpt mig, og jeg er skyldig at tjene ham, saa jeg kan ikke gifte mig med hans uvenner. Han vil verge sin due, men om han vil tilstede at I bryter mit legeme som er hans hellige aands tempel, da skal ikke det regnes mig til skam, saa længe jeg ikke samtykker i at forraade hans eiendom i fiendehænder.»

Kristin begyndte at faa hjertebanken, fordi dette paa noget vis mindet om hendes møte med Bentein — det slog hende at kanske var dette hendes synd — hun hadde ikke ett øieblik tænkt paa Gud eller bedt om hans hjælp. Og nu læste søster Cecilia videre om Sankt Didymus. Han var en kristen ridder, men hittil hadde han holdt sin kristendom hemmelig for alle uten nogen faa venner. Nu gik han til det hus hvor møen var inde, han gav penger til den konen som eiet huset, og han fik da først gaa ind til Theodora. Hun flydde op i en krok som en skræmt hare, men Didymus hilste hende som sin søster og sin herres brud og sa, han var kommet

for at frelse hende. Da talte han med hende en stund, sigende, bør ikke broren vaage livet for sin søsters ære? Og tilslut gjorde hun som han bød hende, byttet klær med ham, lot sig spænde i Didymus' brynje; han drog hatten ned over hendes øine og slog kappen op for hendes hake og bad hende gaa ut med aasynet skjult som en yngling der skammer sig over at ha været paa slikt et sted.

Kristin tænkte paa Arne og hadde den største møie med at holde sine taarer tilbake. Hun stirret stivt med vaate øine, mens nonnen læste slutten — hvordan Didymus blev ført til retterstedet og Theodora ilte ned fra bjergene, kastet sig for bøddelens fot og bad om at faa dø i hans sted. Nu strides de to fromme om hvem som først skal vinde kronen; da blev de halshugget paa en dag. Det var den otteogtyvende april i aaret 304 efter Kristi fødsel, i Antiochia, som Sankt Ambrosius har skrevet det ned.

Da de reiste sig fra bordet, kom søster Potentia og klappet venlig Kristin paa kindet: «Ja du længes vel efter mor din, kan jeg tænke.» Saa begyndte Kristins taarer at dryppe. Men nonnen lot som hun ikke saa det, og førte Kristin til det herberg, hvor hun skulde bo.

Det var i et av stenhusene ved korsgangen, en vakker stue med glasvindu og en stor skorsten paa den bortre kortvæggen. Efter den ene langvæggen stod seks sengesteder og efter den anden alle møernes kister.

Kristin ønsket hun skulde faat ligge med en av de smaa pikerne, men søster Potentia ropte paa en tyk, lys, voksen mø: «Her er Ingebjørg Filippusdatter som skal være din sengefælle — dere faar nu se at bli kjendte.» Dermed gik hun.

Ingebjørg tok straks Kristin i haanden og begyndte at snakke. Hun var ikke meget høi og altfor fet, især i ansigtet — hun var helt smaaøiet, saa tykke kinder hadde hun. Men hendes hud var skjær, hvit og rød, og hendes haar var gult som guld og saa krøllet at de tykke fletterne hendes vred og snodde sig som taug og smaa lokker smat ut under pandebaandet ustanselig.

Hun tok straks til at spørre Kristin om mange ting, men biet aldrig paa svar; istedet fortalte hun om sig selv og regnet op sin ætt i alle grener — det var bare gjæve og storrike folk. Hun var ogsaa trolovet til en meget rik og mægtig mand, Einar Einarssøn paa Aganæs — men han var altfor gammel og toganger enkemand; det var hendes største sorg, sa hun. Kristin kunde dog ikke merke at hun tok det tungt. Saa snakket hun litt om Simon Darre — det var merkelig hvor nøie hun hadde set paa ham den lille stunden de hadde gaat forbi hinanden i korsgangen. Derefter vilde hun se i Kristins kiste — men først laaste hun op sin egen og synte frem alle sine klær. Mens de rotet i kisterne, kom søster Potentia ind — hun irettesatte dem og sa, dette var ingen sømmelig søndagssyssel. Dermed var Kristin ulykkelig igjen — hun var aldrig blit irettesat av andre end sin egen mor, og det var anderledes at bli talt til av fremmede.

Ingebjørg var like fornøiet. — Efter de var kommet i seng om kvelden blev hun liggende og snakket like til Kristin faldt i søvn. To ældre lægsøstre sov i en krok av stuen; de skulde passe paa møerne, at de ikke tok av sig serkerne om natten, for det var mot reglerne at pikerne klædde helt av sig, og at de stod op til ottesangen i kirken. Men ellers bekymret de sig ikke om

at holde styr i herberget og lot som de ikke merket det, naar møerne laa og snakket eller spiste godbiter som de hadde gjemt i kisterne sine.

Da Kristin blev vækket næste morgen, var Ingebjørg allerede midt i en lang snak, saa den anden undret sig næsten paa om hun hadde talt hele natten.

II.

De fremmede kjøbmænd som sat i Oslo om sommeren og handlet, kom til byen ved Korsmessetide om vaaren, og det er ti dager før Halvardsvaka. Til den strømmet folk ind fra alle bygder mellem Mjøs og Landemerket, saa det yret av folk i byen i de første uker av mai. I den tid var det bedst at kjøpe ind hos de fremmede, før de hadde solgt for meget av varerne sine.

Søster Potentia stod for indkjøpene i Nonneseter, og dagen før Halvardsvaka hadde hun lovet at Ingebjørg og Kristin skulde faa bli med hende ned i staden. Men ved middagstider kom nogen av Søster Potentias frænder til klostret for at træffe hende; hun kunde da ikke gaa ut denne dagen. Saa fik Ingebjørg tigget sig til at de skulde faa gaa alene — endda det var mot reglerne. Til ledsagelse fik de med sig en gammel bonde som hadde provent i klostret; han het Haakon.

Kristin hadde nu været paa Nonneseter i tre uker, og i al den tid hadde hun ikke sat sin fot utenfor klostrets gaarder og haver. Hun blev helt forundret over at se hvor vaarlig det var blit ute. De smaa løvlunder ute paa jorderne var lysegrønne, hvitsymren grodde tæt som et teppe under de lyse stammer. Blanke godveirsskyer kom

seilende op over øerne i fjorden, og vandet laa friskt og blaat og riflet av smaa vaarlige vindblaf.

Ingebjørg smaahoppet, nappet løvdusker av trærne og lugtet paa dem, kiket efter folk de møtte, men Haakon satte hende irette — skikket det sig at fare slik for en velbyrdig mø som til og med bar klosterklær? Møerne maatte ta hinanden i haand og gaa like bak ham, stille og sømmelig, men Ingebjørg brukte øinene sine og munden likefuldt — Haakon var noget døv. Kristin hadde nu ogsaa faat ungsøsterdragt — ufarvet graahvit vadmelskjole, uldent belte og haarbaand og en simpel, mørkeblaa kaape utenpaa, hætten trukket op saa det flettede haar var helt gjemt. Og Haakon skred avsted foran dem med en stor messingknappet stav i haanden. Han var klædt i sid, sort dragt, hadde et agnus dei av bly hængende paa brystet og et billede av Sankt Kristoffer paa hatten — hans hvite haar og skjeg var saa velbørstet at det glinset som sølv i solen.

Den øvre del av staden, fra nonnebækken og nedover mot bispegaarden, var et stille nabolag; her var hverken boder eller herberger, men gaardene hørte mest til storfolk fra bygderne omkring, og husene vendte mørke og vindusløse tømmergavler ut mot gaten. Men denne dagen drev hele menneskestimer i strætet allerede heroppe, og tjenestefolk stod og hang ved gaardsgrindene snakkende med folk som kom forbi.

Da de kom ut ved bispegaarden, var der en hel trængsel paa pladsen foran Halvardskirken og Olavsklosteret — boder var opslaat paa græsbakken og der var lekere som lot oplærte hunder springe gjennem tøndebaand. Men Haakon vilde ikke la møerne faa stanse og se paa, og han vilde ikke la Kristin faa gaa ind i kirken — han

sa, det blev morsommere for hende at se den paa selve den store festen.

Nedover Klemenskirkealmenningen tok Haakon dem i hænderne, for her var den største færdsel av folk som kom fra bryggerne eller ut fra veiterne mellem handelsgaardene. Møerne skulde til Miklegaard, hvor skomakerne sat. For Ingebjørg hadde fundet de klærne som Kristin hadde faat med hjemmefra meget gode og vakre, men hun sa, det skoverk den anden hadde med fra bygden kunde hun ikke bruke til stas. Og da Kristin hadde set de utenlandske skoene som Ingebjørg hadde flere par av, syntes hun at hun vanskelig kunde gi taal før hun ogsaa hadde faat kjøpt sig slike.

Miklegaarden var en av de største gaardene i Oslo; den strakte sig fra bryggerne og opover mot Sutareveiten med mere end firti huser om to store tun. Og nu var der endda sat op boder med vadmelstak over paa tunet; op over telttakene raket en støtte av Sankt Krispinus. Der var en stor færdsel derinde av folk som handlet, kvinder som løp mellem ildhusene med gryter og spand, unger som la sig for føtterne paa folk, hester som blev leiet ind og ut av staldene, og tjenestesvender som bar bører ind og ut av vareskurene. Oppe fra svalgangene til lofterne, hvor de fineste varer blev solgt, skrek sutarne og bodsdrengene deres ned til møerne og dinglet smaa brogede og guldstukne sko ut imot dem.

Men Ingebjørg stevnet mot det loftet hvor Didrek sutare sat; han var tysk, men hadde norsk hustru og eiet et hus i Miklegaarden.

Gamlingen stod og kjøpslog med en herre som bar reisekappe og sverd ved beltet, men Ingebjørg gik freidig frem, bøiet sig og mælte:

«Gode herre, vil I ikke unde os at faa tale ved Didrek først; vi skal være hjemme i klostret vort til aftensang; I har kanhænde bedre stunder?»

Herren hilste og traadte til side. Didrek albuet Ingebjørg i siden og spurte leende om de danset slik i klostret at hun hadde slitt sund allerede alle de skoene hun fik ifjor. Ingebjørg puffet til ham igjen og sa, at de var nok uslitte endda, gudbedre, men her var denne møen — og hun drog Kristin frem. Didrek og drengen hans bar da en kiste ut i svalen. Og nu la han ut det ene par sko vakrere end det andet. Kristin maatte sætte sig paa et skrin, og han prøvet paa hende — der var hvite sko og brune og røde og grønne og blaa, sko med malte hæler av træ og sko uten hæler, sko med spænder og sko med silkebaand i, sko av to og av tre farver skind. Kristin syntes næsten hun hadde lyst paa dem alle. Men saa dyre var de at hun blev rent forfærdet — ikke ett par kostet mindre end en ku hjemme. Faren hadde git hende en pung med en mark sølv i tællede penger, da han reiste — det skulde hun ha til haandpenger, og Kristin hadde syntes, dette var en stor rigdom. Men hun skjønte paa Ingebjørg at denne mente, dermed kunde hun ikke kjøpe stort.

Ingebjørg maatte ogsaa prøve sko for morro skyld, det kostet ingen penger, sa Didrek leende. Hun kjøpte ogsaa etpar løvgrønne med røde hæler — maatte ta dem paa borg, men Didrek kjendte jo hende og folkene hendes.

Kristin skjønte dog at Didrek ikke likte dette saa godt og at han ogsaa ærgret sig fordi den høie herre i reisekappen var gaat ut av loftet — de hadde holdt paa meget længe med prøvningen. Hun valgte sig da et

par hælløse sko av purpurblaat tyndt skind; de var utsydd med sølv og rosenrøde stener. Men hun likte ikke at der var grønne silkeremmer i dem. Da sa Didrek, disse kunde han bytte om, og han drog dem med ind i et rum bakerst i loftet. Der hadde han skrin med silkebaand og smaa sølvspænder — disse ting hadde sutarne egentlig ikke lov til at handle med — baandene var ogsaa for brede og spænderne for store til skotøi, mange av dem.

De maatte kjøpe baade ett og andet av smaatingene, og da de hadde drukket noget søt vin med Didrek og han hadde pakket indkjøpene deres ind i en vadmelsduk, var det blit temmelig sent og Kristins pung var blit meget lettere.

Da de kom op paa Østre Stræte igjen, var solskinnet helt gyldent, og av færdselen i byen stod støvet som en lys ølrøk over gaten. Det var saa varmt og saa vakkert, og folk kom indover fra Eikaberg med store fanger av ungt løv for at pynte stuerne sine til helgen. Nu fandt Ingebjørg paa at de skulde gaa utover til Gjeitabru — i stevnetiden brukte der at være saa meget morro paa løkkerne hinsides aaen, baade lekere og spillemænd — ja Ingebjørg hadde hørt der skulde være kommet et helt skib fuldt av utenlandske dyr som blev vist frem i boder nede paa strandjordet.

Haakon hadde faat tysk øl i Miklegaarden og var svært blid og godlynt, saa da møerne tok ham i armen og tigget saa vakkert, gav han efter, og de tre gik da utover mot Eikaberg.

Paa den anden side aaen var der bare faa og smaa gaarder som laa spredt utover de grønne bakker mellem elven og den steile aasside. De gik forbi minoritter-

klostret, og Kristins hjerte blev litet av skam for hun kom til at huske, hun hadde agtet at gi det meste av sølvet sit for Arnes sjæl. Men hun hadde ikke villet tale om det for presten i Nonneseter; hun var ræd for at bli spurt ut — hun hadde ment, hun kunde kanske kommet ut til barfotbrødrene paa løkken, om broder Edvin skulde være i klostret sit nu. Hun vilde saa gjerne truffet ham — hun visste hellerikke hvordan hun sømmeligst skulde bære sig ad for at faa en av munkene i tale og frembære sit maalemne. Og nu hadde hun ikke saa mange penger at hun visste om hun kunde kjøpe en messe — kanske fik hun nøie sig med at ofre et tykt vokslys.

Medett hører de et forfærdelig brøl av utallige struper ute fra strandløkken — der gaar som en storm over den sammenstimlede menneskehob dernede — og nu kommer hele mugen styrtende opover mot dem, skrikende og ropende. Alle er i vild rædsel, og nogen som løper forbi, skriker til Haakon og møerne at parderne er løse —.

De satte paa sprang tilbake mot broen og hørte folk rope til hverandre om at en bod skulde være styrtet overende og to pardere sluppet ut — nogen nævner ogsaa en slange —. Jo nærmere de kom broen, jo værre blev trængselen. En kvinde mistet et litet barn ut av armene sine like foran dem — Haakon stillet sig skrævs over den lille for at verge den — straks efter saa de et glimt av ham med barnet i armene langt til siden for dem, og saa hadde de mistet ham.

Ved den smale bro trykket folkehoben slik at møerne blev trængt helt ut paa et jorde. De saa folk løpe ned paa aabakken; unge mænd la paa svøm, men ældre folk

sprang i baatene som laa der, og de blev søklastede i ett nu.

Kristin prøvet at faa Ingebjørg til at høre — hun skrek at de skulde springe op til minoritterklosteret, hvorfra graakutterne kom løpende og prøvet at samle de forskræmte mennesker ind til sig. Kristin var ikke saa ræd som den anden — de saa da hellerikke noget til vilddyrene, men Ingebjørg var rent fra sans og samling. Og da nu stimen kom i nyt oprør og blev drevet tilbake fra broen, fordi en hel skare mænd, som hadde været inde og væbnet sig i de nærmeste gaardene, kom utover igjen, nogen ridende og nogen løpende, og Ingebjørg var like ved at komme indunder en hest — saa gav hun et hyl og la paa sprang opover mot skogen. Kristin hadde aldrig tænkt den anden kunde løpe slik — hun maatte mindes et jaget svin — hun sprang efter for at de to dog ikke ogsaa skulde bli skilt ad.

De var langt inde i skogen, før Kristin fik stanset Ingebjørg — paa en liten sti, som syntes at bære nedover mot veien til Trælaborg. Nu stod de en stund for at faa igjen pusten; Ingebjørg snøftet og graat og sa at hun turde ikke gaa alene tilbake gjennem staden og helt ut til klosteret.

Dette tyktes hellerikke Kristin at være bra, saa urolig som der var i stræterne; hun mente da de fik se til at finde et hus, der kunde de kanske faa leiet en gut til at følge sig hjem. Ingebjørg mente, der skulde gaa en ridevei ut til Trælaborg længere nede ved stranden, og efter den laa der nogen huser, visste hun. Saa fulgte de stien videre og utover.

Urolige som de var begge to, syntes det dem at de hadde gaat længe, da de endelig saa en gaard inde paa

et jorde. Der paa tunet fandt de en flok mænd som sat ved et bord under nogen asketrær og drak, en kone gik og bar ut kander til dem. Hun saa surt og forundret paa de to møer i klosterklær, og ingen av mændene syntes at ha lyst til at følge, da Kristin bar frem sit ærinde. Men tilslut stod dog to unge karer op og sa, de skulde føre pikerne til Nonneseter, hvis Kristin vilde betale dem en ørtug.

Hun hørte paa deres maal at de var ikke norske, men hun syntes de saa ut som ganske bra folk. Kravet deres tyktes hende skammelig stort, men Ingebjørg var vetskræmt, og hun syntes ikke de kunde gaa hjem alene saa sent paa dagen, saa sa hun ja.

Ikke før var de kommet ind paa skogstien før mændene drog nær indtil dem og begyndte at snakke. Kristin likte det ilde, men vilde ikke vise at hun var ræd, hun svarte dem derfor rolig, fortalte om parderne og spurte karerne hvor de var fra, hun saa sig ogsaa om og lot som hun ventet hvert øieblik at møte de følgesvendene de hadde hat med ut — hun talte som det skulde været en hel flok. Mændene sa da efterhvert mindre og mindre — hun skjønte hellerikke stort av deres sprog.

Om en stund merket hun at de gik ikke den vei hun var kommet med Ingebjørg, stien holdt en anden retning, mere mot nord, og hun trodde, de hadde allerede gaat alt for langt. Dypt i hende ulmet en rædsel, som hun ikke vaaget at slippe frem i tanken — det styrket hende besynderlig at hun hadde med sig Ingebjørg som var saa taapelig at hun kjendte det som hun selv maatte klare dette for dem begge. Opunder kaapen listet hun frem det relikviekors hun hadde faat av sin far,

klemte haanden om det, bad i sit hjerte inderlig om at de snart maatte møte nogen, og forsøkte ellers at samle alt sit mod og late som ingenting.

Straks efter saa hun at stien mundet ut paa en vei og her var en lysning. Byen og vaagen laa dypt nede. Mændene hadde ført dem vild, med vilje eller av ukjendskap med stierne — de var høit oppe i aasen og langt nordenfor Gjeitabru, som hun kunde se; den veien de nu hadde møtt, syntes at føre dit.

Hun stanset da, tok frem pungen sin og begyndte at tælle op ti pendinger i sin haand.

«Nu, gode karer,» sa hun, «trænger vi ikke følgeskap længer, her kjender vi veien. Nu skal I ha tak for umaken, og her har dere lønnen som vi blev forlikte om. Gud være med jer, gode venner.»

Mændene saa litt paa hinanden, ganske taapelig, saa Kristin var nær ved at smile. Men saa sier den ene med et stygt grin at veien ned til broen er meget øde; det er uraadelig for dem at gaa alene.

«Der er vel ingen saa store niddinger eller saa dumme at de skulde ville stanse to møer som endda er i klosterklær,» svarer Kristin. «Vi vil nu hellere gaa alene —» og hun rækker frem pengene.

Manden tok om hendes haandled, stak sit ansigt tæt op til hendes og sa noget om «kuss» og «beutel» — Kristin skjønte at han sa, de skulde faa gaa i fred, hvis hun vilde gi ham et kys og pengepungen sin.

Hun husket Benteins ansigt slik indtil sit, og angsten tok hende et øieblik saa hun blev kvalm og syk. Men hun presset læberne sammen, kaldte i sit hjerte paa Gud og Jomfru Maria — og i det samme syntes hun at hun hørte hovslag paa stien som kom nordfra.

Hun slog da til manden i hans ansigt med pengepungen, saa han vaklet — da puffet hun til ham i brystet saa han ramlet utfor stien og et stykke nedigjennem skogen. Den anden tysker grep hende bakfra, rev pungen ut av hendes haand og halskjeden fra hendes hals, saa den sprængtes — hun var like ved at falde, men hun tok et tak i manden og forsøkte at faa fra ham korset sit igjen. Han vilde slite sig løs — nu hadde ransmændene ogsaa hørt at der kom folk — Ingebjørg skrek himmelhøit, og rytterne paa stien sprængte frem av al magt. De kom ut av tykningen; det var tre mænd. Ingebjørg løp skrikende imot dem, og de sprang av hestene. Kirstin kjendte herren fra Didreks loft; han trak sit sverd, tok nakketak paa den tyskeren han brøtes med, og pryglet ham med flat klinge. Hans mænd rendte efter den anden, tok ham og banket ham av hjertens lyst.

Kristin heldet sig indtil fjeldvæggen; nu bakefter skalv hun, men det hun følte allermest var forbauselsen over at hendes bøn hadde hjulpet saa hurtig. Da fik hun se Ingebjørg: den anden hadde slaat hætten tilbake, hængt kaapen løst over skuldrene og holdt paa at lægge sine svære lyse fletter frem over brystet. Ved det syn brast hun i latter — hun seg sammen og maatte holde sig i et træ for hun kunde ikke holde op, men det var som hun hadde vand istedetfor marg i benene, saa vek kjendte hun sig; hun rystet og lo og graat.

Herren kom bort og la varsomt en haand paa hendes skulder:

«I har nok været mere ræd end I vilde vise, I,» sa han, og hans stemme var god og vakker. «Men nu maa I styre eder — I holdt eder saa modig mens faren var —»

Kristin kunde bare nikke op til ham. Han hadde vakre, lyse øine i et smalt, brunblekt ansigt, sotsort haar som var klippet temmelig kort over panden og bak ørebladene.

Ingebjørg hadde nu faat ordnet haaret sit; hun kom hen og takket den fremmede med mange vakre ord. Han blev staaende med en haand paa Kristins skulder, mens han svarte den anden.

«Disse fuglene,» sier han til sine mænd som stod og holdt de to tyskere — de hørte hjemme paa et Rostokkerskib, sa de — «faar vi ta med os til byen saa de kan bli sat i mørkestuen. Nu faar vi følge disse møerne hjem til klosteret. Dere kan vel finde nogen remmer at binde dem med —»

«Mener I møerne, Erlend,» spurte den ene svenden. Det var to unge, sterke og velklædte drenger, og de var oprømte efter slagsmaalet.

Husbonden rynket panden og vilde svare hvasst. Men Kristin la sin haand paa hans ærme:

«La dem løpe, kjære herre!» Hun grøsset litt. «Nødig vil vist baade min søster og jeg at denne saken blir snakket om.»

Den fremmede saa ned paa hende, satte tænderne i underlæben og nikket, som han skjønte hende. Saa gav han med sverdflaten hver av de to fanger et nakkedrag, saa de stupte forover. «Løp da,» sa han og sparket til dem, og de tok tilbens alt de orket. Herren vendte sig igjen til møerne og spurte om de vilde ride.

Ingebjørg lot sig løfte op i Erlends sadel, men det viste sig, at hun kunde ikke sitte i den, hun gled straks ned igjen. Han saa spørgende paa Kristin, og hun sa, hun var vant til at ride paa mandssadel.

Han tok hende under knærne og løftet hende op. Det for søtt og godt igjennem hende at han holdt hende ut fra sig saa varsomt som var han ræd for at komme nær hende — de hjemme hadde aldrig brydd sig om de klemte hende indtil sig, naar de hjalp hende tilhest. Hun følte sig saa underlig hædret —.

Ridderen — som Ingebjørg kaldte ham, endda han bar sølvsporer, — bød nu den anden møen sin haand, og svendene sprang paa hestene sine. Nu vilde Ingebjørg endelig at de skulde ride nord om byen, under Ryenbergene og Martestokker og ikke gjennem stræterne. Først nævnte hun at herr Erlend og svendene hans var jo fuldt væbnede? Ridderen svarte alvorlig at forbudet mot vaabenbyrd var ikke saa strengt heller — de som skulde reise — og nu alle folk i staden var ute paa vilddyrsjagt —. Saa sa hun at hun var ræd for parderne —. Kristin skjønte godt at Ingebjørg vilde fare den længste og ensomste veien for at faa snakke mere med Erlend.

«Dette er anden gang vi hefter eder bort ikveld, herre, »sa hun, og Erlend svarte alvorlig:

«Det gjør ingenting, jeg skal ikke længere end ut til Gerdarud ikveld — og det er lyst hele natten.»

Kristin likte saa godt at han hverken skjemtet eller gjønte, men talte til hende som hun skulde være hans like eller mere end det. Hun husket paa Simon; hun hadde ikke truffet andre unge mænd av hovmandsslaget. Denne manden her var vist forresten ældre end Simon —.

De red ned i dalen under Ryenbergene og opover langs bækken. Stien var smal, og de unge løvrunner vippet vaate, sterktduftende grener mot hende — det

var litt mørkere hernede, og luften var kjølig og løvet duggvaatt langs bækkefaret.

De for langsomt, og hestehovene slog dæmpet paa den fugtige, græsgrodde sti. Hun vugget i sadlen, bak sig hørte hun Ingebjørgs snak og den fremmedes mørke, rolige stemme. Han sa ikke meget og svarte likesom tankespredt — det var mest som han skulde være like ens tilmote som hun selv, syntes hun — hun kjendte sig saa underlig døsig, men tryg og tilfreds nu alle dagens hændelser var glidd over.

Det var som at vaagne da de kom ut av skogen, ut paa voldene under Martestokkene. Solen var nede, og byen og vaagen laa under dem i klart og blekt lys — indover Akersaaserne var der en lysegul bræm under den hvitblaa himmel. I aftenstilheten bares lyd langveisfra som de kom ut av svalhetens dyp — det skrek i vognhjul etsteds paa en vei, bikjer gjødde mot hinanden paa gaarder tversover bygden. Men fra skogen bak dem trillet og sang fuglene av fulde struper, nu solen var nede.

Der drev braaterøk i luften, og ute paa et jorde blusset det rødt av et baal; den store flammerose synte at klarheten dog var en slags mørke.

De red indimellem klostermarkens gjærder da den fremmede talte til hende igjen. Han spurte hvad der tyktes hende bedst, at han fulgte hende til porten og bad om at faa fru Groa i tale, saa han kunde melde hende hvordan dette var kommet paa. Men Ingebjørg vilde de skulde liste sig ind gjennem kirken; da kunde de kanske slippe ind i klosteret uten at nogen merket, de hadde været for længe borte — kanske søster Potentia hadde glemt dem over frændebesøket.

Det faldt ikke Kristin ind at undres paa der var saa stille paa pladsen foran kirkens vestre port. Der var ellers gjerne meget liv om kveldene av folk fra nabolaget som søkte nonnernes kirke; omkring her laa ogsaa flere huser hvor lægtjenerne og proventsfolket bodde. De sa farvel til Erlend her. Kristin stod og kjælte for hans hest; den var sort og hadde et vakkert hode med blide øine — hun syntes den lignet Morvin som hun hadde pleiet at ride paa hjemme, da hun var barn.

«Hvad heter eders hest, herre,» spurte hun, da den snudde hodet fra hende og snuste mot mandens bryst.

«Bajard,» sier han og ser paa hende over hestens nakke. «I spørger om hesten mins navn, men ikke om mit?»

«Jeg vil gjerne vite eders navn, herre,» svarer hun og bøier sig litt.

«Erlend Nikulaussøn heter jeg,» sier han.

«Saa faar I være takket da, Erlend Nikulaussøn, for eders gode tjenester ikveld,» mæler Kristin og rækker ham haanden.

Med ett blev hun skyllende rød i ansigtet; hun drog sin haand halvt ut av hans.

«Fru Aashild Gautesdatter paa Dovre, er hun eders frændekone?» spørger hun.

Forundret saa hun at ogsaa han blev blodrød, han slap hendes haand braat og svarte:

«Det er min moster. Det er saa at jeg er Erlend Nikulaussøn av Husaby.» Han saa saa besynderlig paa hende at hun blev endda mere forvirret, men hun fattet sig og sa:

«Jeg skulde nu takket eder med bedre ord, Erlend Nikulaussøn, men jeg vet ikke, hvad jeg skal si eder —»

Han bøiet sig for hende, og hun syntes nu, hun maatte si farvel, endda hun gjerne vilde talt mere med ham. I kirkedøren vendte hun sig, og da hun saa at Erlend stod der endda ved hesten sin, hilste hun til ham med haanden.

I klosteret var der stor forfærdelse og meget opstyr. Haakon hadde sendt et ridende bud hjem, selv gik han i byen og lette efter møerne, og der var sendt ut folk for at hjælpe ham. Nonnerne hadde hørt at vilddyrene skulde ha dræpt og opætt to børn nede i byen. Dette var nu løgn, og parderen — der var bare en — var blit fanget allerede før vespertid av nogen svender fra kongsgaarden.

Kristin stod med bøiet hode og tidde stille, mens abbedissen og søster Potentia øste sin vrede ut over møerne. Det var som hun sov indvendig. Ingebjørg graat og tok til gjenmæle — de hadde jo faat gaa ut med søster Potentias minde, under sømmelig ledsagelse, og de kunde da ikke gjøre for det som siden var hændt —.

Men fru Groa sa, nu kunde de bli i kirken til midnatsklokken slog, prøve at vende sine tanker til aandelige ting og takke Gud som hadde frelst deres liv og ære. «Der har nu Gud klarlig vist dere sandheten om verden,» sa hun, «vilde dyr og djævelens tjenestemænd truer der hans børn for hvert fotefjed, og der er ingen bergning uten I holder fast ved ham med bøn og rop.»

Hun gav dem hver et tændt lys i haand og bød dem gaa med søster Cecilia Baardsdatter som ofte var alene og bad i kirken utover nætterne.

Kristin stillet sit lys paa Sankt Laurentii alter og

knælte paa bedeskammelen. Hun stirret stivt ind i flammen, mens hun sagte læste Pater noster og Ave Maria. Litt efter litt var det som kjerteglansen omsluttet hende, stængte ute alt som var bortenfor hende og lyset. Hun kjendte sit hjerte aapne sig, strømmende over av tak og lov og kjærlighet til Gud og hans milde moder — de kom hende saa nær. Hun hadde visst altid at de saa hende, men inat *følte* hun at det var slik. Hun saa verden som i et syn: et mørkt rum hvor en solbjelke faldt ind, fnuggene tumlet ind og ut mellem mørke og lys, og hun følte, nu var hun endelig seget ind i solbjelken —.

Hun syntes, hun skulde gjerne blit her i denne stille nattemørke kirken saa længe det skulde være — de faa smaa lysflekker som guldstjerner i natten, den søtlig gamle røkelsesduft og den varme lugt av det brændende voks. Og hun hvilende ind til sin egen stjerne —.

Det var som en lykke var forbi, da søster Cecilia kam glidende og rørte ved hendes skulder. Neiende for altrene gik de tre kvinder ut av den lille sydport til klostergaarden.

Ingebjørg var saa søvnig at hun la sig uten at snakke. Kristin var glad — hun vilde nødig blit uroet nu hun tænkte saa godt. Og hun var glad for de maatte beholde serken paa om natten — Ingebjørg var saa tyk og svedet sterkt.

Hun laa længe vaaken, men den dype strøm av sødme hun hadde kjendt bære sig, da hun knælte i kirken, vilde ikke komme igjen. Dog følte hun varmen av det i sig endda, hun takket inderlig Gud, og hun syntes selv hun følte kraft i sindet, mens hun bad for sine forældre og søsken og for Arne Gyrdsøns sjæl.

Far, tænkte hun — hun længtet slik efter ham, efter alt de hadde hat sammen før Simon Darre var kommet ind i deres liv. Der vældet op i hende en ny ømhet for ham — der var som et forbud om morskjærlighet og morssorg i hendes kjærlighet til faren ikveld; dunkelt ante hun at der var saa meget i livet han ikke hadde faat. Hun husket den gamle svarte trækirken paa Gerdarud — der hadde hun nu i paasken set gravene til sine tre smaabrødre og til sin farmor, farens egen mor Kristin Sigurdsdatter, som var død da hun fødte ham til verden —.

Hvad monne Erlend Nikulaussøn kunne ha at gjøre ved Gerdarud — det kunde hun ikke skjønne.

Hun visste ikke av at hun hadde tænkt videre paa ham om kvelden, men hele tiden hadde mindet om hans smale, mørke aasyn og stille stemme dvælet et sted i dæmringen utenfor lysglansen over hendes sind.

Da hun vaagnet næste morgen, skinnet solen ind i sovestuen, og Ingebjørg fortalte at fru Groa selv hadde budt lægsøstrene, de skulde ikke vækkes til ottesang. Nu kunde de faa lov at gaa over i ildhuset og faa sig noget mat —. Kristin blev varm av glæde over abbedissens venlighet — det var som hele verden hadde været god mot hende.

III.

Bondegildet i Aker var viet til Sankta Margareta og begyndte hvert aar sit stevne den tyvende juli som er Margretmessedagen. Da samlet brødrene og søstrene sig med børn, gjester og tyende ved Akers kirke og hørte messen ved Margretalteret der; siden drog de til

gildehallen som laa ved Hofvin hospital; de pleiet at drikke der i fem dager.

Men fordi baade Akers kirke og Hofvinsspitalen hørte til Nonneseter og da desuten mange av Akersbønderne var leilændinger under klostret, saa var den sed kommet op at abbedissen og nogen av de ældste søstrene skulde hædre gildet med at komme til samdrikkingen den første dagen. Og de av ungmøerne i klostret som bare var der til oplæring, men ikke skulde træde ind i søsterlaget, fik lov at følge med og danse om kvelden; derfor skulde de til denne festen bære sine egne klær og ikke klosterdragten.

Derfor hadde de travlt i ungsøstrenes sovehus kvelden før Margretmessen; de møerne som skulde til gildet, rotet i kisterne sine og stelte med sin stas, og de andre stakkarerne gik noget sture og saa paa. Nogen hadde sat smaa potter fremme paa skorstenen og kokte sig vand som skulde gjøre huden hvit og myk; andre brygget noget de klinte i haaret — naar de efterpaa delte det i strenger og snodde det haardt op paa lærremmer, fik de krusede og krøllede lokker.

Ingebjørg drog frem alt hun eiet av stas, men kunde ikke tænke, hvad hun skulde drage paa sig — ikke den bedste løvgrønne fløielskjolen ialfald, den var for dyr og god til at komme i slikt et bondelag. Men en liten mager søster som ikke skulde med — Helga het hun og var ofret til klostret av sine forældre alt som barn — fik Kristin tilside og hvisket, at sikkert skulde Ingebjørg ha den grønne kjolen og sin lyserøde silkeserk ogsaa.

«Du har været snil mot mig altid du, Kristin,» sa Helga. «Det sømmer sig litet for mig at jeg lægger mig

op i slike handeler — men jeg vil nu si dig det likevel. Denne ridderen som fulgte dere hjem hin kvelden ivaar — jeg har baade set og hørt at Ingebjørg har snakket med ham siden — de har taltes ved i kirken, og han har biet paa hende oppe i gjelet, naar hun gaar til Ingunn i proventsstuen. Men det er dig han spørger efter, og Ingebjørg har lovet ham, hun skulde faa dig med ditut. Men jeg vedder at du har ikke hørt noget om dette før?»

«Det er saa at Ingebjørg har ikke nævnt dette,» sa Kristin. Hun snurpet munden for at den anden ikke skulde se det smilet som vilde frem. Saa Ingebjørg var slik hun —. «Ventelig skjønner hun vel at jeg er ikke saan, jeg render til stevne med fremmede mænd bakom husnov og gjærder,» sa hun kry.

«Jeg kunde spart mig det da at si dig disse tidender som det var mere sømmelig jeg ikke ordet om,» mælte Helga støtt, og de to gik fra hinanden.

Men hele kvelden gik Kristin og strævet for ikke at smile, naar nogen saa hende.

Næste morgen gik Ingebjørg og somlet i bare serken til Kristin skjønte, den anden vilde ikke klæ sig, før hun var færdig.

Kristin sa intet, men hun lo, da hun gik til kisten sin og drog i sin guldgule silkeserk. Hun hadde aldrig baaret den før, og den kjendtes saa bløt og sval, da den fløt ned over hendes krop. Den var vakkert utsydd med sølv- og blaa og brun silke om halsen og ned over brystet, saa meget som skulde sees over kjolens utskjæring. Der hørte ærmer til av samme slaget. Hun trak paa sig linhoser og bandt over de smaa purpurblaa skoene som Haakon lykkelig hadde berget

hjem hin urosdagen. Ingebjørg saa paa hende, da sa Kristin leende:

«Far min har lært mig det altid at vi skulde ikke vise vore mindremænd ringeagt — men du er vel saa stor du, at du vil ikke smykke dig slik for bønder og leilændinger —»

Rød i ansigtet som et bær slap Ingebjørg uldserken ned over sine hvite hofter og for i den lyserøde silkes. — Kristin kastet over hodet sin bedste fløielskjole — den var violblaa, dypt utskaaret over barmen og med opsplittede ærmer hvis slæp næsten naadde til jorden. Hun slængte det forgyldte belte om midjen og hængte sin graaverkskaape over skuldrene. Saa spredte hun sit store, gule haar ut over ryggen og akslerne og fæstet hodeguldet med de smaa drevne roser om panden.

Hun fik se at Helga stod og saa paa dem. Da tok hun fra sin kiste en stor sølvhegte. Det var den hun hadde hat i kaapen sin hin kveld Bentein hadde møtt hende paa landeveien, og hun hadde aldrig likt at bruke den siden. Hun gik bort til Helga og sa sagte:

«Jeg vet nok det at du mente at vise mig velvilje igaar, tro ikke andet end at jeg skjønner paa det —» og hun flidde Helga hegten.

Ingebjørg var ogsaa meget vakker, da hun stod færdigklædt i sin grønne dragt, med en rød silkekaape over skuldrene og sit fagre, krøllede haar slaat ut. De hadde kappyntet, tænkte Kristin og lo ved det.

Morgenen var sval og duggende frisk da processionen toget ut fra Nonneseter og gik vestover mot Frysja. Høionnen var næsten helt tilende her i bygden, men efter skigarerne grodde blaaklokker og gyldent

marigræs i saater; bygakrene hadde skutt aks og bølget sølvblekt med et svakt rosenrødt skjær. Mange steder, hvor stien var smal og gik mellem akrene, slog kornet næsten sammen for folks knæ.

Haakon gik i brodden, bærende klosterets merke med Jomfru Marias billede paa den blaa silkeduk. Efter ham gik tjenerne og proventsfolk, saa kom fru Groa og fire gamle nonner til hest, og derefter fulgte ungmøerne tilfots; deres brogede verdslige festklær lyste og lavet i solen. Nogen proventskoner og etpar væbnede svender sluttet toget.

De sang mens de gik indover de lyse marker; og hvor folk møtte paa sideveiene, stod de tilside og hilste ærbødig. Overalt ute i jorderne gik og red smaa klynger av mennesker, for der drev folk mot kirken fra hvert hus og hver gaard. Om litt hørte de bak sig lovsang av dype mandsrøster, og de saa Hovedøens klostermerke stige op over en bakke — den røde silkeduk glinset i solen, svaiet og bøiet sig med den bærendes skridt.

Klokkernes vældige malmrøst runget over vrinsken og skrik av grahester, da de gik opover den sidste bakken mot kirken. Kristin hadde aldrig set saa mange hester paa en gang — et baarende, urolig hav av blanke hesterygger utenom grønsværet foran kirkeporten. Paa volden stod og sat og laa helgeklædte mennesker — men alle stod op og hilste, da Mariafanen fra Nonneseter blev baaret ind mellem dem, og alle bøiet sig dypt for fru Groa.

Det syntes som der var kommet flere mennesker end kirken kunde rumme, men for klosterfolket var der holdt aapen plads øverst ved alteret. Straks efter kom cistercienserrmunkene fra Hovedø ind og gik op i koret —

og saa brøt sangen fra mands- og guttestruper over kirken.

Litt ut i messen, engang alle reiste sig, fik Kristin øie paa Erlend Nikulaussøn. Han var høi, hans hode raket op over de omstaaende — hun saa hans ansigt like fra siden. Han hadde en høi, brat og smal pande, stor og ret næse — den sprang som en trekant ut av ansigtet, var underlig tynd ved de fine, sitrende næsebor — der var noget som mindet Kristin om en urolig, rædvorren hingst. Han var ikke saa vakker som hun syntes hun husket ham — senerne i ansigtet drog sig likesom saa uglade og lange ned mot den lille veke og fagre munden — jo han var vakker allikevel.

Han snudde hodet og saa hende. Hun visste ikke, hvor længe de blev ved at ha øinene i hinandens. Siden tænkte hun bare paa at messen skulde faa ende; hun ventet spændt paa hvad som da vilde hænde.

Da folk skulde gaa ut av den overfyldte kirke, blev der nogen trængsel. Ingebjørg drog Kristin med sig bakover i stimmelen; de blev da lykkelig og vel skilt fra nonnerne som gik først ut, og de blev blandt de sidste som kom frem til offers og ut av kirken.

Erlend stod utenfor, like ved døren, mellem presten fra Gerdarud og en tykfalden, rødlet mand i pragtfuld blaa fløielsdragt. Erlend selv var silkeklædt, men i mørkt — brun og sortmønstret, sid kjortel og sort kappe med indvævede smaa gule falker.

De hilstes og gik fremover volden mot det sted hvor mændenes hester stod bundet. Mens de skiftet ord om det vakre veiret, den skjønne messe og den store folkehob som var møtt frem, fik den tykke, rødsprængte herren — han bar guldsporer og het ridder Munan Baardsøn

— Ingebjørg ved haanden; det saa ut som han fandt overmaate stort behag i møen. Erlend og Kristin faldt bakefter — de gik og tidde stille.

Der var megen uro paa kirkebakken, da folk begyndte at ride bort — hester trængtes forbi hinanden, folk ropte, nogen var sinte og nogen lo. Mange sat to og to paa hestene; mænd hadde sin kone bakpaa hos sig eller børn foran paa sadelen, unge drenger svang sig op hos en ven. De saa allerede kirkefanerne, nonnerne og presterne langt nedenfor bakken.

Ridder Munan red forbi; Ingebjørg sat foran hos ham i hans arm. De ropte og vinket begge to. Da sa Erlend:

«Svendene mine er med mig begge — de kunde ride paa én hest og I faa Haftors — om I hellere vil det?»

Kristin blev rød, da hun svarte: «Vi er kommet saa langt bakefter de andre allerede — jeg ser ikke eders svender her saa —» saa kom hun til at le, og Erlend smilte.

Han sprang i sadlen og hjalp hende til sæte bak sig. Hjemme hadde Kristin ofte sittet slik bak hos faren ogsaa efter hun var blit for stor til at ride skrævs over hestelænden. Endda følte hun sig litt forlegen og utryg, da hun la sin ene arm over Erlends skulder; med den anden haand tok hun støtte ned paa hestens ryg. De red langsomt nedover mot broen.

Om en stund syntes Kristin hun maatte tale, siden han ikke gjorde det, saa sa hun:

«Det var uventet, herre, at træffe eder her idag.»

«Var det uventet?» spurte Erlend og vendte hodet bakover mot hende. «Har ikke Ingebjørg Filippusdatter baaret frem min hilsen da?»

«Nei,» sa Kristin. «Jeg har intet hørt om hilsen —

hun har ikke nævnt eder siden den gangen I kom os tilhjælp her i mai» — sa hun underfundig — hun undte Ingebjørg at falskheten hendes kom op.

Erlend saa sig ikke tilbake, men hun kunde høre paa hans stemme at han smilte, da han igjen spurte:

«End hun den vesle svarte — nonneemnet — jeg mindes ikke hendes navn — jeg gav hende endda budløn for hun skulde hilse eder.»

Kristin blev rød, men saa maatte hun le: «Ja jeg skylder vel Helga det da at jeg sier, hun har fortjent lønnen sin,» sa hun.

Erlend rørte litt paa hodet — han kom nær hendes haand med halsen sin. Kristin flyttet straks haanden længere ut paa hans herde. Noget urolig tænkte hun at kanske hadde hun vist større dristighet end det var sømmelig, siden hun kom til dette gildet efter at en mand hadde sat hende stevne der paa sæt og vis.

Om en stund spurte Erlend:

«Vil I danse hos mig ikveld, Kristin?»

«Det vet jeg ikke, herre,» svarte møen.

«I tænker det er kanske ikke sømmelig?» spurte han, og da hun ikke svarte, sa han igjen: «det kan vel hænde, det er ikke det. Men jeg tænkte nu, kanhænde mente I at I blev ikke daarligere fordi om I gik ved min haand ikveld. — Ellers er det nu otte aar siden jeg traadte i en dans.»

«Hvorfor det, herre?» spurte Kristin. «Er I gift kanhænde?» Men saa faldt det hende ind, at hadde han været gift mand, saa vilde vist hans adfærd med at sætte hende stevne slik været urigtig. Hun skulde da rette paa det og sa: «I har kanhænde mistet eders fæstemø eller hustru?»

Erlend snudde sig braat og saa besynderlig paa hende:

«Jeg? Har ikke fru Aashild —. Hvorfor blev I saa rød da I hørte hvem jeg var den kvelden,» spurte han litt efter.

Kristin blev rød igjen, men svarte ikke; da spurte Erlend atter:

«Jeg skulde like at vite hvad min moster har sagt til Eder om mig.»

«Ikke andet,» sa Kristin fort, «end at hun roste Eder. Hun sa at I var saa vakker og saa ættstor at — hun sa at mot slike som Eder og hendes ætt var vi ikke for saa svært store at regne — min slegt og jeg —»

«Snakker hun om slikt endda, der hun sitter,» sa Erlend og lo bedsk. «Jaja, kan det trøste hende —. Har hun ikke sagt andet om mig?»

«Hvad skulde det være,» spurte Kristin — hun visste ikke hvorfor hun blev saa rar og hjerteklemt.

«Aa hun kunde sagt —» svarte Erlend lavmælt og saa ned for sig, «hun kunde sagt at jeg har været bansmand og maatte bøte dyrt for fred og forlik —»

Kristin tidde stille en lang stund. Da mælte hun sagte:

«Der er saa mangen mand som ikke raader for lykken sin — saan har jeg hørt si. Det er saa litet jeg har set av verden — men jeg vil aldrig tro det om Eder, Erlend, at det var for nogen — uhæderlig — sak.»

«Gud lønne dig for slike ord, Kristin,» sa Erlend, han bøiet sit hode og kysset hendes haandled saa heftig at hesten sprat til under dem. Da den atter gik rolig, sa han indtrængende: «Dans hos mig ikveld da, Kristin? Siden skal jeg si Eder alt sammen om mine kaar — men ikveld vil vi være glade sammen?»

Kristin svarte ja, og de red en stund uten at tale.

Men noget efter begyndte Erlend at spørre til fru Aashild, og Kristin fortalte om hende alt hun visste; hun roste hende meget.

«Der er ikke alle dører lukket for Bjørn og Aashild da?» spurte Erlend.

Kristin svarte at de var avholdte folk og at hendes far og mange med ham mente, det meste som var sagt om disse to var usandt.

«Hvordan likte I min frænde, Munan Baardsøn?» spurte Erlend og smaalo.

«Jeg saa ikke stort paa ham,» sa Kristin, «og det tyktes mig ikke han var meget at se paa heller.»

«Visste I ikke,» spurte Erlend, «at han er sønnen hendes?»

«Søn til fru Aashild!» sa Kristin storundrende.

«Ja fagerheten til mor sin kunde ikke børnene hendes ta, da de tok alt andet,» sa Erlend.

«Jeg har end ikke visst navnet paa førstemanden hendes,» mælte Kristin.

«De var to brødre som fik to søstre,» sa Erlend. «Baard og Nikulaus Munansønner. Min far var ældst, mor var hans andet gifte, men han hadde ikke børn med den første konen. Baard, som Aashild fik, var ikke ung han heller, og de levet vist aldrig godt sammen — ja jeg var litet barn da dette hændte, de dulgte for mig saa meget de kunde —. Men hun for ut av landet med herr Bjørn og giftet sig med ham uten sine frænders raad — da Baard var død. Nu vilde folk ha dette giftermaalet omstøtt — de vilde ha det til at Bjørn hadde gaat til sengen hendes mens førstemanden levet og at de skulde ha raadet sammen om at rydde væk min

farbror. Det kunde de vel ikke faa paa dem, siden de maatte la dem bli sammen i hjonelag —. Men de maatte bøte alt godset sit — Bjørn hadde dræpt systrungen deres og — min mors og Aashilds, mener jeg —.»

Kristin hadde faat hjertebanken. Hjemme hadde forældrene vogtet strengt paa at børnene og de unge skulde ikke høre uren snak — men der hadde dog hændt ting der i bygden og som Kristin hadde hørt om — en mand som hadde levet i frilleliv med en gift kone. Det var hor, en av de værste synder; de skulde ha raadet om konens mands bane, og da var det utlegdssak og banssak. Lavrans hadde sagt, ingen hustru behøvet at bli hos bonden sin, hvis han hadde hat med en andens egtekone at gjøre; horsbarns kaar kunde aldrig bøtes, ikke om forældrene siden blev fri til at gifte sig. En mand kunde leie til arv og ætt sit barn med en porthusterne eller en omvankende tiggerkvinde, men ikke sit horsbarn — ikke om dets mor var en ridders frue —. Hun tænkte paa den uvilje hun altid hadde følt mot herr Bjørn med hans bleknede aasyn og den fete, sammenfaldne kroppen. Hun kunde ikke skjønne at fru Aashild kunde være saa snil og føielig altid mot den manden som hadde lokket hende ut i en slik skam; at en saan yndefuld kvinde hadde kunnet la sig daare av ham. Han var ikke snil mot hende engang; han lot hende stræve med alt arbeidet paa gaarden; Bjørn gjorde ikke andet end drikke øl. Og endda var Aashild mild og blid altid, naar hun talte til manden sin. Hun undret paa om faren kunde kjende til dette, siden han hadde budt herr Bjørn hjem til dem. Nu hun kom til at tænke paa det, tyktes det hende forresten at være underlig, Erlend vilde fortælle slikt om sine

nære frænder. Men han trodde vel, hun visste det fra før —.

«Det kunde lyste mig,» sa Erlend om litt, «at gjeste hende, moster Aashild, engang — naar jeg drager nordover. Er han vakker endda, Bjørn, min frænde?»

«Nei,» sa Kristin. «Han ser ut som høi der har ligget paa bakken over vinteren.»

«Aaja, det leter vel paa en mand,» sa Erlend med det samme bedske smilet. «Aldrig har jeg set saa fager en mand — det er nu tyve aar siden, jeg var ikke store gutten dengang — men hans like har jeg aldrig set —.»

Litt efter var de fremme ved hospitalet. Det var et meget stort og gjævt verk med mange huser baade av sten og av træ — sykehus, almissehus, gjesteherberg for reisende, kapel og prestehus. Der var en umaadelig travlhet paa tunet, for der blev lavet mat til gildet i hospitsets ildhus, og de fattige og syke lemmer skulde ogsaa bevertes paa det bedste denne dagen.

Gildehuset laa bortom hospitsets haver, og folk la veien dit gjennem urtehagen, for den var vidspurt. Fru Groa hadde latt føre ind planter som ingen hadde spurt til her i Norge før, foruten at alle de vekster, som pleiet at vokse i hager ellers, trivdes bedre i hendes græsgaarder, baade blomster og maturter og lægedomsgræs. Hun var den lærdeste kvinde i alt slikt og hadde selv skrevet om paa norsk maal salernitanske urtebøker. — Fru Groa hadde været særlig venlig mot Kristin, siden hun hadde merket at møen kjendte noget til urtekunst og gjerne vilde vite mere derom.

Saa nævnte Kristin for Erlend hvad som grodde i stykkerne paa begge sider av den grønne vei, de gik paa. I middagssolen anget det hett og krydret av dild

og selleri, løk og roser, ambra og gyldenlak. Bortenfor den skyggeløse solstekte urtegaard saa frugttræhegnene lokkende kjølige ut — der glinset røde kirsebær i mørke løvkroner, og epletrærne bøiet grenene sine tynget av grønne frugter.

Utenom hagen var et gjærde av engeltorn. Der var nogen roser paa endda — de saa ikke anderledes ut end andre nyperoser, men løvet duftet som vin og epler i solheten. Folk plukket kvister av og fæstet paa sig, idet de gik forbi. Kristin tok ogsaa nogen roser og satte ved tindingerne opunder hodeguldet sit. En beholdt hun i haanden — om litt tok Erlend den, men sa intet. Han gik og bar den litt, saa stak han den fast i brystsøljen sin — han saa brydd og forlegen ut ved det og bar sig saa klodset ad saa han rev sine fingre tilblods ved det.

I gildeloftet var der dækket ved flere brede border; ett for mændene og ett for kvinderne ved langvæggene. Ute paa gulvet var der to border hvor børn og ungdom sat om hverandre.

Ved kvindebordet sat fru Groa i høisætet, nonnerne og de mest ansete hustruerne indefter langs væggen og de ugifte kvinder paa ytterbænken, møerne fra Nonneseter øverst. Kristin visste at Erlend saa paa hende, men hun vovet ikke at dreie hodet en eneste gang, hverken naar de stod op eller sat ned. Først da de reiste sig og presten skulde læse op navnene paa de døde gildebrødre og søstre, skottet hun en gang hastig bort til mændenes bord — hun fanget et glimt av ham, der han stod ved væggen, bak de brændende vokslys paa bordet. Han saa paa hende.

Maaltidet varte længe med alle mindebægrene for Gud, jomfru Maria, og Sankta Margareta og Sankt Olav og Sankt Halvard og bønner og sang indimellem.

Kristin saa gjennem den aapne dør at solen var borte; der tonet gigelaat og sang ute fra volden, og de unge folkene hadde forlatt drikkebordene da fru Groa sa til ungdøttrene at nu kunde de gaa ned og leke en stund, hvis det lystet dem.

Der brændte tre røde baal paa volden; sorte og spraglede gik dansekjederne omkring dem. Spillemændene sat paa opstablede kister og gned gigerne sine — de spillet og sang en forskjellig tone i hver ring; der var altfor mange folk til at det kunde bli *en* dans. Det var dygtig skumt allerede — nordover stod skogaasens rand kulsvart mot den gulgrønne himmel.

Indunder loftssvalen sat folk og drak. Nogen mænd sprang frem, straks de seks møer fra Nonneseter kom ned av trappen. Munan Baardsøn fløi mot Ingebjørg og løp avsted med hende, og Kristin blev grepet om haandleddet — Erlend, hun kjendte allerede hans haand. Han klemte hendes i sin saa ringene deres skuret mot hinanden og skar ned i kjøttet.

Han drog hende med sig til det ytterste baalet. Der var mange børn i dansen der; Kristin fik en tolvaars gut ved sin anden haand, og Erlend leiet en spæd liten halvvoksen mø ved sin anden side.

Der var ingen som sang i den ringen just da — de gik og vugget frem og tilbake efter gigelaaten. Saa ropte nogen at Danske-Sivord skulde synge dem en ny dans. En lang lys mand med uhyre store næver steg ut foran kjeden og bar op sin vise:

Der gaar dans paa Munkholm
paa hviten sand.
Der danser Ivar herr Jonsøn
ved dronningens haand.
Kjender I Ivar herr Jonsøn?

Gigemændene kunde ikke tonen, de klunket litt paa strengene, og dansken sang alene — han hadde en vakker, sterk stemme.

Mindes I, danske dronningen,
den sommers tid
I førtes ut av Sverige
til Danmark hit?

I førtes ut av Sverige
til Danmark ind
med røde guldkrone
og taare paa kind.

Med røde guldkrone
og taare paa kind
— Mindes I, danske dronningen,
I var først min!

Gigerne sang med igjen, de dansende nynnet den nylærte tonen og stemte ind i stevet.

Og er I Ivar herr Jonsøn,
min egen svend,
da skal I imorgen
i galgen hæng!

Men det var Ivar herr Jonsøn,
han var ei ræd,
han sprang i guldsnekken,
han var jernklædd.

Haver I, danske dronningen,
saa mangen god nat,
som himmelen den er
med stjerner besat.

Haver I, danerkongen,
saa mangt et ondt aar
som linden bær løv —
og som hinden har haar.
Kjender I Ivar herr Jonsøn!

Det var langt ut paa natten, og baalene var bare nogen hauger av ildmørje som svartnet mere og mere.

Kristin og Erlend stod haand i haand indunder trærne ved havegjærdet. Bak dem var drikkelagets larm tystnet — nogen unggutter bykset trallende om glohaugene, men spillemændene hadde gaat og lagt sig og de fleste folk var blit borte. En og anden kone gik og lette efter manden sin som øllet hadde veltet overende etsteds ute.

«Tro hvor jeg har lagt kaapen min,» hvisket Kristin. Erlend la sin arm om hendes liv og slog sin kappe om dem begge. Klemt tæt indtil hinanden gik de ind i urtehagen.

En mindelse om dagens hete krydderduft, men dæmpet og fugtig av duggkjøligheten slog mot dem derinde. Natten var meget mørk, himmelen graagrugget av skyer over trætoppene. Men de fornam at der var andre folk i hagen. Erlend knuget møen indtil sig en gang og spurte hviskende:

«Er du ikke ræd, Kristin?»

I et blekt glimt mindtes hun verden utenom denne nat — at dette var avsind. Men hun var saa velsignet magtstjaalet. Hun bare heldet sig tættere ind til manden og hvisket utydelig — hun visste ikke selv hvad.

De kom til enden av stien; der var et stengjærde ut

mot skogen. Erlend hjalp hende op. Da hun skulde hoppe ned paa den anden side, tok han imot hende og holdt hende løftet paa armene sine litt, før han satte hende ned i græsset.

Hun stod med opvendt ansigt og tok imot hans kys. Han holdt hænderne om hendes tindinger — hun syntes det var saa godt at kjende hans fingre grave sig ind i haaret hendes — hun syntes hun maatte gjøre ham godt igjen og saa fattet hun om hans hode og forsøkte at kysse ham, slik som han kysset hende.

Da han satte sine hænder for hendes barm og strøk ut over brysterne, kjendte hun det som han aapnet for hendes hjerte og tok det, han skilte silkeserkens folder ganske litt og kysset indimellem — det hetet ind i hjerterøtterne.

«Dig kunde jeg aldrig krænke,» hvisket Erlend. «Du skulde aldrig graate en taare for min skyld. Aldrig hadde jeg tænkt, en mø kunde være saa god som du er, Kristin min —»

Han drog hende ned i græsset under buskene; de sat med ryggen mot stengjærdet. Kristin sa ingenting, men naar han lot være at kjærtegne hende, rakte hun sin haand op og rørte ved hans ansigt.

Om en stund spurte Erlend: «Er du ikke træt, kjære min?» Og da Kristin lutet sig ind til hans bryst, foldet han armene om hende og hvisket: «Sov du, sov du, Kristin, her hos mig —»

Hun gled dypere og dypere ind i mørke og varme og lykke ved brystet hans.

Da hun kom til sig igjen, laa hun utstrakt i græsset med kindet paa hans brune silkefang. Erlend sat som

før med ryggen mot stengjærdet, hans ansigt var graat i graalysningen, men hans vidaapne øine var saa forunderlig klare og skjønne. Hun saa han hadde svøpt sin kappe helt om hende — føtterne hendes var saa deilig varme inde i skindforet.

«Nu har du sovet i fanget mit,» sa han og smilte svakt. «Gud lønne dig, Kristin — du sov saa trygt som barn i mors arme —.»

«Har ikke I sovet, herr Erlend?» spurte Kristin, og han smilte ned i hendes nyvaakne øine:

«Kanhænde kommer den natten da du og jeg tør sovne ind sammen — jeg vet ikke hvad du vil mene, naar du faar tænkt paa det. — Jeg har vaaket her inat — endda er der saa meget mellem os at det er mere end om her hadde ligget et nøkent sverd mellem dig og mig. — Si mig om du vil ha mig kjær, naar denne natten er forbi?»

«Jeg vil ha Eder kjær, herr Erlend,» sa Kristin, «jeg vil ha Eder kjær, saa længe I vil det — og siden vil jeg ingen anden elske —»

«Da,» sa Erlend langsomt, «maa Gud svige mig om nogensinde kvinde eller mø skal komme indenfor armene mine før jeg tør eie dig med lov og ære. — Si det du og,» bad han. Kristin sa:

«Maa Gud svige mig om jeg tar nogen anden mand i mine arme, saa længe jeg lever paa jorden.»

«Vi maa gaa nu,» sa Erlend litt efter, «— før folk vaagner —.»

De gik paa yttersiden av stengjærdet i krattet.

«Har du tænkt,» spurte Erlend, «hvordan dette videre skal gaa?»

«Det maa I raade med, Erlend,» svarte Kristin.

«Din far,» spurte han om en stund, «de sier ute i Gerdarud han er en mild og retvis mand. Tror du han vil være meget uvillig til at gjøre om den avtalen han har sat med Andres Darre?»

«Far har sagt saa ofte, han vilde aldrig tvinge os døttrene sine,» sa Kristin. «Det er mest det at jorderne vore ligger saa høvelig tilsammen. Men far vil nok ikke, jeg skal miste al glæde i verden for den sakens skyld.» Der rørte sig i hende en anelse om at saa let blev det kanhænde ikke — men hun kuet den ned.

«Da blir kanske dette lettere end jeg trodde inat,» sa Erlend. «Gud hjælpe mig, Kristin — jeg synes ikke jeg kan miste dig — nu kan jeg aldrig bli glad, hvis ikke jeg faar dig.»

De skiltes inde mellem trærne, og Kristin fandt i morgendæmringen veien til den gjestestuen hvor de fra Nonneseter skulde ligge. Alle sengene var fulde, men hun kastet en kaape over noget halm paa gulvet og la sig ned i alle klærne.

Da hun vaagnet, var det langt paa dagen. Ingebjørg Filippusdatter sat i bænken nær hende og sydde fast en skindkant, som var revet løs paa kaapen hendes. Hun var fuld av snak som altid.

«Var du i lag med Erlend Nikulaussøn hele natten du?» spurte hun. «Du skulde nu agte dig litt for den drengen, Kristin — tænker du Simon Andressøn vilde like du la dit venskap til ham?»

Kristin fandt et haandfat og begyndte at tvætte sig:

«End fæstemanden din — tænker du han vilde like du danset med Munan Stumpe inat? En faar vel danse

med den som kaarer en ut slik en kveld — fru Groa hadde jo git os lov —»

Ingebjørg blaaste:

«Einar Einarsøn og herr Munan er venner de — han er jo gift og gammel. Styg er han og — men likelig og høvisk — se hvad han gav mig til minde om denne natten,» sa hun og viste frem et guldspænde som Kristin hadde set i herr Munans hat dagen før. «Men denne Erlend — ja han blev jo løst av bannet ved paasketid ifjor, men de sier Eline Ormsdatter har været hos ham paa Husaby siden — herr Munan sier, han er rømt til Sira Jon i Gerdarud, for han trøster sig vist ikke til andet end han skal falde tilbake til synden, hvis han træffer hende igjen —»

Kristin gik fremover mot den anden — hvit i ansigtet.

«Visste du ikke det,» sa Ingebjørg. «At han lokket en kone fra mand hendes etsteds nord i Haalogaland — og han holdt hende i gaarden sin trods kongens bud og erkebispens ban — de har to børn sammen og — han maatte rømme til Sverige og han har bøtet saa meget av godset sit at herr Munan sier, han blir en fattig mand tilslut hvis han ikke bedrer sig snart —»

«Jo du kan vite jeg vet det,» sa Kristin med stivt ansigt. «Men den saken er jo endt nu —»

«Ja det var det herr Munan sa at det har været endt mellem dem saa mange ganger før,» sa Ingebjørg tankefuld. «Men dig kan det da ikke gjøre noget — du skal jo ha Simon Darre. Men vakker det er Erlend Nikulaussøn —»

Følget fra Nonneseter skulde reise samme dag efter non. Kristin hadde lovet Erlend at møte ham ved sten-

gjærdet, der de hadde sittet om natten, saasandt hun kunde finde raad til at komme.

Han laa paa maven i græsset, med hodet i hænderne. Straks han saa hende, sprang han og bød hende begge sine hænder, da hun skulde springe ned.

Hun tok dem, og de stod litt, haand i haand. Da nu, Kristin —

«Hvorfor fortalte du mig dette om herr Bjørn og fru Aashild igaar?»

«Jeg kan se paa dig at du vet det,» svarte Erlend og slap hendes hænder braatt. «Hvad tænker du om mig nu, Kristin —

Jeg var atten aar dengangen,» sa han heftig, «det er ti aar siden kongen, min frænde, sendte mig med paa færden til Vargøy-hus — og saa blev vi over vinteren paa Steigen — hun var gift med lagmanden, Sigurd Saksulvsøn; jeg syntes synd paa hende for han var gammel og utrolig styg — jeg vet ikke hvordan det bar til — ja jeg var glad i hende og. Jeg bød Sigurd kræve hvad han vilde i bøter, jeg vilde gjerne gjort ret mot ham — han er en djerv mand paa mange maater — men han vilde det skulde gaa efter loven, han førte saken til tings — jeg skulde sviemerkes for hor med konen der jeg hadde været gjest, skjønner du —.

Saa kom det for min far og saa kom det for kong Haakon — han — han jaget mig ut av sin gaard. Og trænger du at vite altsammen — der er ikke mere mellem Eline og mig end børnene, og hun bryr sig ikke stort om dem. De er i Østerdalene, paa en gaard jeg eiet der, jeg har git den til Orm, gutten — men hun vil ikke være hos dem —. Hun venter vel at Sigurd kan ikke leve evig — jeg vet ikke hvad hun vil.

Sigurd tok hende til sig igjen — men hun sier, hun gik som en hund og en trælkvinde i gaarden hans — saa satte hun mig stevne i Nidaros. Jeg hadde det ikke stort bedre paa Husaby hos far min —. Jeg solgte alt jeg kunde lægge haand paa og rømte med hende til Halland — grev Jacob var en god mand mot mig. — Kunde jeg andet gjøre, hun gik med barnet mit. Jeg tænkte, der hadde saa mange mænd sluppet lempelig fra et slikt levned med en andens kone — naar han er rik saa —. Men kong Haakon er slik, han er strengest mot sine egne. Vi var fra hinanden ett aars tid, men saa døde far og da kom hun tilbake. Saa kom der andre ting til. Bønderne mine negtet at svare landskyld eller tale med mine ombudsmænd fordi jeg laa under ban — jeg for haardt frem igjen, og saa fik jeg sak paa mig for ran, men jeg hadde ikke penger til at lønne husfolket mit med; du kan vite jeg var for ung til at raade forstandig i disse ugreierne, og frænderne mine vilde ikke hjælpe mig — uten Munan, det han turde for konen sin —.

Ja nu vet du det, Kristin, at jeg har sat til meget baade av godset mit og av min hæder. Bedre tjent var du nok med at holde fast ved Simon Andressøn.»

Kristin la armene om hans hals:

«Vi vil holde ved det som vi svor hinanden til inat, Erlend — om du synes som jeg.»

Erlend tok hende ind til sig, kysset hende og mælte:

«Det maa du nu ogsaa lite paa, mine kaar skal nok bli anderledes — nu har ingen i verden magt over mig uten du. Aa jeg tænkte saa mangt inat, da du sov

i fanget mit, du fagre. Saa meget evner ikke djævelen over en mand, at jeg skulde kunne gjøre dig sorg eller harm, du dyreste livet mit —»

III.

Den tid han bodde paa Skog hadde Lavrans Bjørgulfsøn lagt gods til Gerdaruds kirke for sjælemesser paa sine forældres dødsdag. Bjørgulv Ketilsøns aartid var den trettende august, og Lavrans hadde avtalt med sin bror at dette aaret skulde han hente Kristin ut til sig, saa hun kunde være over messen.

Hun gik i angst for at der skulde komme noget i veien, saa farbroren ikke holdt sit løfte — hun syntes hun hadde merket at Aasmund brød sig ikke stort om hende. Men dagen før messen skulde være kom Aasmund Bjørgulfsøn til klosteret og hentet sin brordatter. Kristin fik bud om at klæ sig i verdslig dragt, dog mørkt og simpelt. Folk hadde heftet sig ved det at søstrene fra Nonneseter for altfor meget omkring utenfor klosteret; derfor hadde bispen befalet at de ungdøttrene som ikke skulde vies til nonner maatte ikke bære noget som var likt til ordensdragt, naar de gjestet sine frænder — saa almuen ikke skulde mista dem for trolovede eller viede nonner.

Kristin var sjæleglad da hun red utover landeveien med sin farbror, og Aasmund blev mere venlig og munter mot hende da han merket at møen kunde dog snakke med folk. Ellers var Aasmund noksaa nedtrykt; han sa det saa likest ut til at der vilde bli budt ut leding denne høsten og kongen fare med hær ind i Sverige for at hevne den ugjerning som var øvet mot hans maag og

brordatters mand. Kristin hadde hørt om mordet paa de svenske hertuger, og syntes det var den værste niddingsdaad — dog tykte alle rikets saker hende saa fjerne. Ingen snakket større om slikt hjemme i dalen; hun husket ogsaa at hendes far hadde ligget i leding mot hertug Eirik ved Ragnhildarholm og Konungahella. Aasmund gjorde da rede for hele fremgangen mellem kongen og hertugerne. Kristin skjønte ikke stort av det, men hun hørte nøie efter alt farbroren berettet om de trolovelser som var indgaat og fragaat med kongsdøttrene. Det trøstet hende at det var da ikke alle steder slik som hjemme i bygderne hendes, at et omsnakket fæstemaal blev regnet for at binde næsten like saa fast som et giftermaal. Hun tok mod til sig, berettet om sit eventyr paa kvelden før Halvardsvaka og spurte sin farbror om han kjendte Erlend av Husaby. Aasmund gav Erlend et godt skudsmaal — sa, han hadde stelt sig uvittig, men skylden var mest hans fars og kongens; de hadde baaret sig som om den unge drengen var fandens eget horn, fordi han hadde kommet ut for dette uheldet. Kongen var altfor from slik, og herr Nikulaus var harm fordi Erlend hadde spildt saa meget godt gods, saa hadde de tordnet om hor og helvedesild — «og noget trods maa der da være i en dugelig dreng,» sa Aasmund Bjørgulfsøn. «Og konen var storvakker. Men du har nu ikke noget med at se efter han Erlend, saa bry dig ikke du med hans saker.»

Erlend kom ikke til messen, slik som han hadde lovet Kristin, og hun tænkte mere paa det end paa Guds ord. Hun kunde ikke føle nogen anger ved det — hadde

bare denne sælsomme følelsen av at være fremmed for alt som hun før hadde kjendt sig bundet til.

Hun prøvet at trøste sig — Erlend mente vel det var forstandigst at ingen som hadde myndighet over hende fik rede paa deres venskap nu. Dette kunde hun skjønne selv. Men hun hadde længtet saa hjertelig, og hun graat, da hun om kvelden var kommet til ro paa det loftet hvor hun skulde ligge med Aasmunds smaa døttre.

Dagen efter gik hun op i skogen med det yngste av farbrorens børn, en liten mø paa en seks aar. Da de var kommet litt op i utmarken, kom Erlend løpende efter dem. Kristin visste det var ham, før hun hadde set hvem som kom.

«Jeg har sittet her oppe paa haugen og speidet ned paa tunet i hele dag,» sa han, «jeg tænkte nok det, du skulde finde leilighet til at komme ut —»

«Tænker du jeg er gaat ut for at møte dig da,» sa Kristin og lo. «Og er du ikke ræd for at gaa med hunder og bue i min farbrors skog?»

«Din farbror har git mig lov til at jage her for tidkort,» sa Erlend. «Og hundene er Aasmunds — de fandt mig op imorges.» Han kjælte for dem og tok den lille piken op til sig. «Du kjender mig du, Ragndid? Men du skal ikke si, dere har talt med mig, saa skal du faa dette av mig» — han tok op et knytte med rosiner og gav barnet. «Jeg hadde agtet dem til dig,» sa han til Kristin. «Tænker du dette barnet her kan tie?»

De snakket fort og leende begge to. Erlend var klædt i en kort og trang brun kofte og hadde en liten

rød silkelue klemt ned paa sit svarte haar — han saa saa ung ut, han lo og vaset med barnet, men indimellem tok han Kristins haand, klemte den saa det gjorde vondt.

Han snakket om ledingsrygterne og var glad: «Det blir lettere for mig at vinde igjen venskapet med kongen da,» sa han, «da blir alting lettere,» sa han heftig.

Tilsidst sat de paa en eng et stykke oppe i skogen. Erlend hadde barnet i fanget; Kristin sat ved hans side; i skjul av græsset lekte han med hendes fingre. Han skjøv ind i haanden hendes tre guldringer som var knyttet sammen med en snor:

«Siden,» hvisket han, «skal du faa saa mange som hænderne dine kan bære —»

«Jeg skal bie paa dig her paa denne løkken hver dag ved disse tider, saa længe du er paa Skog,» sa han da de skiltes. «Saa faar du komme om du kan det.»

Dagen efter reiste Aasmund Bjørgulfsøn med hustruen og børnene til Gyrids ættegaard paa Hadeland. De var opskræmt av ledingsrygterne, skrækken sat endda i folket omkring Oslo siden hertug Eiriks herjetog ditind nogen aar før. Aasmunds gamle mor var saa ræd at hun vilde søke ly i Nonneseter — hun var ogsaa for svak til at fare med de andre. Kristin skulde da bli paa Skog hos den gamle — hun kaldte hende farmor — til Aasmund kom tilbake fra Hadeland.

Ved middagsleite, da folket paa gaarden hvilte, gik Kristin til det loftet hvor hun sov. Hun hadde bragt med nogen klær i en skindhit, og nu skiftet hun sit tøi, mens hun nynnet ved det.

Faren hadde git hende en kjole av tykt østerlandsk bomuldstøi, himmelblaat med et tæt, rødt blomstermønster; den drog hun paa sig. Hun børstet og kjæmmet ut sit haar og bandt det bort fra ansigtet med røde silkebaand, viklet et rødt silkebelte tæt om sit liv og satte Erlends ringer paa sine fingre; alt imens undret hun sig paa om han vilde synes hun var vakker.

De to hundene, som hadde været med Erlend i skogen, hadde hun hat liggende i loftet om natten — nu lokket hun dem med sig. Hun sneg sig utenom husene og tok den samme stien op gjennem utmarken som dagen før.

Skogengen laa ensom og stille i brændende middagssol; det duftet hett av granskogen som stængte om den paa alle kanter. Solen stak, og den blaa himmel blev underlig tæt og haard ned mot trætoppene.

Kristin satte sig i skyggen under skogbrynet. Hun blev ikke lei for ikke Erlend var der; hun var viss paa at han kom, og det gav hende en egen glæde at faa sitte her litt ensom og være den første.

Hun lyttet til den sagte summen av smaaliv over det gule, svidde græs, rev av nogen tørre, krydderduftende blomster som hun kunde række uten at røre mere end haanden; hun trillet dem mellem fingrene og lugtet til dem — med vidaapne øine sat hun og sank i en slags dvale.

Hun rørte sig ikke da hun hørte en hest inde i skogen. Hundene knurret og reiste nakkehaarene — saa bykset de opover engen, gjøende og logrende. Erlend sprang av hesten i skogkanten, slap den med et slag paa dens lænd og løp nedover mot hende med hundene som hoppet op over ham. Han grep om deres snuter med sine

hænder og kom nedover mot hende mellem de to elggraa ulvelignende dyr. Kristin smilte og rakte sin haand ut uten at reise sig.

En gang, mens hun saa paa det sortbrune hode som laa i hendes fang, mellem hendes hænder, kom der pludselig et minde op i hende. Det stod frem, klart og fjernt, som en heim langt borte i en aasli med ett kan springe klart ut av skymørket, naar et solstreif træffer der paa en urolig dag. Og det var som vældet der op i hendes hjerte al den ømhet, Arne Gyrdsøn hadde bedt om engang, da hun endda ikke skjønte hans ord. Angstfuldt heftig drog hun manden op til sig og la hans ansigt ind mot sit bryst, kysset ham som hun var ræd han skulde bli tat fra hende. Og da hun saa hans hode der paa armen sin, syntes hun det var som at ha et barn i favnen — hans øine gjemte hun med sin ene haand og drysset smaa bitte kys ned paa hans mund og kind.

Solskinnet var blit borte fra engen — den tunge farven over skogtoppene hadde tætnet til blaamørke over hele himmelen; der var smaa kobberrøde lysninger som brandrøk i skyen. Bajard kom nedover mot dem, vrinsket høit engang og stod urørlig og stirret. Straks efter glimtet det første lyn, og tordønnet fulgte haardt, ikke langt borte.

Erlend stod op og tok hesten. Der laa en gammel laave nederst paa engen; de gik dit, og han bandt Bajard like indenfor døren ved noget træverk. Bakerst i laaven laa der høi, Erlend bredte sin kappe ut, og de satte sig der med hundene ved sine føtter.

Snart efter stod regnen som et teppe for døraapningen. Det suste i skogen og pisket i bakken — om litt maatte de flytte sig længere ind for takdryppet. Hver gang det lynet og tordnet, hvisket Erlend:

«Er du ikke ræd, Kristin —?»

«Litt —» hvisket hun tilbake og trykket sig ind til ham.

De visste ikke hvor længe de hadde sittet — uveiret hadde gaat noksaa raskt over — det tordnet langt borte, men solen skinnet utenfor døren i det vaate græs, og de blinkende draaper faldt færre og færre fra taket. Den søte høiduft i laaven blev sterkere.

«Nu maa jeg gaa,» sa Kristin, og Erlend svarte: «Det maa du vel.» Han tok om hendes fot: «Du blir vaat — du faar ride og jeg faar gaa — ut av skogen —» han saa saa underlig paa hende.

Kristin skalv — hun syntes det maatte være fordi hendes hjerte banket slik — hun var kold og sved i hænderne. Da han kysset hendes nøkne hud ovenfor knæet, prøvet hun kraftløst at skyve ham væk. Erlend løftet sit ansigt et øieblik — hun kom til at mindes en mand som hadde faat mat i klosteret en dag, han hadde kysset brødet, de rakte ham. Hun seg bakover i høiet med aapne arme og lot Erlend gjøre som han vilde.

Hun sat ret op og ned, da Erlend løftet hodet fra armene sine. Han reiste sig braat paa albuen:

«Se ikke slik — Kristin!»

Hans stemme skar en ny, vild smerte ind i Kristins sind — han var jo ikke glad — han ogsaa var ulykkelig —!

«Kristin, Kristin —

— Tænker du jeg har lokket dig hit ut til mig i skogen fordi jeg vilde dig dette og ta dig med vold —» spurte han litt efter.

Hun strøk over hans haar og saa ikke paa ham: «Vold var det vel ikke — du hadde vel latt mig gaa som jeg kom, hadde jeg bedt dig —» sa hun sagte.

«Jeg vet ikke,» svarte han og gjemte ansigtet i hendes fang.

«Tænker du at jeg vil svige dig?» spurte han heftig. «Kristin — jeg sverger dig paa min kristelige tro — maa Gud svige mig i min sidste stund, om jeg ikke holder min tro mot dig til min dødstime —»

Hun kunde ikke si noget, hun bare strøk over hans haar igjen og igjen.

«Nu er det vel tid jeg gaar hjem?» spurte hun tilslut, og hun syntes, hun ventet i dødsens angst paa hans svar.

«Det er vel saa,» svarte han mørkt. Han reiste sig fort, gik hen til hesten og gav sig til at løse tømmerne.

Saa reiste hun sig ogsaa. Langsomt, mat og knust skjønte hun — hun visste ikke hvad hun hadde ventet at han skulde gjøre — sætte hende op paa hesten sin og ta hende med sig saa hun skulde slippe at gaa tilbake til andre mennesker. Det var som hele hendes krop var øm av forundring — at dette onde var det som alle sange var om. Og fordi Erlend hadde gjort hende dette, saa syntes hun at hun var slik blit hans ting, saa hun kunde ikke skjønne hun skulde leve utenfor hans hænder mere. Hun maatte gaa fra ham nu, men hun kunde ikke fatte, at det skulde ske —.

Nedover gjennem skogen gik han og leiet hesten, han holdt hendes haand i sin, men de fandt ikke et ord at si hinanden.

Da de var kommet saa langt at de saa husene paa Skog, bød han farvel.

«Kristin — vær ikke saa sorgfuld — den dagen skal komme før du tror det, at du blir min egtekone —»

Men hendes hjerte sank, da hun sa det:

«Da maa du fare fra mig —?» spurte hun bange.

«Straks du er reist fra Skog,» sa han, og hans stemme klang straks friskere. «Blir det ikke leding, saa vil jeg tale med Munan, han har længe drevet paa mig, jeg maatte gifte mig — han vil nok følge med mig og tale for mig til din far.»

Kristin bøiet hodet — for hvert ord han sa, syntes hun den tid som laa foran hende syntes længere og mere umulig at tænke — klosteret, Jørundgaard — det var som fløt hun paa en strøm, der bar bort fra det altsammen.

«Ligger du alene i det loftet, nu dine frænder er reist,» spurte Erlend. «Da kommer jeg og taler med dig ikveld, vil du lukke mig ind?»

«Ja,» sa Kristin sagte. Og saa skiltes de.

Resten av dagen sat hun hos farmoren, og efter natverd fulgte hun den gamle frue tilsengs. Saa gik hun op i det loftet, der hun skulde ligge. Der var et litet vindu i rummet; Kristin satte sig paa den kisten som stod under det — hadde ikke lyst til at gaa iseng.

Hun maatte vente længe. Det var helt mørkt ute da hun hørte de sagte trin paa svalen. Han banket paa

døren med kappen omkring knokerne, og Kristin stod op, drog laasen ifra og lukket Erlend ind til sig.

Hun merket at han blev meget glad, da hun slog armene om hans hals og la sig ind til ham.

«Jeg har været ræd du skulde være harm paa mig,» sa han.

«Du skal ikke sørge for synden,» sa han engang siden. «Det er ikke stor synden. Gudsloven er ikke slik som landslov i dette —. Gunnulv, min bror, har lagt det frem for mig engang — om to samtykker i at ha og holde fast ved hinanden i al tid og de ligger sammen siden, da er de gifte for Gud og kan ikke bryte samlaget sit uten stor synd. Jeg kan si dig ordet paa latin, naar jeg kommer det i hug — jeg har da visst det —»

Kristin undret sig noget paa hvad der kunde være grunden til at Erlends bror hadde sagt dette — men hun viste fra sig den motvillige angst for at det kunde ha været om Erlend og en anden — og søkte at finde trøst i hans ord.

De sat sammen paa kisten, han holdt armen om hende, og Kristin syntes nu var det godt og trygt — hos ham var det eneste sted hun kunde kjende sig tryg og berget nu.

Stundimellem snakket Erlend meget og oprømt — saa var han stille lange tider og bare kjælte for hende. Uten hun visste av det samlet Kristin op av alt han sa hver liten ting som kunde gjøre ham vakrere og kjærere for hende og minke hans skyld i alt hun visste om ham, som ikke var av det gode.

Erlends far, herr Nikulaus, hadde været saa gammel da han fik børnene, saa han hadde ikke taalmodighet eller evne til at fostre dem op selv; begge sønnerne var vokset op i huset til herr Baard Petersøn paa Hestnæs. Erlend hadde ikke andre søsken end broren, Gunnulv; han var ett aar yngre og var prest ved Kristkirken. «Ham har jeg kjærest av alle mennesker uten dig.»

Kristin spurte om Gunnulv lignet ham, men Erlend lo og sa at de var meget ulike i sind og skind. Nu var Gunnulv i utlandene og studerte — borte paa tredje aaret, men han hadde sendt brev hjem to ganger, sidst ifjor, da skulde han reise fra Sankta Genoveva i Paris og agtet sig til Rom. «Han blir glad, Gunnulv, naar han kommer hjem og finder mig gift,» sa Erlend.

Saa snakket han om den store arven, han hadde faat efter sine forældre — Kristin skjønte han visste neppe selv rede paa, hvordan hans saker stod nu. Hun kjendte temmelig godt til sin fars jordhandeler — Erlend hadde gjort sine handeler den anden veien, solgt og spredt og ødt og pantsat, værst i de sidste aarene da han hadde villet skille sig fra frillen og derfor ment, at med tiden vilde dette hans ulevned bli glemt og hans frænder ta sig av ham; han hadde trodd, tilslut skulde han faa sysselen i halve Orkdølafylke, slik som hans far hadde hat.

«Men nu vet jeg snart ikke hvad enden skal bli,» sa han. «Kanhænde sitter jeg tilsidst paa en heigaard slik som Bjørn Gunnarsøn, og maa bære ut møkken paa min ryg som trællene før i tiden, fordi jeg ikke eier hest.»

«Gud hjælpe dig,» sa Kristin og lo. «Da faar jeg nok komme til dig — det tror jeg da at jeg har mere vett paa bondeskik end du.»

«Baaret ut mørkkurven har du nu vel ikke,» sier han likeens.

«Nei men jeg har da set hvordan de lægger den ut — og saadd korn har jeg næsten hvert aar hjemme. Far min har brukt at pløie op selv de nærmeste akrerne, og saa lot han mig saa det første stykket for jeg skulde bringe lykke —» mindet tok saart i hendes hjerte, saa sa hun hastig «— og en kvinde maa du ha til at bake og brygge det tynde øllet og to ut den eneste skjorten din og melke — du faar leie en ku eller to av den nærmeste rike bonden —»

«Aa Gud være takket at jeg hører dig le litt igjen da,» sa Erlend og tok hende op, saa hun laa over armene hans som et barn.

I de seks nætterne som gik før Aasmund Bjørgulfsøn kom hjem, var Erlend i loftet hos Kristin hver kveld. Den sidste natten syntes han like ulykkelig som hun var; han sa mange ganger, at de skulde ikke være skilt fra hinanden en dag længer end det gjordes fornødent. Tilslut sa han meget lavmælt:

«Skulde nu saa ilde hænde at jeg ikke kan komme tilbake hit til Oslo før vinteren — og det blir slik at du trænger vennehjælp — da kan du trygt vende dig til Sira Jon her i Gerdarud, vi er venner fra barneaarene av, og paa Munan Baardsøn kan du ogsaa lite trygt.»

Kristin kunde bare nikke. Hun skjønte at han talte om det samme som hun hadde tænkt paa hver eneste dag, men Erlend nævnte det ikke videre. Saa taug ogsaa hun og vilde ikke vise, hvor hjerteklemt hun var.

De andre gangene var han gaat fra hende, naar det led ut paa natten, men denne sidste kvelden bad han

saa inderlig om han maatte faa lægge sig og sove hos hende en stund. Kristin var ræd for det, men Erlend sa kaut: «Du kan nu vel skjønne, blir jeg fundet her i buret dit, saa kan jeg vel gjøre ret for mig —.» Hun vilde nu selv saa gjerne beholde ham hos sig litt endda, og hun evnet ikke negte ham noget.

Men hun var ængstelig for at de skulde sove for længe. Saa sat hun det meste av den natten lænet op mot hodegjærdet, blundet litt indimellem, visste ikke altid selv naar han hadde kjærtegnet hende eller naar hun bare hadde drømt det. Hun holdt sin ene haand paa hans bryst, der hun kjendte hans hjerte banke under, og hadde ansigtet vendt mot vinduet for at se efter lysningen utefra.

Tilslut maatte hun vække ham. Hun kastet nogen plagg paa sig og gik med ham ut paa svalen — han kløv over rækverket paa den siden av buret som vendte ind mot et andet hus. Saa var han borte om hjørnet. Kristin gik ind og krøp iseng igjen; nu gav hun sig helt over og graat for første gang siden hun var blit Erlends eiendom.

V.

I Nonneseter gik dagene som før. Kristin færdedes mellem søvnhuset og kirken, vævstuen, bokhallen og refektoriet. Nonnerne og klosterfolket høstet i græsgaarden og frugthagen, Korsmesse om høst kom med optoget, saa var det faste før Mikalsmesse —. Kristin undret sig — der var ingen som syntes at merke noget paa hende. Men hun hadde altid været noksaa stille ute mellem fremmede, og Ingebjørg Filippusdatter,

som var hendes sidekamerat dag og nat, hun klarte at snakke for dem begge.

Saa merket ingen at hun med alle sine tanker var borte fra alt omkring sig. Erlends frille — hun sa det indi sig, at hun var Erlends frille nu. Det var som hun skulde ha drømt det nu — Margretmesseaftenen, den stunden i laaven, nætterne i buret paa Skog — enten hadde hun drømt det, eller saa drømte hun dette som var nu. Men en dag maatte hun vaagne, en dag vilde det komme op. Ikke et øieblik tænkte hun andet end at nu gik hun med Erlends barn —.

Men hvad der vilde ske med hende, naar dette kom for en dag, kunde hun ikke rigtig tænke sig. Om hun blev sat i mørkestuen eller sendt hjem —. Langt borte skimtet hun bleke billeder av faren og moren —. Saa lukket hun øinene, svimmel og syk, dukket sig under det tænkte uveir og prøvet at hærde sig til at bære det onde som hun trodde maatte ende med at hun blev skyllet ind i Erlends arme for bestandig — det eneste sted hvor hun nu syntes hun hadde hjemme.

Saa var der i denne spænding like meget av forventning som av rædsel, sødme likefuldt som kval. Hun var ulykkelig — men hun følte sin kjærlighet til Erlend som en vekst, der var plantet inde i hende — og den skjøt nyere og rikere blomsterflor for hver dag trods ulykken. Den sidste natten han sov hos hende hadde hun følt som en fin og flygtig sødme, at der ventet hende en lyst og en lykke i hans favn som hun endda ikke kjendte — nu bævet hun ved mindet om det; hun kjendte det som hete, krydrede pust fra solhete haver. Risunge — det ordet Inga hadde slængt mot hende — hun tok likesom imot det og trykket det indtil sig. Risunge, det

var barn som var avlet lønlig i skog og eng. Hun kjendte solskinnet og lugten av granerne over skogsletten. Hver ny, piblende uro, hvert hastig pulsslag i kroppen tok hun for at være fosteret som mindet hende om at nu var hun gaat ind paa nye veie — og blev de aldrig saa tunge at vandre tilende, saa var hun viss paa at de maatte føre til Erlend tilsidst.

Hun sat mellem Ingebjørg og søster Astrid og sydde paa det store teppet med riddersmænd og fugler under løvranker. Imens tænkte hun sig ut at hun rømte, naar den tid kom da det ikke mere kunde dølges. Hun gik utover landeveien, klædt som en fattig kvinde; alt hun eiet av guld og sølv bar hun i et knytte i haanden. Hun kjøpte sig tak over hodet paa en gaard etsteds i en avsides bygd — hun gik som tjenestekvinde, bar vasaaket paa nakken, stelte i fjøs, bakte og vasket og fik bansord for hun ikke vilde si, hvem som var barnets far. Saa kom Erlend og fandt hende —.

Sommetider tænkte hun sig at han kom forsent. Hun laa snehvit og fager i den fattige bondesengen. Erlend dukket sig ind under dørkarmen; han hadde den side, sorte kappen han hadde pleiet at ha over sig naar han kom til hende om nætterne paa Skog. Konen leiet ham frem, dit hun laa, han sank ned og tok hendes kolde hænder, hans øine var dødsens bedrøvede — ligger du her, min eneste lyst —. Krumbøiet av sorg gik han ut, med sin spæde søn trykket ind til brystet sit, inde i kappefolderne — nei, hun mente ikke at det skulde gaa slik; hun vilde ikke dø, og Erlend skulde ikke faa en slik sorg —. Men hun var saa nedtrykt, da var det godt at tænke slik —.

Saa stod det et øieblik isnende klart for hende — bar-

net, det var ikke noget hun tænkte sig, det var det uavvendelige; hun maatte svare en dag for det hun hadde gjort — og hun syntes at hendes hjerte stanset av skræk.

Men efter en tid var gaat, skjønte hun, det var nok ikke saa visst allikevel at hun var med barn. Hun skjønte ikke selv at hun ikke blev glad — det var som hun hadde ligget og graatt under et varmt dække; nu skulde hun staa op i kulde. Der gik en maaned til og to; hun var nu sikker i sin sak, denne ulykken hadde hun sluppet — frysende og tom følte hun at hun var mere ulykkelig nu; i hendes hjerte grydde en liten bitterhet mot Erlend. Advent stundet til og hun hadde intet hørt fra ham eller om ham; hun visste ikke hvor han var.

Og nu syntes hun at denne angst og uvisshet kunde hun ikke holde ut — det var som et baand mellem dem var glippet; nu var hun ræd for alvor — der kunde hænde noget saa hun aldrig mere fik se ham. Alt hun hadde været bundet til før, var hun skilt fra — og det var saa skjørt et baand som var mellem dem nu. Hun tænkte ikke han skulde ville svige hende — men der var saa meget som kunde ske —. Hun skjønte ikke hvordan hun skulde orke denne ventetidens usikkerhet og pine fra dag til dag længere.

Sommetider tænkte hun paa forældrene og søstrene — længtet efter dem, men som det skulde være noget hun hadde mistet for altid.

Og sommetider i kirken og ellers ogsaa kunde hun føle en heftig længsel efter at være med i dette, menneskenes samfund med Gud. Det hadde været en del

av hendes liv altid; nu stod hun utenfor med sin uskriftede synd.

Hun sa til sig selv at denne skilsmisse fra hjemmet og ætten og kristendommen var jo bare for en tid. Men Erlend maatte leie hende tilbake til det ved sin haand. Naar hendes far hadde samtykket i hendes og Erlends kjærlighet, kunde hun gaa til ham som før; naar hun og Erlend var gifte, kunde de skrifte og bøte for sin forseelse.

Hun begyndte at søke vidnesbyrd om at andre mennesker var ikke syndeløse, de heller. Hun hørte mere efter sladder og hun la merke til alle smaa ting omkring sig som tydet paa at ikke engang søstrene her i klosteret var saa aldeles hellige og uverdslige. Det var bare smaa ting — under fru Groas styre var Nonneseter for verden et foredøme paa det som et gudelig søstrelag skulde være. Nidkjære til gudstjenesten, flittige, omsorgsfulde for fattige og syke var nonnerne. Klausuren blev ikke saa strengt holdt, at ikke søstrene baade tok mot besøk av sine venner og frænder i talestuen og ogsaa selv fik gjeste disse i byen, naar noget stod paa, men ingen nonne hadde gjort huset skam med sin færd i alle de aar, fru Groa hadde raadet over dem.

Men nu hadde Kristin faat et oplatt øre for alle smaa ulyd indenfor klosterets mure — smaakjævl og avindsyke og forfængelighet. Utenfor sykepleien vilde ingen av nonnerne ta haand i med det grove husarbeide — alle skulde de være lærde og kunstfærdige kvinder; den ene strævet over den anden, og de søstrene som ikke eiet nogen evne for slike fornemme færdigheter, gav op og diltet gjennem timerne som i døs.

Fru Groa selv var lærd og klok; hun vaaket over sine

aandelige døttres vandel og flid, men hun tok sig litet av deres sjælehelse. Hun hadde været snil og venlig mot Kristin altid — syntes at foretrække hende fremfor de andre ungdøttrene, men det var fordi Kristin var vellært i bok og haandgjerning, flittig og faamælt. Fru Groa ventet aldrig svar av søstrene. Derimot talte hun gjerne med mænd. De kom og gik i hendes talestue — landbønder og ombudsmænd fra klosteret, prædikebrødre fra bispen, raadsmænd fra Hovedø som hun laa i retstrætte med. Hun hadde hænderne fulde med omsut for klosterets store godser, regnskaper, sendte ut kirkeklær og sendte og tok ind bøker til avskrivning. Ikke de mest ildesindede mennesker kunde finde noget usømmelig i fru Groas færd. Men hun likte bare at snakke om slike saker som kvinder sjelden vet rede paa.

Prioren, som bodde i et hus for sig selv nord for kirken, syntes ikke at ha mere egenvilje end abbedissens skriverør eller ris. Søster Potentia styrte med det meste indom huset; og hun tænkte mest paa at holde slik skik som hun hadde set i det fornemme tyske fruerklosteret, der hun hadde bodd under sit noviciat. Hun het før Sigrid Ragnvaldsdatter, men hadde byttet navn da hun tok ordensdragten, for dette var meget brukt i andre land; det var ogsaa hende som hadde fundet paa at ogsaa de læredøttrene, som bare var i Nonneseter for en tid, skulde bære ungsøsterdragten.

Søster Cecilia Baardsdatter var ikke som de andre nonnerne. Hun gik omkring, stille med nedslagne øine, svarte altid mildt og ydmykt, var alles tjenestemø, gik helst i det groveste arbeide, fastet meget mere end foreskrevet — saa meget som fru Groa vilde tilstede hende

— og knælte timevis i kirken efter natsang eller gik dit før ottesangen.

Men en kveld, hun hadde ligget ved bækken hele dagen og vasket klær sammen med to lægsøstre, gav hun sig pludselig til at stridhulke ved kveldsbordet. Hun kastet sig ned paa stengulvet, krøp paa knæ mellem søstrene og slog sig for brystet, og med brændende kinder og strømmende graat bad hun dem alle forlate hende. Hun var den værste synderinde av dem alle — stenhaard av hovmod hadde hun været alle dager, hovmod og ikke ydmykhet eller taknemlighet for Jesu frelsesdød hadde holdt hende oppe, da hun blev fristet i verden, hun hadde flygtet hit ikke for hun elsket en mands sjæl, men fordi hun elsket sin egen stolthet. Av hovmod hadde hun tjent søstrene sine, forfængelighet hadde hun drukket av sit vandbæger, og selvgodhet hadde hun smurt tykt paa sit bare brød, naar søstrene drak øl og aat smør paa leiverne.

Av alt dette skjønte Kristin ikke andet end at saa var ikke engang Cecilia Baardsdatter sandhellig i hjertet. Et utændt talglys som har hængt under loftet og er blit skiddent av sot og kingel — slik lignet hun selv sin ukjærlige kyskhet.

Fru Groa gik bort og løftet selv den hulkende unge kvinde op. Strengt sa hun, at for denne uordens skyld skulde Cecilia til straf flytte fra søstrenes dormitorium og ind i abbedissens egen seng, ligge der til hun blev frisk av feberen.

«Og siden skal du, søster Cecilia, i otte dager sitte i mit sæte, vi vil spørre dig tilraads i aandelige ting og vise dig slik ære for dit gudelige levneds skyld, saa du kan bli mæt av syndige menneskers hyldest. Saa kan

du dømme om denne er saa meget stræv værd, og siden vælge enten du vil leve efter reglerne som vi andre eller drive de øvelser som ingen fordrer av dig. Da kan du overveie om du vil gjøre av kjærlighet til Gud, for at han skal se naadig ned til dig, alle de ting som du nu sier du har gjort for at vi skulde se op til dig.»

Det blev derved. Søster Cecilia laa i abbedissens stue i fjorten dager, hun hadde heftig feber, og fru Groa pleiet hende selv. Da hun kom op igjen, maatte hun i otte dager sitte ved abbedissens side i høisætet baade i kirken og hjemme, og alle opvartet hende — hun graat al den tid som hun var blit riset. Siden var hun meget blidere og gladere. Hun levet videre næsten paa samme maaten som før, men hun rødmet som en fæstemø, naar nogen saa paa hende, enten hun feiet gulvet eller gik alene til kirken.

Denne hændelsen med søster Cecilia vakte dog hos Kristin en sterk længsel efter fred og forlik med alt det som hun var kommet til at føle sig utlegd ifra. Hun tænke paa broder Edvin, og en dag tok hun mod til sig og bad fru Groa om lov til at gaa ut til barfotbrødrene og hilse paa en ven, hun kjendte der.

Hun merket, fru Groa likte ikke dette — der var litet venskap mellem minoritterne og de øvrige klostre i bispedømmet. Og abbedissen blev ikke blidere da hun hørte, hvem som var Kristins ven. Hun sa, denne broder Edvin var en usikker gudsmand — strøk altid rundt paa landet og vilde terminere i fremmede bispedømmer. Almuen holdt ham mange steder for en hellig mand, men han syntes ikke at skjønne, en fransiscaners første pligt var lydighet mot de foresatte. Han hadde skriftet

skoggangsmænd og bansatte, døpt deres børn og sunget dem til jorden uten at spørre om lov — dog hadde han vel syndet like meget av uforstand som av trods og han hadde taalmodig baaret de revselser som var blit ham paalagt for disse sakers skyld. Der blev baaret over med ham ogsaa fordi han var dygtig i sit haandverk — men ogsaa under utøvelsen av dette var han kommet i strid med folk; bispens billedmestere i Bjørgvin vilde ikke taale at han kom og virket der i bispedømmet.

Kristin dristet sig til at spørre hvor han var kommet fra, denne munken med det unorske navnet. Fru Groa var oplagt til at snakke; hun fortalte at han var født her i Oslo, men hans far var en engelskmand, Rikard Platemester, som hadde giftet sig med en bondedatter fra Skogheimsherred og var blit bofast i byen — to brødre til Edvin var ansete vaabensmeder i byen. Men denne ældste av platemesterens sønner hadde været en ustadig krop alle sine dager. Til klosterlivet hadde han nok hat hug fra barnsben av; han var traadt ind hos graamunkene paa Hovedøen straks han naadde alderen. De sendte ham til et kloster i Frankrike til opdragelse — han hadde gode evner; derutefra hadde han faat sat igjennem at han traadte ut av cisterciensernes og ind i minoritternes orden. Og dengangen da brødrene egenhændig tok til at bygge kirken sin øst paa løkkerne, mot bispens bud, da hadde broder Edvin været en av de værste og stridigste — ja han hadde slaat en av de mændene, som bispen sendte for at stanse arbeidet, halvt ihjel med en hammer.

— Det var længe siden noget menneske hadde snakket saa meget til Kristin paa en gang, saa da fru Groa sa, nu kunde hun gaa, bøiet den unge sig og kysset

abbedissens haand, ærbødig og inderlig; taarerne kom i hendes øine med det samme. Men fru Groa, som saa hun graat, trodde det var av sorg — og saa sa hun, kanske skulde hun faa gaa ut en dag allikevel og hilse paa broder Edvin.

Og nogen dager senere blev hun varskudd om at nogen av klosterets folk hadde et ærinde i kongsgaarden, da kunde de med det samme følge hende ut til brødrene paa løkken.

Broder Edvin var hjemme. Kristin hadde ikke trodd hun skulde kunnet bli saa glad for at se noget andet menneske end Erlend. Den gamle manden sat og strøk hendes haand, mens de talte sammen — takket for hun var kommet. Nei, han hadde ikke været paa hendes kant av landet siden den natten han laa paa Jørundgaard, men han hadde spurt hun skulde giftes, og ønsket hende lykke til. Da bad Kristin om han vilde gaa over i kirken med hende.

De maatte gaa ut av klosteret og rundt til hovedindgangen; broder Edvin turde ikke føre hende gjennem gaarden. Han syntes i det hele meget forsagt og ræd for at gjøre noget som kunde forarge. Han var blit svært gammel, syntes Kristin.

Og da hun hadde lagt sit offer paa alteret til den prestmunken, som var i kirken, og hun derefter bad Edvin om han vilde skrifte hende, blev han meget forskrækket. Det turde han ikke, det var blit ham strengt forbudt at høre skriftemaal.

«Ja du har kanhænde hørt om det,» sa han, «det var nu slik at jeg syntes ikke jeg kunde negte disse fattige stakkarne de gaver som Gud har git mig for intet. Men jeg skulde jo formanet dem til at søke forlik paa

rette sted — jaja —. Men du Kristin er jo skyldig at skrifte for prioren borte hos dere.»

«Det er en ting som jeg ikke kan skrifte for prioren i klosteret,» sa Kristin.

«Tænker du det kunde gavne dig noget, at du skriftet for mig det du vil dølge for din rette skriftefar,» sa munken strengere.

«Kan du ikke skrifte mig,» sa Kristin, «saa kan du vel la mig tale med dig og raadspørre dig om det, som ligger mig paa sinde.»

Munken saa sig omkring. Kirken var tom netop nu. Saa satte han sig paa en kiste, som stod i en krok: «du faar mindes at løse dig kan jeg ikke, men jeg skal raade dig og jeg skal tie med dig, som du hadde sagt det i skriftemaal.»

Kristin stod op foran ham og mælte:

«Det er det, at jeg kan ikke bli Simon Darres kone.»

«Heri vet du, at jeg kan ikke raade dig anderledes end prioren din vilde raade,» sa broder Edvin. «Ulydige børn gir Gud ingen lykke, og din far har set paa dit bedste, det skjønner du vel.»

«Jeg vet ikke hvad dit raad vil bli, naar du faar hørt mig tilende,» svarte Kristin. «Saken staar nu slik, at Simon er for god til at gnage den bare kvisten som en anden mand har brutt blomsten av.»

Hun saa munken ret i ansigtet. Men da hun møtte hans øine og merket hvor det tørre, skrukkede, gamle ansigt forandret sig, blev fuldt av sorg og forfærdelse — da var det som noget brast i hende selv, taarerne kom styrtende, hun vilde kaste sig ned paa knæ. Men Edvin stanset hende heftig:

«Nei, nei, sæt dig her paa kisten hos mig — jeg kan

ikke skrifte dig —» han tukket sig unna og gav hende plads.

Hun blev ved at graate; han strøk over hendes haand og sa sagte:

«Mindes du den morgenen, Kristin, jeg saa dig først der i trappen i Hamarskirken —. Jeg hørte et sagn engang, da jeg var i utlandene, om en munk, som ikke kunde tro, at Gud elsket alle os usle, syndige —. Der kom en engel og rørte ved hans syn, og han saa en sten paa havets bund, og under stenen levet et blindt, hvitt, nakent dyr, og han saa paa det til han fik det kjær, for det var saa litet og skrøpelig. Da jeg saa dig sitte der saa liten og skrøpelig indi det store stenhuset, da tænkte jeg det var rimelig, at Gud elsket slike som dig, vakker og skjær var du, og endda trængte du vern og hjælp. Jeg syntes jeg saa, at hele kirken med dig indi laa i haandloven til Gud —»

Kristin sa sagte:

«Vi har bundet os til hinanden med de dyreste eder — og jeg har hørt at et slikt samtykke helliger os sammen for Gud like godt som om vore forældre hadde git os til hinanden.»

Men munken svarte bedrøvet:

«Jeg skjønner, Kristin, at nogen har snakket for dere om den kanoniske ret som ikke kjender den tilfulde. Du kunde ikke sverge dig bort til denne manden uten at synde mot dine forældre; dem hadde Gud sat over dig før du traf ham. Og er det ikke en sorg og en skam for hans frænder ogsaa, hvis de faar vite han har lokket datter til en mand som har ført sit skjold med hæder i alle aarene — trolovet var du og. Jeg skjønner, at du tror ikke du har syndet saa meget — men du tør

ikke skrifte dette for din sogneprest. Og mener du, at du er saa godt som gift med denne manden, hvorfor satte du saa ikke linskautet paa dig, men blir gaaende med aapent haar mellem de unge møerne som du ikke har stort fællesskap med mere — for du har vel dine tanker mest ved andre ting end de har nu?»

«Jeg vet ikke hvad de har i tankerne sine jeg,» sa Kristin træt. «Sandt er det at alle mine tanker er hos den manden, som jeg længter efter. Var det ikke for far og mor, da skulde jeg gjerne binde op haaret mit i denne dag — jeg skulde ikke bry mig om at bli kaldt frille, bare jeg maatte hete hans.»

«Vet du om denne manden har i sinde at handle slik mot dig, at du kan hete hans med ære en dag,» spurte broder Edvin.

Da talte Kristin om alt som hadde været mellem Erlend Nikulaussøn og hende. Og mens hun snakket, syntes hun end ikke at mindes, hun nogen stund hadde tvilet paa utgangen av det hele.

«Skjønner du ikke, broder Edvin,» tok hun paa, «vi var os ikke selv mægtig. Gud hjælpe mig, om jeg møtte ham herutenfor, naar jeg gaar fra dig, saa gik jeg med ham om han bad mig —. Du kan da vel vite jeg har set det nu, der er andre mennesker som har syndet end vi —. Dengangen jeg gik hjemme, kunde jeg ikke skjønne, at noget kunde faa slik magt over menneskenes sind, at de glemte frygten for synden, men nu har jeg da set saa meget, at kan en ikke rette op det en synder av attraa eller vrede, da maa der bli ødt i himmelen. — De sier da om dig selv, du har ogsaa engang slaat en mand i vrede —»

«Det er sandt,» sa munken, «at Guds miskund alene

takker jeg for, at jeg ikke heter drapsmand. Det er mange aar siden — jeg var en ung mand dengang, og jeg syntes ikke jeg kunde taale den uret, som bispen vilde øve mot os fattige brødre. Kong Haakon, han var hertug dengangen, han hadde git os grunden til huset vort, men vi var ikke rikere end vi arbeidet selv paa kirken vor — med nogen faa arbeidsmænd, som gik os tilhaande mere for løn i Himmerike end for det som vi kunde betale dem. Kanske var det hovmod av os tiggermunkene, at vi vilde bygge kirken vor saa prægtig — men vi var saa glade som barn i enge og sang lovsange, mens vi hugget og muret og slet. Gud glæde broder Ranulv, han var bygmester selv, han var en kunstfærdig grjotsmed, alle videnskaper og kunster tror jeg den manden hadde faat laget for av Gud selv. Jeg hugget tavler i sten dengangen, jeg hadde gjort færdig en av Sankta Klara, som englene førte til Sankt Franciskus' kirke om julotten — den var blit fager, vi glædet os over den alle — saa rev de djævelens niddingerne ned murene, og der faldt stener ned og knuste tavlerne mine — jeg la til en mand med hammeren, jeg kunde ikke styre mig —»

«Ja nu smiler du, du Kristin. Men skjønner du ikke det er ilde med dig nu, for nu liker du bedre at høre slikt om andre menneskers skrøpelighet end om gode menneskers vandel, som kunde tjene dig til foredøme —?»

«Det er ikke let at raade dig,» sa han, da hun skulde gaa. «For skulde du gjøre det som er rettest, da blev du til sorg for dine forældre og skam for hele slegten din. Men du faar se til at bli løst fra dit ord til Simon Andressøn — og saa faar du bie taalmodig paa den

lykke som Gud vil sende frem, gjøre bod i dit hjerte saa godt du evner det — og la ikke denne Erlend friste dig til at synde tiere, men bed ham kjærlig, at han søker forlik med dine frænder og med Gud —.

Løse dig av synden kan jeg ikke,» sa broder Edvin, da de skiltes. «Men bede for dig skal jeg av al min evne —»

Saa la han sine gamle tynde hænder paa hendes isse og bad velsignelsens og fredens bøn over hende til avsked.

V.

Efterpaa husket ikke Kristin paa langt nær alt hvad broder Edvin hadde sagt til hende. Men hun gik fra ham med en underlig klar og rolig fred i sindet.

Før hadde hun stridd mot en dump og hemmelig frygt og prøvet at trodse: hun hadde ikke syndet saa svært. Nu syntes hun at Edvin hadde vist hende grant og klart, jo hun hadde syndet; slik og slik var hendes synd, og hun fik ta den paa sig og friste at bære den taalmodig og vel. Hun strævet for at tænke paa Erlend uten utaalmodighet — hverken for han ikke lot høre fra sig eller for hun maatte savne hans kjærtegn. Hun skulde bare være trofast og fuld av godhet for ham. Hun tænkte paa sine forældre og lovet sig selv, hun skulde gjengjælde dem al deres kjærlighet, naar de først hadde forvundet den sorg hun kom til at gjøre dem ved at bryte med Dyfrinsfolket. Og hun tænkte næsten mest paa hans ord om at hun ikke maatte søke sin trøst i at se andres feil; hun følte hun blev ydmyk og snil, og saa da snart, hvor let det faldt hende at

vinde folks venskap. Da tænkte hun straks trøstet, at det var dog ikke saa vanskelig at komme tilrette med folk — og saa syntes hun at det kunde vel ikke bli saa vanskelig for hende og Erlend heller.

Indtil den dag, da hun gav Erlend sit ord, hadde hun altid strævet flittig for at gjøre alt som var ret og godt — men hun hadde gjort alting paa andres ord. Nu følte hun selv at hun var vokset fra mø til kvinde. Det betød mere end de hete, hemmelige kjærtegn hun hadde tat imot og git, det var ikke bare at hun hadde gaat fra sin fars raad og ind under Erlends vilje. Edvin hadde lagt paa hende den byrde, at nu maatte hun selv svare for sit liv, ja for Erlends med. Og hun var villig til at bære dette vakkert og vel. Saa gik hun mellem nonnerne i julehelgen, og under de vakre tjenester og glæden og freden kjendte hun sig nok uværdig, men hun trøstet sig til, at den tid kom snart, da hun kunde gjøre skjel for sig igjen.

Men anden dag nytaar kom helt uventet herr Andres Darre med sin hustru og alle fem børn til klostret. De vilde ture den sidste delen av julen med venner og frænder i byen, og de hadde det ærindet, at de vilde ha Kristin hos sig i herberget nogen dager.

«Jeg tænker det, datter min,» sa fru Angerd, «at nu vilde det neppe være dig imot at se nogen nye folks aasyn.»

Dyfrinsfolket bodde i et vakkert hus som laa i en gaard nær bispens borg — herr Andres' søskenbarn eiet det. Der var en stor stue hvor tjenestefolkene sov og et prægtig loftsrum med muret ovn og tre gode

senger; i den ene laa herr Andres og fru Angerd med sin yngste søn, Gudmund, som var barn endda, i den anden sov Kristin og deres to døttre, Astrid og Sigrid, og i den tredje Simon og hans ældste bror Gyrd Andressøn.

Alle herr Andres' børn var vakre, Simon mindst, men dog regnet folk ogsaa ham for at se godt ut. Og Kristin merket endda mere end da hun var paa Dyfrin aaret før, at baade forældrene og de fire søskendene hans hørte mest paa Simon og gjorde alt han ønsket. Alle frænderne elsket hinanden hjertelig, men enedes uten nag om at sætte Simon fremst mellem sig.

Nu levet disse mennesker i gammen og glæde, søkte kirkerne og ofret hver dag, møttes og drak i vennelag hver kveld, de unge fik leke og danse. Alle viste Kristin den største venlighet, og ingen syntes at merke, hvor litet glad hun var.

Om kvelden, naar lyset var slukt i loftet, og alle hadde søkt sengene sine, pleiet Simon at staa op og gaa bort dit som møerne laa. Han sat gjerne en stund paa sengestokken; sin tale vendte han mest til søstrene sine, men i mørket smøg han sin haand ind paa Kristins bryst og lot den ligge der — hun svedet av uvilje ved det.

Nu hendes sans for slikt var meget skarpere, skjønte hun godt at der var mange ting, som Simon var baade for kry og for blyg til at si hende, siden han merket, hun ikke vilde ind paa slikt. Og hun følte en underlig bitter vrede mot ham fordi det tyktes hende som han vilde gjøre sig til en bedre mand end hin som hadde tat hende — endda han visste jo ikke den anden fandtes til.

Men en kveld de hadde været og danset i en anden gaard, var Astrid og Sigrid blit igjen og skulde sove hos en lekesøster. Da de fra Dyfrin utpaa natten var kommet tilro paa loftet sit, gik Simon bort til Kristins seng og steg op i den; han la sig ned ovenpaa felden.

Kristin trak over sig til haken og krystet armene sine haardt sammen over brystet. Om litt kom Simon med haanden sin og vilde ta hende paa barmen. Hun følte silkesyningen paa hans haandlinning, saa hun skjønte han hadde ingen klær tat av sig.

«Du er nok like blyg i mørke som i lyse du, Kristin,» sa Simon og lo litt. «Den ene haanden din kan du vel la mig ha og holde,» spurte han, og Kristin stak til ham fingerspidserne sine.

«Tykkes dig ikke vi kunde ha litt at snakke om, nu det træffer sig slik, at vi kan være alene en liten stund,» sa han, og Kristin tænkte, nu fik hun tale. Saa svarte hun jo. Men siden orket hun ikke mæle ett ord.

«Faar jeg komme ind under felden da,» bad han igjen. «Her er koldt i stuen nu —.» Og han smat ind mellem felden og det uldne kvislet, hun hadde nærmest over sig. Han krøket en arm rundt hodegjærdet hendes, men slik, at han rørte ikke ved hende. Slik laa de en stund.

«Du er ikke god at gilje heller,» sa Simon om litt og lo opgitt. «Nu lover jeg dig, jeg skal ikke saa meget som kysse dig, hvis det er dig imot. Men du kan da vel snakke til mig vel?»

Kristin vætet læberne med tungespidsen, men hun taug allikevel.

«Jeg mener du ligger og skjælver,» tok Simon paa

igjen. «Det er nu vel ikke slik at du har noget imot mig, Kristin?»

Hun syntes ikke hun kunde lyve for Simon, saa sa hun «nei,» men ikke mere.

Simon laa endda en stund; han prøvet at faa en samtale igang. Men tilslut lo han igjen og mælte:

«Jeg skjønner at du mener jeg faar nøie mig med det, at du ikke har imot mig — for ikveld — og være glad til. Det er svært saa kry du er og — du faar gi mig et kys allikevel, saa skal jeg gaa og ikke plage dig længer —»

Han tok kysset, reiste sig overende og satte føtterne ned paa gulvet. Kristin tænkte, nu fik hun si det til ham som skulde sies — da var han allerede borte ved sin seng, og hun hørte han klædde av sig.

Dagen efter var fru Angerd ikke saa venlig mot Kristin som hun pleiet. Den unge skjønte at fruen maatte ha hørt noget, og mente at fæstemøen hadde ikke tat mot sønnen hendes slik som moren syntes hun burde.

Ut paa eftermiddagen snakket Simon om at han tænkte paa at bytte til sig en hest som en av hans venner hadde. Han spurte Kristin om hun vilde bli med og se paa den. Hun svarte ja, og de gik da ut i byen sammen.

Veiret var friskt og vakkert. Det hadde snedd litt om natten, men nu skinnet solen, og det frøs saavidt at sneen knirket under deres føtter. Kristin syntes det gjorde godt at komme ut i kulden og gaa, saa da Simon hadde hentet ut den hesten han tænkte paa, snakket hun noksaa livlig med ham om den; hun hadde

litt skjøn paa hester, fordi hun altid hadde været saa meget med sin far. Og dette var et vakkert dyr — en musgraa hingst med svart aal efter ryggen og staaman, velbygget og livlig, men temmelig liten og spæd.

«Den holder ikke længe ut under en fuldrustet mand,» mente Kristin.

«Nei jeg har ikke tænkt den til det heller,» sa Simon.

Han tok den ut paa toften bak gaarden, lot den løpe og gaa, red den og vilde ogsaa at Kristin skulde ride den. De blev derfor ute paa den hvite løkken en god stund.

Tilslut, da Kristin stod og gav den brød av haanden sin, mens Simon lænet sig med armen over dens ryg, sier han med ett:

«Det synes mig, Kristin, at du og mor min er noget tvere mot hinanden.»

«Jeg har ikke ment at være tver mot din mor,» sier hun, «men jeg har ikke noget utalt med fru Angerd.»

«Du synes nok ikke heller,» mælte Simon, «at du har noget utalt med mig. Jeg skal ikke trænge mig ind paa dig, Kristin, før den tid kommer — men slik kan det dog ikke gaa, at jeg aldrig faar snakke med dig.»

«Jeg har aldrig været maalsnild,» sa Kristin, «det vet jeg selv, og jeg venter ikke det skulde synes dig et stort tap om det ikke blev av mellem os to.»

«Du vet godt hvad jeg tænker om den ting,» svarte Simon og saa paa hende.

Kristin blev rød som blod. Og det stak i hende, at hun kunde ikke mislike Simon Darres beiling heller. Da sa han om litt:

«Er det Arne Gyrdsøn, Kristin, som du synes du

ikke kan glemme?» Kristin stirret paa ham; Simon blev ved, og hans stemme var mild og god: «Jeg skal ikke laste dig for det — dere var vokset op som søsken, og der er gaat et aar knapt. Men du kan trøstig lite paa det, at jeg vil dig vel —»

Kristin var blit ganske hvit i ansigtet. Ingen av dem talte, da de gik indover byen i skumringen. For enden av gaten, i den grønblaa luft stod nymaanens sigd med en blank stjerne i fanget.

Ett aar, tænkte Kristin, og hun syntes ikke hun kunde mindes, naar hun sidst hadde husket Arne med en tanke. Hun blev ræd — kanske hun var en let og løs, daarlig kvinde — ett aar siden hun saa ham paa baaren i vaakestuen, da hun trodde, hun aldrig skulde bli glad mere i livet — hun kved lydløst av frygt for sit eget hjertes ustadighet og for altings forgjængelighet. Erlend, Erlend — kunde han glemme hende — og endda syntes det hende værre, om hun nogen tid kunde glemme ham.

Herr Andres gik med sine børn til den store juleveitslen i kongsgaarden. Kristin saa al den stas og pragt som var der — de var ogsaa inde i den hal hvor kong Haakon sat og fru Isabel Bruce, kong Eiriks enke. Herr Andres var fremme og hilste paa kongen, mens hans børn og Kristin stod noget tilbake. Hun tænkte paa alt fru Aashild hadde sagt hende; hun mindtes at kongen var Erlends nære frænde, deres farmødre var søstre — og hun var Erlends lokkede viv, hun hadde ingen ret til at staa her, og mindst mellem disse gode og gjæve folk, ridder Andres' børn.

Da saa hun med ett Erlend Nikulaussøn — han var

traadt frem for dronning Isabel, stod med bøiet hode og haanden paa brystet, mens hun sa nogen ord til ham, han hadde den brune silkeklædningen paa, som han hadde baaret til gildestevnet. Kristin traadte bakom herr Andres' døttre.

Da fru Angerd en god stund efter leiet de tre døttrene sine frem for dronningen, saa Kristin ham ingen steder, men hun turde hellerikke løfte sine øine fra gulvet. Hun undret sig paa om han stod noget sted i hallen, hun syntes hun kjendte hans blik paa sig — men hun syntes ogsaa, at alle mennesker saa paa hende, som om de maatte skjønne, at hun stod som en løgnerske med guldlav over sit utslagne haar.

Han var ikke i den hallen, hvor de unge blev beværtet, og hvor de danset, da bordene var tat væk. Kristin maatte danse ved Simons haand denne kvelden.

Ved den ene langvæg stod et gulvfast bord, og dit bar kongens mænd øl og mjød og vin hele natten. Engang Simon drog hende ditbort og drak hende til, saa hun at Erlend stod like ved hende, bak den anden. Han saa paa hende, og Kristins haand rystet, da hun tok bægeret av Simons haand og la til munden. Erlend hvisket heftig til den mand, som var i følge med ham — en stor og førladen, vakker ældre mand, som rystet uvillig paa hodet og saa vred ut. Straks efter førte Simon hende tilbake til dansen.

Hun visste ikke hvor længe denne dansen varte — visen tok aldrig slut, og hver stund var lang og ond av længten og uro. Tilslut var det forbi, og Simon drog hende til drikkebordet igjen.

En ven kom bort og talte til ham, førte ham nogen

skridt med sig, hen til en flok unge mænd. Da stod Erlend foran hende.

«Jeg har saa meget jeg skulde sagt dig,» hvisket han, «jeg vet ikke hvad jeg skal bære frem først — Jesu navn, Kristin, hvordan er det med dig?» spurte han hastig, for han saa hun blev hvit som kalk i ansigtet.

Hun kunde ikke se ham klart; det var som der var rindende vand mellem deres ansigter. Han tok et bæger fra bordet, drak og rakte det til hende. Kristin syntes, det var altfor tungt, eller hendes arm var som slaat av i skulderleddet; hun greiet ikke at løfte det til munden.

«Er det slik at du vil drikke med fæstemanden din, men ikke med mig?» spurte Erlend sagte; men Kristin tapte støpet av haanden og seg fremover i armen hans.

Hun vaagnet op og laa paa bænken med hodet i en fremmed møs fang. De hadde løst op hendes belte og søljen for hendes bryst — en stod og slog hende i haandflaterne, og hun hadde vand i ansigtet.

Hun satte sig overende. Et sted i ringen om sig saa hun Erlends aasyn, hvitt og sykt. Selv kjendte hun sig vek i kroppen, som om alle ben var smeltet, og hodet var likesom stort og hult — men et sted inde i det sat en eneste klar og fortvilet tanke og skinnet — hun maatte tale med Erlend.

Saa sa hun til Simon Darre — han stod like ved:

«Det var nok for hett for mig — her brænder saa mange kjerter — og jeg er uvant med at drikke saa meget vin —»

«Er du bra nu da,» spurte Simon. «Du skræmte folk —. Kanhænde du vil jeg skal følge dig hjem nu?»

«Vi faar vel vente til dine forældre gaar,» sa Kristin

rolig. «Men sæt dig hit — jeg orker ikke danse mere.» Hun klappet paa hyndet ved sin side — saa rakte hun sin anden haand ut mot Erlend:

«Sæt eder hit, Erlend Nikulaussøn, jeg fik ikke talt ut min hilsen. Ingebjørg sa nu paa den sidste tiden, nu trodde hun I rent hadde glemt hende.»

Hun saa at han hadde meget værre for at fatte sig end hun hadde — da kostet det hende stor møie at holde tilbake det lille ømme smilet, som vilde frem om munden hendes.

«I faar takke møen for hun mindes mig endda,» sa han stotrende. «Jeg var nu mest ræd for hun hadde glemt mig.»

Kristin nølet litt. Hun visste ikke, hvad hun skulde si, som kunde være fra Ingebjørg den flygtige og Erlend dog tyde ret. Da for der op i hende en bitterhet for alle disse maaneders avmægtighet, og hun sa:

«Kjære Erlend, kan I tænke, at vi møerne skulde glemme den mand, som saa vakkert verget vor ære —»

Hun saa, at han blev som hun hadde slaat ham — hun angret det straks, da spurte Simon, hvad dette var. Kristin fortalte ham om Ingebjørgs og sit eventyr i Eikebergskogen. Hun merket, at Simon likte det litet. Da bad hun ham gaa og spørge efter fru Angerd, om de ikke snart skulde bryte op; hun var træt allikevel. Da han var gaat, saa hun bort paa Erlend.

«Det er underlig,» sa denne lavt, «at du er saa raadsnar — det kunde jeg ikke tænkt om dig.»

«Jeg har maattet lære at gjemme mig, kan du vel vite,» sa hun mørkt.

Erlend pustet tungt; han var meget blek endda.

«Det er slik da?» hvisket han. «Du hadde dog lovet

at vende dig til mine venner, hvis dette skulde komme paa. Gud vet, at jeg har tænkt paa dig hver dag, om det værste skulde være skedd —»

«Jeg vet, hvad du mener med det værste,» sa Kristin kort. «Du trænger ikke at frygte det. Værst syntes det mig, at du vilde ikke hilse mig med ett ord — kan du ikke skjønne, at jeg gaar der mellem nonnerne som en fremmed fugl —?» Hun stanset for hun kjendte taarerne vilde frem.

«Er det derfor du er sammen med Dyfrinsfolket nu?» spurte han. Da blev hun saa bedrøvet, at hun kunde ikke svare.

Hun saa fru Angerd og Simon komme i døren. Erlends haand hang fremover hans knæ, nær hende, og hun kunde ikke ta den —.

«Jeg maa faa tale med dig,» sa han heftig, «vi har ikke faat sagt hinanden et ord som vi skulde —.»

«Kom til messen i Mariakirken efter utjuldøgn,» sa Kristin fort, reiste sig og gik de to andre imøte.

Fru Angerd var meget kjærlig og omsorgsfuld mot Kristin paa hjemveien og hjalp hende selv i seng. Med Simon kom hun ikke til at tale før dagen efter. Han sa da:

«Hvordan kan det bære til, at du gaar med bud mellem denne Erlend og Ingebjørg Filippusdatter? Du skal ikke laane din haand til det, om de har noget hemmelig handel for sig!»

«Det har vel ingenting paa sig,» sa Kristin. «Hun er en vasekop.»

«Jeg synes ellers,» sa Simon, «at du skulde være blit saa vár, at du vaaget dig ikke ut i skog og paa veier alene med den skjæra.» Men Kristin mindet ham

heftig om, at det var ikke deres skyld, de var kommet paa vidvanke. Simon sa da ikke mere.

Dagen efter fulgte Dyfrinsfolket hende tilbake til klostret, før de reiste hjem selv.

Erlend kom til aftensangen i klosterkirken hver dag i en uke uten at Kristin fik leilighet til at veksle et ord med ham. Hun syntes hun følte sig som en høk der sitter lænket paa pinden med hætte over øinene. Hun var ogsaa ulykkelig over hvert ord de hadde sagt hinanden ved det sidste møtet — det skulde ikke været slik. Det hjalp intet at hun sa til sig selv, det var kommet saa braat for dem begge, de hadde vel neppe visst hvad de sa.

Men en eftermiddag i skumringen kom der til talestuen en vakker kone, som saa ut som en bymands hustru. Hun spurte efter Kristin Lavransdatter og sa, hun var konen til en klædeshandler, hendes mand var nys kommet fra Danmark med nogen vakre kaaper; Aasmund Bjørgulfsøn vilde gi en til sin brordatter, og møen skulde gaa med hende og vælge den ut selv.

Kristin fik lov til at gaa med konen. Hun syntes det var ulikt farbroren at vilde gi hende en kostbar gave og underlig at sende en fremmed kone efter hende. Kvinden var først faamælt og svarte litet paa Kristins spørsmaal, men da de alt var nede i byen, sa den anden med ett:

«Jeg vil ikke narre dig, vakre barnet du er — jeg skal si det som det er, saa faar du selv raade dig. Det er ikke din farbror, som har sendt mig, men en mand — du kan kanske gjette navnet hans, og kan du det ikke, saa skal du ikke gaa med mig. Jeg har ingen mand og

skal berge mig og mine med det, at jeg holder herberg og skjænker øl; da kan en ikke være for ræd hverken for synden eller bysvendene — men jeg vil ikke laane hus til det, at du skal bli sveget inden mine dørstokker.»

Kristin stanset, rød i ansigtet. Hun blev saa underlig saar og skamfuld for Erlends skyld. Konen sa:

«Jeg skal følge dig tilbake til klostret, Kristin — men du faar gi mig litt for umaken — ridderen lovet mig en stor løn han, men jeg har været vakker engang jeg og, og jeg blev svegen selv. Og saa kan du gjerne mindes mig i din bøn ikveld — de kalder mig Brynhild Fluga.»

Kristin drog en ring av sin finger og gav konen:

«Det var vakkert gjort av dig, Brynhild — men er manden min frænde Erlend Nikulaussøn, saa har jeg intet at frygte; han vil jeg skal forlike ham med min farbror. Du kan være angerløs — men tak skal du ha for du vilde vare mig ad.»

Brynhild Fluga snudde sig bort for at dølge et smil. Hun førte Kristin gjennem veiterne bak Klemenskirken og nordover mot elven. Her laa nogen smaagaarder for sig selv nede paa aabakken. De gik ind mellem nogen skigarer, og der kom Erlend mot dem. Han saa sig om til alle sider, saa tok han sin kappe av, slog den om Kristin og drog hætten ned over hendes aasyn.

«Hvad synes du om dette raadet,» spurte han fort og sagte. «Tykkes dig jeg gjør meget galt — men jeg maa tale med dig.»

«Det kan vel litet nytte for os at tænke paa hvad som er ret og hvad som er galt,» sa Kristin.

«Snak ikke slik,» bad Erlend. «Jeg bærer skylden —. Kristin, jeg har længtet efter dig hver en dag og hver en nat,» hvisket han tæt indtil hende.

Der gik en skjælven gjennem hende da hun et kort nu møtte hans øine. Hun kjendte sig brødefuld fordi hun hadde tænkt paa noget andet end kjærligheten til ham, naar han saa slik paa hende.

Brynhild Fluga var gaat i forveien. Erlend spurte, da de kom ind paa gaarden:

«Vil du vi skal gaa ind i stuen, eller skal vi tales ved oppe i loftet?»

«Som du vil,» svarte Kristin.

«Der er koldt oppe,» sa Erlend sagte. «Vi maa lægge os i sengen —» og Kristin nikket bare.

Samme nu han hadde stængt døren bak dem var hun i hans arme. Han bøiet hende hit og dit som en vaand, blindet hende og kvalte hende med kys, mens han utaalmodig rev begge kaaperne av hende og slængte dem paa gulvet. Saa løftet han piken i den lyse klosterdragt op mot sin skulder og bar hende bort i sin seng. Skræmt av hans voldsomhet og av sin egen pludselige attraa efter manden, tok hun om ham og gjemte sit ansigt ved hans hals.

Der var saa koldt i loftet, at de kunde se sin egen aande som en røk mot det lille lyset som stod paa bordet. Men der var rikelig med tepper og skind i sengen, øverst en stor bjørnefell, og den drog de helt op over ansigterne sine. Hun visste ikke hvor længe hun hadde ligget foldet slik inde i armene hans, da Erlend sa:

«Nu maa vi tale om det som skal sies, Kristin min — jeg tør snart ikke la dig bli her længere.»

«Jeg tør bli her i hele nat om du vil det,» hvisket hun ind til ham.

Erlend klemte sin kind mot hendes:

«Da var jeg nok ikke din ven. Det er galt som det er, men i folkemunde skal du ikke komme for min skyld.»

Kristin svarte ikke — men det rørte sig saart i hende: hun skjønte ikke at han kunde si slikt, han som hadde faat hende hit til Brynhild Flugas gaard — hun visste ikke hvordan hun kunde vite det, men hun forstod at det var intet godt sted. Og han hadde ventet at alt skulde gaa som det var gaat, for han hadde hat et krus mjød staaende indfor sengetjeldet.

«Jeg har nok tænkt,» sa Erlend igjen, «at blir der ikke andet raad, saa fik jeg flytte dig bort med vold — ind til Sverige — fru Ingebjørg tok godt imot mig ihøst og husket frændskapet mellem os. Men nu svir jeg for synderne mine — jeg har rømt av landet før, vet du — og jeg vil ikke du skal nævnes som den andens like.»

«Ta mig hjem med dig til Husaby,» sa Kristin sagte. «Jeg orker ikke at gaa skilt fra dig, og være mellem møerne i klosteret. Baade dine frænder og mine vilde vel være saa rimelige, at de lot os komme sammen og forlike os med dem —»

Erlend knuget hende til sig og stønnet:

«Jeg kan ikke føre dig til Husaby, Kristin.»

«Hvorfor kan du ikke det?» spurte hun sagte.

«Eline kom dit i høst,» sa han om en stund. «Jeg faar hende ikke flyttet ut av gaarden,» blev han heftig ved, «ikke uten jeg bærer hende med magt ut i slæden og kjører hende bort. Og jeg syntes ikke

jeg kunde det — hun hadde tat begge børnene vore med hjem —»

Kristin kjendte det som hun sank og sank. Med en stemme som var skjør av frygt sa hun:

«Jeg trodde du var skilt fra hende jeg —»

«Saa trodde jeg og,» svarte Erlend kort. «Men hun hadde nok spurt ut i Østerdalen, der hun var, at jeg skulde tænke paa giftermaal. Du saa den manden jeg var sammen med i juleveitslen — det var min fosterfar, Baard Petersøn av Hestnæs. Jeg drog til ham, da jeg kom fra Sverige, jeg var hos min frænde Heming Alvsøn i Saltviken og; jeg snakket med dem om at nu vilde jeg giftes, og bad dem hjælpe mig. Det hadde Eline faat høre —.

Jeg bød hende kræve hvad hun vilde for sig og børnene — men Sigurd, husbonden hendes, venter de ikke skal leve vinteren ut — og da kan ingen negte os at bo sammen —

— Jeg laa i stalden med Haftor og Ulv, og Eline laa i stuen i min seng. Jeg tænker svendene mine lo godt bak ryggen min —»

Kristin kunde ikke si et ord. Litt efter tok Erlend paa igjen:

«Du vet, den dagen fæstemaalet er drukket mellem os to, maa hun vel skjønne, det nytter hende ikke — hun har ingen magt over mig mere —

— Men det er ilde med børnene. Jeg hadde ikke set dem paa ett aar — de er vakre — og litet kan jeg gjøre for at trygge deres kaar. Det vilde ikke hjulpet dem stort om jeg hadde kunnet gifte mig med moren.»

Taarerne begyndte at gli nedover Kristins kinder. Da sa Erlend:

«Hørte du det jeg sa, at jeg hadde talt med frænderne mine? Ja de likte godt at jeg nu vilde gifte mig. Saa sa jeg, at det var dig jeg vilde ha og ingen anden —»

«Syntes de ikke om det da,» spurte Kristin tilslut forsagt.

«Skjønner du ikke,» sa Erlend mørkt, «at de kunde ikke si mere end en ting — de kan ikke og de vil ikke ride med mig til din far, før denne handelen mellem dig og Simon Andressøn er løst op igjen. Det er ikke blit lettere for os, Kristin, av det at du har drukket jul med Dyfrinsfolkene.»

Kristin gav sig helt over og graat stille. Hun hadde nok følt, at der var noget som var uret og uhæderlig i hendes kjærlighet, og nu saa hun at skylden var hendes.

Hun rystet av kulde da hun litt efter stod op og Erlend klædte begge kaaperne paa hende. Det var helt mørkt ute nu, og Erlend fulgte hende til Klemens kirkegaard; saa bragte Brynhild hende resten av veien til Nonneseter.

VI.

Uken efter kom Brynhild Fluga med bud at kaapen var færdig, og Kristin gik med hende og var hos Erlend i loftsstuen som sidst.

Da de skiltes, gav han hende en kaape «saa du kan vise noget for dig i klosteret,» sa han. Den var av blaa fløil væyet ind med rød silke, og Erlend spurte om hun kunde se, det var de samme farverne som i den kjolen hun hadde baaret hin dag i skogen. Kristin undret sig selv over, at hun skulde bli saa glad for han sa dette

— hun syntes han hadde aldrig gjort hende større glæde end med disse ordene.

Men nu kunde de ikke bruke dette raad mere for at komme sammen, og det var ikke let at finde paa et nyt. Erlend gik til aftensang i klosterkirken, og nogen ganger fik Kristin efter tjenesten gjort sig et ærinde op til proventsfolkenes gaarder; saa stjal de sig til at tale nogen ord sammen oppe ved gjærderne i vinterkveldens mørke.

Da fandt Kristin paa at be søster Potentia om lov at gaa og besøke nogen gamle, verkbrudne koner, klosterets almissefolk, som bodde i en stue litt ind paa et jorde. Bakom stuen var et uthus hvor konerne hadde en ku; Kristin bød sig til at stelle den for dem, naar hun var der, og saa lukket hun Erlend ind til sig imens.

Med en liten undren merket hun, at saa glad som Erlend var for at være hos hende, saa satte det som et agg i hans sind at hun hadde kunnet finde paa dette raadet.

«Det var ikke til dit eget bedste at du blev kjendt med mig,» sa han en aften. «Nu har du lært at bruke slike lønraad.»

«*Du* skulde ikke laste mig for det,» svarte Kristin bedrøvet.

«Det er ikke dig jeg laster,» sa Erlend fort og sky.

«Jeg hadde ikke tænkt selv,» blev hun ved, «at det skulde falde mig saa let at lyve. Men en kan det en maa.»

«Det er ikke altid sandt,» sa Erlend som før. «Mindes du i vinter, da kunde ikke du selv si din fæstemand at du vil ikke ha ham.»

Paa dette svarte ikke Kristin, bare strøk over hans ansigt.

Aldrig følte hun saa sterkt hvor kjær hun hadde Erlend, som naar han sa slike ting og gjorde hende bedrøvet eller forundret. Hun var glad til at hun kunde ta paa sig skylden for alt som var beskjæmmende og urigtig i deres kjærlighet. Hadde hun hat mod til at tale med Simon som hun skulde, da kunde de nu været langt paa vei til at faa sine saker ordnet. Erlend hadde gjort alt han kunde gjøre naar han hadde ordet om giftermaalet deres til sine frænder. Dette sa hun sig selv, naar dagene i klostret blev lange og onde — Erlend hadde villet gjøre alt ret og godt. Med smaa ømme smil tænkte hun paa ham som la frem for hende om deres bryllup, — hun skulde ride til kirken i fløil og silke, hun skulde føres til brudesengen med høi guldkrone over sit utslagne haar — det vakre, vakre haaret dit, sa han og drog hendes fletter gjennem sine hænder.

«Det kan dog ikke bli for dig som om du aldrig hadde eiet mig,» sa Kristin tankefuldt, engang han snakket slik.

Da tok han hende stormende ind til sig:

«Kan jeg mindes første gangen jeg drak jul, tror du, eller første gangen jeg saa det grønnes i lierne hjemme efter vinteren? Aa jeg mindes nok første gangen jeg hadde dig, og hver eneste gang siden — men eie dig det er som at drikke jul og veide fugl i grønne lier altid —»

Lykkelig smøg hun sig ind til ham. Ikke for at hun nogen stund trodde paa, at det skulde gaa som Erlend ventet saa visst — Kristin tænkte at en dommens dag kom sikkert over dem før længe. Dette kunde dog umulig bli ved at gaa godt —. Men hun var ikke saa ræd — hun var meget ræddere for at Erlend skulde

maatte reise nordover før saken kom op, og hun maatte sitte igjen, skilt fra ham. Han var over paa borgen paa Akersnes nu; Munan Baardsøn sat der mens fehirden var i Tunsberg, hvor kongen laa farlig syk. Men engang maatte da vel Erlend hjem og se til eiendommene sine. At hun var ræd fordi han skulde hjem til Husaby hvor frillen sat og biet paa ham, det vilde hun ikke være ved for sig selv engang, og hellerikke at hun var mindre ræd for at bli grepet i synden sammen med Erlend end for at staa frem alene og si til Simon og til sin far, hvad som laa hende paa hjertet.

Og saa ønsket hun næsten at der maatte komme en straf over hende og det snart. For nu hadde hun ikke andre tanker end Erlend; hun længtet efter ham om dagen og drømte om ham om natten; anger kunde hun ikke føle, men hun trøstet sig med at der kom nok en dag da hun skulde bøte dyrt for alt de hadde stjaalet sig til at ta. Og de korte kveldsstunderne hun kunde være sammen med Erlend ute i almissekonernes fjøs, gav hun sig hen i hans arme saa heftig som om hun hadde betalt med sin sjæl for at faa være hans.

Men tiden gik, og det saa ut som Erlend skulde ha slik lykke som han stolte paa. Kristin merket aldrig at nogen i klosteret mistrodde hende. Ja Ingebjørg hadde faat greie paa at hun møttes med Erlend, men Kristin skjønte at den anden tænkte aldrig det var mere end litt moro hun hadde for sig. At en bortlovet mø av god æтt skulde vove at ville slite handelen som hendes frænder hadde gjort, det faldt end ikke Ingebjørg ind, saa Kristin. Og igjen jog skrækken gjennem hende et øieblik — kanske var det ogsaa noget rent uhørt, hun

hadde git sig ind paa. Og dermed ønsket hun igjen at det maatte bli opdaget, saa det fik en ende —.

Paasken kom. Kristin skjønte ikke hvor der var blit av denne vinteren; hver dag hun ikke hadde set Erlend hadde været lang som et ondt aar, og de lange onde dagene hadde kjedet sig sammen til uker uten ende — men nu var det vaar og paaske, og hun syntes det var ingen stund siden juleveitslen. Hun bad at Erlend skulde ikke søke hende op i helgen — og han føiet hende i alt hun bad om, syntes Kristin. Det var like meget hendes egen skyld som hans at de hadde syndet sammen mot fastebudet. Men paaskehelgen vilde hun de skulde holde. Endda det var vondt ikke at se ham. Kanske maatte han reise meget snart — han hadde ikke sagt noget om det, men hun visste at nu laa kongen for døden, og kanske kunde det bringe nogen forandring i Erlends stilling, tænkte hun.

Slik stod sakerne for hende, da hun en av de første dagene over paaske fik bud om at gaa ned i talestuen til sin fæstemand.

Straks han kom imot hende og rakte ut sin haand, skjønte hun, at der var noget paa færde — han var ikke i ansigtet som han pleiet; de smaa graa øinene hans lo ikke, de var ikke med naar han smilte. Og Kristin kunde ikke hjælpe for at hun saa, det klædte ham at være noget mindre lattermild. Han saa ogsaa godt ut i enslags reiseklædning — en blaa, tætsittende og sid ytterklædning mænd kaldte kothardi, en brun skulderkrave med hætte, som han nu hadde slaat bakover; hans lysebrune haar krøllet meget i den raa luft.

De sat og snakket en stund. Simon hadde været paa

Formo i fasten, og da over paa Jørundgaard næsten daglig. De levet vel der, Ulvhild var saa frisk som en turde vente for hende; Ramborg var hjemme nu, hun var vakker og livlig.

«Det er omme i disse dagene, det aaret du skulde være her i Nonneseter,» sa Simon. «De har nok alt begyndt at gjøre rede til fæstensøl for dig og mig hjemme hos dere.»

Kristin sa intet, da blev Simon ved:

«Jeg sa til Lavrans, jeg vilde ride hit til Oslo og tale med dig om dette?»

Kristin saa ned og mælte sagte:

«Det er saan, Simon, at jeg vilde gjerne tale med dig i enerum om denne sak.»

«Jeg har skjønt selv at vi maa det,» svarte Simon Andressøn. «Jeg vilde just be dig spørge fru Groa om vi maa gaa litt ut i hagen sammen —»

Kristin reiste sig braat; hun gled lydløst ut av rummet. Litt efter kom hun tilbake fulgt av en av nonnerne med en nøkkel.

Der var en dør fra talestuen ut til en urtehage som laa bakom klosterets vesligste huser. Nonnen laaste op, og de traadte ut i en taake saa tæt at de kunde bare se nogen faa skridt fremover mellem trærne. De nærmeste stammer var kulsvarte; væten perlet paa hver kvist og gren. Der laa litt nysne og smeltet inde paa den vaate muld, men indunder buskene hadde nogen smaa hvite og gule liljevekster blom allerede, og der lugtet friskt og kjølig fra violgræsset.

Simon førte hende til den nærmeste bænk. Han sat litt fremoverlutet med albuerne støttet paa knærne. Saa saa han op paa hende med et underlig litet smil:

«Jeg tænker næsten jeg vet hvad du vil si mig,» sa han. «Der er en anden svend, som du under bedre end mig?»

«Saan er det,» svarte Kristin sagte.

«Jeg tænker ogsaa jeg vet hans navn,» sa Simon, haardere i stemmen. «Det er Erlend Nikulaussøn av Husaby?»

Om en stund spurte Kristin lavmælt:

«Det er kommet dig for øre da?»

Simon nølet litt, før han svarte:

«Du kan vel ikke tænke jeg skulde være saa dum, at jeg ikke skjønte noget, da vi var sammen i julen? Da kunde jeg ingen ting si, fordi far og mor var med. Men dette voldte, at jeg vilde ride hit alene denne gangen. Ikke vet jeg, om det er klokt av mig at røre ved det — men jeg syntes vi maatte tale om disse ting, før vi blir git sammen.

— Men nu er det saan, at da jeg kom hit igaar — jeg traf min frænde mester Øistein. Og han snakket om dig. Han sa dere hadde gaat over Klemenskirkegaarden en kveld, du var med en kone de kalder Brynhild Fluga. Jeg svor en dyr ed paa, at han maatte ha set feil. Og sier du det er usandt, skal jeg tro dig paa dit ord.»

«Presten saa ret,» svarte Kristin trodsig. «Du forsvor dig der, Simon.»

Han sat litt før han spurte:

«Vet du hvem denne Brynhild Fluga er, Kristin?» Da hun rystet paa hodet, sa han: «Munan Baardsøn satte hende i et hus her i byen, da han giftet sig — hun driver ulovlig vintap der og slikt —»

«Kjender du hende,» spurte Kristin spotsk.

«Jeg har aldrig været agtet til munk eller prest,» sa Simon og blev rød. «Men jeg vet mig da fri for uret baade mot møer og andre mænds koner. Skjønner du ikke selv, at det er ikke en hæderlig mands færd at faa dig ut og gaa om kvelden i slikt følge —?»

«Erlend har ikke lokket mig,» sa Kristin rød og harm, «og ingenting har han lovet mig. Jeg la hugen min til ham uten han har gjort noget for at friste mig — jeg fik ham kjærere end alle mænd, første gang jeg saa ham.»

Simon sat og lekte med sin dolk, kastet den fra den ene haand over i den anden.

«Det er underlige ord at høre av fæstemøen sin,» sa han. «Det tegner godt for os to nu, Kristin.»

Kristin drog pusten dypt:

«Du vilde være daarlig tjent med at faa mig til hustru nu, Simon.»

«Det vet den øverste Gud, at det ser slik ut ja,» sa Simon Andressøn.

«Da trøster jeg mig til det,» sa Kristin spakt og ræd, «at du vil støtte mig, slik at herr Andres og min far lar denne handelen om os to gaa tilbake?»

«Gjør du det du,» sa Simon. Han taug litt. «Gud vet om du rettelig skjønner, hvad du selv sier.»

«Det gjør jeg,» mælte Kristin. «Jeg vet, at loven er slik, ingen maa tvinge en mø i egteskap mot hendes vilje; da kan hun klage sin sak paa tinge —»

«Jeg tror det er for biskopen,» sa Simon og smilte barsk. «Jeg har nu ikke hat aarsak til at forske efter, hvordan loven er om de ting. Og ikke tror du heller, at du skal komme dit, du trænger det. Du vet, jeg vil ikke kræve, at du skal holde dit ord, hvis det er dig

for haardt imot. Men kan du ikke skjønne — det er to aar nu siden giftermaalet vort blev avtalt, og du har ikke mælet ett ord imot før nu, da alt er rede til fæstensøl og bryllup. Har du tænkt paa, hvad det vil si, om du nu træder frem og vil bryte baandet, Kristin?»

«Du vil jo heller ikke ha mig,» sa Kristin.

«Jo,» svarte Simon kort. «Hvis du mener anderledes, maa du faa tænkt dig bedre om —»

«Erlend Nikulaussøn og jeg har lovet hinanden ved vor kristelige tro,» sa hun skjælvende, «at kan vi ikke komme sammen i hjonelag, da skal ingen av os nogen tid eie husbond eller hustru —»

Simon taug en god stund. Saa mælte han besværlig:

«Da skjønner jeg ikke, Kristin, hvad du mente, da du sa, han hadde hverken lokket dig eller lovet dig — han har lokket dig ut av alle dine frænders raad. — Har du tænkt paa hvadslags husbond du faar, hvis du blir gift med en mand som tok en andens hustru til sin frille — og nu vil han til hustru ta en fremmed svends fæstemø —?»

Kristin svelget graaten, hun hvisket tykmælt:

«Dette sier du for at gjøre mig ondt.»

«Tror du jeg vil gjøre dig ondt?» spurte Simon sagte.

«Det er ikke slik som det vilde været, hvis du —» sa Kristin tøvende. «Du blev ikke spurt, du heller, Simon — det var din far og min far som gik sammen i dette raadet. Det hadde været anderledes, om du hadde valgt mig selv —»

Simon hugget dolken ned i bænken saa den stod. Litt efter drog han den ut igjen, prøvet at stikke den

tilbake i sliren, men den gik ikke nedi, den var bøid i spidsen. Saa sat han og famlet med den igjen fra haand til haand.

«Det vet du selv,» sa han lavmælt, skjælv i stemmen, «du vet, at nu løi du, hvis du vil ha det til det, at ikke jeg —. Du vet godt nok, hvad jeg vilde talt med dig om — mange ganger — naar du møtte mig slik, at jeg maatte ikke mand været, om jeg kunde sagt det — bakefter — ikke om de prøvet rive det ut av mig med gloende tænger —.

— Først trodde jeg det var denne døde gutten. Jeg tænkte jeg maatte unde dig fred, — du kjendte ikke mig — jeg syntes det vilde været synd mot dig saa snart efter. Nu ser jeg, du hadde ikke trængt lang tid for at glemme — nu — — nu — nu —»

«Nei,» mælte Kristin stille. «Jeg skjønner det, Simon. Nu kan jeg ikke vente du skal være min ven længer.»

«Ven —!» Simon lo kort og underlig. «Har du mit venskap nødig nu da?»

Kristin blev rød.

«Du er mand du,» sa hun sagte. «Og gammel nok nu — du raader selv for dit giftermaal —»

Simon saa skarpt paa hende. Saa lo han som før:

«Jeg skjønner. Du vil at jeg skal si det er mig som —. Jeg skal ta skylden for dette haandsalsslit? — Er det slik, at du er fast i viljen din — tør og vil du friste at faa din sak igjennem — saa skal jeg gjøre det,» sa han sagte. «Hjemme hos folket mit og for alle dine frænder — uten en. Far din faar du si sandheten, slik den er. Om du vil det, saa skal jeg bære dit ærinde frem for ham, og gjøre det saa lempelig for dig som

jeg kan — men Lavrans Bjørgulfsøn skal vite, at jeg har aldrig villet gaa fra ett ord som jeg har talt til ham.»

Kristin klemte begge hænder om bænkens kant; dette tok hende haardere end alt andet, Simon Darre hadde sagt. Blek og ræd skottet hun op paa ham.

Simon reiste sig:

«Vi faar gaa ind nu,» sa han. «Jeg tænker vi er blit noget frosne nu, begge to, og denne søsteren sitter og venter med nøkkelen. — Jeg skal gi dig en uke til at tænke over sakerne i — jeg har nogen ærinder her i kjøpstaden. Jeg skal komme hit og tale med dig før jeg reiser, men du bryr dig vel neppe om at se noget til mig forinden.»

VII.

Kristin sa til sig selv, at nu var da dette gjort. Men hun kjendte sig dødstræt, sprængt og syk efter Erlends arme.

Hun laa vaaken det meste av natten, og hun besluttet at gjøre det hun aldrig før hadde vovet at tænke paa — sende bud til Erlend. Det var ikke let at finde nogen som kunde gaa det ærindet for hende. Lægsøstrene gik aldrig ut alene, og hun kjendte ingen hun kunde tænke sig at ville heller; mændene som gjorde gaardsarbeidet var ældre folk og kom sjelden nær nonneboet uten for at tale med abbedissen selv. Der var bare Olav —. Det var en halvvoksen gut, som arbeidet i hagerne; han var fru Groas fostersøn fra han var blit fundet som nyfødt barn paa kirketrappen en morgen.

Folk sa hans mor var en av lægsøstrene; hun skulde været viet nonne; men efter hun hadde sittet i mørkestuen seks maaneder — for grov ulydighet kaldtes det, og det var paa den tiden barnet blev fundet — hadde hun faat lægsøsterdragt og hadde siden arbeidet i bugaarden. Kristin hadde ofte tænkt paa søster Ingrids skjæbne i disse maaneder, men hun hadde faat liten leilighet til at tale med hende. Det var vovelig at lite paa Olav — han var bare barnet, og fru Groa og alle nonnerne snakket og skjemtet med ham, naar de saa gutten. Men Kristin tænkte, hun hadde ikke stort at vove nu mere. Og etpar dager senere, da Olav skulde til byen en morgen, fik Kristin ham til at bære hendes bud ut paa Akersnes, at Erlend maatte finde raad, saa de kunde træffes alene.

Samme eftermiddag kom Ulv, Erlends egen svend, til taleporten. Han sa han var Aasmund Bjørgulfsøns mand og skulde be fra sin husbond om brordatteren maatte gaa ned i byen litt, for Aasmund hadde ikke tid til at komme op i Nonneseter. Kristin tænkte, dette maatte dog gaa galt — men da søster Potentia spurte om hun kjendte budet, sa hun ja. Saa gik hun med Ulv til Brynhild Flugas gaard.

Erlend ventet hende i loftet — han var opskræmt og spændt, og hun skjønte straks, nu var han igjen ræd for det som han syntes at frygte mest.

Altid skar det saan i hende, at han skulde være saa livende angst for hun var blit med barn — naar de nu ikke kunde bli fra hinanden. Opjaget som hendes sind var denne kvelden, sa hun det til ham nu — noksaa heftig. Erlend blev mørkerød i ansigtet, han la hodet ned paa hendes skulder:

«Du har ret,» sa han. «Jeg faar friste at la dig være, Kristin, — ikke sætte din lykke paa spil slik. Hvis du vil —»

Hun slog armene om ham og lo, men han tok hende haardt om livet, tvang hende ned paa bænken og satte sig selv paa den anden siden bordet. Da hun rakte sin haand over til ham, kysset han heftig indi haandloven hendes:

«Jeg har prøvet mere end du,» sa han heftig. «Du skulde vite du, hvor meget jeg synes det gjælder for os begge, at vi kan bli gifte med fuld hæder —.»

«Da skulde du ikke tat mig,» sa Kristin.

Erlend gjemte sit ansigt i haanden.

«Nei Gud give jeg ikke hadde gjort denne uret mot dig,» sa han.

«Det ønsker hverken du eller jeg,» sa Kristin og lo kaat. «Og bare jeg kan bli forlikt og faa fred tilslut med slegten min og med Gud, saa skal jeg ikke sørge om jeg maa gifte mig under skautet. Og bare jeg faar være hos dig, saa synes jeg ofte, jeg kan være foruten freden og —»

«Du skal bære æren ind i gaarden min igjen,» sa Erlend, «og ikke jeg trække dig ned i min uære.»

Kristin rystet paa hodet. Saa sa hun:

«Da blir du vel glad, naar du hører, at jeg har talt med Simon Andressøn — og han vil ikke holde mig fast ved de avtaler som var gjort om os før jeg traf dig.»

Erlend blev stormende glad, og Kristin maatte fortælle alt. Dog taug hun med de nedsættende ord, Simon hadde talt om Erlend, men hun nævnte, at han vilde ikke ta skylden paa sig for Lavrans.

«Det er rimelig,» sa Erlend kort. «De synes godt om hinanden, din far og han? Ja mig vil han vel like mindre — Lavrans.»

Kristin tok disse ord for et tegn paa, at Erlend dog skjønte, hun hadde endda et haardt stykke vei at gaa, før de var fremme, og hun var ham taknemmelig for det. Men han kom ikke tilbake til dette, han var storglad og sa, han hadde været ræd, hun skulde ikke faat mod til at tale med Simon.

«Du liker ham paa et vis, kan jeg merke,» sa han.

«Kan det gjøre dig noget,» spurte Kristin, «— efter alt som har været mellem mig og dig, at jeg kan se, Simon er baade retsindig og duelig.»

«Hadde du aldrig møtt mig,» sa Erlend, «da kunde du faat gode dager med ham, Kristin. Hvorfor lo du?»

«Aa jeg mindes noget fru Aashild sa engang,» svarte Kristin. «Jeg var bare barnet dengang — men det var noget om at de gode dagene falder til forstandige folk, men de bedste dagene faar den som vaager at være uklok.»

«Gud signe moster Aashild, har hun lært dig slik,» sa Erlend og tok hende paa fanget. «Det er underlig, Kristin, aldrig har jeg merket, du var ræd.»

«Har du aldrig merket det?» spurte hun ind til ham.

Han satte hende paa sengestokken og løste av hende skoene, men saa drog han hende tilbake til bordet.

«Aanei Kristin — nu ser det dog lyst ut for os to. Jeg hadde vel ikke handlet slik mot dig, som jeg har

gjort,» sa han og strøk og strøk over hendes haar, «hadde det ikke været det, at hver gang jeg saa dig, saa syntes jeg, det var like urimelig, at de skulde ville gi saa fin og vakker en viv til mig. — Sæt dig her og drik med mig,» bad han.

Straks efter banket det paa døren — det hørtes ut som en slog paa den med et sverdhefte.

«Luk op, Erlend Nikulaussøn, hvis I er derinde!»

«Det er Simon Darre,» sa Kristin sagte.

«Luk op, mand, i djævelens navn — om I er en mand!» ropte Simon og slog i døren igjen.

Erlend gik til sengen og tok sit sverd fra knaggen. Han saa sig raadløst om: «Her er ingen steder, du kan gjemme dig — uten i sengen —»

«Det vilde neppe bedre noget om jeg gjorde det,» sa Kristin. Hun hadde reist sig op, hun talte meget rolig, men Erlend saa at hun skalv. «Du faar lukke op,» sa hun som før. Simon hamret paa døren igjen.

Erlend gik bort og drog slaaen fra. Simon traadte ind, han bar et draget sverd i haanden, men støtte det straks tilbake i sliren.

En stund stod de tre og sa ingenting. Kristin skalv, men endda følte hun dette første øieblikket en underlig søt spænding — dypt i hende reiste sig noget og veiret mot kampen mellem to mænd — og hun aandet langt ut: her var slutten paa disse endeløse maaneders tause venten og længt og angst. Hun saa fra den ene til den anden, blek og blankøiet — da brast hendes spænding i en ufattelig frysende fortvilelse. Der var mere av kold ringeagt end av harme eller skinsyke i Simon Darres øine, og hun saa paa Erlend, bak hans trodsige

mine, at han brændte av skam. Det dæmret for hende, hvordan andre mænd vilde dømme om ham, som hadde latt hende komme til sig paa et slikt sted, og hun skjønte, det var som han hadde maattet ta imot et slag i ansigtet; hun visste at han brændte efter at trække sverdet og falde over Simon.

«Hvorfor er du kommet hit, Simon?» ropte hun høit og ræd.

Begge mændene vendte sig mot hende.

«For at hente dig hjem,» sa Simon. «Her kan du ikke være —»

«I har ikke med at byde over Kristin Lavransdatter mere,» sa Erlend heftig, «hun er min nu —»

«Det er hun vel,» sa Simon raat, «og et vakkert brudehus har du bragt hende til —.» Han stod litt og pustet; saa fik han magt over stemmen sin og talte rolig: «Men det er nu saa at jeg er hendes fæstemand endda — til hendes far kan hente hende. Og saa længe agter jeg at verge med odd og egg saa meget som kan berges av hendes hæder — i folks omdømme —»

«Det trænger ikke du; jeg kan selv —» han blev rød som blod igjen under Simons øine. «Tænker du jeg lar mig true av slik en gutunge som du er,» bruste han op og la haanden paa sverdhjaltet.

Simon slog sine hænder bak paa ryggen.

«Jeg er ikke saa ræd av mig at jeg er ræd for at du skal tro jeg er ræd,» sa han som før. «Jeg skal slaas med dig, Erlend Nikulaussøn, du kan be djævelen hente dig paa det, hvis du ikke har latt be om Kristin hos hendes far i en rimelig tid —»

«Jeg gjør ikke det paa dit bud, Simon Andressøn,» sa Erlend heftig; rødmen skyllet over hans aasyn igjen.

«Nei gjør du det for at rette op, hvad du har brutt mot saa ung en viv,» svarte Simon uforstyrrelig, «saa er det jo bedre for Kristin.»

Kristin skrek høit, pint ved Erlends pine. Hun trampet i gulvet:

«Gaa da, Simon, gaa — hvad har du med vore saker at skaffe.»

«Det har jeg jo netop sagt,» svarte Simon. «Dere faar taale mig, til din far har løst dig og mig fra hinanden.»

Kristin brøt helt sammen:

«Gaa, gaa, jeg følger efter straks —. Jesus, hvorfor piner du mig slik, Simon — du synes vel ikke selv jeg er værd du skal bry dig med mine saker —»

«Det er ikke for din skyld jeg gjør det heller,» svarte Simon. «Erlend — vil I ikke si til hende, hun skal komme med mig?»

Erlends ansigt dirret. Han rørte ved hendes skulder:

«Du faar gjøre det, Kristin. Simon Darre og jeg skal tales ved en anden gang —»

Kristin reiste sig lydig. Hun hegtet sin kaape om sig. Skoene hendes stod henne ved sengen — hun husket det, men hun orket ikke drage dem paa, saa Simon saa det.

Ute hadde taaken lagt sig igjen. Kristin gik flyvende fort, med hodet bøiet og hænderne kramsende i kaapen. Det sprængte i hendes strupe av skrikende graat — vildt ønsket hun at hun hadde et sted, hun kunde ty hen til og være alene, hulke og hulke. Det værste, det værste det hadde hun nok i vente, hun hadde faat prøve noget nyt ikveld og hun vred sig under det — hvordan

det kjendtes at se den mand bli ydmyket, som hun hadde git sig hen til.

Simon var ved hendes albu mens hun strøk gjennem veiterne, over almenningerne og de aapne pladser hvor husene var borte, og de intet kunde se uten taaken. Engang hun snublet over noget, grep han hende i armen og hindret at hun faldt:

«Løp da ikke slik,» sa han. «Folk ser efter os. — Slik du skjælver!» sa han mildere. Kristin taug og gik videre.

Hun gled i gateleren, var gjennemvaat og iskold paa føtterne — hoserne hun hadde paa var av lær, men tynde; hun kjendte de begyndte at sprække sund, sølen tytet ind paa nakne foten.

De naadde broen over klosterbækken, og gik langsommere opover bakkerne paa den anden side.

«Kristin,» sa Simon med ett, «dette maa din far aldrig faa vite.»

«Hvordan fandt du ut at jeg var — der?» spurte Kristin.

«Jeg kom for at tale med dig,» svarte Simon kort. «Saa hørte jeg om denne svenden til din farbror. Jeg visste Aasmund er paa Hadeland. Meget lure til at finde paa er dere ikke. — Hørte du hvad jeg sa?»

«Ja,» sa Kristin. «Det var mig som sendte Erlend bud at vi skulde møtes i Flugagaarden, jeg kjendte konen —»

«Aa tvi dig da! Aa men du kunde ikke vite hvad hun er for en — og han —. Hører du,» sa Simon haardt, «er det slik at det *kan* dølges, da faar du dølge det for Lavrans, hvad du har kastet bort. Og kan du ikke det,

saa faar du friste at spare ham for det styggeste av skammen.»

«Det er svært til omsorg du har for min far,» sa Kristin skjælvende. Hun prøvet at tale trodsig, men stemmen var bristefærdig av graat.

Simon gik litt. Saa stanset han — hun skimtet hans ansigt, der de stod alene sammen midt i taaken. Slik hadde han aldrig set ut før.

«Jeg har skjønt det, hvergang jeg var hjemme hos dere,» sa han, «dere har litet forstaat, dere kvindfolkene hans, hvad Lavrans er for en mand. Raader ikke over dere, sier denne Trond Gjesling — han skulde vel ogsaa bry sig med slikt, han som var æslet til at raade over *mænd! Han* var et høvdingsemne, han, som mænd vilde fulgt — gladelig. Der er ikke tider for slike karer nu — min far kjendte ham ved Baagahus —. Men det er ikke blit til andet end han har gaat der oppe i dalen, mest som en bonde —. Altfor ung blev han giftet bort — og mor din, med det sindet hun har, var vel ikke den som skulde gjøre det lettere for ham at gaa der. Det er slik at han har mange venner — men tænker du han har *en* som kan staa ved siden av ham —. Sønner har han ikke faat beholde — det var dere døttrene hans som skulde bygge op ætten efter ham — faar han nu leve den dag at han ser, den ene er helseløs og den anden æreløs —»

Kristin knuget hænderne over sit hjerte — hun syntes hun maatte holde om det for at gjøre sig saa haard som hun trængte være.

«Hvorfor sier du dette,» hvisket hun om en stund. «Du vil da vel hverken eie eller ha mig mere —»

«Det — vil jeg vel — ikke,» sa Simon usikkert. «Gud

hjælpe mig, Kristin — jeg mindes dig den kvelden i loftet paa Finsbrekken. — Men gid djævelen maa hente mig lyslevende den dag jeg tror nogen mø paa øinene hendes igjen!»

«— Lov mig det, at du ikke ser Erlend, før din far kommer,» sa han da de stod ved porten.

«Det vil jeg ikke love,» svarte Kristin.

«Saa skal han love mig det,» sa Simon.

«Jeg skal ikke træffe ham,» svarte Kristin fort.

«Den vesle hunden jeg sendte dig engang,» sa Simon før de skiltes, «den kan du la søstrene dine ha — de er saa glad i den — hvis det ikke er dig for meget imot at se den i huset.»

«— Jeg rider nordover imorgen tidlig,» sa han, og saa tok han hende i haanden til farvel, mens portnersøsteren saa paa.

Simon Darre gik nedover mot byen. Han gik og slog ut med knyttet næve, snakket halvhøit og svor ut i skodden. Han svor sig selv til, at han sørget ikke over *hende*. Kristin, det var som en ting han hadde trodd var det skjære guld — da han fik se den nær ved, saa var det bare messing og tin. Hvit som en snefloke hadde hun knælet og rakt sin haand ind i luen — det var ifjor; iaar drak hun vin med en bansat ribbald i loftet til Fluga, — djævelen, nei! Det var for Lavrans Bjørgulfsøn som sat der oppe paa Jørundgaard og trodde — aldrig var det vist kommet Lavrans i sinde at de kunde svige ham slik. Nu skulde han selv bære budet og hjælpe med at lyve for den anden, det var for det at hans hjerte brændte av sorg og harme.

Kristin hadde ikke tænkt at holde sit løfte til Simon Darre, men det blev bare til at hun fik vekslet etpar ord med Erlend — en kveld oppe i veien.

Hun stod og holdt hans haand, forunderlig undergivet, mens han snakket om det som var hændt i Brynhilds loft sidst. Med Simon Andressøn skulde han tales ved en anden gang. «Hadde vi slaas deroppe, saa var det kommet over hele byen,» sa Erlend heftig. «Det visste han godt nok, denne Simon ogsaa.»

Kristin skjønte hvor denne hændelsen hadde svidd ham. Hun ogsaa hadde tænkt paa den ustanselig siden — det var ikke til at komme fra, i dette eventyr stod Erlend med endda mindre hæder end hun selv. Og hun følte at nu var de sandelig ett kjød — hun skulde svare med for alt han gjorde, selv naar hun mislikte hans færd, og hun vilde kjende det i sit eget hold, naar Erlend rispet skindet sit.

Tre uker senere kom Lavrans Bjørgulfsøn til Oslo og hentet sin datter.

Kristin var ræd, og hun var hjertesaar, da hun gik til talestuen for at møte sin far. Det første som faldt hende ind, da hun saa han stod der i samtale med søster Potentia, var at han saa ikke saan ut som hun hadde husket ham. Kanske var han ikke noget forandret siden de skiltes for ett aar siden — men hun hadde set ham alle aarene opigjennem som den unge, spræke og vakre manden hun hadde været saa stolt av var far hendes, da hun var liten. Hver vinter og hver sommer som var gaat over dem deroppe i hjemmet, hadde vel merket ham, at han blev ældre, som de foldet hende

ut til voksen ung kvinde — men hun hadde ikke set det. Hun hadde ikke set at haaret hans var blaknet nogen steder og hadde faat et rustagtig rødskjær fremme ved tindingerne — slik som gult haar graaner. Kinderne var blit tørre og længere saa musklerne i ansigtet laa som strenger ned mot munden; den unge hvite og røde let var blit ensfarvet veirbitt. Han var ikke noget bøid i ryggen — allikevel, skulderbladene kuvet paa en anden maate under kappen. Han steg let og fast, da han gik mot hende med utstrakt haand, men det var dog ikke de gamle myke og raske rørslerne. — Det hadde vist været der altsammen ifjor og, hun hadde bare ikke set det. Kanske var der kommet et litet drag til — av nedslagenhet — som voldte at hun saa det nu. Hun brast i graat.

Lavrans la armen om hendes skulder og støttet hendes kind med haanden sin.

«Saa, saa, styr dig nu, barn,» sa han blidt.

«Er I harm paa mig, far?» spurte hun sagte.

«Det maa du vel kunne skjønne jeg er,» svarte han, men blev ved at stryke hende over kindet. «Endda saa vet du vel saa meget, at du trænger ikke være ræd mig,» sa han sørgmodig. «Nei nu maa du styre dig, Kristin, skjæms du ikke ved at te dig slik,» — for hun graat, saa hun maatte sætte sig paa bænken. «Vi skal ikke snakke om disse tingene her hvor folk gaar ut og ind,» sa han, satte sig ved siden av hende og tok hendes haand. «Skal du ikke spørge efter mor din da — og søstrene dine —?»

«Hvad sier mor om dette?» spurte datteren.

«Aa det kan du vel tænke — men vi vil ikke tale om dette nu,» tok han paa igjen. «Hun maar bra ellers —»

og han gav sig til at fortælle løst og fast hjemme fra gaarden, til Kristin litt efter litt blev roligere.

Men hun syntes bare at spændingen blev værre ved det faren ikke sa noget om hendes haandsalsbrudd. Han gav hende penger til at dele ut mellem de fattige ved klostret og gaver til lekesøstrene; selv gav han rikelig til klostret og til søstrene, og ingen i Nonneseter visste andet end at Kristin nu skulde fare hjem til fæstensøl og bryllupet sit. Det sidste maaltid spiste de begge ved fru Groas bord i abbedissestuen, og fruen gav Kristin det bedste skudsmaal.

Men alt dette fik dog tilslut en ende. Hun hadde sagt det sidste farvel til søstrene og vennerne ved klosterporten, Lavrans leiet hende til hendes hest og løftet hende i sadlen. Det var saa rart at ride med faren og svendene fra Jørundgaard nedover denne veien til broen, hvor hun hadde listet sig i mørke; det var underlig at ride saa hæderlig og fri gjennem Oslo gater. Hun tænkte paa den prægtige brudefærden deres, som Erlend hadde talt om saa ofte — hjertet hendes blev tungt; det hadde været lettere om han hadde ført hende med sig. Det var saa lang en tid endda hun skulde være en i løndom og en anden aapenlyst for folk. Men saa faldt hendes øie paa farens ældede, alvorlige ansigt, og hun prøvet at tænke, nei Erlend hadde ret.

Der var nogen flere reisende i herberget. Om kvelden spiste de alle sammen i en liten aarestue, hvor der bare var to senger; Lavrans og Kristin skulde ligge der, for de var de fornemste gjester i herberget. De andre gik derfor, da det led litt utpaa, og hilste venlig godnat, eftersom de brøt op for at finde sine sovepladser. Kri-

stin tænkte paa at det var hende som hadde listet sig til Brynhild Flugas loft og latt sig ta i favn av Erlend — syk av sorg og av frygt for at hun aldrig mere skulde bli hans, syntes hun, nei her hørte hun ikke hjemme mere.

Faren sat borte i bænken og saa paa hende.

«Vi kommer ikke til Skog denne gangen?» spurte Kristin for at bryte tausheten.

«Nei,» svarte Lavrans. «Jeg har hat nok for en stund med det jeg maatte høre av din morbror — for at jeg ikke bruker magt mot dig,» forklarte han, da hun saa paa ham.

«Ja jeg vilde tvunget dig til at holde dit ord,» sa han litt efter, «hadde det ikke været fordi Simon sa, han vilde ikke ha en uvillig hustru.»

«*Jeg* har aldrig git Simon mit ord,» sa Kristin fort. «Du har sagt altid før, at du vilde aldrig tvinge mig i egteskap —»

«Ikke vilde vel det være tvang om jeg krævet, du skulde staa ved en avtale som har været vitterlig for alle mennesker hele tiden,» svarte Lavrans. «I to vintrer har dere hett fæstensfolk, og du har ikke mælet imot eller vist uvilje ved det, før nu bryllupsdagen var fastsat. Vil du skyve dig ind under det at saken blev utsat ifjor, saa du ikke har git Simon din tro i hænde, da kalder jeg ikke det ærlig færd.»

Kristin stod og saa ned i varmen.

«Jeg vet ikke hvad som ser værst ut,» blev faren ved, «enten det skal hete at du har kastet Simon fra dig eller du er blit vraket. Herr Andres sendte mig bud —» Lavrans blev rød da han sa det, «— han var harm paa gutten og bad mig kræve slik bot som jeg vilde finde

rimelig. Jeg maatte si som sandt var — jeg vet ikke om det andet hadde været bedre — at skulde her bøtes, saa var vi nærmest til det. Skam for os er begge deler.»

«Jeg kan ikke skjønne det er saa stor skam,» sa Kristin sagte. «Siden Simon og jeg er enige.»

«Enige,» tok Lavrans op. «Han la ikke skjul paa at han var uglad, men han sa, efter dere hadde talt sammen, trodde han ikke der kunde komme andet end ulykke av det om han krævet du skulde holde avtalen. — Men nu faar du si mig, hvordan dette er kommet over dig.»

«Har Simon intet sagt om det?» spurte Kristin.

«Han syntes at mene,» sa faren, «at du har lagt din elsk til en anden. — Du faar nu si mig, hvordan dette er, Kristin.»

Kristin tænkte sig litt om.

«Gud vet,» sa hun sagte, «at jeg ser vel, Simon kunde være god nok til mig og mere end det. Men det er sandt at jeg blev kjendt med en anden mand, og da skjønte jeg, jeg faar aldrig en glad stund mere i livet, skulde jeg leve det med Simon — ikke om han raadde over alt det guld som er i Engelland — jeg vilde hellere ha den anden om han ikke eiet mere end en eneste ku —»

«Du venter vel ikke jeg skal gi dig til en tjenestekar,» sa faren.

«Han er min like og mere end det,» svarte Kristin. «Jeg sa bare — han har nok baade av gods og jord, men jeg vilde hellere sove med ham paa bare straa end med nogen anden mand i en silkeseng —»

Faren taug litt.

«En ting, Kristin, er at jeg vil ikke tvinge dig til at ta en mand, som du har imot — endda det maa Gud og Hellig Olav vite, hvad du kan ha imot den manden jeg hadde lovet dig til. Men en anden ting er det om han er slik, han du har sat hugen din til, at jeg kan gifte dig med ham. Ung er du og litet forstandig — og kaste sine øine paa en mø som er lovet bort, det pleier ikke en retvis mand at gjøre —»

«Det raar et menneske ikke selv for,» sa Kristin heftig.

«Aa jo vel. Men saa meget maa du vel skjønne, at jeg vil ikke krænke Dyfrinsfolket slik at jeg fæster dig bort straks du har snudd ryggen til Simon — og mindst til en mand som kunde synes mere anselig eller være rikere. — Du faar si, hvem denne manden er,» sa han om litt.

Kristin klemte hænderne i hinanden og pustet tungt. Saa mælte hun meget langsomt:

«Jeg kan ikke det, far. Det er slik, at faar jeg ikke denne manden, da kan du føre mig til klosteret og aldrig mere derfra — jeg tror ikke jeg lever længe da. Men det vilde ikke sømme sig at jeg nævnte hans navn, før jeg vet om han har saa god vilje til mig som jeg har til ham. Du — du faar ikke true mig til at si, hvem han er før — før det viser sig, om — om han agter at beile hos dig med frænderne sine.»

Lavrans taug længe. Han kunde ikke andet end like, at datteren tok det slik; saa sa han tilslut:

«La det være slik da. Det er rimelig, at du helst vil tie med navnet hans, naar du ikke vet mere om, hvad han agter at gjøre.»

«Du faar gaa iseng nu, Kristin,» sa han litt efter. Han kom bort og kysset hende:

«Du har voldt mange sorg og harme med dette paafund, datter min — med det vet du, at dit vel ligger mig mest paa hjerte — Gud hjælpe mig, det blev nok slik, hvad du saa gjorde — han og hans milde moder vil vel hjælpe os, saa dette kan vendes til det bedste. — Gaa nu og se til du sover godt.»

Efter han hadde lagt sig syntes Lavrans han hørte en liten lyd av graat fra den anden væggen, hvor datteren laa. Men han lot som han sov. Han hadde ikke hjerte til at nævne for hende at han frygtet, nu vilde ogsaa den gamle snakken om hende og Arne og Bentein bli gravet op igjen, men det laa tungt paa hans sind, at det var ikke stort han kunde gjøre for at hindre, at barnets gode ry blev flekket til bak hans ryg. Og det værste var, at han syntes, hun hadde meget voldt det selv med sin tankeløshet.

III
LAVRANS BJØRGULFSØN

I.

Kristin kom hjem i den vakreste vaartiden. Laagen gik strid utenom gaarden og jorderne; gjennem orekrattets spæde løv glittret og tindret strømmen hvit av sølvgnister. Det var som lysblinkene hadde røst og sang med i elvesuset — naar kveldsdæmringen faldt, randt vandet likesom med en dovere dur. Bruset fra elven fyldte luften over Jørundgaard dag og nat, saa Kristin syntes, hun følte selve tømmervæggene dirre av tonen som lydkassen i en langleik.

Smaa vandstrenger lyste oppe i fjeldsiderne som stod svøpt i blaa dis dag efter dag. Varmen eimet og skalv over jorderne; brodden av kornet hyllet næsten helt akerens muld, og græsvolden blev dyp og glinset som silke naar vinden pustet bortover. Det duftet søtt av lunder og bakker, og straks solen var sunket, strømmet der ut en sterk og sval og syrlig ange av safter og grøde — det var som jorden sukket ut, langt og læsket. Sitrende husket Kristin, naar Erlend slap hende av sit favntak. Hver kveld la hun sig ned, syk av længsel, og om morgenen vaagnet hun, sved og træt av sine egne drømme.

Det syntes hende ufattelig at de hjemme kunde la være at mæle ett ord om det eneste hun hadde i tan-

kerne. Men der gik uke efter uke, og de taug om hendes ordbrudd til Simon, og frittet ikke om hvad hun bar i hugen. Faren laa meget indpaa skogen, nu vaaronnen var unnagjort — han saa til tjærebrænderne sine og han førte med sig høk og hunder og blev borte mange dager. Naar han var hjemme, talte han til datteren like venlig som han hadde pleiet før — men det var som han hadde saa litet at si hende, og aldrig bad han hende følge med sig, naar han red ut.

Kristin hadde gruet for at komme hjem til morens klager, men Ragnfrid sa intet — og det tyktes hende at være værre.

Til ølgildet sit om Jonsmesse delte Lavrans Bjørgulfsøn hvert aar ut blandt fattigfolket i bygden saa meget av sul og mat som var blit spart i huset den sidste fasteuken. De som bodde nærmest Jørundgaard pleiet at komme selv og hente almissen; da blev de godt bevertet, og Lavrans med gjesterne sine og hele huslyden flokket sig om disse fattige, ti nogen var gamle mennesker som kjendte mange sagaer og kvad. Saa sat de i aarestuen og kortet tiden med øldrik og venlig samtale, og om kvelden danset de i tunet.

Dette aaret var Jonsmessedagen kold og skyet, men ingen sørget for det, ti nu begyndte bønderne i dalen at frygte tørken. Der hadde ikke faldt regn siden Halvardsvaka, og der hadde været litet sne i fjeldet, saa folk kunde ikke mindes de hadde set Laagen saa liten ved midtsommertid paa tretten aar.

Lavrans og gjesterne hans var derfor i godt lune da de gik ned for at hilse paa almissefolket i aarestuen. De fattige sat om bordet, aat melkegrøt og drak

godtøl til, og Kristin gik for bordet, tjente de gamle og syke.

Lavrans hilste gjesterne sine og spurte om de var tilfredse med bevertningen. Derefter gik han bort og bød velkommen et gammelt fattighjon, som var blit flyttet til Jørundgaard denne dagen. Manden het Haakon, han hadde været krigsmand under gamle kong Haakon og hadde været med paa kongens sidste færd til Skotland. Han var nu utfattig og næsten blind; folk hadde budt til at sætte ham i en stue, men han vilde heller føres om i gaardene, for overalt blev han tat imot mere som en hædret gjest, fordi han var sjelden kundskapsrik og hadde set meget av verden.

Lavrans stod med haanden paa sin brors skulder — Aasmund Bjørgulfsøn var kommet til Jørundgaard paa gjesting. Han spurte ogsaa Haakon, hvordan han var fornøiet med maten.

«Øllet er godt, Lavrans Bjørgulfsøn,» sa Haakon. «Men en merr har nok kokt grøten til os idag. Ataatligget kokke lager ataatbrændt grøt, sier ordet, og grøten er svidd den.»

«Det var ilde det,» sa Lavrans, «at jeg skulde gi dere svidd grøt. Men det gamle ordet slaar vel ikke altid til, faar jeg haabe, for det er datteren min som har kokt grøten selv.» Han lo og bød Kristin og Tordis at de skulde skynde sig og faa ind sulefatene.

Kristin strøk raskt ut og over mot ildhuset. Hjertet hendes klappet — hun hadde set et glimt av farbrorens ansigt, da Haakon sa det om kokken og grøten.

Sent om kvelden saa hun at faren og farbroren gik længe op og ned paa tunet og snakket. Hun var svimlende ræd, og det blev ikke bedre for hende da hun

næste dag merket faren var faamælt og uglad. Men han sa ingenting.

Han sa heller intet efterat farbroren var reist. Men Kristin la merke til at han talte ikke saa meget med Haakon som han pleiet, og da den tid var omme de skulde ha den gamle, bød ikke Lavrans til at ta ham endda en frist, men han lot ham flytte til næste gaard.

Ellers var der aarsaker nok til at Lavrans Bjørgulfsøn kunde være uglad og stur denne sommeren, for nu tegnet det rent til uaar der i bygden, og bønderne satte ting for at raade om, hvordan de skulde møte vinteren som stundet til. Allerede ut paa eftersommeren var det klart for de fleste, at de maatte slagte ned eller drive sydover til salgs storparten av buskaperne sine og kjøpe hjem korn til vintermat for folk. Aaret før hadde ikke været godt kornaar, saa forraadene av gammelt korn var mindre end vanlig.

En morgen først paa høsten gik Ragnfrid ut med alle tre døttrene sine og saa til noget lerret hun hadde liggende paa bleken. Kristin roste meget morens væv. Da strøk denne Ramborg over haaret:

«Dette faar bli til kisten din det, liten.»

«Mor,» sa Ulvhild, «skal ikke jeg ha nogen kiste jeg da, naar jeg skal i klosteret?»

«Du vet du faar ikke mindre hjemmefølge du end søstrene dine,» sa Ragnfrid. «Men det blir ikke de samme tingene du trænger. Saa vet du nok, du skal bli hos far din og mig saa længe vi lever — om du vil det.»

«Og naar du kommer ind i klosteret,» sa Kristin usikker i maalet, «— kanhænde, Ulvhild, at da har jeg været nonne alt i mange aar.»

Hun saa over paa moren, men Ragnfrid taug.

«Hadde jeg været slik at jeg hadde kunnet bli gift,» sa Ulvhild, «da skulde jeg aldrig vendt mig fra Simon — han var snil, og han var saa sorgfuld da han sa farvel til os alle.»

«Dette vet du din far har sagt vi ikke skulde tale om,» sa Ragnfrid, men Kristin mælte trodsig:

«Ja jeg vet at han sørget mere over at skilles fra dere end fra mig.»

Moren mælte vredt:

«Da maatte han ogsaa været litet kry, skulde han vist det for dig at han sørget — du handlet ikke vakkert mot Simon Andressøn, datter min. Endda saa bad han os, vi skulde ikke true dig eller bande dig —»

«Nei han mente vel han hadde bandet mig saa meget,» sa Kristin som før, «at ingen anden har nødig at si mig hvor ussel jeg er. Men ikke merket jeg noget til at Simon brød sig stort om mig før han skjønte, jeg hadde en anden mand kjærere end ham.»

«Gaa hjem dere,» sa moren til de to smaa. Hun satte sig paa en stok som laa der, og drog Kristin ned ved sin side.

«Det vet du vel,» tok hun paa, «at det har altid været holdt for mest sømmelig og hæderlig, at en mand ikke talte for meget om elskov til fæstemøen sin — sat ene med hende eller viste sig for heftig —»

«Aa jeg undres paa,» sa Kristin, «om unge folk som har hinanden kjær ikke glemmer sig en gang eller anden, men altid mindes det, de gamle regner for sømmelig.»

«Vogt dig du, Kristin,» sa moren, «at du aldrig glemmer det.» Hun sat litt. «Det er nok saa, skjønner jeg,

at far din er ræd, du har kastet din elsk paa en mand som han ugjerne vil gi dig til.»

«Hvad har min farbror sagt,» spurte Kristin litt efter.

«Ikke andet,» sa moren, «end at Erlend av Husaby har bedre æt end han har rygte. Ja han har nok talt til Aasmund, at han skulde lægge ind et ord for ham hos Lavrans. Din far blev litet glad, da han hørte dette.»

Men Kristin sat straalende. Erlend hadde talt til hendes farbror. Hun som hadde hat det saa vondt, for han ikke lot høre fra sig.

Da sa moren igjen:

«Nu er det slik at Aasmund nævnte noget om, der skal ha gaat det ord i Oslo, at denne Erlend skulde ha hængt oppe i gaterne omkring nonneboet og du har gaat ut og talt med ham ved gjærderne.»

«Naa?» spurte Kristin.

«Aasmund raader jo til denne handelen, skjønner du,» sa Ragnfrid. «Men da blev Lavrans mere harm end jeg mindes jeg har set ham. Han sa at en beiler som gik den veien til datter hans, skulde finde ham med sverdet i haand. Uhæderlig nok var den maaten, vi hadde stelt os med Dyfrinsfolket paa, men hadde Erlend lokket dig til at rende paa veiene med ham i mørke, og det mens du var i et nonnekloster, saa tok han det for et fuldgodt tegn paa at slik en husbond var du bedre tjent med at miste.»

Kristin knuget hænderne sammen i sit fang — farven kom og gik i hendes ansigt. Moren la en arm om hendes liv — men Kristin vred sig fra hende og skrek, ute av sig av sindsoprør:

«La mig være, mor! Skal I kjende efter om jeg er blit tykkere i midjen kanhænde —»

Næste øieblik stod hun op og holdt sin haand mot kindet — forvirret saa hun ned i morens gnistrende aasyn. Ingen hadde slaat hende siden hun var litet barn.

«Sæt dig,» sa Ragnfrid. «Sæt dig,» tok hun op saa datteren lystret. Moren sat taus en stund; da hun talte, var hendes røst usikker:

«Jeg har nok set det, Kristin, meget har du aldrig holdt av mig. Jeg tænkte, kanhænde var det for du trodde at ikke jeg elsket dig saa meget — ikke slik som far din elsker dig. Jeg lot det staa hen — jeg tænkte, naar den tid kom at du selv har født barn, saa vil du vel skjønne —.

Jeg gav dig die endda, da var det alt slik, at naar Lavrans kom nær os to, da slap du brystet mit av munden og rakte mot ham og lo saa melken min randt over læberne dine. Lavrans syntes dette var morro — og Gud vet jeg undte ham det; jeg undte dig det og at din far lekte og lo, hvergang han saa dig. Jeg syntes selv det var synd for dig, du vesle livet, at jeg ikke kunde la være med al den graaten. Jeg tænkte mere paa om jeg skulde miste dig og, end jeg glædet mig for jeg hadde dig. Men det vet Gud og jomfru Maria, at jeg elsket dig nok ikke mindre end Lavrans gjorde.»

Taarerne randt nedover Ragnfrids kinder, men hendes ansigt var ganske rolig og hendes stemme ogsaa:

«Gud vet jeg bar aldrig nag til ham eller til dig for det venskap som var mellem dere. Jeg tænkte, jeg hadde ikke git ham for megen glæde i de aarene vi hadde levet

sammen; jeg var glad til han hadde dig. Ogsaa tænkte jeg, at hadde Ivar, min far, været slik mot mig —.

Der er mange ting, Kristin, som en mor skulde lært datteren sin at vogte sig for. Jeg tænkte, det trængtes ikke med dig som har fulgt din far i alle disse aarene — du skulde vel vite hvad som er hæderlig og ret. Det du nævnte nys — tror du jeg kunde tænke du skulde ville gjøre Lavrans slik en sorg —.

Jeg vilde bare si dig — jeg ønsker det at du maa faa en husbond, som du kan ha kjærlighet til. Men da maa du stelle dig forstandig — ikke la Lavrans faa den tanken at du har valgt dig en ulykkesmand og en som ikke agter kvinders fred eller hæder. For til en slik vil han ikke gi dig — ikke om det gjaldt at fri dig fra aapenlys skam. Da lot Lavrans hellere staalet skifte retten mellem sig og den som hadde spildt dit liv —.»

Dermed reiste moren sig og gik fra hende.

II.

Bartolomæusmessedagen, den 24de august, blev den salige kong Haakons dattersøn hyldet paa Haugating. Blandt de mænd som blev sendt dit fra Nordre Gudbrandsdalen var Lavrans Bjørgulfsøn. Han het kongsmand siden sin ungdom, men han var i alle disse aarene sjelden kommet hirden nær, og det gode navnet som han hadde vundet i felttoget mot Hertug Eirik, hadde han aldrig prøvet at drage sig til nytte. Han var hellerikke opsat paa at fare til hyldningstinget, men han kunde ikke undslaa sig. Nævndemændene fra Norddalen hadde ogsaa det opdrag, at de skulde forsøke at

faa kjøpt korn syd i landet, og sende det med skib til Raumsdalen.

Folket i bygderne var modløse og rædde for vinteren som stundet til. Det tyktes ogsaa bønderne ilde at nu atter et barn skulde bli Norges konge. Gamle folk mindtes den tiden da kong Magnus var død og hans sønner børn, og Sira Eirik sa:

«Væ terræ, ubi puer rex est. Det er paa norsk maal, der er ikke nattero for rotter i gaarden, der katten er unge.»

Ragnfrid Ivarsdatter styrte paa gaarden mens manden var borte, og det var godt baade for Kristin og hende at de hadde hodet og hænderne fulde med omsut og arbeide. Over hele bygden strævet folk med at berge mose i fjeldet og skave bark, for der var blit litet av høi og næsten ikke halm, og selv løvet som var berget senere end Jonsmesse, var gulnet og daarlig. Korsmessedagen, da Sira Eirik bar krucifikset over markerne, var der mange i optoget som graat og høilydt bad Gud miskunde sig over folk og fæ.

En ukes tid efter Korsmesse kom Lavrans Bjørgulfsøn hjem fra tinget.

Det var langt over folks sengetid, men Ragnfrid sat endda i vævstuen. Hun hadde saa meget at vareta om dagene nu, saa hun arbeidet ofte sent utover kveldene ved væv og søm. Ragnfrid likte sig ogsaa saa godt i dette huset. Det skulde være den ældste stuen paa gaarden; de kaldte den ogsaa for dyngjen, og folk sa, den stod her siden hedenold. Kristin og den piken som het Astrid var hos hende, de sat og spandt fremved aaren.

De hadde sittet tause og søvnige en stund da de hørte

hovslag av en enkelt hest — en mand kom ridende i stor fart ind paa det vaate tun. Astrid gik til forstuen og saa ut — straks efter vendte hun tilbake, fulgt av Lavrans Bjørgulfsøn.

Baade hustruen og datteren saa straks at han var temmelig drukken. Han ravet og tok fat i ljorestangen, mens Ragnfrid skilte ham av med den silvaate kappe og hat, og spændte sverdbeltet av ham.

«Hvor har du gjort av Halvdan og Kolbein,» sa hun litt forskrækket, «har du redet fra dem paa veien?»

«Nei, jeg red fra dem paa Loptsgaard,» sa han og lo litt. «Jeg fik slik hug til at komme hjem — jeg faar saa ingen ro før — de gik i seng dernede, men saa tok jeg Guldsveinen og strøk hjem —»

«Du faar finde litt mat til mig, Astrid,» sa han til piken. «Bær det hitind du, saa slipper du gaa saa langt i regnet. Men vær snar, jeg har ikke spist siden tidlig idag —»

«Fik du ikke mat paa Loptsgaard da?» sa hustruen forundret.

Lavrans sat paa bænken, rugget paa sig og lo litt:

«Du vet der var mat — men jeg hadde ikke matlyst da jeg var der. Jeg drak en stund med Sigurd — men — saa tænkte jeg, det var like godt jeg for hjem straks som jeg biet til imorgen —»

Astrid kom med øl og mat, hun hadde ogsaa tat med tørre sko til husbonden.

Lavrans famlet og skulde spænde av sig sporene, men han holdt paa at dætte forover.

«Kom hit du, Kristin,» bad han, «og hjælp far din. Jeg vet du gjør det av et kjærlig hjerte — et kjærlig hjerte ja — idag.»

Kristin adlød og knælte ned. Da tok han med begge hænder om hendes hode og løftet det op:

«Du vet da vel det, datter min — jeg vil ikke andet end dit vel. Ikke vilde jeg gjøre dig en sorg uten jeg ser, jeg sparer dig for mange sorger siden. Du er svært ung endda, Kristin — det var sytten aar du var nu iaar — tre dager efter Halvardsmesse — sytten aar er du —»

Kristin var færdig med sin tjeneste. Litt blek stod hun op og satte sig paa sin krak ved aaren igjen.

Rusen syntes at gaa av Lavrans i noget mon, efterhvert som han blev mæt. Han svarte paa hustruens og tjenestemøens spørsmaal om tinget — jo, det hadde været vakkert. De hadde faat kjøpt korn og noget mel og malt, noget i Oslo og noget i Tunsberg; det var utenlandske varer, kunde været bedre, men det kunde ogsaa været værre. Jo han hadde truffet mange baade frænder og kjendinger og hadde hilsener med hjem. Men han sat og dryppet svarene av sig.

«Jeg talte med herr Andres Gudmundsøn,» sa han, da Astrid var gaat ut. «Simon har drukket sit fæstensøl med den unge enken paa Manvik. Bryllupet skal staa paa Dyfrin ved Andreasmesse tider. Han har raadet selv med det dennegang, gutten. Jeg holdt mig unna herr Andres i Tunsberg, men han søkte mig op — vilde si mig at han visste for sikkert, Simon saa fru Halfrid første gangen ved midtsommerstid iaar. Han var ræd jeg skulde tro, Simon hadde hat dette rike giftermaalet for øie da han brøt av med os.» Lavrans sat litt og lo glædeløst. «Dere skjønner, denne hæderlige manden var svært ræd, vi skulde tro noget slikt om sønnen hans.»

Kristin aandet lettere. Hun tænkte, det var dette som faren var saa oprørt over. Kanske hadde han haabet hele tiden, det kunde bli av allikevel, dette giftermaalet mellem Simon Andressøn og hende. Først hadde hun været ræd, han hadde spurt noget om hendes færd syd i Oslo.

Hun reiste sig og bød godnat. Da sa faren, hun fik bie litt endda.

«Jeg har en tidende til,» sa Lavrans. «Jeg kunde tiet med det for dig, Kristin — men det er bedre du faar vite det. Det er det, at den manden, du har lagt hugen din til, ham faar du friste at glemme.»

Kristin hadde staat med hængende arme og bøiet hode. Nu saa hun op i farens ansigt. Hun bevæget læberne, men hun fik ikke noget frem som var hørlig.

Lavrans saa bort for datterens blik; han slog ut med haanden:

«Du vet nu vel det, ikke vilde jeg sætte mig imot det, kunde jeg saa sandt tro at det blev til gavn for dig.»

«Hvad er det for tidender I har spurt paa denne reisen, far?» sa Kristin, klar i røsten.

«Erlend Nikulaussøn og hans frænde herr Munan Baardsøn kom til mig i Tunsberg,» svarte Lavrans. «Herr Munan bad om dig for Erlend, og jeg svarte ham nei.»

Kristin stod en stund og pustet tungt.

«Hvorfor vil I ikke gi mig til Erlend Nikulaussøn,» spurte hun.

«Jeg vet ikke hvor meget du vet om den manden som du vil ha til husbond,» sa Lavrans. «Kan du ikke selv skjønne aarsaken, saa blir det ikke hyggelig for dig at høre den av min mund.»

«Er det fordi han har været bansat og utlegd,» spurte Kristin som før.

«Vet du hvad det var som voldte at kong Haakon viste sin nære frænde av gaarden sin — og at han kom i ban tilslut fordi han trodset erkebispens bud — og at han for ikke alene ut av landet?»

«Ja,» sa Kristin. Hun blev usikker i maalet: «Jeg vet ogsaa, han var atten aar da han blev kjendt med hende — frillen sin.»

«Saa gammel var jeg da jeg blev gift,» svarte Lavrans. «Vi regnet det da jeg var ung, at ved atten aarsalder kunde en mand svare for sig selv og raade med egen og andres velfærd.»

Kristin stod taus.

«Du kaldte den konen frillen hans, som han har levet med i ti aar og avlet børn med,» sa Lavrans litt efter. «Litet glad vilde jeg være den dagen jeg sendte min datter hjemmefra med en husbond som hadde levet i aapenbart frilleliv aar ut og aar ind før han giftet sig. Men du vet at frilleliv var det ikke.»

«I dømte ikke saa haardt om fru Aashild og herr Bjørn,» sa Kristin sagte.

«Endda kan jeg ikke si jeg gjerne saa, vi kom i svogerskap med dem,» svarte Lavrans.

«Far,» sa Kristin, «har I da været saa syndeløs hele eders liv, siden I tør dømme saa haardt om Erlend —»

«Gud vet,» svarte Lavrans barsk, «at jeg dømmer ingen mand at være større synder for ham end jeg er selv. Men en kan nu ikke regne slik at jeg skal gi bort datter min til hvilken mand som lyster at be om hende, fordi om vi alle trænger Guds miskund.»

«I vet, jeg mente ikke slik,» sa Kristin heftig. «Far

— mor — dere har da været unge — mindes I ikke saa meget at I vet, det er ikke let at vare sig for den synden som elskov volder —»

Lavrans blev blodrød.

«Nei,» sa han kort.

«Da vet I ikke hvad I gjør,» skrek Kristin fortvilet, «hvis I skiller Erlend Nikulaussøn og mig!»

Lavrans satte sig ned igjen i bænken.

«Du er bare sytten aar, Kristin,» tok han op igjen. «Det kan saa være at han og du — at dere har faat hinanden kjærere end jeg trodde. Men han er ikke saa ung en mand at han ikke skulde skjønt — hadde han været en god mand, da hadde han ikke gaat nær slikt et ungt, umyndig barn, som du er, med elskovsord. — At du var lovet til en anden, tyktes vel ham at være en ringe ting —.

Men jeg gifter ikke min datter til en mand som har to børn med en andens egtekone. Vet du at han har børn?

Du er for ung til at skjønne, at slik en uret avler kiv — og ufred i en slegt — uten ende. Ikke kan manden svige sit eget avkom og ikke kan han rette det op — vanskelig finde utvei til at bringe sønnen sin frem mellem folk eller faa datteren giftet bort til anden mand end en tjenestedreng eller smaabonde. De maatte ikke være kjøt og blod, de børnene, om de ikke la dig og børnene dine for had —.

Skjønner du ikke, Kristin — slike synder — Gud tilgir kanhænde slike synder lettere end mange andre, men de øder ætten slik at det kan aldrig hjælpes. Jeg tænkte paa Bjørn og Aashild jeg og — der stod denne Munan, søn hendes, han lavet av guld, han sitter i kongens

raadsmænds raad, de har morsarven sin, han og brødrene hans, og han har ikke hilst sin mor i hendes armod alle disse aarene. Ja den manden hadde vennen din valgt til sin talsmand.

Nei, sier jeg, nei. I den ætten kommer du ikke ind mens mit hode er over mulden.»

Kristin slog hænderne for sit ansigt og brast i graat:

«Da vil jeg be til Gud nat og dag, nat og dag, at skifter I ikke sind, saa maa han ta mig herifra!»

«Det er unyttig at snakke mere om dette ikveld,» sa faren forpint. «Du tror det vel ikke, men jeg maa raade over dig slik som jeg synes jeg kan svare for det. Gaa til ro nu, barn.»

Han holdt haanden ut mot hende, men hun vilde ikke se den og gik hulkende ut av stuen.

Forældrene blev sittende en stund. Da sa Lavrans til konen:

«Gidder du hente hit en drik øl — nei hent ind noget vin,» bad han. «Jeg er træt —.»

Ragnfrid gjorde som han bad. Da hun vendte tilbake med det høie støp, sat manden med ansigtet ned i hænderne. Han saa op, tok over hendes hodeduk og ned over hendes arme:

«Stakkar, nu blev du vaat. — Drik mig til da, Ragnfrid.»

Hun la saavidt munden til støpet.

«Nei drik nu med mig,» sa Lavrans heftig og vilde trække hustruen ned paa fanget sit. Motvillig føiet konen ham. Lavrans sa:

«Du vil vel staa med mig i denne saken, hustru min? Bedst blir det dog for Kristin selv at hun skjønner

fra første færd av, hun maa slaa denne manden av hugen.»

«Det blir haardt for barnet,» sa moren.

«Ja jeg skjønner det,» svarte Lavrans.

De sat en stund, da spurte Ragnfrid:

«Hvordan ser han ut, denne Erlend av Husaby?»

«Aa,» sa Lavrans og drog paa det. «En vakker kar er han — paa et vis. Men ikke ser han ut som han duet til meget andet end daare kvinder.»

De taug igjen en stund, da sa Lavrans atter:

«Den store arven han tok efter herr Nikulaus, den har han nok stelt slik at den er minket meget. Det er ikke for slik en maag at jeg har strævet og søkt at trygge børnene mine.»

Moren drev urolig op og ned paa gulvet. Lavrans blev ved:

«Mindst likte jeg det at han forsøkte at lokke Kolbein med sølv — han skulde bære et lønbrev fra ham til Kristin.»

«Saa du i brevet,» spurte Ragnfrid.

«Nei det gad jeg ikke,» sa Lavrans tvert. «Jeg flidde det herr Munan tilbake, og sa ham hvad jeg mente om slik adfærd. Sit segl hadde han hængt ved og — ikke vet jeg hvad en skal si om slike barnestreker. Herr Munan synte mig indseglet, at det var kong Skules sekret som Erlend har i eie efter far sin. Han mente vel jeg skulde komme i tanker om at det er en stor ære, de ber om min datter. Men jeg tænker at herr Munan hadde ikke ført denne saken for Erlend med saa megen varme, hadde det ikke været fordi han skjønner, med den manden gaar det ned med Husabyættens magt og ære som den vandt i herr Nikulaus' og herr Baards

dager — Erlend kan ikke nu mere vente at gjøre slikt gifte som han var byrdig til.»

Ragnfrid stanset foran manden:

«Nu vet jeg ikke, husbond, om du har ret i dette stykket. Der er først det at nævne at slik som tiderne er, saa har mange mænd rundt om paa de store gaardene maattet nøie sig med mindre magt og hæder end hans far før ham. Det vet du bedst selv at det er mindre let for en mand at vinde sig rigdom enten av jord eller av kjøpmandsskap end det var før i verden —»

«Jeg vet, jeg vet,» brøt manden utaalmodig av, «desto mere gjælder det at raade med omtanke om det en har arvet —»

Men hustruen blev ved:

«Saa er der ogsaa det at si: Mig tykkes det ikke at Kristin kan være et ulike gifte for Erlend. I Sverige er din ætt med de bedste, din farfar og din far bar riddersnavn her i landet. De fremfarne fædrene mine var lendermænd søn efter far i mange hundrede aar indtil Ivar gamle; min far og min farfar var sysselmænd. Det er saa at du eller Trond har ikke faat navnebøter eller jord under kronen. Men da tykkes mig en kunde si, det staar ikke anderledes med Erlend Nikulaussøn end med dere.»

«Det er ikke det samme,» sa Lavrans heftig. «For Erlend laa magt og riddersnavn like for haanden, og han snudde sig fra det for horskaps skyld. Men jeg skjønner nu du er imot mig du og. Kanhænde synes du likesom Aasmund og Trond at det er en ære for mig, at disse stormændene vil ha datteren min til en av sine frænder —»

«Jeg har sagt dig,» mælte Ragnfrid noget hidsig, «at jeg synes ikke du trænger være saa saar at du frygter, Erlends frænder skal mene de nedlater sig i denne sak. Men skjønner du da ikke av alle ting — det blide og føielige barnet hadde mod til at sætte sig op mot os og vrake Simon Darre — har du da ikke set at Kristin er aldeles ulik sig selv siden hun kom fra Oslo, ser du ikke hun gaar som hun var kommet ut av berget —. Skjønner du ikke, hun har denne manden saa kjær, at gir du ikke efter, saa kan her ske en stor ulykke.»

«Hvad mener du med det,» spurte faren og saa hvasst op.

«Mangen mand hilser maagen og vet ikke av det,» sa Ragnfrid.

Det var som manden stivnet; langsomt blev han hvit i ansigtet:

«Du som er mor hendes!» sa han hæst. «Har du — har du set — saa sikre tegn — at du tør skylde din egen datter for dette —»

«Nei nei,» sa Ragnfrid fort. «Jeg mente ikke det du tænker. Men derfor kan ingen vite hvad som er hændt eller hvad som kan hænde. Hun eier ikke *en* tanke uten det at hun elsker denne manden — det har jeg set — hun kunde vise os en dag at hun har ham kjærere end æren — eller livet!»

Lavrans sprang op:

«Aa du er gal! Kan du tænke slik om det vakre, gode barnet vort! Hun kan vel ikke ha kommet stort til der hun var — hos nonnerne. Hun er da ikke en fjøsdeie, vet jeg, som lægger sig bort bakom en skigar. Du kan da skjønne, hun kan ikke ha set denne manden eller talt med ham ret mange ganger — det

gaar vel over; det er da vel bare en ung møs lune. Gud vet det tykkes mig tungt nok at se, hun sørger slik, men du kan da vite, dette *maa* gaa over med tiden!

Liv, sier du, og ære —. Herhjemme i min egen gaard kan jeg vel vogte møen min. Og ikke tror jeg nogen mø av god æt og fostret op i kristendom og ærbarhet skiller sig saa fort ved æren eller livet heller. Heh, det er slikt som folk sætter sammen viser om — men jeg tænker det er slik at naar en mand eller mø er fristet til at gjøre slik, saa lager de en vise om det og er hjulpet dermed, men lar være med at gjøre det —

— Du selv,» sa han og stanset foran hustruen. «Der var en anden du hellere vilde hat, den tid vi to blev git sammen. Hvadfor kaar tænker du, du hadde faat, om far din hadde latt dig raade i det stykket —?»

Nu var det Ragnfrid som var blit dødblek:

«Jesus, Maria! Hvem har sagt dig —»

«Sigurd paa Loptsgaard sa noget om det — det var straks vi var flyttet hit til dalen,» sa Lavrans. «Men svar mig paa det jeg spurte om — tror du at du var blit gladere om Ivar hadde git dig til den manden?»

Hustruen stod med dypt sænket hode.

«Den manden,» svarte hun næsten uhørlig, «han vilde ikke ha *mig*.» Der gik som et ryk gjennem hendes legeme — hun slog ut i luften med knyttet haand.

Da la manden varsomt hænderne paa hendes skuldre.

«Er det *det*,» spurte han overvældet, og en dyp og sorgfuld undren brast ut i hans stemme; «— er det *det* — i alle disse aarene — har du baaret sorg for *ham* — Ragnfrid?»

Hun skalv sterkt, men hun sa intet.

«Ragnfrid?» spurte han som før. «Jamen siden —

da Bjørgulf var død — og siden — da du — da du vilde — jeg skulde være mot dig — saan som jeg ikke kunde. Tænkte du paa den anden da,» hvisket han ræd og forvirret og pint.

«Hvordan kan du komme paa slike tanker,» hvisket hun paa graaten.

Lavrans satte panden mot hustruens og virret litt med hodet.

«Jeg vet ikke. Du er saa underlig — alt du sa ikveld. Jeg blev ræd, Ragnfrid. Jeg skjønner mig vel ikke paa kvindesind —»

Ragnfrid smilte blekt og la sine hænder om hans hals.

«Det vet Gud, Lavrans — jeg tigget dig fordi jeg elsket dig mere end det er godt for et menneskes sjæl. Og jeg hadet den anden slik at jeg kjendte djævelen glædet sig ved det.»

«Jeg har holdt av dig, hustru min,» sa Lavrans sagte og kysset hende, «av hele mit hjerte. Det vet du? Det syntes mig, vi hadde det godt sammen — Ragnfrid?»

«Du var den bedste husbond,» sa hun med et litet hulk, og gjemte sig ind til ham.

Han tok heftig om hende:

«Inat skulde jeg like at sove med dig, Ragnfrid. Og vilde du være mot mig slik som i gamle dager, da skulde jeg ikke være — slik en nar —»

Hustruen stivnet i hans arme, drog sig litt unna:

«Det er fastetid nu,» sa hun sagte — underlig haardt.

«Det er saa.» Manden lo litt. «Du og jeg, Ragnfrid, vi har holdt alle faster, og fristet at leve efter Guds bud i alle ting. Og nu tykkes mig næsten — vi hadde kanske været gladere om vi hadde hat mere at angre —»

«Snak ikke slik *du,*» bad konen fortvilet og klemte sine magre hænder om hans tindinger. «Du vet da vel jeg vil ikke du skal gjøre andet end det du selv synes er ret.»

Han tok hende ind til sig, endda en gang — han stønnet høit ved det:

«Gud hjælpe hende. Gud hjælpe os alle, Ragnfrid min.

— Jeg er træt,» sa han og slap. «Du skal vel gaa til ro nu du og?»

Han blev staaende ved døren og biet mens hun slukket paa aaren, blaaste ut den lille jernlampen ved væven og kløp ut gnisten. Sammen gik de gjennem regnet over mot stuehuset.

Lavrans hadde alt foten paa loftstrappen, da vendte han tilbake til konen som stod i forstuedøren endda. Han tok hende heftig ind til sig endda en sidste gang og kysset hende i mørket. Saa gjorde han korsets tegn over sin hustrus ansigt og gik op.

Ragnfrid slængte av sig klærne og krøp ind i sengen. En stund laa hun og lyttet efter mandens skridt ovenpaa i høienloftsstuen — saa knaket sengen deroppe og det blev stilt. Ragnfrid krystet de spinkle arme over sine visnede bryster.

Ja Gud hjælpe mig. Hvad var hun da for en kvinde, hvad var hun da for en mor. Nu var hun snart gammel. Og endda var hun den samme. Hun tigget ikke mere som da de var unge folk, da hun hadde stormet og tryglet denne manden som stængte sig, sky og blyg, naar hun blev heftig — blev kold, naar hun vilde gi ham mere end hans husbondsret. Slik hadde det været — og slik var hun blit med barn, gang efter gang —

hun ydmyket, rasende av skam for hun ikke kunde nøies med hans lunkne egtemandskjærlighet. Saa, naar hun gik slik og trængte godhet og ømhet, da hadde han hat saa meget at gi — mandens utrættelige, blide omtanke for hende, naar hun var syk og plaget, faldt som dugg over hendes hete sind. Han tok gjerne alt hendes op og bar — men der var noget av sit eget han ikke vilde gi. Hun hadde elsket børnene sine slik at det var som hjertet blev slitt ut av hende, hvergang hun mistet ett — Gud, Gud, hvordan var hun da som midt i kvalerne hadde evnet at smake denne draape av sødme, at hendes sorg tok han ind til sig og la den tæt ind til sin egen.

Kristin — hun skulde gjerne gaat gjennem varmen for datter sin — de trodde det ikke, ikke Lavrans og ikke barnet, men det var slik. Endda følte hun en vrede som lignet had mot hende nu — det var for at glemme sin sorg over barnets sorg at han hadde ønsket i kveld, han kunde git sig over til hustruen.

— Ragnfrid turde ikke staa op, for hun visste ikke om Kristin kanske laa vaaken borte i den anden sengen. Men hun reiste sig lydløst paa knæ, og med panden lutet mot fotgjærdet av sengen prøvet hun at bede. For datteren, for sin husbond og for sig selv. Mens kulden litt efter litt stivnet hendes krop, tok hun atter ut paa en av sine velkjendte nattevandringer, prøvet at bryte sig vei til et fredshjem for sit hjerte.

III.

Haugen laa høit oppe i lien paa vestsiden av dalen. Denne maaneskinsnatten var hele verden hvit. Bølge

efter bølge av hvitt fjeld kuvet sig ind under den blaableke, stjernefattige himmel. Selv skyggerne som nuter og kamper kastet utover sneflaterne syntes underlig lette og lyse, for maanen seilet saa høit.

Nedover mot dalen stod skogen løent hvit av sne og rim omkring de hvite sletter av bøer med smaat krot av gjærder og huser. Men helt nede mot dalbunden tætnet skyggerne til dunkelhet.

Fru Aashild kom ut av fjøset, lukket efter sig og stod litt i sneen. Hvit hele verden, og endda var det mere end tre uker til advent gik ind. Klemensmesse kulde — da var vel vinteren kommet for alvor. Aaja, det hørte gjerne med til uaar —.

Den gamle kvinde sukket tungt ut i ødet. Vinter igjen og kulde og ensomhet. — Saa tok hun op melkebøtten og lygten, og gik mot stuehuset. Saa utover endda engang.

Der kom fire svarte prikker ut av skogen halvveis nede i lien. Fire mænd tilhest — det blikket i en spydodd i maaneskinnet. Det gik tungt med dem opover — ingen hadde faret hit siden snefaldet. Mon de skulde hit —.

Fire væbnede mænd —. Ingen som hadde lovlig ærinde til hende var det likt til vilde fare i slikt følge. Hun tænkte paa kisten med sit og Bjørns gods i. Skulde hun gjemme sig i uthuset.

Hun saa utover vinteren og ødet omkring sig. Saa gik hun ind i stuen. De to gamle hundene som hadde ligget foran røkovnen, basket halerne mot gulvtiljerne. De unge hundene hadde Bjørn med i fjeldet.

Hun blaaste paa glørne i ovnen og la ved indpaa, fyldte jerngryten med sne, og satte den til ilden. Silet

melken i et træfat og bar det ind i koven bak forstuen.

Aashild byttet av sig den skidne, ufarvede vadmelskjolen som stank av fjøs og sved, tok paa sig en mørkeblaa klædning og skiftet blaalerrets skautet med en hvit linduk som hun ordnet om hode og hals. Hun tok av de lodne skindstøvlerne og drog paa sølvspændte sko.

Saa gav hun sig til at stede stuen sin — glattet puterne og skind i sengen efter Bjørn hadde ligget der om dagen, tørket av langbordet og rettet paa bænkehynderne.

Fru Aashild stod foran ovnen og stampet kveldsgrøten da hundene varslet. Hun hørte hestene i tunet, mænd kom i svalen, og en støtte paa døren med et spyd. Aashild løftet gryten fra ilden, rettet paa sin dragt, og med hundene ved siden gik hun frem og lukket op.

Ute i det maanelyse tun holdt tre unge mænd fire rimede hester. Han som stod i svalen, ropte glad:

«Moster Aashild, kommer du selv og lukker op! Da maa jeg si Ben trouvè!»

«Søstersøn, nei er det dig! Da sier jeg dig detsamme! Gaa ind i stuen, mens jeg viser mændene dine til stalden.»

«Er du alene paa gaarden,» spurte Erlend. Han fulgte med, mens hun viste mændene tilrette.

«Ja herr Bjørn og arbeidskaren vor drog indover med slæden — de skulde se at faa hjem noget fôr, vi har berget indpaa fjeldet,» sa fru Aashild. «Og tjenestekvinde har jeg ikke,» sa hun leende.

Litt efter sat de fire unge mænd paa ytterbænken, med ryggen mot bordet og saa paa den gamle frue

som syslet stilt og travelt med at sætte frem mat til dem. Hun la duk paa bordet, og satte et tændt lys frempaa, kom med smør, ost, en bjørneskinke og en høi stabel tynde, fine brødleiver. Hun hentet øl og mjød op fra kjælderen under stuen, og saa øste hun grøten i et fint træfat, bad dem sætte sig ind og begynde.

«Det er litet for dere unge karer,» sa hun leende. «Jeg faar koke en gryte grøt til. Imorgen skal dere fare bedre — men jeg stænger ildhuset om vinteren uten naar jeg baker eller brygger. Vi er faa folk her paa gaarden, og jeg tar til at bli gammel, frænde.»

Erlend lo og rystet paa hodet. Han merket sig at svendene hans holdt sig mot den gamle konen saa høviske og ærbødige som han aldrig hadde set dem te sig før.

«Du er en underlig kvinde, moster. Mor var ti aar yngre end du er, og hun saa ældre ut da vi var hos dig sidst end du gjør ikveld.»

«Ja ungdommen gik fort nok av Magnhild,» sa fru Aashild sagte. «Hvor kommer du fra nu,» spurte hun litt efter.

«Jeg har været en stund paa en gaard nord i Lesja,» sa Erlend. «Jeg hadde leiet mig husly der. Jeg vet ikke om du kan gjette hvad ærinde jeg har her i disse bygder?»

«Du mener om jeg vet at du har latt beile til Lavrans Bjørgulfsøns datter her syd paa Jørundgaard?» sa fru Aashild.

«Ja,» sa Erlend. «Jeg lot spørge om hende paa sømmelig og hæderlig vis, og Lavrans Bjørgulfsøn svarte tvert nei. Nu vet jeg ikke bedre raad, siden Kristin og jeg vil ikke la os tvinge fra hinanden, end

at jeg tar hende bort med vold. Jeg har — jeg har hat en speider her i bygden, og jeg vet at hendes mor skulde være paa Sundbu fra Klemensmesse og utover en tid, og Lavrans er ute ved nesset med de andre mændene som skal hente vintervarerne til Sil.»

Fru Aashild sat litt:

«Det raadet, Erlend, bør du hellere la fare,» sa hun. «Ikke tror jeg heller at møen følger dig godvillig, og du vil vel ikke bruke magt.»

«Jo hun gjør. Vi har talt om dette mange ganger — hun har bedt mig selv mange ganger at jeg skulde føre hende bort.»

«Har Kristin —!» sa fru Aashild. Saa lo hun: «Derfor skal du nu ikke lite paa at du faar møen med dig naar du kommer for at ta hende paa ordet.»

«Jo,» sa Erlend. «Og nu hadde jeg tænkt det, moster, at du skulde sende bud til Jørundgaard, om Kristin maa komme og gjeste dig — en uke eller saa, mens forældrene er borte. Da kunde vi være paa Hamar før nogen merker at hun er borte,» forklarte han.

Fru Aashild svarte, stadig smaaleende:

«Har du ogsaa tænkt hvad vi skulde svare, herr Bjørn og jeg, naar Lavrans kommer og kræver os til regnskap for datteren sin?»

«Ja,» sa Erlend. «Vi var fire væbnede mænd, og møen var villig.»

«Jeg vil ikke hjælpe dig med dette,» sa fruen heftig. «Lavrans har været os en trofast mand i mange aar — han og hustruen hans er hæderlige folk, og jeg vil ikke laane mig til at svige dem eller skjæmme hende. La den møen være i fred, Erlend. Det var ogsaa paa tide snart at frænderne dine spurte anden daad av dig, end

at du ræker ut og ind av landet med stjaalne kvinder —»

«Vi faar tales ved i enerum, moster,» sa Erlend kort.

Fru Aashild tok et lys, gik ind i koven og stængte døren bak sig. Hun satte sig paa en melbøle; Erlend stod med hænderne stukket ind i beltet og saa ned paa hende.

«Du kan ogsaa si det til Lavrans Bjørgulfsøn, at Sira Jon i Gerdarud viet os sammen, før vi drog videre til fru Ingebjørg Haakonsdatter i Sverige.»

«Saa,» sa fru Aashild. «Vet du om at fru Ingebjørg vil ta vel mot dere, naar dere kommer dit?»

«Jeg talte med hende i Tunsberg,» sa Erlend. «Hun hilste mig som sin kjære frænde, og takket mig for jeg bød hende min tjeneste her eller i Sverige. Og Munan har lovet at gi mig brever med til hende.»

«Saa vet du vel,» sa fru Aashild, «at om du kan faa en prest til at vie dere, saa har Kristin spildt al ret til gods og arv efter sin far. Og børnene hendes blir ikke dine lovlige arvinger. Usikkert er det om hun vil bli regnet for din hustru.»

«Ikke her i landet kanhænde. Det er ogsaa derfor jeg tyr til Sverige. Hendes ættfar, Laurentius Lagmand, var aldrig gift med jomfru Bengta paa andet vis — de fik aldrig hendes brors samtykke. Og dog blev hun regnet for frue —»

«Der var ingen børn,» sa fru Aashild. «Tænker du sønnerne mine vil holde sine hænder fra arven efter dig, om Kristin blev sittende enke med børn, og der kan tvistes om de er egte født!»

«Du gjør Munan uret,» sa Erlend. «De andre børnene dine kjender jeg litet — du har ikke grund til

at være blid paa dem, det vet jeg. Men Munan har været min fuldtro frænde altid — han vil gjerne ha mig gift; han beilet for mig hos Lavrans. — Ellers kan jeg leie til arv og ætt de børnene vi faar —»

«Dermed merker du moren som frille,» sa fru Aashild. «Men ikke skjønner jeg at den sagtmodige manden, Jon Helgesøn, vil vaage sig til at faa sak med biskopen sin for at vie dig mot loven.»

«Jeg skriftet for ham isommer,» sa Erlend dæmpet. «Da lovet han at vie os, hvis alle andre raad skulde glippe.»

«Naa saan,» sa fru Aashild. «Da har du læsset en svær synd paa dig, Erlend. Kristin hadde det godt hjemme hos sin far og mor — et godt gifte med en vakker og hæderlig mand av god ætt var avtalt for hende.»

«Det har Kristin nu selv sagt,» mælte Erlend, «at du har talt om, at hun og jeg kunde høve bra sammen. Og at Simon Andressøn var ingen husbond for hende.»

«Aa jeg har sagt og jeg har sagt,» bet mosteren av. «Jeg har sagt saa meget i min tid jeg. — Ikke skjønner jeg, at du har kunnet faa din vilje med Kristin saa let heller. Mange ganger kan dere ikke ha truffet sammen. Og jeg vilde ikke trodd hun var let at vinde, den møen —.»

«Vi møttes i Oslo,» sa Erlend. «Siden var hun ute hos farbroren i Gerdarud. Hun kom ut og møtte mig i skogen.» Han saa ned og sa meget sagte: «Jeg hadde hende alene for mig selv derute —.»

Fru Aashild for op. Erlend bøiet hodet endda dypere.

«Og efter det var — var hun ven med dig,» spurte fruen vantro.

«Ja,» Erlend smilte vekt og dirrende. «Vi var venner efter dette. Og det var hende ikke saa haardt imot — men uten skyld er hun. Det var da, hun vilde jeg skulde ta hende bort — hun vilde ikke tilbake til frænderne sine —»

«Men du vilde ikke det?»

«Nei jeg vilde friste at faa hende til hustru med hendes fars samtykke.»

«Er det længe siden,» spurte fru Aashild.

«Det var ett aar siden ved Lavransmessetide,» svarte Erlend.

«Du har ikke forhastet dig med at beile,» sa den anden.

«Hun var ikke løst fra den forrige trolovelse,» svarte Erlend.

«Og siden har du ikke traadt hende for nær,» spurte Aashild.

«Vi fik stelt det slik, at vi møttes nogen ganger» — igjen gled det dirrende smil over mandens ansigt. «I en gaard i kjøpstaden.»

«I Guds navn,» sa fru Aashild. «Jeg skal hjælpe dig og hende det jeg kan. Jeg skjønner det blir for vondt for Kristin at gaa der hos forældrene med noget slikt at bære paa. Der er vel ikke mere?» spurte hun.

«Ikke det jeg har hørt om,» sa Erlend kort.

«Har du tænkt paa det,» spurte fruen litt efter, «at Kristin har venner og frænder nedigjennem dalen?»

«Vi faar fare i løn, alt vi kan,» sa Erlend. «Derfor gjælder det, at vi kommer fort avsted, saa vi er et stykke unna før faren kommer hjem. Du faar laane os slæden din, moster.»

Aashild trak paa skuldrene:

«Saa er der hendes farbror paa Skog — om han hører at du turer bryllup med hans brordatter i Gerdarud?»

«Aasmund har talt for mig til Lavrans,» sa Erlend. «Han kan ikke være medvider, det er saa, men han lukker nok et øie — vi faar komme til presten ved nat og fare videre ved nat. Saa tænker jeg nok at Aasmund vil holde frem for Lavrans bakefter, at det sømmer sig ikke for en gudfrygtig mand som han er at skille os, naar vi er viet av prest — han maa heller gi sit samtykke saa vi blir lovlige egtefæller. Du faar si det samme til manden. Han faar sætte de vilkaar han selv vil for forlik mellem os og kræve bøter som han synes rimelig.»

«Jeg tror ikke Lavrans Bjørgulfsøn blir god at raade i denne sak,» sa fru Aashild. «Det vet Gud og Sankt Olav, at denne handelen liker jeg ilde, søstersøn. Men jeg skjønner, at det er det sidste raadet du kan gripe til, skal du kunne hjælpe den skaden du har voldt Kristin. Jeg skal ride til Jørundgaard selv imorgen, hvis du vil laane mig en av svendene dine, og jeg kan faa Ingrid her nord i bakken til at stelle fæet mit.»

Fru Aashild kom til Jørundgaard næste kveld just da maaneskinnet brøtes med det sidste skjær av dagslyset. Hun saa hvor blek og smalkindet Kristin var blit, da den unge kom ut i tunet og tok imot gjesten.

Fruen sat ved ovnen og lekte med de to smaa. Lønlig saa hun granskende paa Kristin som gik og dækket bordet. Tynd var hun og stille saa hun ut. Hun hadde altid været stille, men det var en anden slags stilhet

som var over piken nu. Fru Aashild gjettet al den spænding og den stædige trods som laa bak.

«I har vel hørt,» sa Kristin og kom bort til hende, «om det som er hændt her i høst?»

«Ja at søstersønnen min har beilet til dig?»

«Mindes I,» spurte Kristin, «at I sa engang, han og jeg kunde høve bra sammen. Bare at han var altfor rik og ættstor for mig?»

«Jeg hører at Lavrans er av en anden mening,» sa fruen tørt.

Det glimtet til i Kristins øine, og hun smilte litt. Hun er god nok hun, tænkte fru Aashild. Saa litet som hun likte det, fik hun føie Erlend og gi ham den haandsrækning, han hadde bedt om.

Kristin redte til gjesten i forældrenes seng, og fru Aashild bad at den unge skulde sove med hende. Efter de hadde lagt sig, og der var blit stilt i stuen, bar fru Aashild sit ærinde frem.

Hun blev underlig tung om hjertet ved at se, dette barnet syntes ikke at tænke noget paa den sorg som hun vilde volde sine forældre. Jeg hadde dog været i sorg og pine hos Baard i mere end tyve aar, tænkte fruen. Men det er vel slik for os alle. Kristin syntes end ikke at ha set, hvor Ulvhild var faldt av denne høsten — Aashild tænkte, det er litet rimelig hun faar se den lille søsteren i live mere. Men hun sa intet om det — jo længere Kristin kunde holde denne vilde glæden og overmodet oppe, desto bedre var det vel.

Kristin stod op, og i mørket samlet hun sine smykker i et litet skrin som hun tok bort til sig i sengen. Da sa fru Aashild allikevel:

«Endda synes det mig, Kristin, det maatte være et bedre raad at Erlend rider hitned, naar din far kommer hjem — at han aapent utsa, han har gjort en stor uret mot dig — og la sin sak i Lavrans' hænder.»

«Da tror jeg far dræpte Erlend,» sa Kristin.

«Det gjør ikke Lavrans, hvis Erlend negter at drage sverd mot sin verfar,» svarte fruen.

«Jeg vil ikke at Erlend skal bli ydmyket slik,» sa Kristin. «Og jeg vil ikke at far skal vite, Erlend hadde rørt mig, før han bad om mig med hæder og ære.»

«Tror du Lavrans blir mindre harm,» spurte Aashild, «naar han spørger at du er rømt av gaarden med ham, og tror du det blir lettere for ham at bære. Andet end Erlends frille blir du ikke efter loven, saa længe du lever med ham uten din far har git dig bort.»

«Det er en anden sak,» sa Kristin, «om jeg blir Erlends frille, naar han ikke kunde faa mig til egtekone.»

Fru Aashild taug. Hun tænkte paa at hun skulde møte Lavrans Bjørgulfsøn naar han kom hjem og fik vite, datteren var stjaalet bort.

Da sa Kristin:

«Jeg skjønner det, fru Aashild, I synes jeg er et ondt barn. Men det har været slik her i gaarden helt siden far kom hjem fra tinget, at hver dag har været en pine for ham som for mig. Bedst er det for alle, at denne sak nu faar en ende.»

De red fra Jørundgaard i god tid næste dag og kom til Haugen like over non. Erlend møtte dem i tunet, og Kristin kastet sig i hans arme uten at bry sig om svenden, som hadde fulgt fru Aashild og hende.

Inde i stuen hilste hun paa Bjørn Gunnarsøn og siden paa de to svendene til Erlend, som om hun kjendte dem godt fra før. Fru Aashild kunde ikke merke tegn til, at hun var enten undselig eller ræd. Og siden, da de sat over bordet, og Erlend la frem sin plan, gav Kristin sit ord med i laget og raadet om veien, at de skulde ride fra Haugen næste kveld saa sent, at de kom til Rosten, naar maanen gik ned, og fare i mørke gjennem Sil til forbi Loptsgaard, derfra op langs Ottaaen til broen og paa vestsiden av Otta og Laagen efter ødeveiene saa langt hestene orket. De fik raste dagen over paa en av de vaarsætrene, som laa der i lien, «for saa langt som Holledis tinglag gaar kan vi støte paa folk som kjender mig.»

«Har du tænkt paa fôr til hestene,» sa fru Aashild. «Dere kan ikke rane fôr paa vaarsætrene til folk et aar som dette — om der findes fôr der — og du vet, at ingen har fôr at sælge her i dalen iaar.»

«Jeg har tænkt paa det,» svarte Kristin. «I faar laane os fôr og mat for tre dager. Det er ogsaa en aarsak til at vi bør ikke fare saa mange i flok — Erlend faar sende Jon tilbake til Husaby. Aaret har været bedre i Trøndelagen, og der kan vel føres nogen læss over fjeldet før jul. Der er nogen fattige folk syd i bygden, som jeg gjerne vilde I skulde hjælpe med en almisse fra Erlend og mig, fru Aashild.»

Bjørn slog op en underlig uglad skoggerlatter. Fru Aashild rystet paa hodet. Men svenden Ulv løftet sit mørkladne, hvasse aasyn og saa paa Kristin med et eget frækt smil:

«Der er aldrig overflod paa Husaby, Kristin Lavransdatter, hverken i gode aar eller uaar. Men kan-

hænde blir det anderledes, naar I kommer til styret der. Det høres ut paa eders tale, som I er den husfruen, Erlend trænger.»

Kristin nikket rolig til manden og for fort. De maatte holde sig mest mulig utenfor tjodveien. Og det syntes hende uraadelig at lægge veien over Hamar. Erlend indvendte, at Munan sat der — det var dette brevet til hertuginden.

«Da faar Ulv fare fra os ved Fagaberg og ride til herr Munan, mens vi holder os vest for Mjøs og rider over Land og bakveiene over Hadeland ned til Hakedal. Derfra skal der gaa en øde vei syd til Margretadal, har jeg hørt farbror tale om. Det er uraadelig for os at ride over Raumarike i denne tiden det store bryllupet skal staa paa Dyfrin,» sa hun leende.

Erlend gik bort og tok om hendes skulder, og hun lænet sig bakover mot ham uten at bry sig om alle de folk, som sat og saa det. Fru Aashild sa fortørnet:

«Ingen skulde tro andet end du hadde rømt av gaarde før.»

Og herr Bjørn skogret som før.

Litt efter stod fru Aashild op for at gaa i ildhuset og stelle maten. Hun hadde lagt paa varmen der, for Erlends svender skulde være der om natten. Hun bad Kristin bli med, «for jeg vil kunne sverge for Lavrans Bjørgulfsøn, at dere var ikke alene nogen stund i mit hus,» sa hun sint.

Kristin lo og gik med fruen. Straks efter kom Erlend slængende ind til dem, drog en trefot frem til aaren og sat og var i veien for kvinderne. Han tok fat i Kristin, hver gang hun kom nær ham, mens hun fløi og syslet. Tilslut drog han hende ned paa knæet sit.

«Det er nok som Ulv sier, at du er den husfruen jeg trænger.»

«Aaja,» sa Aashild leende og ærgerlig, «du kan være godt nok tjent med hende. Hun er det som sætter alt paa spil i dette eventyret — du vover ikke meget.»

«Det er saa,» sa Erlend. «Men jeg har da vist viljen til at gaa til hende den rette veien. Vær nu ikke saa sint, moster Aashild.»

«Jeg maa vel være sint,» sa fruen. «Ikke før hadde du faat dine saker i orden, saa steller du dig slik, at du maa løpe fra det alt med en kvinde.»

«Du faar huske, moster,» sa Erlend. «Det har altid været slik, at det var ikke de daarligste mændene som ustelte sig for en kvindes skyld — det sier alle sagaer det.»

«Aa Gud hjælpe os,» sa Aashild. Hun blev ung og myk i ansigtet. «Den talen har jeg hørt før, Erlend» — hun tok om hans hode og rusket i hans haar.

I det samme rev Ulv Haldorsøn døren op og lukket den fort bak sig:

«Her er kommet en gjest til gaards, Erlend — den som du nødigst vil se, tænker jeg.»

«Er det Lavrans Bjørgulfsøn,» sa Erlend og sprang op.

«Det er ikke saa vel,» sa svenden. «Det er Eline Ormsdatter.»

Døren blev aapnet utefra; den kvinde som kom ind, skjøv Ulv tilside og gik frem i lyset. Kristin saa bort paa Erlend. Først var det som han visnet og sank sammen; saa rettet han sig op, mørkerød i ansigtet.

«Hvor djævelen kommer du fra — hvad vil du her!»

Fru Aashild gik frem og mælte:

«I faar følge med op i stuen, Eline Ormsdatter — vi har dog saa meget skik her paa gaarden, at vi tar ikke mot gjesterne vore i ildhuset.»

«Jeg venter ikke, fru Aashild,» sa den anden, «at Erlends frænder skal hilse mig som gjest. — Spurte du hvor jeg kom fra — jeg kommer fra Husaby, kan du vel vite. Jeg kan hilse dig fra Orm og Margret; de lever bra.»

Erlend svarte ikke.

«Da jeg hørte, at du hadde latt Gissur Arnfinsøn reise penger for dig, og du skulde sydover igjen,» blev hun ved, «saa tænkte jeg, du stanset vel hos dine frænder i Gudbrandsdalen denne gangen. Jeg visste du hadde latt spørre til datter av naboen deres.»

Hun saa bort paa Kristin første gang, og møtte pikens øine. Kristin var meget blek, men hun saa rolig og forskende paa den anden.

Kristin var rolig som sten. Hun hadde visst det fra det øieblik hun hørte hvem som var kommet — denne tanken var det hun hadde flygtet for bestandig; den hadde hun villet overdøve med trodsen og uroen og utaalmodigheten; hele tiden hadde hun strævet for ikke at tænke paa om Erlend hadde faat fridd sig fuldt og helt fra den forrige frillen sin. Nu var hun indhentet, nytteløst at stride imot længer. Men hun bad ikke for sig.

Hun saa at Eline Ormsdatter var vakker. Hun var ikke ung mere, men hun var vakker, og engang maatte hun ha været straalende vakker. Hun hadde slaat hætten tilbake; hendes hode var kuglerundt og haardt, kindbenene stod noget ut — men det var godt at se, engang hadde hun været fager allikevel. Hodeduken

dækket bare bakhodet; mens hun talte, glattet Eline med hænderne det guldblanke, bølgende forhaar ind under linet. Kristin hadde aldrig set en kvinde ha saa store øine; de var mørkebrune, runde og haarde, men under de smale, kulsorte bryn og de lange øienhaar var de forunderlig vakre mot det gyldne haaret. Hun var skrubbet i huden og paa læberne efter ridtet i kulden, men det kunde ikke skjæmme hende for meget; hun var for vakker til det. Det tunge reisetøi hyllet hendes skikkelse, men hun førte sig i det og holdt sig som bare en kvinde gjør, der gaar i den tryggeste stolthet over sin legemspragt. Hun var knapt saa høi som Kristin, men hun hadde slik reisning, at hun virket høiere end den slanke og spædlemmede unge.

«Har hun været hos dig paa Husaby hele tiden,» spurte Kristin sagte.

«Jeg har ikke været paa Husaby,» sa Erlend kort og blev rød igjen. «Jeg har været paa Hestnæs det meste av denne sommeren.»

«Dette er nu den tidende, jeg vilde bringe dig, Erlend,» sa Eline. «Du trænger ikke mere lægge dig ind paa frænderne dine og prøve gjestevenskapen deres for om jeg styrer huset dit. Jeg blev enke nu i høst.»

Erlend stod som før.

«Det var ikke mig som bad dig komme til Husaby og styre ifjor,» sa han møisommelig.

«Jeg spurte at alting laa nede der,» sa Eline. «Jeg hadde saa megen godhet for dig fra gammelt av, Erlend, at jeg syntes jeg skulde ta haand om velfærden din — endda Gud vet, at du har ikke handlet vel mot børnene vore og mot mig.»

«For børnene har jeg gjort det jeg kunde,» sa Er-

lend. «Og du vet saa vel, at det var for deres skyld at jeg fandt mig i du sat paa Husaby. At du gavnet dem eller mig ved det, kan du vel ikke mene selv,» sa han og smilte haanlig. «Gissur greiet vel at styre der uten din hjælp.»

«Ja du har altid trodd Gissur saa godt du,» sa Eline og lo sagte. «Men det er nu det, Erlend — nu er jeg fri. Om du vil det, da kan du nu holde det løftet du gav mig engang.»

Erlend taug.

«Mindes du,» spurte Eline, «den natten jeg fødte sønnen din? Da lovet du, at du skulde egte mig, naar Sigurd døde.»

Erlend strøk haanden opunder sit svedvaate haar.

«Ja, jeg mindes det,» sa han.

«Vil du holde det ordet nu?» spurte Eline.

«Nei,» sa Erlend.

Eline Ormsdatter saa over paa Kristin — smilte litt og nikket. Saa paa Erlend igjen.

«Det er ti aar siden, Eline,» sa manden. «Siden den tid har vi levet sammen aar ut og aar ind som to fordømte i helvede.»

«Ikke bare det vel!» sa hun med det samme smilet.

«Det er aar og aar siden det var noget andet,» sa Erlend utslitt. «Børnene kan det ikke hjælpe. Og du vet — du vet at jeg orker neppe være i stue med dig mere,» næsten skrek han.

«Det merket jeg ingenting til, da du var hjemme isommer,» sa Eline med et talende smil. «Da var vi ikke uvenner — altid.»

«Regner du det for vi var venner, saa gjerne for mig,» sa Erlend træt.

«Skal dere staa her,» mælte fru Aashild. Hun øste op av gryten i to store træfat og gav det ene til Kristin. Piken tok mot det. «Gaa over med det — du Ulv, ta det andet, — sæt paa bordet; kveldsmat maa vi ha enten det er slik eller slik.»

Kristin og svenden gik med matfatene. Fru Aashild sa til de to andre:

«Kom nu dere og; det er unyttig dere staar her og bjeffer mot hinanden.»

«Det er bedre Eline og jeg faar tale ut med hinanden nu,» sa Erlend.

Fru Aashild svarte da ikke mere, men gik.

Borte i stuen hadde Kristin sat paa bordet og hentet øl fra kjælderen. Hun sat paa ytterbænken, rank som et lys og rolig i ansigtet, men hun spiste ikke. De hadde ikke stor matlyst heller, hverken Bjørn eller Erlends svender. Bare den manden som var kommet med Eline og Bjørns arbeidskar aat. Fru Aashild satte sig og spiste litt av grøten. Ingen mælte et ord.

Langt om længe kom Eline Ormsdatter ind alene. Fru Aashild bød hende plads mellem Kristin og sig selv; Eline satte sig og spiste noget. Av og til fløi som gjenskin av et dulgt smil over hendes ansigt, og hun skottet paa Kristin.

Om en stund gik fru Aashild ut i ildhuset.

Det var næsten brændt ut paa aaren. Erlend sat paa trefoten fremved der, sammenkrøket med hodet ned i armene.

Fru Aashild gik bort og la haanden paa hans skulder:

«Gud forlate dig, Erlend, som du har stelt dette —!»

Erlend saa op, han var grimet i ansigtet av elendighet.

«Hun er med barn,» sa han og lukket øienene.

Fru Aashilds ansigt luet op, hun grep haardt i hans aksel:

«Hvem av dem,» spurte hun raat og haanlig.

«Ja mit er det ikke,» sa Erlend, utslukt som før. «Men du vil vel ikke tro mig — det vil vel ingen —» han seg sammen igjen.

Fru Aashild satte sig foran ham paa kanten av aaren.

«Du faar friste at mande dig op nu, Erlend. Det er ikke saa let at tro dig i dette stykke. Sverger du paa, det er ikke dit?»

Erlend løftet sit herjede ansigt:

«Saa sandt jeg trænger Guds miskund —. Saasandt som jeg haaber at — at Gud har trøstet mor hos sig for alt hun maatte taale her nede — jeg *har* ikke rørt Eline siden jeg saa Kristin første gangen!» Han skrek det, saa fru Aashild hysset paa ham.

«Da skjønner jeg ikke, at dette er slik en ulykke. Du faar finde ut hvem som er faren og kjøpe ham til at egte hende.»

«Jeg tænker det er Gissur Arnfinsøn, — raadsmanden min paa Husaby,» sa Erlend træt. «Vi talte om det forrige høsten — og siden og —. Sigurds død har jo været ventet en stund. Han var villig til at egte hende, naar hun blev enke, hvis jeg vilde gi hende et passelig hjemmefølge —»

«Ja,» sa fru Aashild. Erlend blev ved:

«Hun forbander sig paa, hun vil ikke ha ham. Hun vil nævne mig som far. Om jeg sverger mig fri —

tænker du nogen vil tro andet end at jeg sverger falsk —»

«Du maa kunne faa hende fra dette,» sa fru Aashild. «Der er nu ikke anden raad, du farer hjem med hende til Husaby imorgen den dag. Og saa faar du være haard og fast og faa dette giftermaalet ordnet med raadsmanden din og Eline.»

«Ja,» sa Erlend. Da kastet han sig fremover og hulket høit.

«Skjønner du ikke, moster — hvad tænker du Kristin vil tro —»

Om natten laa Erlend i ildhuset med svendene. I stuen sov Kristin hos fru Aashild i hendes seng og Eline Ormsdatter i den anden sengen som var der. Bjørn gik ut og la sig i stalden.

Næste morgen fulgte Kristin med fru Aashild i fjøset. Mens fruen gik i ildhuset for at lage dugurd, bar Kristin melken op i stuen.

Der brændte et lys paa bordet. Eline var klædd og sat paa kanten av sin seng. Kristin hilste hende stilt, hentet en ringe og silte op melken.

«Vil du gi mig en drik melk,» spurte Eline. Kristin tok en træøse og rakte den anden; hun drak begjærlig og saa over koppens rand paa Kristin.

«Saa du er hende Kristin Lavransdatter, som har skilt mig med Erlends venskap,» sa hun og gav øsen tilbake.

«Det maa I vite selv, om der var noget venskap at skille,» svarte den unge.

Eline bet sig i læben.

«Hvad vil du gjøre, du,» sa hun, «hvis Erlend blir

træt av dig og en dag byder til at han vil gifte dig med tjenestekaren sin. Vil du føie Erlend i det og?»

Kristin svarte ikke, da lo den anden og sa:

«Nu føier du ham i alle ting, kan jeg tænke. Hvad mener du, Kristin — skal vi kaste terninger om manden vor, vi to frillerne til Erlend Nikulaussøn?» Da hun ikke fik svar, lo hun igjen og sa: «Er du saa enfoldig, at du negter ikke du er frillekone?»

«For dig gidder jeg ikke lyve,» sa Kristin.

«Det vilde ikke nytte dig stort heller,» svarte Eline som før. «Jeg kjender drengen jeg. Han bruste vel paa dig som en orre anden gangen dere var sammen, tænker jeg. Det er synd paa dig og, vakre barnet du staar der.»

Kristin hvitnet om kinderne. Syk av lede sa hun sagte:

«Jeg vil ikke tale med dig —»

«Tænker du han kommer til at handle bedre mot dig end mot mig,» tok Eline paa. Da svarte Kristin hvasst:

«Ikke kommer jeg til at klage paa Erlend, hvad han saa gjør. Selv gik jeg ut paa vildsti — og ikke skal jeg syte og ynke mig om det bærer utfor uren —»

Eline taug litt. Da sa hun, rød og usikker:

«Jeg var mø jeg og, da han fik mig, Kristin — endda hadde jeg hett den gamle mandens hustru i syv aar. Men det kan vel ikke du skjønne, hvad det var for et elendig liv.»

Kristin kom til at ryste sterkt. Eline saa paa hende. Da tok hun fra sit reiseskrin, som stod ved hendes side paa sengetrinet, et litet horn. Hun brøt seglet og sa sagte:

«Du er ung og jeg er gammel, Kristin, Jeg vet vel,

det er unyttig for mig at stride mot dig — nu er din tid. Vil du drikke med mig, Kristin?»

Kristin rørte sig ikke. Da førte den anden hornet til munden. Kristin la merke til at hun drak ikke. Eline sa:

«Den æren kan du vel vise mig, at du drikker mig til — og lover at du vil ikke bli mine børn en haard stedmor?»

Kristin tok hornet. I det samme aapnet Erlend døren. Han stod litt, saa fra den ene til den anden av de to kvinder.

«Hvad er dette,» spurte han.

Da svarte Kristin, og hendes stemme var skjærende og vild:

«Vi drikker hinanden til, vi frillerne dine —»

Han grep hende om haandleddet og tok hornet. «Ti stille,» sa han barsk. «Du skal ikke drikke med hende.»

«Hvorfor ikke,» sa Kristin som før. «Hun var like skjær hun som jeg, da du lokket hende —»

«Det har hun sagt saa tidt, at jeg tror hun tror det selv,» sa Erlend. «Mindes du, da du fik mig til at gaa til Sigurd med den snakken, og han førte vidner paa han hadde grepet dig før med en anden mand?»

Hvit av væmmelse vendte Kristin sig bort. Eline var blit mørkerød, saa sa hun trodsig:

«Endda blir vel ikke hun der spedalsk, om hun drikker med mig.»

Erlend vendte sig harm mot Eline — da var det som hans ansigt blev langt og stivt med ett, manden gispet av rædsel:

«Jesus!» sa han næsten uhørlig. Han grep Eline om armen.

«Drik hende til da,» sa han haardt og dirrende. «Drik først du, saa skal hun drikke med dig.»

Eline vred sig unna med et støn. Hun flygtet baklængs indover stuen, manden gik efter. «Drik,» sa han. Han rev dolken ut av beltet og fulgte med den i haanden. «Drik den drikken du har skjænket i for Kristin.» Grep Eline i armen og drog hende bort til bordet, tvang hende fremover mot hornet.

Eline skrek en gang og gjemte ansigtet ned i armen. Erlend slap hende, stod og skalv.

«Et helvede hadde jeg hos Sigurd,» skrek Eline, «du, du lovet — men du har været værre mot mig du, Erlend!»

Da gik Kristin frem og grep hornet:

«En av vi to faar drikke — os begge kan du ikke holde —»

Erlend tok hornet fra hende, slængte hende bortover gulvet, saa hun tumlet overende borte ved fru Aashilds seng. Han truet drikken mot Eline Ormsdatters mund — stod med knæet oppe paa bænken ved hendes side, og med haanden om hendes hode prøvet han at tvinge drikken i hende.

Hun rakte ut under hans arm, nappet dolken fra bordet og hug efter manden. Støtet rispet ikke stort mere end hans klær. Da vendte hun odden mot sig selv, og straks efter seg hun sidelængs ned i hans fang.

Kristin reiste sig og kom borttil. Erlend holdt om Eline, hendes hode hang bakover armen hans. Hun begyndte at ralle næsten straks — hadde blod i halsen, det randt ut av hendes mund. Hun spyttet ut en hel del og sa:

«Dig hadde jeg agtet — den drikken — for alle de gangene — du har sveget mig —»

«Faa moster Aashild hit,» sa Erlend lavt. Kristin stod urørlig.

«Hun dør,» sa Erlend som før.

«Da farer hun bedre end vi,» mælte Kristin. Erlend saa paa hende — fortvilelsen i hans øine myknet hende. Hun gik ut av stuen.

«Hvad er det?» spurte fru Aashild, da Kristin kaldte hende ut av ildhuset.

«Vi har dræpt Eline Ormsdatter,» sa Kristin. «Hun dør —»

Fru Aashild la paa sprang. Men Eline utaandet, idet fruen steg ind av døren.

Fru Aashild hadde lagt den døde tilrette paa bænken, tvættet blodet av hendes aasyn og dækket det med hodelinet. Erlend stod lænet op mot væggen bakom liket.

«Skjønner du,» sa fru Aashild, «at dette var det værste som kunde ske?»

Hun hadde fyldt ved og kvist i ovnen; nu stillet hun hornet midt indi og blaaste i lue.

«Kan du lite paa svendene dine,» spurte fruen igjen.

«Paa Ulv og Haftor tænker jeg —. Jon og den manden, som kom med Eline, kjender jeg litet.»

«Du skjønner,» sa fruen, «kommer det op, at Kristin og du var sammen her, og at dere var alene med hende da hun døde, da kunde du like godt latt hende drikke av Elines brygg. — Og blir der tale om gift, da vil folk mindes hvad *jeg* har været skyldt for før. — Hadde hun nogen frænder eller venner?»

«Nei,» sa Erlend dæmpet. «Hun hadde ingen uten mig.»

«Endda,» tok fru Aashild paa, «kan det bli vanskelig at skjule dette og faa bragt liket unna uten at du faar den styggeste mistanken paa dig.»

«Hun skal i viet muld,» sa Erlend, «om det skal koste mig Husaby. Hvad sier du, Kristin?»

Kristin nikket.

Fru Aashild sat taus. Jo mer hun tænkte, desto umuligere syntes det hende at finde en utvei. I ildhuset sat fire svender — om Erlend kunde kjøpe dem til at tie alle, om nogen av dem, om Elines svend kunde kjøpes til at fare fra landet: usikkert blev det endda altid. Og paa Jørundgaard visste de, at Kristin hadde været her — spurte Lavrans dette, da kunde hun ikke tænke, hvad han vilde gjøre. Saa var det at faa den døde bort. Fjeldveien vestover var ikke at tænke paa nu — der var veien til Raumsdal eller over fjeldet til Trondheim eller sydover gjennem dalen. Og kom sandheten op, vilde den aldrig bli trodd — selv om den blev tat for god.

«Jeg maa raade med Bjørn om dette,» sa hun, reiste sig og gik ut.

Bjørn Gunnarsøn hørte paa sin hustrus beretning uten at røre en mine og uten at flytte sine øine fra Erlend.

«Bjørn,» sa Aashild fortvilet. «Der maa en sverge paa at han saa hende lægge haand paa sig selv.»

Det mørknet langsomt av liv i Bjørns øine; han saa paa sin hustru, og munden hans drog sig til et skjævt smil:

«Du mener at denne ene skulde være jeg?»

Fru Aashild krystet sine hænder og løftet dem mot ham: «Bjørn, du skjønner hvad det gjælder for disse to —»

«Og saa mener du, at med mig er det ute allikevel,» spurte han langsomt. «Eller mener du der er saa meget igjen av den manden jeg var engang, at jeg tør sverge vranged for at fri gutten der fra at gaa under? Jeg som selv blev dradd under — for alle de aarene siden. Dradd under, sa jeg,» tok han i.

«Det sier du for jeg er gammel nu,» hvisket Aashild.

Kristin brøt ut i graat, saa det skar gjennem stuen. Hun hadde sittet i kroken ved Aashilds seng, stiv og stille. Nu tok hun paa at graate overlydt. Det var som fru Aashilds stemme hadde revet hendes hjerte aapent. Den hadde været tung av minder om elskovs sødme, det var som fik først den stemmen Kristin til at fatte helt, hvad hendes og Erlends kjærlighet hadde været. Mindet om het og heftig lykke skyllet over alt andet — skyllet bort det haarde fortvilelsens had fra denne sidste nat. Hun visste bare om sin kjærlighet og sin vilje til at holde ut.

De saa paa hende alle tre. Da gik herr Bjørn bort og tok under hendes hake, saa ned paa hende:

«Sier du, Kristin, hun gjorde det selv?»

«Det er sandt hvert ord I har hørt,» sa Kristin fast. «Vi truet hende til hun gjorde dette.»

«Kristin hadde hun agtet en værre skjæbne,» sa Aashild.

Herr Bjørn slap piken. Han gik bort til liket, løftet det op i den sengen hvor Eline hadde ligget natten før, og la det ind til væggen, dækket tepperne godt opover.

«Jon og den svenden du ikke kjender, faar du sende hjem til Husaby med den besked at Eline følger dig sydover. La dem ride ved middagstid. Si at kvinderne sover herinde; de faar spise i ildhuset. Siden faar du tale med Ulv og Haftor. Har hun truet med at gjøre dette før? Saa du kan føre vidne paa det, om der blir spurt efter slikt?»

«Hvert menneske som har været paa gaarden de sidste aarene vi levet sammen der,» sa Erlend træt, «kan vidne at hun truet med at undlive sig selv — og mig og sommetider — naar jeg talte om, jeg vilde skilles fra hende.»

Bjørn lo barsk:

«Det tænkte jeg. Ikveld faar vi klæ hende i reisetøiet og sætte hende i slæden. Du faar sætte dig ved siden av hænde —»

Erlend svaiet, der han stod:

«Det kan jeg ikke.»

«Gud vet hvor meget mand der er igjen av *dig*, naar du faar raadet med dig selv en tyve aar til,» sa Bjørn. «Tænker du du kan kjøre slæden da? Saa skal jeg sitte hos hende. Vi faar fare om nat og paa ødeveie, til vi er nede i Fron. I denne kulden kan ingen vite hvor længe hun har været død. Vi kjører ind til munkenes herberg paa Roaldstad. Der vidner du og jeg, at dere kom i ordstrid bak i slæden. Det er vidnefast, at du har ikke villet leve med hende siden du blev løst av bannet, og at du har beilet til en mø som er din like. Ulv og Haftor faar holde sig unna hele veien, slik at de kan sverge, om det trænges, at hun var i live sidst de saa hende. Det kan du vel faa dem til? Hos munkene kan du faa hende lagt i kiste — og saa faar du kjøpslaa med presterne om gravfred for hende og sjælefred for dig selv.

— Ja det er ikke vakkert. Men du har ikke stelt slik, at det kan bli vakrere. Staa ikke der som en barnkone der skal til at daane bort. Gud hjælpe dig, gut, du har nok ikke prøvet det før at kjende eggen paa halsknuten, du.»

Der stod en bitende sno ned fra fjeldet — det røk fint og sølvblankt fra snefonnerne op mot den maaneblaa luft, da mændene skulde kjøre.

Der var spændt to hester foran hinanden. Erlend sat fremme paa slæden. Kristin gik bort til ham:

«Denne gangen, Erlend, faar du friste at faa sendt mig bud, hvordan færden gaar, og hvor det blir av dig.»

Han klemte hendes haand saa hun syntes, blodet maatte sprække av neglerøtterne.

«Tør du holde fast ved mig endda, Kristin?»

«Ja endda,» sa hun, og litt efter: «I denne gjerning har vi skyld begge — jeg egget dig, for jeg vilde hendes død.»

Fru Aashild og Kristin stod og saa efter færden. Slæden duppet op og ned over fonnerne. Den blev borte i en sænkning — kom frem længer nede paa en hvit vold. Men saa for mændene ind i skyggen av en kamp og forsvandt for godt.

De to kvinder sat foran ovnen, med ryggen til den tomme sengen, som fru Aashild hadde baaret klær og halm ut av. De kjendte begge, at den stod der tom og gapte bak dem.

«Vil du vi skal sove i ildhuset inat,» sa fru Aashild engang.

«Det blir vel detsamme, hvor vi lægger os,» sa Kristin.

Fru Aashild gik ut og saa efter veiret.

«Ja blaaser det op eller blir lindveir, da rækker de ikke langt før det kommer op,» sa Kristin.

«Det blaaser altid her paa Haugen,» svarte fru Aashild. «Der er ikke tegn til veirvending.»

Saa sat de som før.

«Du faar ikke glemme,» sa fruen en gang, «hvad for skjæbne hun hadde agtet dere.»

Kristin svarte sagte:

«Jeg tænker paa, jeg hadde kanske villet det samme i hendes sted.»

«Aldrig hadde du villet volde, at et andet menneske blev spedalsk,» sa fru Aashild heftig.

«Mindes du, moster, du sa til mig engang, det er godt naar en ikke tør gjøre det en ikke synes er vakkert. Men det er ikke saa godt, naar en synes en ting er ikke vakker, fordi en tør ikke gjøre det.»

«Du turde ikke gjøre det for synden,» sa fru Aashild.

«Nei jeg tror ikke det,» sa Kristin. «Det er saa, at jeg har alt gjort meget som jeg skulde trodd engang jeg turde ikke for synden. Men jeg saa ikke da, at det følger med synd, at en maa træde ned andre.»

«Erlend vilde slutte med sit ulevned længe før han traf dig,» svarte Aashild heftig. «Det var ute mellem de to før.»

«Jeg vet det,» sa Kristin. «Men hun har vel aldrig faat aarsak til at tro, Erlends forsætter var saa faste, at hun ikke kunde rokke dem.»

«Kristin,» bad fru Aashild angstfuld, «du vil vel ikke slippe Erlend nu. Nu kan dere ikke berges uten dere berger hinanden.»

«Slik vilde vel neppe en prest raade,» sa Kristin og smilte koldt. «Men jeg vet, at jeg kommer ikke til at slippe Erlend — ikke om jeg skal træde ned min egen far.»

Fru Aashild reiste sig op.

«Vi kan like gjerne ta for os noget at gjøre som sitte slik,» sa hun. «Det vilde vel være faafængt om vi fristet at gaa tilro.»

Hun hentet smørkjernen fra koven, bar ind nogen ringer med melk og fyldte i, stillet sig til og vilde kjerne.

«La mig gjøre dette,» bad Kristin. «Jeg har yngre ryg.»

De arbeidet uten at tale sammen; Kristin stod ved kovedøren og kjernet, og Aashild kardet uld fremme ved aaren. Først da Kristin hadde silt ut av kjernen og holdt paa at kna smørret, spurte den unge med ett:

«Moster Aashild — er I aldrig ræd for den dag, da I skal staa for Guds dom?»

Fru Aashild reiste sig, kom bort og stod foran Kristin i lyset:

«Kanhænde faar jeg mod til at spørge den som har skapt mig, slik jeg er, om han vil miskunde sig over mig, naar hans tid er. Ti jeg har aldrig bedt om hans miskund, naar jeg gjorde mot hans bud. Og aldrig har jeg bedt Gud eller mand gi mig efter en penning av den bod, jeg har svaret her i denne heimen.»

Litt efter sa hun sagte:

«Munan, ældste sønnen min, var tyve aar. Han var

ikke slik da, som jeg vet han er nu. De var ikke slik dengang, børnene mine —»

Kristin svarte stille:

«I har dog hat herr Bjørn ved eders side hver dag og hver nat i alle disse aarene.»

«Ja — det ogsaa har jeg hat,» sa Aashild.

Litt efter var Kristin færdig med smørlagingen. Fru Aashild sa da, at de fik friste at lægge sig nedpaa litt.

Inde i den mørke sengen la hun sin arm om Kristins skulder og drog det unge hode ind til sig. Og det varte ikke længe før hun hørte paa hendes jevne og stille pust at Kristin var sovnet.

IV.

Frosten blev staaende. Paa hvert fjøs i bygden rautet og klaget de sulteforede dyr og led av kulden. Men folk sparte allerede nu paa foret, det ytterste de kunde.

Der blev ikke meget til gjesting i julen dette aaret, men folk holdt sig hjemme hver ved sit.

I julen tok kulden til — det var som hver dag syntes koldere end den forrige. Folk kunde neppe mindes saa haard en vinter — der faldt ikke mere sne heller, selv ikke inde i fjeldet, men den sneen som var kommet ned ved Klemensmesse, frøs haard som sten. Solen skinnet fra klar himmel nu dagene tok til at lysne. Om nætterne spraket og flakket vindlyserne over fjeldkammene i nord, de flakket over halve himmelen — men de bragte ikke veirvending, en dag indimellem kunde det skye over, der drysset litt tør sne, og saa var det klarveir

og brændkulde igjen. Laagen murret og klunket dovt under isbroerne.

Hver morgen tænkte Kristin, at nu orket hun ikke mere, hun holdt ikke ut denne dag tilende. For hver dag følte hun var som en tvekamp mellem faren og hende. Og skulde de staa slik mot hinanden nu, da hvert levende liv av folk og fæ over bygderne led under *en* prøvelse. Men naar kvelden kom, saa hadde hun holdt ut.

Det var ikke slik, at faren var uvenlig. De talte aldrig om det som laa mellem dem, men hun følte bak alt han ikke sa, at han var ubøielig fast besluttet paa at holde ut i sin vægring.

Og det sved i hende av savn efter hans venskap. Det sved saa forfærdelig haardt, fordi hun visste hvor meget andet faren hadde at bære paa — og hadde det været som før, da vilde han talt med hende om det. — Det var saa, at de var bedre berget paa Jørundgaard end de fleste steder ellers, men ogsaa her følte de uaaret hver dag og hver stund. Ellers hadde Lavrans om vintrene brukt at ta op og tæmme ungfolerne sine, men dette aaret hadde han om høsten solgt dem alle syd i landet. Og datteren savnet at høre hans stemme ute i tunet, og se ham tumle med de smekre, raggede to-aaringerne i den leken, han elsket saa meget. Der hadde jo ikke været blankt der paa gaarden i bur eller laaver og binger efter forrige aars høst, men til Jørundgaard kom ogsaa mange folk og bad om hjælp, til kjøps og til gave, og ingen bad forgjæves.

Sent en kveld kom en svær gammel skindklædt mand paa ski. Lavrans talte med ham ute i tunet, og Halvdan bar mat til ham i aarestuen. Ingen paa gaarden som

hadde set ham, visste hvem han var — sagtens var han en av de folkene som levet inde i fjeldet; kanske hadde Lavrans støtt paa ham indi der. Men faren nævnte ikke besøket, og ikke Halvdan heller.

Men en kveld kom en mand som Lavrans Bjørgulfsøn hadde hat noget utestaaende med i mange aar. Lavrans gik paa boden med ham. Men da han kom ind i stuen igjen, sa han:

«Alle saa vil de ha hjælp hos mig. Men her i gaarden min er dere alle imot mig. Du og, hustru,» sa han heftig til Ragnfrid.

Da for moren op mot Kristin.

«Hører du hvad far din sier til mig! Ikke er jeg imot dig, Lavrans. Du vet det jo du og, Kristin, det som hændte her syd paa Roaldstad senhøstes, da han for nedover dalen i følge med den anden horsmanden, frænden hans fra Haugen — hun tok sit eget liv, den usalige konen som han hadde lokket fra alle hendes frænder.»

Stiv og haard svarte Kristin:

«Jeg skjønner at dere laster ham like meget for de aarene han har strævet for at komme ut av synden som for de aarene han levet i den.»

«Jesus, Maria,» ropte Ragnfrid og slog sine hænder sammen. «Hvordan er du blit! Har end ikke dette kunnet volde at du skiftet sind!»

«Nei,» sa Kristin. «Jeg har ikke skiftet sind.»

Da saa Lavrans op fra bænken hvor han sat hos Ulvhild:

«Det har ikke jeg heller, Kristin,» sa han dæmpet.

Men Kristin visste i sit hjerte, paa sæt og vis hadde hun skiftet, om ikke sind saa syn. Hun hadde faat bud

om hvordan den var løpet av, den ulykkesfærden. Det hadde gaat lettere end en kunde vente. Om det var fordi der hadde sat sig kulde i saaret eller hvad det nu kom av, det knivhugget som Erlend hadde faat i brystet, hadde slaat sig vrangt; han kom til at ligge syk en tid i herberget paa Roaldstad. Herr Bjørn hadde pleiet ham de dagene. Men ved det at Erlend var saaret hadde det faldt lettere at forklare det andet og bli trodd.

Da han kunde fare videre, hadde han ført den døde med sig i en kiste helt til Oslo. Der hadde han nok ved Sira Jons mellemkomst faat gravplads til hende paa kirkegaarden til den nedbrutte Nikolauskirke, og saa hadde han skriftet for biskopen i Oslo selv, og denne hadde lagt paa ham at fare til det hellige blod i Schwerin. Nu var han utdragen av landet.

Hun kunde ikke valfarte til noget sted og finde avløsning. For hende var det at sitte her, bie og tænke og friste at holde ut i sin motstand mot forældrene. Der faldt et underlig vinterkoldt lys over alle minderne om hendes møter med Erlend. Hun tænkte paa hans voldsomhet — i elskov og i sorg — og det bares hende for, at hadde hun kunnet ta op alle ting like saa braat og storme slik med dem straks, da vilde de kanske bakefter synes mindre og lettere at bære. Det hændte at hun tænkte, kanhænde gir Erlend mig op. Hun syntes, hun hadde vist altid hat en liten frygt for, at blev det for vanskelig for dem, saa vilde han gi op. Men hun vilde ikke opgi ham, uten han selv løste hende fra alle eder.

Saa led det fremover vinteren. Og Kristin kunde ikke længer narre sig selv, men hun maatte se, at nu ventet dem alle den haardeste prøvelse, for nu hadde ikke Ulvhild længe igjen at leve. Og midt i sin bitre sorg over søsteren saa hun med gru, at sandelig var hendes egen sjæl forvildet og fortæret av synd. For med det døende barnet og forældrenes usigelige sorg for øie tænkte hun endda paa dette — hvis Ulvhild dør, hvordan skal jeg da kunne utholde at se paa far og ikke kaste mig ned for ham, skrifte alt og be ham tilgi mig og raade over mig —.

De var ute i fasten. Folk hugget ned av de smaa buskaper, de hadde haabet at kunne livberge, for at ikke fæet skulde selvdø. Og menneskene blev syke av at leve paa fisk og ha saa litet og elendig melmat til. Sira Eirik løste hele bygden fra forbudet mot melkemat. Men folk hadde neppe melkedraapen.

Ulvhild laa tilsengs. Hun laa alene i søstersengen, og nogen vaaket over hende hver nat. Det hændte, at faren og Kristin sat over hende begge. Slik en nat sa Lavrans til datteren:

«Mindes du det som broder Edvin sa om Ulvhilds skjæbne. Jeg tænkte det alt dengang, at kanske han mente dette. Men da skjøv jeg det fra mig.»

I disse nætterne talte han stundom om ett og andet fra den tid børnene var smaa. Kristin sat hvit og fortvilet og forstod at bak ordene tigget faren hende.

En dag var Lavrans gaat ut med Kolbein for at hjemsøke et bjørnehi nord i fjeldskogen. Hjem kom de med en binne paa en slæde, og Lavrans hadde en levende

bjørnunge i koftebarmen. Det moret Ulvhild litt, da han synte den frem for hende. Men Ragnfrid sa, dette var dog ikke en tid til at sætte paa et slikt dyr, og hvad vilde han med den nu?

«Jeg skal føde den op til at binde foran buret til møerne mine,» sa Lavrans og lo barsk.

Men de kunde ikke skaffe bjørnungen fet melk, som den maatte ha, og saa dræpte Lavrans den nogen dager efter.

Solen fik saa megen magt at det hændte, det dryppet litt av takene midt paa dagen. Meiserne klemte sig fast og klatret paa tømmervæggene til solsiden, de hakket saa det klang, mens de søkte efter fluer som sov i stokkefarene. Utover voldene lyste sneen haard og blank som sølv.

Endelig en kveld tok det til at trække med skyer over maanen. Om morgenen vaagnet de paa Jørundgaard i et gov av sne som de ikke kunde se ut av til nogen kant.

Den dagen skjønte de at Ulvhild skulde dø.

Hele huslyden var inde, og Sira Eirik kom over. Der brændte mange lys i stuen. Tidlig paa kvelden sluknet Ulvhild stille og rolig i morens arme.

Ragnfrid bar det bedre end nogen hadde ventet. Forældrene sat hos hinanden, de graat begge to ganske stille. Alle graat som var i stuen. Da Kristin gik bort til faren, la han armen om hendes skulder. Han kjendte hvor hun rystet og skalv, og da tok han hende ind til sig. Men hun syntes selv at han maatte kjende det, som om hun var mere bortrykket fra ham end den lille døde i sengen.

Hun skjønte ikke, hvordan hun holdt ut. Hun husket neppe selv, hvad hun holdt ut for, men sløv og stum av smerte holdt hun sig oppe og faldt ikke tilfote.

— Saa blev etpar planker brutt op i kirkegulvet foran Sankt Tomas' alter, og der blev hugget en grav i den stenhaarde jord under til Ulvhild Lavransdatter.

Det snedde tæt og stilt alle de dagene barnet laa paa likstraa; det snedde da hun blev ført til jorden, og det blev ved at sne, næsten uten stans, en hel maaned tilende.

For folket som gik og biet paa vaarens forløsning syntes det som den aldrig vilde komme. Dagene blev lange og lyse, og dalen laa i en damp av braanende sne, mens solen stod paa. Men kulden holdt sig i luften, og varmen fik ingen magt. Om nætterne frøs det haardt — det smaldt i is, det dønnet inde fra fjeldene, og ulvene tutet og ræven gjødde helt nede i bygden som ved midtvinter. Folk skavet bark til kreaturerne, men de styrtet i hobetal paa baasen. Ingen skjønte, hvor dette skulde ende.

Kristin gik ut en slik dag, da der sipret vand i veifarene og sneen glinset som sølv utover jordene. Mot solen var snefonnerne ætt indhule, saa skarebremmens fine isgitter brast med sagte sølvklang, naar hun støtte til den med foten. Men overalt, i den mindste skygge, var den skarpe kulden i luften og sneen haard.

Hun gik opover mot kirken — hun visste ikke selv hvad hun skulde der, men hun droges dit. Faren var der — der var nogen bønder, gildesbrødre, som hadde et stevne i svalen, visste hun.

Oppe i bakken møtte hun bondeflokken, som kom

nedover. Sira Eirik var med dem. Mændene var tilfots alle, de gik i en mørk, lodden klynge, dukkede og snakket ikke sammen; de hilste tvert tilbake da hun hilste, idet hun gik forbi.

Kristin tænkte, det var længe siden den tiden, da hvert menneske i bygden hadde været hendes ven. Nu visste vel alle, at hun var en ond datter. Kanske visste de mere om hende og. Nu trodde de vel ogsaa alle, at der hadde været noget sandt i den gamle snakken om hende og Arne og Bentein. Kanske var hun i det værste vanry. Hun rettet op sit hode og gik videre til kirken.

Døren stod paa gløt. Der var koldt inde i kirken, men endda strømmet der som en lunhet mot hendes sind fra dette dunkle og brune rum, med de høit opstræbende søilestammer, som løftet mørket op mot takets sprængverk. Der var ikke tændt paa altrene, men litt sol faldt ind av dørgløtten og glimtet svakt paa billeder og kar.

Fremme ved Tomasalteret saa hun faren laa paa knæ med hodet ned mot de foldede hænder som krystet luen ind til barmen.

Sky og bedrøvet listet Kristin ut og stod i svalen. Rammet ind av buen mellem de to smaasøiler hun stod og holdt om, saa hun Jørundgaard ligge, og bak hjemmet den blekblaa dis over dalen. I solen blikket elven hvitt av vand og is utigjennem bygden. Men orekrattet langs dens løp var gulbrunt av blomme, granskogen var vaarlig grøn allikevel heroppe ved kirken, og det pjutret og kvitret og fløitet av smaafugl i lunden like ved. Aaja, der hadde været slik fuglesang hver kveld efter solnedgang.

Og hun kjendte, den længselen hun hadde trodd maatte være pint ut av hende nu, længselen i blodet og i kroppen, den rørte sig nu, spædt og svakt som den var ved at vaagne av vinterdvale.

Lavrans Bjørgulfsøn kom ut og laaste kirkedøren bak sig. Han gik bort og stod nær datteren, saa utover ved den næste bue. Hun saa hvor denne vinteren hadde herjet faren. Hun skjønte ikke selv at hun kunde røre ved dette nu, men det for ut av hende allikevel.

«Er det sandt som mor sa forleden dag, at du har sagt til hende — hadde det været Arne Gyrdsøn, da vilde du føiet mig?»

«Ja,» sa Lavrans og saa ikke paa hende.

«Det sa du ikke mens Arne levet,» svarte Kristin.

«Det kom aldrig paa tale. Jeg skjønte nok at gutten holdt av dig — men han sa intet — og han var ung — og jeg merket aldrig at du tænkte slik paa ham. Du kunde vel ikke vente jeg skulde *byde frem* datteren min til en mand som intet eiet.» Han smilte flygtig. «Men jeg holdt av gutten,» sa han sagte. «Og hadde jeg set dig pines ut av kjærlighet til ham —»

De blev staaende og se ut. Kristin følte at faren saa paa hende — hun strævet for at være rolig i ansigtet, men hun kjendte hvor hvit hun blev. Da gik faren bort til hende, la begge armene om hende og knuget hende i favn. Han bøiet hendes hode bakover, saa ned i datterens ansigt, og gjemte det igjen ved sin skulder.

«Jesus Kristus, Kristin liten, er du da saa ulykkelig —»

«Jeg tror jeg dør av det, far,» sa hun ind til ham.

Hun brast i graat. Men hun graat, fordi hun hadde følt i hans kjærtegn og set i hans øine, at nu var han saa pint ut, saa han orket ikke holde fast ved sin motstand længer. Hun hadde vundet paa ham.

Utpaa natten vaagnet hun ved at faren rørte ved hendes skulder i mørket:

«Staa op,» sa han sagte, «hører du —?»

Da hørte hun det sang om husnoverne — den dype fulde tone av vætemættet søndenvind. Det stridrandt av taket, det hvisket av regn som faldt i bløt, tinende sne.

Kristin kastet kjolen paa sig og gik efter faren til ytterdøren. Sammen stod de og saa ut i den lyse mainat — varm vind og regn slog imot dem — himmelen var et velte av flokede, drivende regnskyer, det bruste fra skogene, det fløitet mellem husene — og oppe fra fjeldet hørte de dumpe drøn av sneen som skred utover.

Kristin søkte farens haand og holdt den. Han hadde kaldt paa hende og villet vise hende dette. Slik hadde det været mellem dem før at han vilde ha gjort det. Og nu var det slik igjen.

Da de gik ind igjen for at lægge sig, sa Lavrans:

«Den fremmede svenden som var her i uken, bar brev til mig fra herr Munan Baardsøn. Han agter sig opover hit isommer for at se til mor sin, og da bad han om han maatte finde mig og faa mig i tale.»

«Hvad vil I svare ham, far min,» hvisket hun.

«Det kan jeg ikke si dig nu,» svarte Lavrans. «Men jeg skal tale med ham, og saa faar jeg raade slik som jeg synes jeg kan svare for Gud, datter min.»

Kristin krøp ind igjen til Ramborg, og Lavrans gik og la sig ned ved siden av den sovende hustru. Han laa og tænkte paa, at hvis flommen kom stor og overbrat, da

laa faa gaarder i bygden saa utsat som Jørundgaard. Der skulde være en spaadom om det, at engang vilde elven ta den.

V.

Vaaren kom i ett ryk. Nogen dager efter tøbruddet laa bygden svartbrun under regnskyllene. Vandet fosset nedigjennem lierne, elven vokste og laa som en blygraa sjø i dalbunden, med smaa svømmende lunder i vandskorpen og en lumsk boblende fure av strømmen. Paa Jørundgaard stod vandet langt ind over jorderne. Dog blev skaden overalt mindre end folk hadde frygtet.

Det blev sen vaaronn, og folk saadde sit knappe sædekorn med bøn til Gud, at han maatte spare det for nattefrosten til høst. Og det saa ut som han nu vilde høre dem og lette deres byrder litt. Juni kom med drivende veir, sommeren blev god, og folket vendte sig mot haabet om at uaarets spor skulde bli slettet med tiden.

Høionnen var over, da kom en kveld til Jørundgaard fire mænd ridende. Det var to herrer med to svender, herr Munan Baardsøn og herr Baard Petersøn til Hestnæs.

Ragnfrid og Lavrans lot bordet duke i høienloftsstuen og senger rede til gjesterne i buret. Men Lavrans bad herrerne bie med at føre frem sit maalemne til næste dag, naar de var uthvilte efter reisen.

Herr Munan førte ordet under maaltidet, han vendte meget sin tale til Kristin og snakket som de skulde være godt kjendte. Hun saa at dette likte ikke faren.

Herr Munan var undersætsig, rød i ansigtet, grim, snaksom og noget naragtig av væsen. Folk kaldte ham Munan Stumpe eller Munan Dans. Men med dette væsenet han hadde var dog fru Aashilds søn en forstandig og duelig mand, som hadde været kronens ombudsmand i flere saker og nok hadde en haand med hos dem som raadet rikets styrelse. Han sat i sin mors odelsgods i Skogheimsherred, var meget rik og hadde gjort et rikt gifte. Fru Katrin, hans hustru, var merkelig styg og oplot sjelden sin mund, men manden talte altid om hende som hun skulde være den klokeste kone, saa folk kaldte hende paa skjemt fru Katrin den raadsnilde og den maalfagre. De syntes at leve godt og kjærlig sammen, endda herr Munan var berygtet for sin løsagtige vandel baade før og efter sit giftermaal.

Herr Baard Petersøn var en vakker og anselig gammel mand, om han end nu var noget mavesvær og tung av lemmer. Hans haar og skjeg var noget falmet nu, men endda like meget gult som hvitt. Siden kong Magnus Haakonsøns død hadde han levet i ro og styrt sine store eiendommer paa Nordmøre. Han var enkemand efter sin anden hustru og hadde mange børn, som alle skulde være vakre, velopfostrede og i gode kaar.

Næste dag gik Lavrans og hans gjester til samtale i loftet. Lavrans bad sin hustru være hos, men hun vilde ikke. «Dette maa helt ligge i dine hænder. Du vet, at det blir den tungeste sorg for vor datter, hvis denne sak ikke fremmes, men jeg ser vel at der er ikke litet som kan tale imot dette giftermaal.»

Herr Munan bar frem et brev fra Erlend Nikulaussøn. Erlend bød til at Lavrans maatte i ett og alt raade for

vilkaarene selv, om han vilde fæste ham sin datter Kristin. Selv var Erlend villig til at la sine eiendommer værdsætte og sine indkomster ransake av uvillige mænd, yde Kristin slik tilgave og morgengave at hun blev eiende tredjedelen av hans bo utenom sit eget hjemmefølge og al arv som hun maatte faa efter sine frænder, dersom hun skulde bli enke efter ham uten børn som overlevet faren. Videre bød han til at la Kristin faa raade med fuld myndighet over hendes del av boet, baade det hun eiet hjemmefra og det hun fik av ham. Men om Lavrans ønsket andre vilkaar for boskipnaden, da vilde Erlend ogsaa gjerne høre paa ham og rette sig derefter. Det eneste vilkaar Kristins frænder skulde binde sig til mot dette var, at om de fik vergemaal for børn av ham og hende, da skulde de aldrig friste at omstøte de gaver han hadde git til sine børn med Eline Ormsdatter, men la staa ved magt, at dette gods var utgaat av hans bo før han kom i egteskap med Kristin Lavransdatter. Tilslut bød Erlend til at holde bryllupet med al sømmelig pragt hos sig paa Husaby.

Lavrans tok til orde og sa:

«Dette er et vakkert tilbud. Jeg skjønner at det ligger eders frænde meget paa hjertet at komme til enighet med mig. Det ser jeg ogsaa derav, at han har faat Eder, herr Munan, til at fare for anden gang i et slikt ærinde til en mand som mig, der ikke gjælder stort utenfor denne bygden, og at en herre som I, herr Baard, har umaket Eder med denne reisen for at støtte. Men nu vil jeg si det om Erlends tilbud, at min datter er ikke fostret op til at raade selv over gods og rigdom, men jeg har altid agtet at gi hende til en mand som var slik, at jeg trygt kunde lægge møens velfærd i hans

hænder. Ikke vet jeg om Kristin duer til at sættes med en slik myndighet, men jeg tror neppe hun vil trives med det. Hun er mild og føielig av sind — og dette er en av de grundene som jeg har hat i hugen, da jeg satte mig mot dette giftermaalet, at Erlend har dog vist uforstand i flere stykker. Hadde hun været en raadelysten, djerv og stridig kvinde, da hadde saken straks staat anderledes.»

Herr Munan brast i latter og sa:

«Kjære Lavrans, klager I over, at møen er for litet stridig —» og herr Baard sa med et litet smil:

«Vilje synes mig dog Eders datter har vist, at hun ikke mangler — i to aar har hun nu holdt fast ved Erlend bent imot Eder.»

Lavrans sa:

«Jeg husker det godt nok, allikevel vet jeg hvad jeg sier. Ondt har det været for hende selv i denne tiden hun har trodset mig, og hun blir ikke længe glad med en husbond, uten han kan raade over hende.»

«Det var djævelen og det,» sa herr Munan. «Da maa Eders datter være meget ulik alle de kvinder jeg har kjendt, for jeg har ikke set *en*, som ikke helst vilde raade baade over sig selv og bonden sin med.»

Lavrans trak paa skuldrene og svarte ikke.

Baard Petersøn sa da:

«Jeg kan tænke, Lavrans Bjørgulfsøn, at I har ikke faat mere lyst til dette giftermaalet mellem Eders datter og min fostersøn, siden det tok en slik ende med den konen han hadde hos sig. Men nu maa I vite, at det er kommet op, denne arme kvinden hadde latt sig lokke av en anden mand, Erlends gaardsstyrer paa Husaby. Erlend visste om dette, da han reiste med hende ned

gjennem dalen, han hadde budt til at utstyre hende med sømmelig hjemmefølge, om han vilde egte hende.»

«I er viss paa at dette er slik,» spurte Lavrans. — «Endda vet jeg ikke om saken blir vakrere av det. Haardt maatte det være for en kvinde av god æt at gaa ind paa gaarden ved husbondens haand, men følges ut med drengen.»

Munan Baardsøn tok i:

«Jeg skjønner dette, Lavrans Bjørgulfsøn, det meste I har mot systrungen min er at han hadde dette uheldet med Sigurd Saksulvsøns kone. Og det er saa, at vel var det ikke. Men I faar da mindes, mand, i Guds navn — der gik den unge drengen i huset med en ung og vakker viv, og hun hadde en gammel kold, uduelig husbond — og natten er et halvaar lang deroppe; ikke synes jeg en kunde ventet stort andet, uten Erlend hadde været rent en hellig mand. Det kan ikke negtes, munkekjøt har Erlend aldrig hat, men jeg tænker heller ikke Eders unge, vakre datter vilde takke til om I gav hende til en munkemand. — Det er saa, at Erlend stelte sig dumt og værre siden —. Men denne saken maa da være slut engang — vi frænderne hans har strævet for at hjælpe gutten paa fote igjen, konen er død, og Erlend har sørget alt han evnet for hendes krop og sjæl, bispen i Oslo selv har løst ham ut av hans synd, og nu er han hjemkommet, renset ved det hellige blod i Schwerin — vil I være strengere end bispen i Oslo og han erkebispen eller hvem det nu er som raader dernede med det kostelige blod —.

Kjære Lavrans, det er slik, at renlevned er en vakker ting, men det evner sandelig ikke en voksen kar uten en særskilt naadegave fra Gud. Ved Sankt Olav — I

faar da mindes, at den hellige kongen selv fik ikke den gaven før det led mot slutten av hans liv hernede — ventelig var det Guds vilje, at han skulde først avle den dugelige drengen kong Magnus som kastet ned hedningenes storm paa nordlandene. Kong Olav hadde ikke den sønnen med dronningen sin, og dog sitter han blandt de høieste helgener i Himmerike. Ja jeg ser paa Eder at I synes dette er usømmelig tale —»

Herr Baard brøt av:

«Lavrans Bjørgulfsøn, jeg likte ikke denne saken bedre end I, da Erlend kom til mig første gangen og sa, han hadde lagt sin hug til en mø, som var bortlovet. Men jeg har skjønt det siden, at der er saa sterk en kjærlighet mellem disse to unge, at det vilde være stor synd at skille deres venskap. Erlend var med mig til den sidste juleveitslen kong Haakon holdt for sine mænd — der møttes de, og straks de saa hinanden, daanet eders datter ned og laa som død en lang stund — men jeg saa paa min fostersøn, at han vilde heller miste sit liv end hende.»

Lavrans sat litt inden han svarte:

«Ja slikt tykkes en at være vakkert naar en hører det i en riddersaga fra sydlandene. Men vi er nu ikke i Bretland, og I vilde vel ogsaa kræve mere av en mand I skulde ta til maag end at han har faat eders datter til at daane av elskov for alle folks øine —»

De to andre taug, da blev Lavrans ved:

«Jeg tænker det, I gode herrer, at hadde ikke Erlend Nikulaussøn forringet meget baade sit gods og sit ry, da sat I ikke her og bad saa meget en mand i mine kaar, at jeg skulde gi min datter til ham. Men jeg vil ikke at det skal sies om Kristin at hun blev hædret, da

hun giftet sig ind paa Husaby med en mand av landets gjæveste ætter — efter manden hadde skjæmt sig ut slik, at han kunde ikke vente bedre gifte eller holde oppe sin ætts anseelse.»

Han reiste sig heftig, gik frem paa gulvet og drev op og ned.

Men herr Munan fór op:

«Nei Lavrans, snakker I om at skjæmme sig ut, da skal I sandt for Gud vite at I er altfor hovmodig —»

Herr Baard brøt ham av; han gik bort til Lavrans:

«Hovmodig er I, Lavrans — I er slik som hine bønderne vi har hørt om før i tiden som ikke vilde ta mot navnebøter av kongerne, fordi deres hovmod kunde ikke taale at folk skulde si, de skyldte nogen tak uten sig selv. Det sier jeg eder, hadde Erlend staat med saa megen ære og rigdom som svenden var født til, saa vilde jeg endda ikke regnet for at jeg forringet mig, naar jeg bad en godættet og velstaaende mand om at gi sin datter til min fostersøn, hvis jeg skjønte de to unge kan faa sin hjertespreng, skal de skilles ad. Helst,» sa han sagte og la en haand paa den andens skulder, «hvis det stod slik at det var bedst for begges sjælehelse at de fik gifte sig med hinanden.»

Lavrans rettet sig unna den andens haand; hans ansigt blev stængt og koldt:

«Jeg skjønner vist ikke hvad I mener, herre.»

De to mænd saa paa hinanden en stund; da sa herr Baard:

«Jeg mener det at Erlend har sagt mig, de to har svoret sig til hinanden med de dyreste eder. Kanhænde I tænker som saa, at I har myndighet til at løse eders barn, siden hun har svoret uten eders samtykke. Men

Erlend kan I ikke løse. — Og ikke kan jeg se andet end at det som staar mest i veien er eders hovmodighet — og eders had til synden. Men i det stykke tykkes det mig at I vil være strengere end Gud selv, Lavrans Bjørgulfsøn!»

Lavrans svarte noget usikkert:

«Kanhænde har I nogen ret i dette som I her sier mig, herr Baard. Men mest har jeg sat mig imot dette fordi det syntes mig at Erlend var en utryg mand at gi min datter i hænderne paa.»

«Jeg tænker jeg tør borge for min fostersøn nu,» sa Baard dæmpet. «Han har Kristin saa kjær at jeg vet, gir I hende til ham, da vil han arte sig slik at I skal ikke faa aarsak til at klage paa maagen.»

Lavrans svarte ikke med det samme. Da sa herr Baard indtrængende og holdt ut sin haand:

«I Guds navn, Lavrans Bjørgulfsøn, gi eders jaord!»

Lavrans la sin haand i herr Baards:

«I Guds navn!»

Ragnfrid og Kristin blev kaldt op i loftet, og Lavrans sa dem sin beslutning. Herr Baard hilste vakkert paa de to kvinder, herr Munan haandtokes med Ragnfrid og talte høvisk til husfruen, men Kristin hilste han paa utenlandsk vis med kys, og han gav sig tid over den hilsingen. Kristin kjendte at faren saa paa hende under dette.

«Hvordan liker du din nye frænde, herr Munan,» spurte han spotsk, da han blev alene med hende et øieblik ut paa kvelden.

Kristin saa bønlig paa faren. Da strøk han hende over ansigtet nogen ganger og sa ikke mere.

Da herr Baard og herr Munan gik til ro, sa den sidste:

«Ikke litet skulde jeg git for at faa se denne Lavrans Bjørgulfsøns mine, om han fik vite sandheten om denne dyre datteren. Her har du og jeg maattet tigge paa knæ at Erlend skal faa til kone en kvinde som han har hat hos sig i Brynhilds gaard mange ganger —»

«Hold mund med det,» svarte herr Baard forbitret. «Det er det værste Erlend har gjort at han lokket dette barnet til slike steder — og la aldrig Lavrans faa nys om det; det er bedst for alle at de to nu kan bli venner.»

Det blev avtalt at fæstensøllet skulde drikkes samme høst. Lavrans sa at han kunde ikke gjøre dette gildet meget stort, fordi det forrige aaret hadde været uaar her i dalen; til gjengjæld vilde han selv koste bryllupet, og holde det paa Jørundgaard med sømmelig pragt. Han nævnte igjen uaaret som aarsak til at han krævet, trolovelsestiden skulde vare ett aar.

VI.

Fæstensøllet blev utsat av forskjellige aarsaker; det stod først paa nyaaret, men Lavrans gik med paa at bryllupet ikke derfor skulde bli utsat; det skulde staa straks over Mikalsmesse, som den første avtalen lød.

Saa sat da Kristin paa Jørundgaard og var Erlends rette fæstekone. Sammen med moren saa hun over alt utstyret som var samlet op til hende, og strævet med at øke bunkerne av sengebunad og klær endda mere,

for Lavrans vilde, der skulde intet spares, naar han først hadde git sin datter til husbonden paa Husaby.

Kristin undret sig selv over at hun var ikke mere glad nu. Men trods al travlheten var der ingen rigtig glæde paa Jørundgaard.

Forældrene savnet Ulvhild saart, det skjønte hun. Men hun forstod ogsaa at det var ikke bare det som voldte, at de var saa stille og uglade. De var snille mot hende, men naar de talte til hende om hendes fæstemand, da skjønte hun at de tok paa tak og gjorde det for at glæde hende og vise hende venlighet; de gjorde det ikke for de selv hadde lyst til at snakke om Erlend. De var ikke blit mere glade over det gifte, hun gjorde, nu de var blit kjendt med manden. Erlend selv hadde ogsaa været stille og holdt sig tilbake den korte tiden, han hadde været paa Jørundgaard til trolovelsen — og anderledes kunde det vel ikke være, tænkte Kristin; han visste jo at hendes far bare ugjerne hadde git sit samtykke.

Selv hadde hun og Erlend neppe faat skifte ti ord i enerum. Og det hadde været uvant og rart for dem begge at sitte sammen slik i alle folks paasyn; da hadde de hat litet at tale om, fordi de hadde hat saa meget hemmelig sammen. Der dæmret en usikker frygt hos hende, vag og dunkel, men altid nærværende — at det kanske paa en eller anden maate kunde bli vanskelig for dem, naar de nu blev gifte, det at de først hadde staat hinanden saa altfor nær og siden saa altfor længe hadde været helt skilt ad.

Men hun prøvet at slaa det fra sig. Det var meningen at Erlend skulde gjeste dem paa Jørundgaard ved hvitsøndagstider; han hadde spurt Lavrans og Ragn-

frid om det vilde være dem imot at han kom, og Lavrans hadde ledd litt og svart, han skulde da ta vel imot maagen sin, kunde Erlend vite.

Ved hvitsøndagstider kunde de gaa ute sammen, de kunde da faa tales ved som i gamle dager, og da gik den vel bort, denne skyggen som var kommet mellem dem av den lange skilsmissen, da de hadde gaat hver for sig og baaret sit alene.

I paasken var Simon Andressøn og hans hustru paa Formo. Kristin saa dem i kirken. Simons kone stod ikke langt fra hende.

Hun maatte være meget ældre end ham, tænkte Kristin — nær tredve aar. Fru Halfrid var spæd og liten og mager, men hun hadde et forunderlig yndig ansigt. Selve den bleke brune farven paa hendes haar, som bølget frem under linklædet, var likesom saa blid, og fuld av blidhet var hendes øine; de var store og graa med et dryss av smaa guldstænk i. Hvert drag i hendes ansigt var fint og skjært — men hun var litt graablek i huden, og naar hun aapnet munden, saa man at hun hadde ikke gode tænder. Hun saa ikke sterk ut og skulde ogsaa være sykelig — hadde nok allerede faret ilde flere ganger, hørte Kristin. Hun undret sig paa, hvordan Simon kunde ha det med denne hustruen.

Jørundgaardsfolket og de fra Formo hadde hilst paa hinanden tvers over kirkebakken nogen ganger, men ikke talt sammen. Men tredjedagen var Simon i kirken uten sin kone. Da gik han bort til Lavrans, og de snakket sammen en stund. Kristin hørte at Ulvhild blev nævnt mellem dem. Bakefter talte han med Ragnfrid. Ramborg, som stod hos moren, sa ganske høit: «Jeg

mindes dig godt jeg — jeg vet hvem du er.» Simon lettet barnet op litt og snurret hende rundt: «Det var vakkert av dig det, Ramborg, at du ikke har glemt mig.» Paa hende hilste han bare et stykke borte fra. Og forældrene nævnte ikke møtet efterpaa.

Men Kristin tænkte en hel del paa det. Det hadde allikevel været underlig at se igjen Simon Darre som gift mand. Der var saa meget gammelt som blev levende ved det: hun husket sin egen blinde og undergivne elskov til Erlend dengang. Nu var den noget anderledes. Hun tænkte paa om Simon hadde fortalt sin hustru, hvordan han og hun var blit skilt — men det visste hun han ikke hadde gjort «for min fars skyld», tænkte hun spotsk. Det var saa underlig fattig at hun gik her ugift hjemme hos forældrene endda. Men trolovede var de, Simon kunde se, de hadde faat trodset sit igjennem. Hvad saa Erlend ellers hadde gjort, *hende* hadde han holdt trofast ved, og hun hadde ikke været løs eller letfærdig.

En kveld tidlig paa vaaren skulde Ragnfrid ha et bud sydover til Gamle Gunhild, den enken som sydde pelsverk. Kvelden var saa vakker, og Kristin bad om ikke hun kunde faa fare; tilsidst fik hun lov, da mændene hadde travlt alle.

Det var efter solnedgang, og der steg en fin hvit frostaande op mot den guldgrønne himmel. Kristin hørte ved hvert hovslag den skjøre lyd av kveldis, som brøtes og stænket raslende utover. Men fra krattet langs veien jublet fuglesangen bløtt og vaarlig fuldt mot skumringen.

Kristin red raskt nedover, hun tænkte ikke større paa

noget, men bare kjendte det var godt at faa være alene ute engang igjen. Hun red med øinene fæstet paa nymaanen som var ved at synke ned mot fjeldkammen paa hin siden av dalen. Saa hun var nær faldt av hesten, da den pludselig sprat ut til siden og steilet.

Hun saa der laa et mørkt legeme sammenbyltet i veikanten — først blev hun ræd. Den stygge angsten hun hadde faat i sig for at møte folk alene paa veien blev hun aldrig kvit. Men hun tænkte det kunde være en veifarende som var blit syk, saa da hun atter hadde faat magt over hesten, vendte hun den og red tilbake, mens hun ropte om der var folk?

Bylten rørte sig litt, og en stemme sa:

«Jeg mener det er dig selv, Kristin Lavransdatter —»

«Broder Edvin,» spurte hun sagte. Hun var like ved at tro, dette var blendverk eller djævelskap som vilde narre hende. Men hun gik bort til ham; det var virkelig den gamle, og han kunde ikke reise sig uten hjælp.

«Kjære fader min — er I ute og vandrer paa denne tid av aaret,» sa hun forbauset.

«Lovet være Gud som sendte dig denne veien ikveld,» sa munken. Kristin merket at han skalv over hele kroppen. «Jeg agtet mig nord til dere, men nu orket jeg ikke gaa længer ikveld. Jeg trodde næsten det var Guds vilje at jeg skulde ligge og dø paa de veiene der jeg har ligget og ræket hele mit liv. Men jeg vilde gjerne faat skriftemaal og den sidste tjenesten. Og jeg vilde gjerne set dig igjen en gang, datter min —»

Kristin hjalp munken op paa hesten sin; hun leiet den ved bigslet og støttet ham. Indimellem at han anket sig for hun nu blev vaat om føtterne i issørpen, klaget han sagte av smerte.

Han fortalte at han hadde været i Eyabu siden jul; nogen rike bønder i bygden hadde lovet under uaaret at forbedre kirken sin med nye prydelser. Men det hadde gaat smaat med arbeidet; han hadde været syk utover vinteren — det var noget vondt i maven, saa han brækket op blod og taalte ikke mat. Han trodde selv han hadde ikke langt igjen, og han stundet nu hjem til klostret sit, vilde helst faa dø der hos brødrene sine. Men han hadde faat hug til at komme nordover dalen en sidste gang først, og saa hadde han fulgt med da den prestmunken fra Hamar reiste nord som skulde være den nye husfaren paa pilegrimsherberget paa Roaldstad. Fra Fron hadde han gaat videre alene.

«Jeg spurte det at du var blit trolovet,» sa han, «med denne manden —. Og da fik jeg slik en længsel efter at se dig. Det tyktes mig saart at det skulde være vort sidste møte, det ute i kirken hos os. Det har ligget saa tungt paa hjertet mit, Kristin, at du var kommet ut paa ufredens vei —»

Kristin kysset munkens hand og sa:

«Ikke skjønner jeg, fader, hvad jeg har gjort og forskyldt, at I viser mig saa stor kjærlighet.»

Munken svarte sagte:

«Jeg har tænkt ofte, Kristin, at hadde det baaret til slik at vi hadde møttes oftere, da kunde du blit som min aandelige datter.»

«Mener I at da skulde I først mig dit, at jeg vendte mit sind til klosterlivet,» spurte Kristin. Litt efter sa hun: «Sira Eirik la det paa mig, at kunde jeg ikke faa min fars samtykke og bli gift med Erlend, da maatte jeg gaa ind i et gudelig søsterlag og bedre synderne mine —»

«Jeg har ofte bedt om at du maatte faa længsel efter klosterlivet,» sa broder Edvin. «Men ikke siden du sa det du vet. Jeg vilde du skulde kommet til Gud med kransen din, Kristin —»

Da de kom til Jørundgaard, maatte broder Edvin bæres ind og i seng. De la ham i den gamle vinterstuen, aarestuen, og stelte om ham paa det bedste. Han var meget syk, og Sira Eirik kom bort og saa til ham med lægemidler for legeme og sjæl. Men presten sa det var cancer som feilet den gamle, og han kunde ikke ha længe igjen at leve. Broder Edvin mente selv at naar han var kommet litt til kræfter, vilde han reise sydover igjen og prøve at række hjem til sit kloster. Sira Eirik sa til de andre at han trodde ikke dette var at tænke paa.

Alle paa Jørundgaard syntes der var kommet en stor fred og glæde ind til dem med munken. Folk kom og gik i aarestuen hele dagen, og der var aldrig vondt om nogen som vilde vaake om nætterne hos den syke. De flokket sig saa mange som hadde tid til at sitte og høre paa, naar Sira Eirik kom over og læste for den døende av gudelige bøker, og de talte med broder Edvin om aandelige ting. Og endda meget av det han sa var dunkelt og uklart, som han hadde pleiet at tale, saa syntes folk han styrket og trøstet deres sjæl, fordi hver og en kunde skjønne at broder Edvin var helt opfyldt av kjærlighet til Gud.

Men munken vilde ogsaa gjerne høre om alt mulig andet, spurte nyt fra bygderne, og lot Lavrans fortælle om uaaret. Der var folk som hadde grepet til onde raad i den trængselen og vendt sig til slike hjælpere

som kristne mænd maatte sky. Litt indpaa aasen vest for dalen var der et sted i fjeldet nogen store hvite stener, som var skapt lik menneskenes hemmelige ting, og nogen mænd var faldt til at ofre raaner og kjætter ved denne styggedom. Sira Eirik hadde da faat nogen av de frommeste og modigste bønderne med ditind en nat og de hadde slaat sund stenene. Lavrans hadde været med og kunde vidne, de var helt tilsmurte med blod, og der laa ben og slikt omkring. — Oppe i Heidal skulde folk ha latt en gammel kone sitte ute paa en jordfast sten og kvæde gamle galdrer i tre torsdagsnætter.

En nat sat Kristin alene hos broder Edvin.

Ved midnatstid vaagnet han og syntes at lide store smerter. Da bad han Kristin ta boken om Jomfru Marias jertegn, som Sira Eirik hadde laant broder Edvin, og læse for ham.

Kristin var uvant med at læse høit, men hun satte sig paa sengetrinet og stillet lyset ved sin side; hun tok boken paa knæet og læste saa godt hun kunde.

Om en stund saa hun at den syke laa og bet tænderne sammen; han knyttet sine uttærede hænder under smerterierne.

«I lider haardt, kjære fader,» sa Kristin bedrøvet.

«Det synes mig slik nu. Men jeg vet at det er Gud som har gjort mig til barn igjen, og tumler med mig op og ned —.

— Jeg mindes en gang mens jeg var liten — fire vintrer gammel var jeg — da hadde jeg strøket hjemmefra og tilskogs. Jeg gik vild der og var ute i mange nætter og dager —. Mor min var med de folkene som

fandt mig, og da hun tok mig op i armene sine, bet hun mig i nakken, kan jeg huske. Jeg trodde det var fordi hun var harm paa mig, men siden skjønte jeg bedre.

— Nu længter jeg selv hjem av denne skogen. Der staar skrevet: forlater alle ting og følger mig, men der har været saa altfor meget her i verden som jeg ikke hadde hug til at forlate —»

«I, fader?» sa Kristin. «Altid har jeg hørt alle si at I har været et foredøme paa renlevned og fattigdom og ydmykhet —»

Munken smaalo:

«Ja du unge barnet tror vel ikke der er andet som lokker i verden end vellyst og rigdom og magt. Jeg sier dig, disse er smaa ting som en finder efter veikanten, og jeg, jeg elsket veiene — ikke verdens smaa ting elsket jeg, men hele verden. Gud gav mig naade til at elske fru fattigdom og fru kyskhet fra ungdommen av, og derfor saa trodde jeg, med disse lekesøstrene gik jeg tryg, og saa har jeg vanket og gaat og jeg ønsket jeg kunde kommet over alle jordens veier. Og mit hjerte og mine tanker har vanket og gaat de og — jeg er ræd jeg har faret vild ofte i mine tanker om de dunkleste tingene. Men nu er det slut, Kristin liten, nu vil jeg hjem til huset mit og lægge fra mig alle mine egne tanker, og høre gardianens klare ord om hvad jeg skal tro og tænke om min synd og om naaden i Gud —»

Litt efter sovnet han. Kristin satte sig hen til aaren og passet varmen. Men ut paa morgensiden, da hun selv var ved at blunde av, sa broder Edvin med ett henne ved sengen:

«Jeg er glad, Kristin, at denne saken med Erlend Nikulaussøn og dig er ført til en god ende.»

Da brast Kristin ut i graat:

«Vi har gjort saa megen uret før vi kom hit. Og det gnager mest paa hjertet mit at jeg har gjort min far saa megen sorg. Han er ikke glad for dette nu heller. Og endda saa vet han ikke — visste han alt, da tok han vel sit venskap aldeles fra mig.»

«Kristin,» sa broder Edvin mildt, «skjønner du ikke det, barn, at det er derfor du skal tie for ham, og det er derfor at du ikke maa gjøre ham sorg mere — fordi han aldrig vil kræve bod av dig. Ingen ting du kunde gjøre kunde forandre din fars hjertelag mot dig.»

Et par dager senere hadde broder Edvin det saa godt at han vilde fare sydover. Siden dette laa ham saa meget paa hjerte, lot Lavrans gjøre enslags baare, som blev ophængt mellem to hester, og slik førte han den syke saa langt syd som til Lidstad; der fik broder Edvin nye hester og nyt følge, og slik blev han ført frem saa langt som til Hamar. Der døde han i prædikebrødrenes kloster og blev gravlagt i deres kirke. Siden forlangte barfotbrødrene liket utlevert til sig, fordi mange folk omkring i bygderne holdt ham for en hellig mand, og talte om ham som Sankt Even; bønderne bad til ham opover Oplandene og Dalene helt nord til Trondheim. Der blev derfor en lang trætte mellem de to klostrene om liket.

Om dette hørte Kristin først meget senere. Men hun sørget saare da hun skiltes fra munken. Det syntes hende at han alene kjendte helt ut hendes liv — han hadde kjendt det menløse barn, hun hadde været i sin

fars varetægt, og han hadde kjendt hendes hemmelige liv med Erlend, saa han var som et spænde, syntes hun, der bandt alt hun hadde hat kjært sammen med det som nu fyldte hendes sind. Nu var hun helt skilt fra sig selv som hun hadde været, den tid hun var mø.

VII.

«Jeg tænker,» sa Ragnfrid og kjendte paa de lunkne brygg i karrene, «nu er det saa svalet at vi kan blande i gjæret.»

Kristin hadde sittet i bryghusdøren og spundet, mens hun ventet paa at laagen skulde kjøle sig. Hun la fra sig tenen paa dørhellen, viklet spandet med opløst ølgang ut av aaklædet og maalte op.

«Luk døren først,» bad moren, «saa der ikke kommer træk til. — Du gaar som du sover, Kristin,» sa hun ærgerlig.

Kristin silte ned i bryggerkarrene, mens Ragnfrid rørte.

— Geirhild Drivsdatter kaldte paa Hatt, men det var Oden. Da kom han og hjalp hende med ølbryggingen; han krævet i løn det som var mellem karret og hende. — Det var en saga som Lavrans hadde fortalt engang, mens hun var liten.

— Det som var mellem karret og hende. — Kristin følte sig syk og ør av heten og den søte krydderdamp i det mørke, stængte bryghus.

Ute i tunet gik Ramborg med en ungeflok i ring og sang:

Ørnen sitter paa høgste hallen
og krøker sin gylte klo —

Kristin fulgte med moren ut gjennem det lille forrum hvor der laa tomme ølankere og alslags redskap. Derfra var en dør ut til en stripe grund mellem bryghusets bakre væg og skigaren om bygakeren. En flok griser puffet hverandre, betes og skrek, mens de slos om den utkastede lunkne mask.

Kristin skygget øinene med haanden mot det blendende middagssolskin. Moren saa paa svineflokken og sa:

«Mindre end atten rensdyr kan vi ikke klare os med.»

«Kan vi trænge saa mange, tror I,» sa datteren tankespredt.

«Ja vi maa bære frem vildt med flesket hver dag,» svarte moren. «Og av fugl og hare faar vi neppe mere end som gaar til i høienloftet alene. Du faar huske, her kommer indpaa det andet hundrede mennesker — med tjenestefolk og børn — og de fattige som skal mættes. Og selv om nu du og Erlend farer bort femtedagen, saa blir vel nogen av gjesterne uken ut — mindst.»

«Du faar bli her og passe paa øllet du, Kristin,» mælte Ragnfrid. «Jeg maa gaa og sørge for maten til far din og slaattefolket.»

Kristin hentet spindingen sin, og satte sig der i bakdøren. Hun stak spiren med uldhodet op i armhulingen, men hænderne hendes sank ned i fanget med tenen.

Bakom skigaren glinset byggens vipper som sølv og silke i solen. Over elvesusen hørte hun nu og da lyden av ljaa i engene ute paa holmen — sommetider bet jernet mot en sten. Faren og husfolkene slet for at faa slaattonnen unnagjort. Der var jo saa meget at stri med til hendes bryllup.

Lugten av det lunkne mask og den stramme tev av svinene — hun blev kvalm igjen. Og middagsheten voldte at hun blev saa svimmel og mat. Hvit og stiv i ryggen sat hun og biet paa det skulde gaa over — vilde ikke bli syk igjen.

— Saan hadde hun aldrig kjendt sig før. Det nyttet nok ikke om hun prøvet at trøste sig, det var ikke sikkert endda, hun kunde ta feil. Det som var mellem karret og hende —.

Atten rener. Indpaa det andet hundrede av bryllupsgjester. — Folk skulde faa litt at le av da, naar det spurtes at alt dette opstyret hadde bare været om en barnkone som de skulde se at faa gift forinden —.

Aanei. Hun kastet fra sig spindingen og fór op. Med panden mot bryghusvæggen brækket hun sig ned i neslekjærrene som grodde frodig indtil der. Det myldret av brune aamer paa neslerne — hun blev endda sykere av at se det.

Kristin strøk hænderne over sine svedvaate tindinger. Aanei, det var da sikkert nok —.

De skulde vies anden søndag efter Mikalsmesse, og saa skulde deres bryllup drikkes i fem dager. Der var mere end to maaneder til . Da kunde de vel se det paa hende — moren og de andre hustruerne i bygden. De var altid saa kloke slik, visste altid om det, naar en kone gik med barn, maaneder før Kristin kunde skjønne, hvad de saa det paa. Stakkar, hun falmer slik —. Utaalmodig skrubbet Kristin hænderne mot sine kinder, for hun følte de var blodløst hvite.

Før, da hadde hun jo saa ofte tænkt, dette maatte vel komme paa engang. Og hun hadde ikke været saa forfærdelig ræd for det. Men det vilde ikke været det

samme dengang, da de ikke kunde og ikke maatte faa hinanden paa lovlig vis. Det blev regnet — ja for en skam paa sæt og vis, og for synd ogsaa — men var det to unge som ikke *vilde* la sig tvinge fra hinanden, saa glemte folk ikke det og talte om dem med godhet. *Hun* vilde ikke skammet sig. Men naar slikt hændte mellem fæstefolk — saa blev der bare ledd av det og skjemtet grovt. Hun skjønte selv — det var latterlig; her brygget de og blandet vin, der skulde slagtes og bakes og lages til et bryllup som der kunde gaa ord av — og hun, bruden, blev kvalm, bare hun lugtet mat, krøp koldsvedende bakom uthusene og var syk —.

Erlend. Hun bet tænderne sammen i vrede. Han skulde spart hende for dette. For hun hadde ikke villet. Han burde husket paa at før, da alting hadde været saa uvisst for hende, da hun ikke hadde hat andet at lite paa end hans kjærlighet, da hadde hun altid, altid gladelig været ham til vilje. Han skulde latt hende være nu, da hun prøvet at negte, fordi hun syntes, det var ikke vakkert av dem, om de stjal sig til noget efter faren hadde lagt deres hænder sammen i deres begges frænders paasyn. Men han hadde tat hende, halvveis med vold, og med latter og med kjærtegn; saa hun ikke hadde evnet at vise ham, hun hadde ment alvorlig med sin motstand.

— Hun var inde og saa til øllet, kom tilbake igjen og stod og hang over skigaren. Kornet duvet svakt i en liten luftning og glinset. Hun kunde ikke mindes hun hadde set akrerne saa tætte og frodige noget aar som iaar. — Det blikket av elven langt ute, og hun hørte sin fars røst som ropte — ordene kunde hun ikke skjelne, men de lo, folkene ute paa holmen.

— Om hun skulde gaa til sin far og si det. — Det var bedre at la fare alt dette strævet, gi hende og Erlend sammen stilfærdig, uten kirkevigsel og stort gilde — nu det bare gjaldt at hun fik hustrunavn inden det blev synlig for alle mennesker at hun hadde Erlends barn under barmen allerede.

Han blev til spot, Erlend og, like fuldt som hun selv — eller mere; han var dog ingen unggut. Men det var han som hadde villet ha dette bryllupet, han hadde villet se hende staa brud i silke og fløil og høi guldkrone — han hadde villet *det,* og han hadde villet eie hende ogsaa alle de søte, lønlige stunderne. Hun hadde føiet ham i ett og alt. Hun skulde bli ved at gjøre ham til vilje i det andet og.

Saa fik han vel se tilsidst — ingen kunde faa begge deler. Han som hadde snakket om det store julegildet han skulde holde paa Husaby første aaret hun sat som husfrue paa hans gaard — da skulde han syne frem for alle sine frænder og venner og folk fra bygderne vidt omkring den vakre konen han hadde faat. Kristin smilte haanlig. Dette vilde neppe høve ved juletider iaar.

Omkring Gregorsmesse skulde det bli. Det var som tankerne tok til at stime i hendes sind naar hun sa til sig selv, at ved Gregorsmesseleite skulde hun føde barn. Hun var litt ræd ved det ogsaa — hun husket morens skrik som hadde skingret over gaarden i to døgn, dengang Ulvhild kom til verden. Over paa Ulvsvolden var to unge koner efter hinanden døde i barnsnød — og begge de første konerne til Sigurd av Loptsgaard. Og hendes egen farmor som hun var kaldt op efter —.

Men hun var ikke mest ræd. Hun hadde tænkt det i

disse aarene saa ofte, naar hun paany hadde merket, hun var endda usvanger — kanske skulde dette bli straffen over hende og Erlend. At hun skulde bli ved at være gold. De skulde komme til at vente og vente forgjæves paa det de hadde frygtet før, skulde faa haabe saa faafængt som de før hadde frygtet i utrængsmaal. Til de tilslut visste, at engang skulde de bæres ut fra hans ættegaard og være borte — bror hans var jo prest, de børnene han hadde, kunde aldrig arve ham. Munan Stumpe og hans sønner skulde komme ind og sætte sig i deres sæte, og Erlend skulde være slettet ut av slegten.

Hun la en haand haardt ind mot sit fang. Det var der — mellem skigaren og hende, mellem karret og hende. Mellem hende og hele verden var det — Erlends egte søn. Hun hadde alt prøvet det raadet hun hadde hørt fru Aashild tale om engang, med blod av høire og venstre arm. Det var søn hun gik med. Hvad han saa skulde bringe hende. — Hun husket de døde smaa brødrene sine, forældrenes sorgfulde ansigter de gangene de hadde nævnt dem, hun husket alle de gangene hun hadde set dem fortvile for Ulvhilds skyld, — den natten Ulvhild døde. Og hun tænkte paa al den sorg hun selv hadde voldt dem, paa farens forgræmmede aasyn — og endda var ikke enden paa de sorger hun skulde bringe over far og mor —.

Allikevel, allikevel. Kristin la hodet ned paa armen over skigaren; den anden haand holdt hun endda over sit fang. Om det bragte hende nye sorger, om det skulde tvinge hende tildøde — hun vilde hellere dø for at føde Erlend en søn end at de skulde dø begge engang, og husene staa tomme efter dem, og kornet skulde duve for fremmede over bøerne deres —.

Der kom en i forstuen. Øllet! tænkte Kristin — jeg skulde set til det for længe siden. Hun rettet sig op — da dukket Erlend sig ut under dørkarmen og kom frem i solskinnet — straalende glad:

«Er det her du staar,» sa han. «Og du gaar mig ikke et skridt til møtes engang,» spurte han hende; han kom bort og tok omkring hende.

«Kjære, er du kommet hit da,» sa hun forbauset.

Han maatte like været staat av hesten — hadde kappen over skulderen endda og sverdet ved siden — var uraket, skidden og svært støvet. Han var klædt i en rød kjortel som faldt i folder fra halsringningen og var opsplittet i siderne næsten til under armene. Mens de gik gjennem bryghuset og opover tunet, slog dragten om ham saa laarene hans vistes helt til midjen. Det var underlig — hun hadde aldrig før lagt merke til at han skjævet litt utover naar han gik — før hadde hun bare set at han hadde lange, slanke ben, spinkle fotledd og smaa, velskapte føtter.

Erlend var kommet mandsterk — med fem svender og fire løshester. Han fortalte Ragnfrid at han var kommet for at hente Kristins gods — det var vel hyggeligere for hende at finde tingene sine paa Husaby, naar hun kom dit? Og saa sent paa høsten som bryllupet skulde staa, turde det bli vanskeligere at faa fragtet det frem — let kunde det bli skjæmt av sjøvand paa skibet ogsaa? Nu hadde abbeden i Nidarholm budt til at han kunde faa sende det med Laurentiusbussen — de ventet den skulde seile fra Veøy omkring Maria Himmelfartsdag. Derfor var han kommet for at faa kjørt godset ut gjennem Raumsdalen til nesset.

Han sat i ildhusdøren og drak øl og snakket, mens Ragnfrid og Kristin ribbet de vildænder som Lavrans hadde bragt hjem dagen før. Mor og datter var alene ved husene; kvinderne var i engen og raket. Han saa saa glad ut — var godt fornøiet med sig selv som hadde kommet hit i slikt et forstandig ærinde.

Moren gik ut, og Kristin passet spiddet med fuglene. Gjennem den aapne dør kunde hun se et glimt av svendeflokken som laa borte i skyggen paa den anden side tunet og lot ølbollen gaa rundt mellem sig. Han selv sat paa dørstokken, smaasnakket og lo — solen skinnet like paa hans bare, sotsorte haar; hun opdaget at der var nogen graa traader i det. Ja han var snart toogtredve aar vist — men han bar sig som en kaat gut. Hun visste, hun kom ikke til at si ham om sin vanskelighet — tidsnok, naar han saa det selv. Lattermild ømhet strømmet i hendes sind over den lille haarde vreden som var paa bunden, lik en glittrende elv over stener.

Hun elsket ham utover alt — det fyldte hendes sind, endda hun hele tiden saa og husket alt det andet. Hvor litet denne hovmanden i den fine røde kjortel, med sølvsporerne om fot og guldprydet belte, passet i onnetravlheten her paa Jørundgaard. — Hun la ogsaa merke til at faren kom ikke op paa gaarden, endda moren hadde sendt Ramborg ned til elven med bud, hvilken gjest som var kommet.

Erlend stod borte hos hende og tok om hendes skuldre:

«Kan du skjønne det,» sa han straalende. «Tykkes dig ikke det er underlig — at det er vort bryllup som alt dette strævet er for?»

Kristin gav ham et kys og skjøv ham unna — øste fett over fuglene og bad ham ikke staa i veien. Nei hun vilde ikke si det —.

Lavrans kom først op paa gaarden ved natverdstid — sammen med slaattefolket. Han var ikke klædd stort anderledes end arbeidsmændene, i en ufarvet knækort vadmelskofte og ankelsid leistebrok av samme tøi; han gik barføtt og bar ljaaen over skulderen. Det eneste hvori hans dragt skilte sig ut fra tjenestefolkenes var at han bar en skulderkrave av lær for falken som sat paa hans venstre aksel. Han leiet Ramborg ved haanden.

Lavrans hilste noksaa hjertelig paa maagen sin, og bad ham undskylde at han ikke var kommet før — de maatte drive saa haardt de orket med gaardsarbeidet, for selv var han nødt til at gjøre en kjøpstadsreise mellem slaatonnen og skuronnen. Men da Erlend over matbordet bar frem sit ærinde, blev Lavrans noksaa tver.

Undvære vogner og hester nu kunde han umulig. Erlend svarte, han hadde bragt med fire løshester selv. Lavrans mente, der blev mindst tre lass. Desuten, gangklærne sine maatte møen beholde her. Og sengklærne, som Kristin skulde ha med, trængte de at ha paa gaarden under bryllupet, saa mange gjester som de skulde huse.

Neinei, mente Erlend. Der blev vel en raad til at faa det ført frem i høst og. Men han var blit glad, og hadde syntes, det hørtes forstandig ut, da abbeden hadde foreslaat, det kunde komme med klosterbussen. Abbeden hadde mindet om frændskapet: «Det kommer de nu i hug alle,» sa Erlend smilende. Verfarens

misnøie syntes ikke at gaa ind paa ham i mindste maate.

Det blev dog til at Erlend skulde faa laane en vogn og føre avsted et lass med de ting som Kristin kunde trænge mest, straks hun kom i det nye hjemmet sit.

Dagen efter fik de da travlt med at pakke. Den store og den lille vævstolen mente moren kunde gaa med nu — hun fik neppe tid til at væve mere før bryllupet. Ragnfrid og datteren klippet ned den væven som sat paa. Det var ufarvet vadmel, men av det fineste, mykeste uld, med indspundne dotter fra svarte sauer som dannet regelmæssige spetter. Kristin og moren rullet op tøiet og la det i skindsækken. Kristin tænkte, det vilde være godt til svøp — vakkert ogsaa naar der kom røde eller blaa linder utenpaa.

Sømmestolen, som Arne hadde smidd engang, kunde ogsaa sendes. Kristin tok ut av skrinet alle de ting hun hadde faat av Erlend tid efter anden. Hun viste moren den blaa fløilskaapen med rødt mønster som hun skulde ride brudefærd i. Moren snudde og vendte den, og følte paa tøiet og skindforet.

«Det har været en meget kostbar kaape,» sa Ragnfrid. «Naar gav Erlend dig denne?»

«Den gav han mig mens jeg var i Nonneseter,» sa datteren.

Kristins brudekiste, den som moren hadde samlet i fra hun var liten, blev pakket om. Den var utskaaret i ruter med et springende dyr eller en fugl mellem løv i hvert felt. Brudekjolen hendes la Ragnfrid ned i en av sine egne kister. Den var ikke helt færdig, de hadde sydd paa den i vinter. Den var av skarlagenrød silke

og skaaret slik at den skulde sitte meget stramt efter legemet. Kristin tænkte, nu blev den altfor trang til hende over brysterne.

Mot kvelden stod lasset færdig og gjuret under vogntaket. Erlend skulde fare tidlig næste morgen.

Han stod med Kristin og hang over gaardsledet, saa nordover, hvor et blaasvart uveirsmørke fyldte dalen. Tordøn rullet inde i fjeldet — men sydover laa voldene og elven i gult, stikkende sollys.

«Kan du mindes uveiret hin dagen i skogen ved Gerdarud,» spurte han sagte og lekte med hendes fingre.

Kristin nikket og prøvet at smile. Luften var saa tung og lummer — hendes hode verket, og hun svedet ved hvert aandedrag hun tok.

Lavrans kom bort til de to ved grinden og snakket om veiret. Det pleiet sjelden at gjøre skade her nede i bygden — men Gud maatte vite om en ikke spurte ulykker paa fæet og hestene oppe i fjeldet.

Det var svart som natten oppe over kirken paa bakken. Et lynglimt synte frem en hesteflok som stod sammentrængt og urolig paa volden utenfor kirkegaardsgrinden. Lavrans trodde ikke de hørte til her i bygden — det var snarere hester fra Dovre som hadde gaat paa fjeldet oppe under Jetta; han kunde dog ha hug til at gaa opover og se paa dem, ropte han gjennem tordønnet — om der skulde være nogen av hans imellem —.

Et forfærdelig lyn flærret mørket deroppe — tordønnet skrattet og braket saa de kunde ikke høre ørenslyd. Hesteflokken sprængte utover voldene under aasen. De slog kors for sig alle tre —

— da kom et lyn til; det var som himmelen flaknet like over, en vældig snehvit ildslue svøpte ned paa dem — de tre blev kastet mot hinanden, de stod med lukkede, blendede øine og kjendte en lugt som av svidd sten — og tordenbraket drev dot i ørene paa dem.

«Sankt Olav, hjælp os,» sa Lavrans sagte. «Se bjerken, se bjerken,» skrek Erlend: den store bjerken inde paa jordet syntes at vakle — saa skilte en svær gren sig ut og seg ned mot bakken, brytende en flænge ut av stammen.

«Tro den skal ta varme —. Jesus Kristus! Det brænder paa kirketaket,» ropte Lavrans.

De stod og stirret — nei — jo! Der piplet røde luer frem i spaandækket under takrytteren.

Begge mændene la paa sprang tilbake over tunet. Lavrans rev op alle husdører og skrek ind; folkene myldret ut.

«Ta økser, ta økser — tømmerøkserne,» ropte han, «og haker —» han for forbi til stalden. Straks efter kom han ut, leiende Guldsveinen efter manet, han sprang op paa den usadlede hest og sprængte nordover; han hadde den store bilen i haanden. Erlend red like efter — alle mændene fulgte; nogen var tilhest, men nogen kunde ikke raa med de opskræmte dyr, gav op og løp efter. Tilslut kom Ragnfrid og gaardens kvinder med bøtter og spand.

Ingen syntes at sanse uveiret længer. I lysningen av lynene saa de folk strømme ut av husene længre nede i bygden. Sira Eirik løp allerede oppe i bakken, fulgt av husfolket sit. Det dundret av hestehover nedpaa broen — nogen karer sprængte forbi; de vendte hvite, forfærdede ansigter mot sin brændende kirke.

Det blaaste litt fra sydøst. Ilden hadde godt tak i nordvæggen; i vest var indgangsdøren sperret allerede. Men det hadde ikke fattet i sydsiden eller i korrundingen endda.

Kristin og kvinderne fra Jørundgaard kom ind paa gravgaarden syd for kirken paa et sted, hvor gjærdet var brutt ned.

Det vældige røde skin lyste op lunden nord for kirken og pladsen med bommene til at binde hester ved. Dit kunde ingen komme for heten — korset stod alene derfremme, badet i flammeskjæret. Det saa ut som det levet og rørte sig.

Gjennem ildens buldren og hvinen lød drønnet av økserne mot sydvæggens staver. Der var mænd i svalen som hugget og hamret, mens andre forsøkte at rive ned selve svalgangen. Nogen ropte til kvinderne fra Jørundgaard at Lavrans og etpar mænd til hadde fulgt Sira Eirik ind i kirken. De maatte se at faa aapning i væggen — der lekte smaa ildtunger mellem spaanerne over taket her og. Snudde vinden, eller stilnet den av, vilde ilden spænde om hele kirken.

Tænke paa slukning var unyttig; der var ikke tid til at gjøre kjede ned til elven, men paa Ragnfrids bud stillet kvinderne sig op og langet vand fra den lille bækken som randt vest i veikanten — det var litt til at slaa paa sydvæggen og paa de mændene som arbeidet der. De hulkegraat, mange av dem, imens, av spænding og av angst for de folkene som var trængt ind i det brændende hus, og av sorg over kirken sin.

Kristin stod helt fremme i kvinderækken og langet bøtter — hun stirret aandeløst paa kirken hvor de var inde, baade faren og Erlend vist.

Svalgangens søiler laa nedrevet i et vase av træ og spaanflaker fra omgangens tak. Mændene bar løs paa stavvæggen av al magt — en hel flok hadde løftet en tømmerstok og rendte imot.

Erlend og en av svendene hans kom ut av den lille dør syd paa koret; de bar mellem sig den store kisten fra skrudhuset — den som Eirik pleiet at sitte paa, naar han hørte skriftemaal. Erlend og manden veltet kisten ut paa kirkegaarden.

Kristin hørte ikke hvad han ropte; han løp tilbake, op i svalen igjen. Han var myk som en kat, nu han sprang der — ytterklærne hadde han kastet av sig og løp i bare skjorten, brok og hoser.

De andre tok op hans rop — det brændte i skrudhuset og i koret; ingen kunde komme fra langhuset og op til syddøren længer — ilden sperret begge utganger nu. Etpar staver i væggen var blit splintret, Erlend hadde tat en brandhake, rev og slet i vraket av staverne — de flaadde et hul i kirkesiden, mens andre folk skrek de maatte agte sig, taket kunde skride ned og sperre inde dem som var i kirken; det brændte friskt i spaantaket ogsaa paa denne siden nu, og heten tok til at bli ulidelig.

Erlend sprang ind i hullet og hjalp ut Sira Eirik. Presten kom med kjolefanget fuldt av altrenes hellige kar.

En unggut fulgte med haanden over ansigtet og det høie processionskors stangende frem for sig. Lavrans kom efter. Han holdt øinene lukket for røken — han vaklet under det svære krucifiks som han bar i favnen; det var meget høiere end manden.

Folk sprang til og hjalp dem ned paa kirkegaarden. Sira Eirik snublet, faldt i knæ, og alterkarrene trillet

utover bakken. Sølvduen sprang op, og hostien faldt ut — presten tok den op, børstet av den og kysset den, mens han hulket høit; han kysset det forgyldte mandshode som hadde staat over alteret med litt av Sankt Olavs haar og negler i.

Lavrans Bjørgulfsøn stod endda og holdt om rodekorset. Hans arm laa utover korsets arme, han lutet sit hode ind mot Kristusbilledets skulder; det saa ut som Frelseren bøiet sit fagre, bedrøvede ansigt trøstende indtil manden.

Taket hadde begyndt at skride ind stykkevis paa nordsiden av kirken — et brændende bjelkestykke slængtes ut og ramte den store klokken i støpulen ved kirkegaardsgrinden. Klokken tonet med en dyp hulkelyd, der døde i et langt støn som ildens buldren druknet.

Ingen hadde git agt paa veiret under dette — det hele hadde ikke varet lange stunden, men hellerikke det hadde vel folk sanset. Nu tordnet og lynte det langt syd i dalen, regnet som hadde faldt en stund, tok til og vinden la sig.

Men med ett var det som et seil av flammer blev heist op fra grundsvillen — ett nu, og med et hvin spændte ilden om kirken fra ende til anden.

Folk styrtet unna for den fortærende hete. Erlend var ved Kristins side med ett og drog hende nedover. Det lugtet svidd av hele ham — hun fik haanden fuld av brændt haar, da hun strøk over hans hode og ansigt.

De kunde ikke høre hinandens stemmer for brandens buldren. Men hun saa, hans øienbryn var svidd væk til roten, han hadde brandsaar i ansigtet, og der var brændte steder i skjorten hans. Han lo, da han drog hende med sig efter de andre.

Folket fulgte den graatende gamle prest og Lavrans Bjørgulfsøn med krucifikset.

Ved enden av kirkegaarden stillet Lavrans roden fra sig op mot et træ, han sank ned tilsæte paa vraket av gjerdet. Sira Eirik sat der alt — han rakte ut armene mot den brændende kirke:

«Farvel, farvel, du Olavskirken. Gud signe dig, du Olavskirken min, Gud signe dig for hver en stund jeg har sunget i dig og messet — du Olavskirken, godnat, godnat —»

Sognefolket graat høit med ham. Regnet strømmet ned over menneskeklyngerne, men ingen tænkte paa at gaa. Det saa ikke ut til at dæmpe varmen i det tjærede træverk — brander og glødende spaan blev slængt omkring. Straks efter styrtet takrytteren ned i branden med et gov av gnister staaende tilveirs efter sig.

Lavrans sat med den ene haanden for ansigtet; den anden arm laa utover hans fang, og Kristin saa at ærmet var blodig fra skulderen og helt ned, blod randt utover hans fingre. Hun gik bort og rørte ved.

«Det er vist ikke stort — der faldt noget ned paa skulderen min,» sa han og saa op. Han var hvit helt ut paa læberne. «Ulvhild,» hvisket han vaandefuldt og saa ind i baalet.

Sira Eirik hørte det og la en haand paa hans skulder.

«Det vækker ikke barnet dit, Lavrans — hun sover like godt om det brænder over leiet hendes,» sa han. «Ikke har hun mistet sit sjælehjem, slik som vi andre ikveld.»

Kristin gjemte sit ansigt ind til Erlends bryst — stod slik og følte hans arme om sine skuldre. Da hørte hun at faren spurte efter sin hustru.

Nogen svarte at en kvinde hadde faat barnsondt av skrækken; de hadde baaret hende ned i prestegaarden, og Ragnfrid var fulgt med dit.

Kristin husket igjen det hun hadde glemt helt siden de blev var at kirken brændte. Hun skulde vist ikke set paa dette. Der var en mand syd i bygden som hadde en rød flek over halve ansigtet; de sa han var blit slik av at hans mor hadde set paa vaadild, mens hun bar ham. Kjære, hellige jomfru Maria, bad hun indi sig, la ikke mit foster ha faat skade av dette —.

Dagen efter blev der stevnet bygdeting paa kirkebakken — folket skulde raade om at faa reist kirken av nyt.

Kristin søkte Sira Eirik op paa Romundgaard, før han skulde gaa til tinget. Hun spurte presten om han mente, hun burde ta dette som et tegn. Kanske var det Guds vilje at hun skulde si til sin far, hun var uværdig til at staa under brudekronen; det var sømmeligere at hun blev git Erlend Nikulaussøn til egte uten hædersfest.

Men Sira Eirik for op imot hende, hans øine gnistret av sinne:

«Tænker du at Gud bryr sig saa meget om hvordan dere tisperne flyr og spilder dere bort, at han skulde brænde op en fager, ærefuld kirke for din skyld! La du hovmodigheten din fare, og gjør ikke mor din og Lavrans en sorg som de sent kommer over. Bærer du ikke kronen med ære paa din hædersdag — det er ilde for dig, men desto mere trænger du og Erlend vigselen, naar dere føres sammen. Hver og en har sine synder at svare for; derfor er vel denne ulykken kommet over os alle. Se til at bedre dit levned du, og hjelp til at faa op kirken her igjen, baade du og Erlend.»

Kristin tænkte, hun hadde jo endda ikke sagt dette sidste som var kommet paa — men hun slog sig tilro med dette.

Hun gik med mændene til tinget. Lavrans kom med armen i en slynge, og Erlend hadde mange brandsaar i ansigtet; han saa fæl ut, men han lo av det. Ingen av saarene var store, og han sa, han haabet de skulde ikke skjæmme ham til han skulde være brudgom. Han stod op efter Lavrans, og lovet at ofre til kirken fire mark sølv og for sin fæstekone, med Lavrans' samtykke, et markebol av Kristins jord i sognet.

Erlend maatte bli paa Jørundgaard en uke for sine saars skyld. Kristin saa at det var som Lavrans var kommet til at like maagen sin bedre efter brandkvelden; mændene syntes nu at være fuldgode venner. Hun tænkte da, kanhænde at faren kunde bli saa glad i Erlend Nikulaussøn at han vilde dømme overbærende, og ikke ta det saa tungt som hun hadde frygtet, naar den tid kom at han skjønte, de hadde forset sig imot ham.

VIII.

Dette aar blev ualmindelig godt over hele Norddalen. Der blev meget høi og det kom tørt i hus, fra sætrene vendte folk hjem med stor budraat og fete bølinger — og de hadde sluppet naadig fra udyr iaar. Kornet stod saa vakkert at faa mennesker kunde mindes, de hadde set det staa bedre — det blev vel modent og

fuldt av mat, og veiret var det allerbedste. Mellem Bartolomæusmesse og Maria Fødselsmesse, den tiden en mest maatte frygte frostnætterne, regnet det litt og var mildt og skyet, men derefter gik høstmaaneden med sol og vind og milde, disede nætter. Uken efter Mikalsmesse var det meste korn indberget over hele bygden.

Paa Jørundgaard strævet de og stelte til det store bryllupet. De sidste to maaneder hadde Kristin hat saa travlt fra morgen til kveld hver eneste dag, saa hun fik liten tid til at bekymre sig om andet end arbeidet. Hun saa at hun var blit svær over barmen, de smaa lyserøde brystvorter blev brune, og de var ømme som saar hver morgen naar hun maatte op i kulden — men det gik over, naar hun hadde arbeidet sig varm, og saa tænkte hun bare paa alt hun skulde ha utrettet før kvelden. Naar hun maatte rette op ryggen indimellem og staa og hvile litt, kjendte hun at det tok til at bli tungt, det som hun bar i fanget — men hun var like smal og slank at se paa endda. Hun strøk med hænderne nedover sine lange, fine hofter. Nei hun gad ikke sørge over det nu. Det kunde komme over hende at hun tænkte med en liten kriblende længsel — om en maaned eller saa vilde hun vel kjende liv —. Til den tid var hun paa Husaby. Kanske Erlend blev glad —. Hun lukket øinene og bet i sin fæstensring — saa for sig Erlends ansigt, blekt av bevægelse, da han stod her oppe i høienloftet og sa op trolovelsesordene med høit og klart mæle:

«Saa være Gud mit vidne og disse mænd som her staar, at jeg Erlend Nikulaussøn lovfæster mig Kristin Lavransdatter efter Guds og mænds lov, paa slike vilkaar som her er talt for disse vidner som staar hos. At jeg skal eie dig til min kone og du skal eie mig til din husbond, saa længe vi lever begge, at bo sammen i hjonelag, med alt slikt fællesskap som Guds lov og landsloven vet av.»

Hun løp i ærinder over tunet fra hus til hus og stanset et øieblik — rognen stod saa fuld av bær iaar, det blev snevinter. Og solen skinnet over de bleke bøer, hvor kornet stod paa staurer. Gid dette veiret vilde holde over bryllupet.

Lavrans holdt fast ved at datteren skulde vies i kirken. Det var derfor blit bestemt at dette skulde ske i kapellet paa Sundbu. Lørdag skulde brudefærden ride over fjeldet til Vaage, de skulde ligge om natten paa Sundbu og nabogaardene, og ride tilbake søndag efter brudemessen. Samme kveld efter vesper, naar helgen var ute, skulde bryllupet feires og Lavrans gi sin datter bort til Erlend. Og efter midnat skulde brud og brudgom følges til sengs sammen.

Fredag om eftermiddagen stod Kristin i høienloftssvalen og saa paa færden som kom ridende nordfra, forbi den nedbrændte kirke paa bakken. Det var Erlend og alle hans brudemænd. Hun spændte sine øine for at skille ham ut fra de andre. De maatte ikke se hinanden, ingen mand maatte nu se hende før hun blev ført frem brudeklædd imorgen.

Hvor veien tok av til Jørundgaard, skilte etpar kvinder sig ut av flokken. Mændene red videre til Laugarbru; de skulde sove der denne natten.

Kristin gik ned for at møte de kommende. Hun kjendte sig saa træt efter badet og var saar i hodebunden — moren hadde brukt saa sterkt lutvand paa haaret hendes for at faa det rigtig lyst til imorgen.

Fru Aashild Gautesdatter lot sig gli av sadlen i Lavrans' arme. Saa let og ung hun holder sig, tænkte Kristin. Sønnekonen, herr Munans frue, Katrin, saa ældre ut næsten, hun var stor og før, farveløs av hud og øine. Det er underlig, tænkte Kristin, hun er styg og han er utro, og endda sier folk de lever godt sammen. Saa var der to døttre av herr Baard Petersøn, en gift og en ugift. De var hverken stygge eller vakre, saa troværdige og gode ut, men holdt sig noksaa stivt mot de fremmede. Lavrans takket dem høvisk fordi de hadde villet gjøre slik ære paa dette bryllupet og fare den lange veien saa sent paa høsten.

«Erlend blev fostret op hos vor far, da han var gut,» sa den ældste, gik frem og hilste paa Kristin.

Nu kom to unge svende i skarpt trav ridende ind paa tunet — de hoppet av hestene og løp leende efter Kristin, som sprang i hus og gjemte sig. Det var Trond Gjeslings unge sønner, vakre og lovende drenge. De førte med sig brudekronen fra Sundbu i et skrin. Trond og hans hustru skulde først følge med til Jørundgaard søndag efter messen.

Kristin var flygtet ind i aarestuen, fru Aashild kom efter, la sine hænder paa hendes skuldre og drog hendes ansigt ned til sit, til kys.

«Jeg er glad jeg skal leve denne dagen,» sa fru Aashild.

Hun saa hvor tynde de var blit, Kristins hænder, som hun holdt. Hun saa at bruden var blit mager ellers,

men høi over brystet. Alle ansigtets drag var blit smalere og finere end før, tindingerne syntes litt sunkne i skyggen av det tunge, fugtige haar. Kinderne rundet sig ikke mere, og den friske farven var falmet. Men Kristins øine var blit meget større og mørkere.

Fru Aashild kysset hende igjen.

«Jeg ser du har hat meget at stræve med, Kristin,» sa hun. «Du skal faa en drik av mig ikveld, saa du kan være uthvilt og frisk imorgen.»

Det tok til at bævre om Kristins læber.

«Hys,» sa fru Aashild og klappet hendes haand. «Jeg glæder mig til jeg skal pynte dig imorgen — der skal ingen ha set vakrere brud end du blir imorgen.»

Lavrans red over til Laugarbru for at sitte tilbords med sine gjester som var der.

Mændene kunde ikke fuldrose maten — slik fredagskost fik en ikke bedre i det rikeste kloster. Der var rugmelsgrøt, kokte bønner, hvitt brød, og til fisk fik de bare ørret, salt og fersk, og fet rækling.

Efter hvert som mændene tok til sig av øllet, blev de mere og mere oprømte og skjemtet grovere og grovere med brudgommen. Alle Erlends brudesvende var meget yngre end han selv — hans egne jevnaldrende og venner var alle gifte mænd for længe siden. Nu spøkte mændene med det at han var saa gammel og skulde i brudeseng for første gang. Nogen av Erlends ældre frænder, som var temmelig ædru endda, sat og var rædde for hvert ord som faldt, at nu skulde talen drive ind paa emner som det var bedre der ikke blev rørt ved. Herr Baard av Hestnæs holdt øie med Lavrans. Denne drak tæt, men det saa ikke ut til at øllet gjorde

ham gladere, der han sat i høisætet — hans ansigt blev mere og mere spændt, efterhvert som hans øine blev stivere. Men Erlend, som sat ved verfarens høire side, svarte kaat paa skjemten og lo meget; han var rød i ansigtet og hans øine tindret.

Med ett bruser Lavrans op:

«Den vognen, maag — mens jeg mindes det, hvor har du gjort av den vognen du laante av mig isommer —»

«Vogn —» sier Erlend.

«Mindes du ikke du laante en vogn av mig isommer nu længer —. Gud vet det var saa god en vogn at jeg faar aldrig se den bedre, for jeg var over det selv da den blev smidd her paa gaarden. Du lovet og du svor, det vidner jeg for Gud og det vet husfolkene mine, at du lovet du skulde føre mig den tilbake, men det ordet har du ikke holdt —»

Nogen av gjesterne ropte at dette var da ingenting at snakke om nu, men Lavrans slog i bordet og svor paa at han vilde vite hvor Erlend hadde gjort av vognen hans.

«Aa den staar vel i den gaarden paa nesset, der vi fik baat ut til Veøy,» sa Erlend likesæl. «Jeg tænkte ikke det var saa nøie. Det er slik, ser I, verfar — det var en lang og tung færd med læsset utefter dalene, saa da vi kom frem til fjorden, var der ingen av mændene mine som hadde hug til at fare hele den veien tilbake hit med vognen og saa siden over fjeldet nord til Trondheim. Da tænkte jeg, det kunde vel være saa længe —»

«Nei nu maa djævelen flytte mig herfra jeg sitter, om jeg nogen tid har hørt om din like,» tok Lavrans i. «Hvad er det for en skik du har i huset dit — er det

du eller er det svendene dine som raader, hvor de vil fare eller ikke fare —»

Erlend trak paa skuldrene:

«Det er saa, meget har været anderledes end det burde hjemme hos mig. — Den vognen skal jeg nu faa sendt syd til eder igjen, naar Kristin og jeg farer over der. — Kjære min verfar,» sier han smilende og rækker frem haanden, «I kan vite, nu blir der en anden skik paa alt og paa mig med, nu jeg faar Kristin hjem til husfrue. Det var ilde med denne vognen. Men jeg lover eder, dette skal bli sidste gangen I faar aarsak til at klage over mig.»

«Kjære Lavrans,» bad Baard Petersøn, «forlik eder med ham om denne ringe sak —»

«Ringe sak eller større sak,» begyndte Lavrans. Men saa tok han sig i det og haandtokes med Erlend.

Kort efter brøt han op, og gjesterne paa Laugarbru søkte sine sovepladser.

Lørdag før høgstedagstid hadde koner og møer travlt i gammelloftet. Nogen redte brudesengen, og nogen smykket bruden færdig.

Ragnfrid hadde valgt dette huset til brudehus, baade fordi det var det mindste loftet — de kunde huse mange flere gjester i det nye bursloftet; det de selv hadde brukt til soverum om sommeren, da Kristin var liten, før Lavrans hadde faat op det store stuehuset, der de nu bodde baade sommer og vinter. Men gamleburet var desuten ogsaa næsten det vakreste huset paa gaarden, siden Lavrans hadde faat det sat istand — det hadde staat til nedfalds, da de flyttet ind paa Jørundgaard. Det var prydet med den vakreste træskurd

baade ute og inde, og var loftsrummet ikke stort, saa var det desto lettere at drage vakkert med tepper og aaklær og skind.

Brudesengen stod færdig opredt med silketrukne puter, vakre tepper var hængt omkring den som et tjeld; over skindene og kvislerne var der spredt et utsydd silkeklæde. Ragnfrid og nogen flere kvinder holdt paa at hænge aaklær op over vægstokkene og lægge hynder paa bænkene.

Kristin sat i en karmstol som var baaret hitop. Hun var klædd i sin skarlagenrøde brudekjole. Store søljer holdt den sammen over brystet og lukket den gule silkeserk i halsaapningen, gyldne armringer glinset paa de gule silkeærmer. Et forgyldt sølvbelte var slængt tre ganger om midjen hendes, og om hals og barm laa kjede utenfor kjede, ytterst farens gamle gyldne med det store relikvikors. Hendes hænder, som laa i fanget, var tunge av ringe.

Fru Aashild stod bak stolen hendes og børstet det svære, guldbrune haaret utover.

«Imorgen skal du slaa det ut for sidste gang,» sa hun smilende, vandt de røde og grønne silkebindeler, som skulde støtte kronen, om Kristins hode. Saa stimlet kvinderne sammen om bruden.

Ragnfrid og Gyrid av Skog tok Gjeslingættens store brudekrone fra bordet. Den var helt forgyldt, takkerne endte vekselvis i kors og kløverblader, og ringen var sat med bergkrystaller.

De trykket den ned om brudens hode. Ragnfrid var blek, og hænderne hendes skalv, da hun gjorde det.

Kristin reiste sig langsomt. Jesus, saa tungt det var at bære alt dette guld og sølv —. Da tok fru Aashild

hende ved haanden og leiet hende frem til et stort vandkar, — mens brudemøerne slog døren op ut til solskinnet, saa det skulde bli lyst i loftet.

«Speil dig nu, Kristin,» sa fru Aashild, og Kristin bøiet sig over karret. Hun skimtet sit eget ansigt stige hvitt op fra vandet, det kom saa nær, at hun saa guldkronen over det. Rundt om rørte sig saa mange lyse og mørke skygger i speilet — der var noget hun var like ved at mindes — saa var det som hun skulde daane bort — hun tok for sig om karrets rand. Da la fru Aashild sin haand paa hendes og grov sine negler ned i holdet saa vondt, at hun kom til sig ved det.

Der hørtes lurtoner nede ved broen. Fra gaarden blev der ropt op, at nu kom brudgommen med sit følge. Konerne leiet Kristin ut paa bursvalen.

I tunet bølget det av hester med stasseletøi og av helgeklædte mennesker, det glitret og glimtet i solen. Kristin saa utover, forbi alt det, ut mot dalen. Hjembygden laa lys og stille under en tynd, taakeblaa dis, op av disen steg fjeldene graa av ur og svarte av skog, og solen gjød sit lys ned i dalens kumme fra en skyløs himmel.

Hun hadde ikke merket det før, men alt løv var av trærne, lundene skinnet sølvgraa og nakne. Bare orekrattet efter elven hadde litt falmet grønt øverst i toppene, og en og anden bjerk holdt fast paa noget hvitgult løv ytterst paa kvistene. Men trærne var næsten bare — uten rognen, den skinnet endda med brunrødt løv om de blodrøde bær. I den stille, varme dag duftet det syrlig av høst fra det askefarvede teppe som var spredt overalt av nedfaldent løv.

Hadde det ikke været for rognetrærne, saa kunde det

været tidlig paa vaaren. Og for stilhetens skyld — men det var høststilt, saa stilt. Hvergang lurtonerne taug, hørtes ingen anden lyd ute fra bygden end bjeldeklunken fra alle stubbakrer og træder, hvor fæet gik og beitet.

Elven var tynet og liten, den suste saa stilt; det var bare nogen smaa vandstrenger som løp mellem sandmæler og svære flater av hvite, rundslipte sten. Ingen bækkebrus fra lierne — det hadde været slik en tør høst. Endda glimtet det vaatt overalt paa jorderne — men det var bare den fugtighet som siver op av jorden om høst, er dagene end aldrig saa varme og luften klar.

Folkehoben nede paa tunet skiltes og gav plads for brudgommens følge. De unge brudesvende kom just ridende frem; der blev uro blandt kvinderne paa svalen.

Fru Aashild stod ved brudens side:

«Hold dig nu vel, Kristin,» sa hun, «nu er det ikke længe til du er berget under hustrulinet.»

Kristin nikket hjelpeløst. Hun følte hvor forfærdelig hvit hun vist var i ansigtet.

«Jeg er nok altfor blek en brud,» sa hun sagte.

«Du er den vakreste brud,» svarte Aashild, «og der rider Erlend — vakrere to end dere skal en lete efter.»

Erlend selv red frem under svalen. Han sprang fra hesten, let og uhemmet av de tunge, folderike klær. Kristin syntes han var saa vakker at det gjorde vondt gjennem hele hendes legeme.

Han var mørkt klædd, i en fotsid, opsplittet silkekjortel, vissenbrun av farve og indvævet med sort og

hvitt. Om livet hadde han et guldprydet belte og ved venstre hofte et sverd med guld paa hjalte og balg. Bak over hans skuldre faldt en svær, mørkeblaa fløilskappe, og ned paa det svarte haar bar han en sort, fransk silkehue som stod rynket som vinger ut paa siderne og endte i to lange slæp; det ene var kastet tvers over brystet fra venstre skulder og bakut.

Erlend hilste op til sin brud, gik bort til hendes hest og stod ved den med haanden paa sadelbuen, mens Lavrans steg opfor trappen. Kristin blev saa rar og svimmel ved al denne pragt — faren saa fremmed ut i den høitidelig fotside grønne fløilsdragt. Men moren var graablek under linet med den røde silkekjolen sin. Ragnfrid kom og la kaapen om sin datter.

Saa tok Lavrans brudens haand og leiet hende ned til Erlend. Han løftet hende tilhest og steg selv i sadlen. De holdt side om side, de to, foran brudeloftet, mens toget begyndte at ride ut gjennem gaardsledet. Først presterne, Sira Eirik, Sira Tormod fra Ulvsvolden, en korsbroder fra Hamar som var farens ven. Saa kom brudesvendene og møerne par om par. Og nu var det Erlend og hende som skulde ride frem. Efter dem kom brudens forældre, frænderne, venner og gjester i lang rad ned mellem skigarerne til bygdeveien. Et langt stykke fremover var der strødd med rognebærklaser, granris og høstens sidste hvite baldersbraa, og folk stod efter veien, der færden skulde ride, hilsende med tilrop.

Søndag like efter solnedgang vendte ryttertoget tilbake til Jørundgaard. Gjennem de første fliker av skumring lyste baalene røde fra bryllupsgaardens tun. Le-

kere og spillemænd sang og lot giger og trommer laate, mens skaren red mot det varme, røde skin.

Kristin holdt paa at sige overende, da Erlend løftet hende fra hesten foran høienloftssvalen.

«Jeg frøs slik over fjeldet,» hvisket hun, «jeg er saa træt —.» Hun stod litt — da hun steg opfor trappen til loftet, svaiet hun for hvert trin.

Oppe i høienloftsstuen fik de forfrosne bryllupsgjester snart varmen i kroppen — det hetet av alle lysene som brændte i rummet, rykende varm mat blev baaret omkring, og vin, mjød og sterkt øl gik rundt. Susen av stemmer og lyden av folk som spiste duret fjernt for Kristins ører.

Hun sat og kunde ikke bli rigtig varm. Hun tok til at brænde i kinderne om en stund, men føtterne vilde ikke tine og der løp frostbyger nedefter ryggen hendes. Alt det tunge guld tvang hende fremover, der hun sat i høisætet ved Erlends side.

Hver gang brudgommen drak hende til, maatte hun se paa de røde skjolder og flekker som vistes saa skarpt i hans aasyn, nu han tok til at bli het efter ridtet i kulden. Det var merker efter brandsaarene fra isommer.

Den forfærdelige rædselen var kommet over hende igaarkveld, da de sat over bordet paa Sundbu. Da hun møtte Bjørn Gunnarsøns slukte blik som hvilte paa hende og Erlend — øinene ikke blunket og ikke flakket. De hadde klædd herr Bjørn op i ridderklær — han saa ut som en død mand der er galdret tillive.

Om natten laa hun med fru Aashild — hun var brudgommens nærmeste frændekone i laget.

«Hvad er det med dig, Kristin,» sa fru Aashild litt

utaalmodig. «Nu faar du holde dig stiv til enden og ikke være saa overgit.»

«Jeg tænker,» sa Kristin frysende, «paa alle dem som vi har gjort vondt for at vi skulde leve denne dagen —»

«Dere har vel ikke hat det bare godt heller,» sa fru Aashild. «Ikke Erlend. Og jeg tænker at du har hat det værre.»

«Jeg tænker paa de vernløse børnene hans,» sa bruden som før, «jeg undres paa om de vet at faren deres drikker bryllup idag —»

«Tænk paa dit eget barn,» sa fruen. «Vær glad at du drikker bryllup med ham som er far til det.»

Kristin laa litt, synkende svimmel. Det var saa rart at høre det nævnt, det som hadde fyldt hendes sind hver eneste dag i tre maaneder og mere, uten hun hadde kunnet mæle et ord derom til en levende sjæl. Men det hjalp hende bare en liten stund.

«Jeg tænker paa hende som maatte bøte med livet, for hun hadde Erlend kjær,» hvisket hun skjælvende.

«Du kan komme til at bøte med livet selv, før du er et halvaar ældre,» sa fru Aashild haard. «Glæd dig, mens du kan det —.

— Hvad skal jeg si til dig, Kristin,» sa den gamle overgit, «har du da rent mistet modet nu. Tidsnok blir det krævet av dere at dere skal betale for alt, dere har tat — vær ikke ræd for andet.»

Men Kristin følte det som der gik skred efter skred i hendes sind, alt blev revet ned som hun hadde bygget op siden hin rædselsdagen paa Haugen. I den første tiden da hun vildt og blindt hadde tænkt bare, hun vilde holde ut, en dag efter anden vilde hun holde ut.

Og hun hadde holdt ut til det blev lettere — og let tilslut, da hun hadde kastet fra sig alle tanker uten denne, at nu blev det deres bryllup tilslut, Erlends bryllup tilslut.

Hun og Erlend knælte sammen under brudemessen. Men det var som en synkverving altsammen — lysene, billederne, de blinkende kar, presterne i linskrud og korkaaper. Alle mennesker som hadde kjendt hende der hun levet før — de syntes som drømmesyner, der de stod og fyldte kirken i sine fremmede helgedagsklær. Men herr Bjørn stod op mot en søile og saa paa dem med sine døde øine, og hun syntes den anden døde maatte være kommet tilbake med ham, i hans arm.

Hun prøvet at se op til Sankt Olavs billede — han stod rød og hvit og fager, lænet til sin øks, og traadte sit eget syndige menneskevæsen under føtterne — men herr Bjørn drog hendes blik. Og nær ham saa hun Eline Ormsdatters døde aasyn, likeglad saa hun paa dem. De hadde traakket over hende for at komme hit — og hun undte dem det.

Hun hadde reist sig op og veltet av sig alle de sten som Kristin hadde strævet saa med at faa lagt paa den døde. Erlends bortødslede ungdom, hans hæder og velfærd, venners yndest, hans sjæls helse. Den døde rystet det av sig. Han vilde ha mig og jeg vilde ha ham, du vilde ha ham og han vilde ha dig, sa Eline. Jeg har bøtet og han maa bøte og du maa bøte naar din tid kommer. Naar synden er fuldkommet, da føder den død —.

Hun syntes hun knælte med Erlend paa en kold sten. Han knælte med de røde, brændte flekker paa sit bleke aasyn; hun knælte under den tunge brudekrone og følte

den dumpe, knugende tyngsel i sit skjød — syndebyrden, hun bar. Hun hadde lekt og tumlet med sin synd, maalt den som i barnelek. Hellige Jomfru — nu var det snart tiden at den skulde ligge fuldbaaret foran hende, se paa hende med levende øine, syne hende syndens brændemerker, syndens hæslige vanførhet, slaa hadefuldt med forvredne hænder mot sin mors bryst. Naar hun hadde født sit barn, naar hun saa sin synds merker paa det og hun elsket det, som hun hadde elsket sin synd, da vilde leken være lekt tilende.

Kristin tænkte, hvis hun skrek nu, saa det skar over sangen og de dype, messende mandsrøster — ljomet ut over folket. Blev hun kvit Elines aasyn da — vilde der komme liv i den døde mandens øine. Men hun bet tænderne sammen.

— Hellige kong Olav, jeg roper til dig. Dig ber jeg om hjælp blandt alle i Himmelen, for jeg vet du elsket Guds retfærdighet over alle ting. Jeg kalder paa dig, at du tar haand om den uskyldige som er i mit morsliv. Vend Guds vrede fra den uskyldige, vend den over mig, amen i drottens dyre navn —.

Mine børn, sa Eline, er vel menløse og der er ikke plads til dem i land hvor kristenfolk lever. Dit barn er avlet i utlegd, det som mine børn. Ikke kan du kræve ret for det i det landet du er faret bort fra, mere end jeg kunde kræve det for mine —.

Hellig Olav, jeg ber om miskund allikevel. Bed om naade for sønnen min, ta ham i dit vern, saa skal jeg bære ham til kirken din paa mine bare føtter, jeg skal bære mit guldlav ind til dig og lægge det ned paa dit alter, hvis du vil hjælpe mig, amen —.

Hun var stiv som sten i ansigtet, slik stred hun for at holde sig rolig, men det rykket og skalv i hendes legeme, da hun laa paa knæ og blev viet til Erlend.

Og nu sat hun hos ham i høisætet hjemme og sanset alting omkring sig bare som en hildring i feberørsken.

Der var lekerne som spillet paa harper og giger i loftet, det spillet og det sang fra stuen nedenunder og ute fra gaarden. Der var et skjær av rød ild utefra, naar de gik i døren og bar ut og ind.

De stod op omkring bordet, hun stod mellem sin far og Erlend. Faren kundgjorde med høi røst at han nu hadde git Erlend Nikulaussøn sin datter Kristin til hustru. Erlend takket sin verfar og takket alle gode folk som hadde samlet sig for at hædre ham og hans hustru.

Hun skulde sætte sig, sa de, og Erlend la sine brudegaver i hendes knæ. Sira Eirik og herr Munan Baardsøn rullet op brever og læste op om bolaget deres. Brudesvendene stod op imens med spyd i hænderne og støtte stakerne i gulvet, av og til under læsningen og naar gaver og pengeposer blev lagt paa bordet.

De indsatte løse bordene blev ryddet ut, Erlend leiet hende frem paa gulvet og de danset. Kristin tænkte, brudesvendene og brudemøerne vore, de er altfor unge til os — alle de som var unge med os, de er bortflyttet fra disse bøer, hvordan er vi kommet tilbake hit.

«Du er saa underlig, Kristin,» hvisket Erlend i dansen. «Jeg blir ræd for dig, Kristin — er du ikke glad —»

De gik fra hus til hus og hilste paa gjesterne sine. Der var mange lys i alle stuer og fuldt av folk som drak og sang og danset alle steder. Kristin syntes ikke hun

kjendte sig igjen hjemme — og hun hadde mistet al sans av tid — stunderne og billederne fløt saa underlig løsbrutte om hinanden.

Høstnatten var mild; der var spillemænd i tunet ogsaa, og folk som danset om baalet. De skrek at bruden og brudgommen maatte gjøre ære paa dem og, og hun danset med Erlend paa det kolde, duggvaate tun. Det var som hun vaagnet litt av det og blev klarere i hodet.

Ute i mørket svam et lyst taakebaand over elvesusen. Fjeldene stod kulsvarte mot den stjernestrødde luft.

Erlend leiet hende ut av dansen — krystet hende til sig i mørket under en sval.

«Jeg har ikke faat sagt dig det engang — du er saa fager, saa fager og saa væn. Kinderne dine er saa røde som luer —,» han klemte sin kind mot hendes med det samme. «Kristin, hvad er det med dig —?»

«Jeg er saa træt, saa træt,» hvisket hun tilbake.

«Nu skal vi snart gaa og sove,» svarte brudgommen og saa op mot himmelen. Vintergaten hadde svinget og gik næsten ret mot syd og nord. «Mindes du det at sovet hos hinanden har vi ikke siden den eneste natten jeg var hos dig i buret dit paa Skog —»

En stund efter ropte Sira Eirik ut over gaarden, at nu var det mandag. Konerne kom og vilde føre bruden til sengen — Kristin var saa træt at hun orket neppe sætte sig imot det, slik som hun skulde for sømmelighets skyld. Hun lot sig ta og leie ut av loftet av fru Aashild og Gyrid fra Skog. Brudesvendene stod ved foten av trappen med brændende kjerter og dragne sverd; de slog ring om kvindeskaren og fulgte Kristin over tunet, op i gamleloftet.

Konerne klædde av hende brudestasen, stykke for stykke, la det bort. Kristin saa at over sengefoten hang den violblaa fløielskjolen som hun skulde bære imorgen, og oppaa laa et langt snehvitt, fintfoldet linklæde. Det var hustrulinet som Erlend hadde bragt med til hende; imorgen skulde hun binde op sit haar i knute og fæste det over. Det saa saa friskt og svalt og rogivende ut.

Sidst stod hun foran brudesengen, paa nøkne føtter, bararmet, klædt alene i den ankelside, guldgule silkeserk. Kronen hadde de sat paa hende igjen — den skulde brudgommen ta av hende, naar de to blev alene.

Ragnfrid la sine hænder paa datterens skuldre, kysset hendes kind — morens ansigt og hænder var underlig kolde, men det var som graat sprængte paa dypt inde i hendes bryst. Saa slog hun sengen op og bød bruden sætte sig ned i den. Kristin adlød og lænet sig tilbake mot hodegjærdets opstablede silkeputer — hodet maatte hun lute litt frem for at holde paa kronen. Fru Aashild dækket over hende til midjen, la hendes hænder paa silkespredet og tok i brudens skinnende haar, slog det frem over barmen og de nøkne, slanke overarme.

Mændene førte brudgommen ind i loftet. Munan Baardsøn spændte guldbeltet med sverdet av Erlend — da han hængte det ind paa væggen over sengen, hvisket han noget til bruden — Kristin skjønte ikke hvad han sa, men hun smilte saa godt hun kunde.

Brudesvendene snørte op Erlends silkeklædning og løftet det tunge, side plagg over hans hode. Han satte sig i karmstolen, og de hjalp ham av med sporer og støvler.

En eneste gang vaaget bruden sig til at se op og møte hans øine.

Saa begyndte godnatbydningen. Loftet tømtes for bryllupsgjester. Sidst gik Lavrans Bjørgulfsøn ut og lukket døren til brudehuset.

Erlend stod op, krænget av sig underklærne og slængte dem bort i bænken. Han stod foran sengen, tok kronen og silkebindlerne av hendes haar og la det bort paa bordet. Saa kom han tilbake og steg op i sengen. Og knælende paa leiet ved hendes side fattet han om hendes hode, klemte det ind til sit nøkne, hete bryst, mens han kysset panden efter hele den røde stripe som kronen hadde gjort.

Hun kastet armene om hans skuldre og hulket høit — søtt og vildt følte hun, at nu kvarv det bort, rædselen, spøkelsessynerne — nu, nu igjen var det bare ham og hende. Han løftet hendes ansigt et øieblik, saa ned i det og strøk en haand over hendes ansigt og hendes legeme, underlig hastig og raat, som han rev væk et dække:

«Glem,» bad han hviskende og hett, «glem alt, Kristin min — alt uten det, at du er min egen hustru, og jeg er din egen husbond —»

Med haanden slog han ut den sidste flammen og kastet sig ned hos hende i mørket, han hulket han og:

«Jeg har aldrig trodd det, aldrig i disse aarene, at vi skulde leve denne dagen —»

Utenfor i tunet tystnet staaket litt efter litt. Trætte av ridtet før paa dagen og øre av drik vimret gjesterne

for skams skyld omkring en liten stund endda — men flere og flere sneg sig unna og fandt de steder, hvor de skulde sove.

Ragnfrid fulgte dem som mest skulde hædres til pladserne deres og bød godnat. Husbonden, som skulde hjulpet hende med dette, saa hun ingen steder.

Der stod bare nogen smaa flokker med ungdom — mest tjenestefolk — i det mørke tun, da hun tilslut sneg sig ut for at finde manden sin og faa ham med sig i seng. Lavrans var blit dygtig drukken ut paa kvelden, hadde hun set.

Hun snublet over ham tilsidst, da hun listet letende utenfor bugaarden — han laa næsegrus i græsset bakom badstuen.

Trevende i mørket kjendte hun — jo det var ham. Hun trodde han sov, tok i hans skulder og vilde ha ham op fra den iskolde bakken. Men han sov ikke — ikke helt ialfald.

«Hvad vil du,» spurte han, grøtet i mælet.

«Du kan ikke ligge her,» sa hustruen. Hun støttet ham, for han stod og sjanglet. Med den ene haanden børstet hun av ham nedover fløielsklædningen. «Det er tid vi gaar iseng vi og, husbond.» Hun tok ham under armen og leiet den ravende mand opover mot gaarden; de gik paa baksiden av bugaardsbygningerne.

«Du saa ikke op du, Ragnfrid, da du sat i brudeseng under kronen,» sa han som før. «Datteren vor hun var mindre blyg hun, hun var ikke blyg i øinene, da hun saa paa brudgommen sin.»

«Hun har biet paa ham i syv halvaar,» sa moren sagte. «Da maatte hun vel turde se op —»

«Nei saa djævelen om de har biet,» skrek faren, og hustruen tysset ræd paa ham.

De var i den smale gaten mellem baksiden av skithuset og en skigar. Lavrans hug den knyttede haand i understokken til avtrædet.

«Jeg la dig her til spot og skam, du stok. Jeg la dig her for at skarnet kunde æte dig op. Jeg la dig her til straf for du slog ned den lille væne møen min. Jeg skulde lagt dig over loftsdøren min og æret og takket dig med prydelig skurd for du berget hende fra skam og fra sorg — for du voldte at Ulvhild min døde et menløst barn —»

Han vendte sig om, ravet indimot skigaren og faldt fremover den, med hodet ned paa armene graat han ubændig, med lange, dype støn indimellem.

Hustruen tok om hans skuldre:

«Lavrans, Lavrans.» Men hun kunde ikke stagge ham. «Husbond.»

«Aa aldrig, aldrig, aldrig skulde jeg git hende til den manden. Gud hjælpe mig — jeg har vel visst det hele tiden — han hadde brutt ned hendes ungdom og hendes fagre hæder. Jeg trodde det ikke, nei skulde jeg tro slik om Kristin — men jeg visste det endda. Endda saa er hun for god til den veke drengen som har ødt sig selv og hende — hadde han lokket hende ti ganger, jeg skulde ikke git hende til ham, saa han kan spilde mere av livet hendes og lykken —»

«Hvad anden raad var der da,» sa moren opgit. «Du skjønner det jo du og, hun var alt hans —»

«Ja jeg hadde ikke trængt at gjøre saa stort opstyr for at gi til Erlend det han alt hadde tat sig til selv,» sa Lavrans. «Det er en gjæv husbond hun har faat,

Kristin min —.» Han rev i skigaren. Saa graat han igjen. Ragnfrid syntes, han var likesom blit litt mere ædru, men nu tok rusen overhaand igjen.

Saa drukken og saa over sig fortvilet som manden var, syntes hun ikke, hun kunde dra ham op i aarestuen, der de skulde sove — der laa fuldt av gjester. Hun saa sig om — like ved var en liten laave, hvor de gjemte det gode høiet til hestene i vaaronnen. Hun gik bort og kek ind — der laa ingen; da tok hun og leiet manden ditind, lukket døren efter dem.

Ragnfrid tok og karret høi op om sig og ham og lunet utenpaa med kapperne. Lavrans graat fra tid til anden og sa noget, men det var saa røret, at hun kunde ikke finde mening i det. Om en stund lettet hun hans hode op i fanget sit.

«Kjære husbond min — naar de nu har lagt slik en elskov til hinanden — kanhænde blir alt bedre end vi tror —»

Lavrans svarte støtvis — syntes nu igjen klarere:

«Skjønner du ikke — han har nu aldeles magten over hende, han som aldrig har kunnet raade sig selv. Vanskelig vil hun faa mod til at sætte sig imot noget hendes husbond vil — og maa hun det en dag, da vil hun pines saa bittert ved det selv — det milde barnet mit —.

— Nu skjønner jeg snart ikke mere, hvorfor Gud lægger saa mange og tunge sorger paa mig — jeg har strævet trofast for at gjøre hans vilje. Hvorfor har han tat fra os børnene vore, Ragnfrid, ett efter ett — først sønnerne vore, saa liten Ulvhild, og nu har jeg git hende som jeg hadde kjærest, uten hæder, til en utryg og uforstandig mand. Nu har vi bare den lille tilbake — og det tykkes mig uklokt nu at glæde mig over hende, før jeg ser hvordan det gaar med hende, Ramborg.»

Ragnfrid skalv som et løv. Da tok manden om hendes skulder:

«Læg dig ned,» bad han, «saa sover vi —» og med hodet mot hustruens arm laa han en stund, sukket av og til, men tilslut sovnet han.

Det var kulmørkt i laaven endda, da Ragnfrid rørte paa sig — hun undret sig over at hun hadde sovet. Hun følte ut for sig med haanden; Lavrans sat op med hænderne flettet om knærne.

«Er *du* vaaken alt,» spurte hun forundret. «Fryser du?»

«Nei,» svarte han rusten i mælet, «men jeg kan ikke sovne igjen.»

«Er det Kristin du tænker paa,» spurte moren. «Det kan da gaa bedre end vi tror, Lavrans,» sa hun igjen.

«Ja det er det jeg tænker paa,» sa manden. «Jaja. Mø eller kone, hun kom da i brudeseng med den hun hadde lagt sin elsk til. Det gjorde hverken du eller jeg, min stakkars Ragnfrid.»

Hustruen gav et dumpt, dypt støn — hun slængte sig ned paa siden i høiet. Lavrans flyttet en haand bort paa hendes skulder.

«Men jeg har ikke *kunnet*,» sa han heftig og vaandefuldt. «Nei jeg *kunde* ikke — være slik som du vilde ha mig — da vi var unge. Jeg er ikke slik —»

Om en stund sa Ragnfrid sagte og i graat:

«Vi har jo levet godt sammen allikevel — Lavrans — alle disse aarene.»

«Saa har jeg trodd selv,» svarte han mørkt.

Tankerne tumlet og trængte sig i ham. Det ene nøkne blikket som brudgom og brud hadde slaat mot hinanden i, de to unge aasyn som flammet op i rød lue — ham tyktes det være en skamløshet. Det hadde svidd ham, dette var hans datter. Men han blev ved at se de øinene —og vildt og blindt stred han imot, at dækket skulde bli revet fra noget i hans eget hjerte, han hadde aldrig villet vite, at det var der, han hadde verget sig mot sin egen hustru, da hun lette efter det —.

Han hadde ikke kunnet, tok han haardt i for sig selv. I djævelens navn, han var blit giftet bort som gut, han hadde ikke valgt selv, hun var ældre end ham — han hadde ikke attraaet hende; han hadde ikke villet lære dette av hende — elskov. Han blev het av blu endda, naar han tænkte paa det — at hun vilde hat ham til at elske sig, naar han ikke hadde villet en slik kjærlighet av hende. At hun hadde budt ham alt dette som han aldrig hadde bedt om.

Han hadde været hende en god husbond, det hadde han trodd selv. Han hadde vist hende al den ære han kunde, git hende fuld myndighet med sig og raadspurt hende i alt, været hende tro — og seks børn hadde de da hat. Han hadde bare villet faa lov til at leve med hende uten hun altid skulde gripe efter dette i hans hjerte som han selv ikke vilde blotte —.

Ingen hadde han baaret elskov til. — Ingunn, Karls hustru paa Bru. Lavrans rødmet i kulmørket. Han hadde altid gjestet dem, naar han reiste ned gjennem dalen. Han hadde vist end ikke talt med husfruen i enerum *en* gang. Men naar han saa hende — bare han tænkte paa hende, sanset han noget som den første lugt av jorderne om vaaren, straks sneen er gaat bort. Han

visste det nu, det kunde hændt ham ogsaa — han kunde ha elsket han og.

Men han var blit gift saa ung, og han var blit sky. Saa var han kommet til at trives bedst ute i ødeskogen — indpaa vidden, hvor alle liv som lever vil ha vidt rum omkring sig, rum til at flygte gjennem, — sky speider de mot hver fremmed som vil snige sig ind paa dem —.

En tid paa aaret var der da dyrene i skogen og paa fjeldet glemte skyheten sin. Da de bruste mot hunnen sin. Men han hadde faat sin til gave. Og hun hadde budt ham alt han ikke hadde beilet om —.

Men ungerne i reden. — De hadde været den lille lune flekken i ødet, den inderste søteste lyst i hans liv. De smaa lyse pikehoderne under hans haand. —

Gift, det var han *blit* — uspurt næsten. Venner — han hadde mange, og han hadde ingen. Krig — det hadde været glæde, men der blev ikke mere krig — hans rustning hang oppe i loftet, litet brukt. Han var blit bonde —. Men han hadde hat døttrene — alt han hadde levet var blit kjært, fordi han trygget dem med det, de fine bløte smaa livene han hadde holdt i hænderne sine. Han husket Kristins lille toaars skrot paa skuldren sin, hendes linbleke, myke haar mot kinden sin. Hendes smaa hænder som holdt i hans belte mens hun stanget sin runde, haarde barnepande mot hans skulderblade, naar han red ut med hende bak sig paa hesten.

Og nu hadde hun de samme hete øinene — og hun hadde faat sit. Hun sat der i halvskyggen op mot sengens silkeputer. I kjerteskjæret var hun helt gylden — gylden krone og gylden serk og gyldent haar utover

de nøkne gyldne arme. Hendes øine var ikke blyge mere —.

Faren kved av skam.

Og endda var det som hans hjerte sprang i blødning. For det han ikke selv hadde faat. Og for hustruen her ved sin side som han ikke hadde kunnet gi.

Syk av medynk tok han i mørket efter Ragnfrids haand:

«Ja jeg trodde vi levet godt sammen,» sa han. «Jeg trodde du sørget over børnene vore. — Ja og at du hadde et tungt sind. Aldrig tænkte jeg paa det, at det kunde være mig som ikke var dig en god husbond —»

Ragnfrid skalv som i krampe:

«Du var en god husbond altid, Lavrans.»

«Hm.» Lavrans sat med haken helt ned paa knærne. «Endda hadde du kanske faat bedre om du var blit gift slik som datter vor idag —»

Ragnfrid fór op, skrek lavt og skjærende:

«Vet du! Hvordan fik du vite — hvor længe har du visst —»

«Jeg vet ikke hvad du taler om,» sa Lavrans om en stund, med en underlig knuget stemme.

«Jeg taler om det, at jeg var ikke mø, da jeg blev din hustru,» svarte Ragnfrid, og hendes røst var klar og klinger av fortvilelse.

Om en stund svarte Lavrans som før:

«Det har jeg aldrig visst før nu.»

Ragnfrid laa ned i høiet, skaket av graat. Da rien var over, løftet hun hodet litt. Der begyndte at sive litt graat lys ind gjennem gluggen i væggen. Hun kunde skimte sin mand, at han sat med armene slynget om knærne, urørlig som han var av sten.

«Lavrans — tal til mig —» jamret hun.

«Hvad vil du jeg skal si,» spurte han ubevægelig.

«Aa jeg vet ikke — at du skulde bande mig — slaa mig —»

«Det vilde være noget sent nu,» svarte manden; der var som skyggen av et haansmil i hans stemme.

Ragnfrid graat igjen. «Ja jeg agtet ikke paa det, at jeg sveg dig. Jeg syntes, saa sveget og saa krænket var jeg blit selv. Der hadde ingen spart mig. De kom med dig — jeg saa dig jo bare tre ganger før vi blev gifte — jeg syntes du var bare en gut, rød og hvit — saa ung og barnslig —»

«Jeg var det,» sa Lavrans, og der kom litt mere klang i stemmen hans. «Og derfor vilde jeg trodd, at du som var kvinde, du vilde være mere ræd for at — for at svige en som var saa ung, at han intet skjønte —»

«Slik kom jeg til at tænke siden,» sa Ragnfrid graatende. «Da jeg var blit kjendt med dig. Snart nok kom den tiden, da jeg vilde git sjælen min tyve ganger om jeg kunde blit skyldfri mot dig.»

Lavrans sat taus og urørlig; da sa hustruen igjen:

«Du spørger ikke om noget?»

«Hvad skulde det nytte til. Det var ham som — vi møtte likfærden hans paa Feginsbrekka, da vi bar Ulvhild ind til Nidaros —»

«Ja,» sa Ragnfrid. «Vi maatte gaa ut av veien — ind paa engen. Jeg saa dem føre baaren hans forbi — med prester og munke og væbnede svender. Jeg hørte han hadde faat en god død — forlikt sig med Gud. Jeg bad ,der vi stod med Ulvhilds baare mellem os, at min synd og min sorg maatte lægges for hans føtter paa den sidste dag —»

«Ja du gjorde vel det,» sa Lavrans, og der var den samme skyggen av haan i hans stille stemme.

«Du vet ikke alt,» sa Ragnfrid, kold av fortvilelse. «Mindes du, at han kom ut til os paa Skog den første vintren vi var gifte —»

«Ja,» svarte manden.

«Da Bjørgulv droges med døden —. Aa der hadde ingen spart mig. Han var drukken, da han gjorde det mot mig — siden sa han, han hadde aldrig hat mig kjær, han vilde ikke ha mig — han bad mig glemme det —. Far min visste ikke dette, han har ikke sveget dig, det maa du aldrig tro. Men Trond — vi var hinandens kjæreste venner dengangen, jeg klaget det for ham. Han vilde true den manden til at egte mig — men han var bare gutten, han fik bank —. Siden raadet han mig til at tie med det og ta dig —»

Hun sat stille litt.

«Da han kom ut til Skog —. Der var gaat et aar; jeg tænkte ikke saa meget paa det. Men han kom ditut — han sa, at han angret; han vilde hat mig nu, om jeg hadde været ugift — han holdt av mig. Saa sa han. Gud maa dømme om han sa sandt. Da han var reist — jeg turde ikke gaa paa fjorden, jeg turde ikke for synden, ikke med barnet. Og saa hadde jeg — saa hadde jeg begyndt at holde slik av dig!» Hun skrek engang, som i vildeste pine. Manden vendte fort hodet mot hende.

«Da Bjørgulv var født — aa jeg syntes jeg hadde ham kjærere end livet mit. Da han laa og droges med døden — jeg tænkte, slukner han, saa slukner jeg og. Men jeg bad *ikke Gud* spare guttens liv —»

Lavrans sat meget længe før han spurte, dødt og tungt:

«Var det for jeg var ikke far hans?»

«Jeg visste ikke om du var det,» sa Ragnfrid stivnende.

Længe sat de dødsens stille begge to. Da spurte manden med ett heftig:

«Jesu navn, Ragnfrid — hvorfor sier du mig dette — nu?»

«Aa jeg vet ikke.» Hun vred sine hænder saa fingerleddene knaket. «For at du kan faa hevn paa mig. Jag mig ut av gaarden din —»

«Tænker du det skulde hjælpe mig —.» Hans stemme skalv av haan. «Saa er der døttrene vore,» sa han stille. «Kristin — og den lille.»

Ragnfrid sat en stund.

«Jeg mindes hvordan du dømte om Erlend Niklaussøn,» sa hun sagte. «Hvad dømmer du da om mig —»

Der gik en lang kuldegysning gjennem mandens legeme — løste ut litt av stivheten.

«Du har nu — vi har nu levet sammen i syv og tyve aar — snart. Det er ikke slik som med en fremmed mand. Jeg skjønner det, at du har hat det værre end vondt.»

Ragnfrid sank hulkende sammen under hans ord. Hun vaaget sig til at ta bort paa hans ene haand. Han rørte sig ikke, sat stille som en død. Da graat hun høiere og høiere — hendes husbond sat like ubevægelig og saa mot den graa lysning omkring døren. Tilslut laa hun som om al graat var rundet ut av hende. Da strøk han flygtig nedover hendes arm. Saa tok hun paa at graate igjen.

«Mindes du,» sa hun indimellem graaten. «Den manden som kom til os engang, mens vi var paa Skog.

Han som kunde de gamle kvadene? Mindes du ett om en død mand som var kommet tilbake fra kvalverdenen og sa sønnen sin frasagn om det han hadde set? Da hørtes gny fra helvedes dypeste grund, til sine mænd malte utro kvinder muld for mat. Blodige var stenene de drog, blodige hang hjerterne ut av deres bryst —»

Lavrans sa intet.

«Jeg har tænkt i alle disse aarene paa de ord,» sa Ragnfrid. «Hver dag var det som hjertet mit blødde, for hver dag syntes jeg, at jeg malte dig muld til mat —»

Lavrans visste ikke selv, hvorfor han svarte som han gjorde. Han syntes han var tom og hul i brystet som en mand, de har ristet blodørn paa ryggen. Men han la haanden tungt og træt paa sin hustrus hode og mælte:

«Muld maa der vel males, Ragnfrid min, før maten kan gro.»

Da hun vilde ta hans haand og kysse den, rev han den heftig til sig. Saa saa han ned paa hustruen, tok hendes ene haand og la den paa sit knæ, lutet sit kolde og stivnede ansigt ned imot den. Og slik blev de sittende, uten at røre sig og uten at tale mere sammen.

STANDARDBIND
FRA
N. MAGNUSSEN
ULLEVOLDSVN. 35

